

รายงานการวิจัย

การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว :

กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร

Value creation for processed rice products:
a case study of Yasothon Province.

อ.ดร.ศิริเชษฐ์ สัจjaman

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดย

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

กันยายน 2559

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย “การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร (Value creation for processed rice products: a case study of Yasothon Province)” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินอุดหนุนทั่วไปจากรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ 2559 โดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากทั้งหน่วยงานต่างๆ และกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวในจังหวัดยโสธร ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในการศึกษาดูงานในระดับไร่นา

ในโอกาสนี้ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่ได้มีส่วนร่วมทำให้การดำเนินโครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดี

อ.ดร.ศิริเชษฐ์ สังขะมาน

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย “การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร (Value creation for processed rice products: a case study of Yasothon Province)” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบเชิงอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตั้งแต่ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และจัดทำแนวทางในการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในจังหวัดยโสธร

ขอบเขตและวิธีการวิจัย ประกอบด้วยการศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว และศักยภาพของจังหวัดยโสธรเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว โดยดำเนินการศึกษา ทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาโครงการฯ ทั้งในระดับชาติ ระดับหน่วยงาน และระดับพื้นที่ ตลอดจนการศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมข้าวในพื้นที่โครงการฯ และเงื่อนไขการพัฒนาในเชิงพื้นที่ รวบรวมสถิติข้อมูล และการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) มาวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวในจังหวัดยโสธร

อุตสาหกรรมข้าวของประเทศไทย ประกอบด้วยการผลิตข้าว อุตสาหกรรมแปรรูปข้าว และอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ใช้ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูป แต่โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของอุตสาหกรรมแปรรูปจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสารแล้วจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่วนอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ใช้ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มยังมีน้อย ดังนั้น การต่อยอดให้กับข้าวไทยเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตข้าวสู่ “การผลิตข้าวเชิงคุณภาพ” และ “ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว” นับเป็นทางเลือกที่จะทำให้ไทยก้าวพ้นจาก ผู้นำส่งออกข้าว “เชิงปริมาณ” ไปสู่การเป็นผู้นำที่ส่งออก “ข้าวเชิงคุณภาพและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว” เพื่อเพิ่มโอกาสในการส่งออกท่ามกลางการแข่งขันในตลาดโลกที่มีแนวโน้มรุนแรงยิ่งขึ้น

การจัดทำแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวของจังหวัดยโสธรนี้ มุ่งเน้นการเชื่อมโยงการพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) และคุณค่าเพิ่ม (Value Creation) ของกระบวนการผลิตตั้งแต่แหล่งวัตถุดิบ (ต้นน้ำ) กระบวนการผลิตและแปรรูป (กลางน้ำ) ตลอดจนการบริหารจัดการทางการตลาดเป้าหมาย (ปลายน้ำ) โดยมีระบบโลจิสติกส์และการคมนาคมขนส่งเป็นตัวกลางเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดย **กระบวนการต้นน้ำ** มุ่งเน้นดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงการผลิตข้าวคุณภาพ ปลอดภัย มีโภชนาการสูงเพื่อสุขภาพ โดยนำเอางานวิจัยและนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาดำเนินการให้มากขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนการขยายเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ และจัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศข้าวอินทรีย์ **กระบวนการกลางน้ำ** มุ่งเน้นดำเนินการสนับสนุนให้สถาบันการเงิน ปล่อยสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำระยะสั้น ให้กับสหกรณ์การเกษตร/กลุ่มผู้ผลิตข้าว

เพื่อการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกมาแปรรูปและจำหน่าย ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวให้มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม สนับสนุนให้นำความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีอยู่แล้ว มาสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าเพิ่มจากการแปรรูปข้าว และสนับสนุนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าข้าวที่สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภค และสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ **กระบวนการปลายน้ำ** มุ่งเน้นดำเนินการสนับสนุนการเพิ่มช่องทางการตลาดในทุกระดับ สนับสนุนให้ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ สามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศด้านการตลาดที่จะนำมาวางแผนการผลิตและการตลาด และประชาสัมพันธ์เชิงรุก ให้ผู้บริโภคมีความเข้าใจข้าวอินทรีย์อย่างถูกต้อง เห็นถึงคุณค่า และประโยชน์ของข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าวอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้เกิดความต้องการจากผู้บริโภค

สำหรับแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันจะต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐในการผลักดันการพัฒนาเชิงพื้นที่ การวางแผนการใช้พื้นที่/ที่ดิน เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรม การขยายฐานการผลิตอุตสาหกรรม การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตตามมาตรฐาน Good Manufacturing Practice (GMP) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการค้าและการลงทุนของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว เช่น การพัฒนาเครือข่ายคมนาคมขนส่ง ระบบโลจิสติกส์ ศูนย์กระจายสินค้าที่เชื่อมโยงทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นต้น

สารบัญเรื่อง

หน้า

กิตติกรรมประกาศ.....	
บทคัดย่อ.....	
สารบัญ.....	
สารบัญตาราง.....	
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย.....	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	3
1.6 ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย.....	4
2 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) และทฤษฎีการวิจัย(Theory).....	6
2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework).....	6
2.2 ทฤษฎีการวิจัย (Theory).....	7
2.2.1 กรอบแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน(Diamond of Advantage).....	8
2.2.2 กรอบแนวคิดการกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายในภูมิภาค	10
2.2.3 กรอบแนวคิดทฤษฎีทำเลที่ตั้งอุตสาหกรรม (Industrial location theory)	11
3 การทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว.....	14
3.1 สรุปการทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวในระดับชาติ.....	16
3.1.1 นโยบายรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี).....	16
3.1.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)...	18
3.2 สรุปการทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวในระดับกระทรวง.....	20

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	3.2.1 แผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย ปี พ.ศ. 2555-2574.....	20
	3.2.2 นโยบาย ยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม ปี พ.ศ. 2555-2558.....	24
	3.2.3 แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (พ.ศ.2555-2559).....	25
	3.2.4 นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning).....	27
	3.2.5 ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2558-2562.....	30
	3.3 สรุปการทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ แปรรูปข้าวในระดับพื้นที่.....	34
	3.3.1 ทิศทางการพัฒนาภาค ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559).....	34
	3.3.2 แผนพัฒนาภูมิภาค และแผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2557 – 2560)..	42
4	กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ.....	55
	4.1 ความเป็นมาของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ.....	55
	4.2 กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาค.....	56
	4.3 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC).....	57
	4.3.1 ความเป็นมา.....	57
	4.3.2 เป้าหมาย.....	58
	4.3.3 สาขาความร่วมมือ.....	60
	4.3.4 ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน.....	
	4.4 โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region: GMS).....	71
	4.4.1 แนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor: NSEC) เชื่อมโยงไทย-พม่า-ลาว-จีน.....	72
	4.4.2 แนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridors: EWEC).....	76

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	4.4.3 แนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor-SEC) เชื่อมโยงไทย-กัมพูชา-เวียดนาม.....	80
	4.5 กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady – Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS).....	82
	4.5.1 ความเป็นมา.....	82
	4.5.2 เป้าหมาย.....	82
	4.5.3 สาขาความร่วมมือ.....	83
	4.5.4 ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน.....	84
	4.6 ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation: BIMSTEC).....	86
	4.6.1 ความเป็นมา.....	86
	4.6.2 เป้าหมาย.....	86
	4.6.3 สาขาความร่วมมือ.....	87
	4.6.4 ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน.....	89
	4.7 สรุปกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในอนุภูมิภาค.....	93
5	อุตสาหกรรมข้าวไทย.....	95
	5.1 การผลิต.....	95
	5.2 การตลาด.....	106
	5.3 อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว.....	109
6	ศักยภาพของจังหวัดยโสธรเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว.....	115
	6.1 ศักยภาพเชิงพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning).....	115
	6.2 ศักยภาพเชิงอุตสาหกรรม (อุตสาหกรรมแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว).....	128
	6.3 ชีตความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร.....	160

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

บทที่		หน้า
7	แผนพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว จังหวัดยโสธร.....	163
7.1	แนวคิดในการกำหนดแผนพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว.....	163
7.2	รูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว.....	164
7.3	แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว.....	166
7.4	แผนพัฒนาเชิงอุตสาหกรรม และระยะเวลาการดำเนินการตามแผนพัฒนา อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว.....	170
7.5	แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ แปรรูปจากข้าว	174
7.6	รูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ แปรรูปจากข้าว.....	176
7.7	แผนการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูป จากข้าว	178
	บรรณานุกรม.....	
	ภาคผนวก ประมวลรูปภาพ.....	
	- การศึกษาดูงานในระดับไร่นา	
	- การสัมภาษณ์หน่วยงานราชการจังหวัดยโสธร	
	ประวัตินักวิจัย.....	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.2-1	สรุปเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว จำแนกตามรายภาค..... 28
3.2-2	สรุปเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว จำแนกตามรายจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ..... 28
4.3-1	สาขาความร่วมมือแบ่งตามประเทศผู้ประสานงาน (Country Coordinators)..... 60
5.1-1	เนื้อที่เพาะปลูกข้าว ปีเพาะปลูก 2554/55 - 2558/59..... 95
5.1-2	ผลผลิตข้าวเปลือก ปีเพาะปลูก 2554/55 - 2558/59..... 96
5.1-3	ผลผลิตต่อไร่ และต้นทุนการผลิต..... 98
5.1-4	ผลผลิตต่อไร่ (กก.) เป็นรายภาค..... 98
5.1-5	ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ 10 อันดับแรก ปี 2555/56- 2557/58..... 99
5.1-6	พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์..... 106
5.2-1	เปรียบเทียบปริมาณส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ 5 อันดับ..... 106
5.2-2	การส่งออกข้าวของประเทศไทย..... 107
5.2-3	ประเทศผู้นำเข้าข้าวไทยที่สำคัญ..... 108
5.2-4	ต้นทุนการผลิต ราคาที่เกษตรกรขายได้ และผลตอบแทนสุทธิ..... 109
6.1-1	แสดงเขตการปกครองของจังหวัดยโสธร..... 116
6.1-2	แสดงจำนวนประชากรของจังหวัดยโสธร ย้อนหลัง 5 ปี (2554 – 2558)..... 117
6.1-3	แสดงจำนวนประชากรของจังหวัดยโสธรแยกเป็นรายอำเภอ ปี 2558..... 117
6.1-4	แสดงโครงสร้างกำลังแรงงาน จังหวัดยโสธร จำแนกตามสถานภาพแรงงาน ปี 2558 118
6.1-5	จำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรมและเพศ ปี 2558..... 118
6.1-6	ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดยโสธร (GPP) ปี 2554 – 2557..... 119
6.1-7	พื้นที่ถือครองการเกษตร ประจำปี 2558..... 120
6.1-8	แสดงพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดยโสธร ปี 2558..... 121

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
6.1-9	121
6.1-10	122
6.1-11	123
6.1-12	124
6.1-13	125
6.1-14	125
6.2-2	136
6.2-3	140
6.2-4	143
6.2-5	147
6.2-6	148
6.2-8	154
6.2-9	157
6.2-10	159
7.3-1	169
7.4-1	171
7.7-1	181

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า	
2.1-1	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework).....	7
2.2-1	ทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond of Advantage).....	9
2.2-2	ทฤษฎีการวิจัย (Theory) Weber’s Triangle Model.....	12
3.3-1	แสดงการสรุปการทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว	15
3.2-1	ขั้นตอนการดำเนินงานตามนโยบายการกำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว...	29
5.1-1	ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์.....	103
5.3-1	แสดงการสร้างมูลค่าเพิ่ม(Value Added) และคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ (Value Creation) จากข้าว.....	111
6.2-1	ภาพอนาคต(Scenario) ยโสธรเมืองเกษตรอินทรีย์.....	130
6.2-2	Value Chain การส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ครบวงจร.....	131
6.2-3	แนวทางการเสริมความเข้มแข็งและขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์.....	133
6.2-4	การพัฒนาศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิตาม “ยุทธศาสตร์ไข่มุกดาว”.....	134
6.2-5	แสดงความเชื่อมโยงด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว ของจังหวัดยโสธร.....	138
6.2-7	การสร้างมูลค่าเพิ่ม : โดยใช้ประโยชน์ทุกส่วนของข้าวหอมมะลิ.....	150
6.2-8	วิธีการตลาดข้าวหอมมะลิอินทรีย์จังหวัดยโสธร.....	151
6.2-9	โครงสร้างอุตสาหกรรมการแปรรูปข้าวจังหวัดยโสธร.....	156
7.1-1	แนวคิดในการกำหนดแผนพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว.....	163
7.2-1	รูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว.....	165

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

อุตสาหกรรมของประเทศไทยมีการกระจุกตัวอยู่ในส่วนกลาง ได้แก่ เขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล และมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ เป็นเพราะเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความเจริญในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคที่มีความพร้อม ด้านแหล่งตลาดที่มีขนาดใหญ่ ด้านการคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีความสะดวก ด้านแรงงานที่สามารถหาแรงงานฝีมือได้ไม่ยากนัก อีกทั้ง ยังเป็นแหล่งรวมศูนย์กลางของทางราชการทุกอย่าง ซึ่งการขยายตัวภาคอุตสาหกรรมที่มีอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย อาทิ ปัญหาความแออัดมลภาวะ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้ ยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม (พ.ศ.2553-2556) ของกระทรวงอุตสาหกรรม ตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการประกอบธุรกิจและการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อนำมาสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งนอกจากมุ่งเน้นการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการประกอบอุตสาหกรรมแล้วนั้น ยังให้ความสำคัญกับการจัดการพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning Planning) ที่มีอยู่เดิมอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่

จากการวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ของอุตสาหกรรมโดยการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลทั้งในด้านเชิงพื้นที่และเชิงอุตสาหกรรม การศึกษาดัชนีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านมูลค่าการผลิตอุตสาหกรรม ด้านแรงงาน และการใช้แรงงานที่มีทักษะความรู้ ตลอดจนกรอบนโยบายยุทธศาสตร์ และมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ทั้งในระดับประเทศ ระดับหน่วยงาน และระดับพื้นที่ ตลอดจนกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศโดยเฉพาะกรอบความร่วมมือในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน (AC) พบว่าอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพมากที่สุดที่มีความเหมาะสมในการนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มคือ อุตสาหกรรมอาหาร

อุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่มีการรวมกลุ่มอุตสาหกรรม (Cluster) ระหว่างผู้ประกอบการที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกัน ทั้งอุตสาหกรรมหลัก และอุตสาหกรรมสนับสนุน อยู่ในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ นอกจากนี้ อุตสาหกรรมอาหารเป็น 1 ใน 12 สาขาอุตสาหกรรมเป้าหมายในการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันของกรอบความร่วมมือในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

สำหรับผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมอาหาร พบว่า ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวมีศักยภาพในการสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันและสร้างมูลค่าเพิ่มอยู่ในระดับสูง โดยพิจารณาจากปัจจัยด้านการสร้างผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการผลิตและการสร้างงาน ปัจจัยด้านการไม่

ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ปัจจัยด้านการรวมกลุ่มของอุตสาหกรรม ปัจจัยด้านความสอดคล้องกับนโยบายและมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัจจัยด้านการตอบสนองต่อการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และปัจจัยด้านการตอบสนองต่อการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มเชิงสร้างสรรค์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ของ สศช. ได้กำหนดให้มีบทบาทเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารจากวัตถุดิบหลักที่สามารถผลิตได้ในพื้นที่ของภูมิภาค ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่เพาะปลูกข้าวมากที่สุดในประเทศไทย และจากการศึกษาข้อมูลพบว่า จังหวัดยโสธร มีศักยภาพที่จะเป็นพื้นที่รองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว (Zoning) โดยพิจารณาจากความสอดคล้องแนวทางการพัฒนา นโยบาย ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปข้าวในระดับต่างๆ อาทิ ในระดับประเทศ พิจารณาจากการกำหนดบทบาท (Positioning) ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างกลุ่มที่ 2 คือ “การพัฒนาคุณภาพ และเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิสู่ความต้องการของตลาด” ส่วนในระดับหน่วยงาน พิจารณาจากแนวทางการพัฒนาสินค้าแปรรูปทางการเกษตรสู่การเป็นผลิตภัณฑ์เด่น (Product Champion) ของจังหวัดยโสธรคือ ผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว โดยมีกิจกรรมการดำเนินงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาข้าวหอมมะลินทรีย์ เป็นต้น และในส่วนของความสอดคล้องกับการกำหนดเขตพื้นที่ (Zoning) ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพืช (ข้าว) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์นั้น มีการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกข้าวของจังหวัดยโสธรไว้จำนวน 9 อำเภอ 79 ตำบล เป็นต้น

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นในการศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตั้งแต่ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยใช้กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในภูมิภาค

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบเชิงอุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตั้งแต่ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร
- 2) เพื่อจัดทำแนวทางและมาตรการในการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในจังหวัดยโสธร

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

1) ขอบเขตเชิงเนื้อหา

- ศึกษาศักยภาพของจังหวัดยโสธรและจังหวัดอื่นที่เกี่ยวข้องในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว

- ศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวในพื้นที่ของจังหวัดยโสธร

2) ขอบเขตเชิงอุตสาหกรรมและเชิงพื้นที่

- ศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวโดยใช้จังหวัดยโสธรเป็นกรณีศึกษาตลอดจนการเชื่อมโยงเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายกับพื้นที่อื่นในประเทศและหรือประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้มีพื้นที่อุตสาหกรรมที่เหมาะสมเพื่อรองรับการลงทุนของอุตสาหกรรมเป้าหมายนำร่อง ในภูมิภาคเพิ่มขึ้น
- 2) ทำให้มีแนวทางการเชื่อมโยงเชิงพื้นที่และเชิงอุตสาหกรรม ตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของอุตสาหกรรมเป้าหมายนำร่อง ในภูมิภาคของประเทศไทย
- 3) ทำให้มีแนวทางและมาตรการในการผลักดันการพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมเป้าหมายในภูมิภาคของประเทศไทย

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา ขั้นตอนในกระบวนการวิจัย ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนหลักที่สำคัญ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนเอกสาร โดยเริ่มต้นจากการศึกษาทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาโครงการฯ ทั้งในระดับชาติ ระดับหน่วยงาน และระดับพื้นที่ ตลอดจนผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่โครงการฯ ที่ผ่านมาและเงื่อนไขการพัฒนาในเชิงพื้นที่ สํารวจวรรณกรรม รวบรวมสถิติข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีในพื้นที่ศึกษา เพื่อนำไปสู่การกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่มีศักยภาพ ทั้งในสภาวะเงื่อนไขเศรษฐกิจของโลกปัจจุบัน และแนวโน้มความผันผวนเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อกิจการอุตสาหกรรมของพื้นที่ศึกษาโครงการฯ ในอนาคตทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยทางกายภาพด้านต่าง ๆ และนำมาวิเคราะห์ร่วมกับผลสรุปการศึกษาจากแผนแม่บทอุตสาหกรรมรายสาขา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การสำรวจภาคสนาม (Filed Survey) ในการรองรับการลงทุนของอุตสาหกรรมเป้าหมาย ของประเทศไทย และมีรูปแบบการเชื่อมโยงเชิงพื้นที่ และเชิงอุตสาหกรรม (ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ) ของอุตสาหกรรมเป้าหมาย ตลอดจนแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่อุตสาหกรรมและแผนพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายภายในพื้นที่ศึกษาโครงการฯ

ขั้นตอนที่ 4 การสังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยเริ่มจากนำผลที่ได้จากการสำรวจข้อมูลแบบทิวทัศน์ และปฐมภูมิ ทั้งที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม (Questionnaire) และการจัดทำสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มาวิเคราะห์ เพื่อจัดทำร่างแนวทางการพัฒนาของพื้นที่ศึกษา

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและวิเคราะห์สถานภาพ และศักยภาพตลอดจนโอกาส และอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงอุตสาหกรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการพิจารณาในการกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่เป้าหมาย โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

หน่วยงานภาครัฐ

1. สำนักงานจังหวัด
2. สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด
3. สำนักงานพาณิชย์จังหวัด
4. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด
5. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด
6. สศช.ในพื้นที่
7. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
8. การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
9. สำนักงานแรงงานจังหวัด
10. สำนักงานโยธาและผังเมืองจังหวัด

หน่วยงานภาคเอกชน

1. สภาหอการค้าจังหวัด
2. สภาอุตสาหกรรมจังหวัด
3. ผู้ประกอบการในพื้นที่

1.6 ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยของโครงการ 12 เดือน

การศึกษาศักยภาพเชิงอุตสาหกรรมจะเน้นทำการศึกษา ทบทวน รวบรวม และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างปัจจัยการผลิตในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น วัตถุดิบ ฐานการผลิต แรงงาน และทุน ฯลฯ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในพื้นที่ศึกษาโครงการฯ ซึ่งมีกิจกรรมในการดำเนินงาน ดังนี้

- ศึกษาโครงสร้างอุตสาหกรรม และการกระจายตัวของฐานการผลิต (โรงงานอุตสาหกรรม /เขตประกอบการอุตสาหกรรม) ภาคอุตสาหกรรมของพื้นที่ศึกษาโครงการฯ

- ศึกษาแหล่งที่ตั้ง ปริมาณ และการเชื่อมโยงแหล่งวัตถุดิบหลัก ที่สนับสนุนต่อภาคการผลิตของอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ และศักยภาพในการเชื่อมโยงปัจจัยการผลิตที่สำคัญในด้านต่าง ๆ (แรงงาน / ทุน / เครื่องจักรและอุปกรณ์ / เทคโนโลยีและองค์ความรู้) กับภูมิภาคต่าง ๆ ภายในประเทศ
- ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค และแนวโน้มปริมาณวัตถุดิบรองรับภาคการผลิตของอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในพื้นที่ศึกษาโครงการฯ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาวัตถุดิบ ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่สำคัญในด้านต่าง ๆ (แรงงาน / ทุน / เครื่องจักรและอุปกรณ์ / เทคโนโลยีและองค์ความรู้) เพื่อรองรับต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพภายในพื้นที่ศึกษาโครงการฯ ในอนาคต
- ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาแรงงานในอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษาโครงการฯ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความรู้ และทักษะฝีมือแรงงานในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในอนาคตของพื้นที่ศึกษาโครงการฯ
- วิเคราะห์สถานภาพ ศักยภาพ และแนวโน้มพัฒนาทั้งในเชิงพื้นที่ และเชิงอุตสาหกรรม การวิเคราะห์ SWOT Analysis และนำมาสู่การวิเคราะห์ความได้เปรียบในการแข่งขัน (Comparative Advantage) ในพื้นที่ศึกษา

แผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

	กิจกรรม	ระยะเวลา (เดือน)											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	ประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนการดำเนินงานและผังเวลา	↔											
2	ทบทวนกรอบแนวคิดการวิจัย แผนการวิจัย และแผนการสำรวจ	↔											
3	การสำรวจข้อมูลทุติยภูมิ และวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่	↔											
4	ทดสอบแบบสอบถาม (Questionnaires)		↔										
5	การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พื้นที่เป้าหมาย					↔							
6	วิเคราะห์รูปแบบการเชื่อมโยงเชิงพื้นที่และเชิงอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตั้งแต่ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ						↔						
7	ร่างแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวและแนวทางการเชื่อมโยงเชิงพื้นที่								↔				
8	ร่างกรอบแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในพื้นที่เป้าหมาย									↔			
9	นำเสนอรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report)												Δ

บทที่ 2

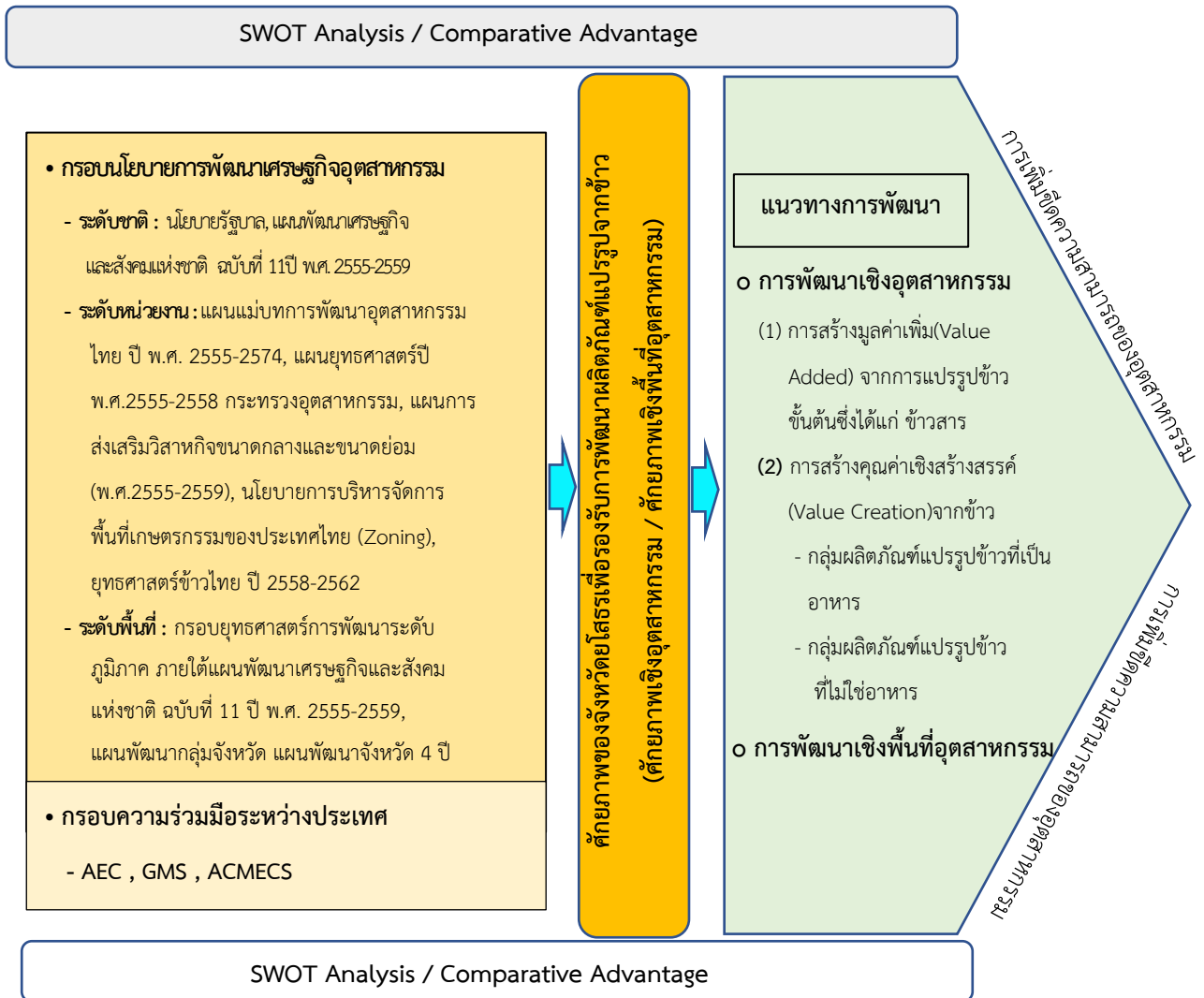
กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) และทฤษฎีการวิจัย (Theory)

2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

เป้าหมายสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษารูปแบบเชิงอุตสาหกรรมการผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม อันนำไปสู่การจัดทำแนวทางในการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในจังหวัดยโสธร กรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดภายใต้บริบทของการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตภายในห่วงโซ่อุปทานการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยมีระบบโลจิสติกส์และการคมนาคมขนส่ง เป็นตัวกลางเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน และกิจกรรมสนับสนุน (Supporting Process) จากนโยบาย/มาตรการของภาครัฐในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปจากข้าว รวมทั้งกิจกรรมสนับสนุนภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น GMS ACMECS และ AEC ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของกรอบความร่วมมือ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางด้านการค้า การลงทุนทางเศรษฐกิจในสาขาต่างๆ โดยการสนับสนุนด้านนโยบาย และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ที่มีศักยภาพ ดังนั้น หากกล่าวถึงปัจจัยหลักของการเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน สิ่งที่สำคัญคือ การเชื่อมโยงทางด้านด่านชายแดนของประเทศ

การพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว จะมุ่งเน้นทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่ม(Value Added) จากการแปรรูปข้าวขั้นต้นซึ่งได้แก่ ข้าวสาร และการสร้างคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ (Value Creation) จากข้าว ซึ่งเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ประกอบด้วยแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creativity) ประกอบด้วย (1) การพัฒนาต่อยอดจากภูมิปัญญาในแต่ละท้องถิ่น (2) นวัตกรรม (Innovation) การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่จากองค์ความรู้ และการใช้เทคโนโลยี (Technology) ในกระบวนการผลิตสินค้าที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์ (Commercialization) นับเป็นทางเลือกที่จะช่วยเพิ่มความต้องการข้าว เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว ส่งผลให้ตลาดข้าวขยายตัวเพิ่มขึ้น และสร้างความแตกต่างเพื่อสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน โดยแบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์นี้ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวที่เป็นอาหาร และกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวที่ไม่ใช่อาหาร นอกจากนี้ ในการศึกษายังให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ภายใต้บริบทของการเชื่อมโยงกับแหล่งวัตถุดิบข้าวในจังหวัดรอบข้าง (Material Support) และการกระจายสินค้าไปยังตลาดทั้งในและต่างประเทศ ผ่านพื้นที่เชื่อมโยง (Linkage Area) ที่มีบทบาทในการเป็นประตูเชื่อมโยงระหว่างประเทศ (Gateway & Logistic Hub)

แผนภาพที่ 2.1-1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

2.2 ทฤษฎีการวิจัย (Theory)

วิธีการศึกษาตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการฯ ได้กำหนดวิธีการศึกษาวิจัย (Research Methodology) โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในการศึกษาและวิจัย 3 แนวคิด ได้แก่ 1) **กรอบแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond of Advantage)** เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์สถานการณ์และศักยภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนพัฒนาทั้งในเชิงพื้นที่ และเชิงอุตสาหกรรมของพื้นที่ศึกษาโครงการฯ 2) **แนวคิดการกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายในภูมิภาค** สำหรับการศึกษาและวิเคราะห์อุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพในการพัฒนาภายในพื้นที่ศึกษาโครงการฯ และ 3) **กรอบแนวคิดทฤษฎีทำเลที่ตั้งอุตสาหกรรม (Industrial location theory)** สำหรับการศึกษาและวิเคราะห์การเลือกที่ตั้งของหน่วยผลิตที่เหมาะสม (The Optimum Location) โดยแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์มีความสอดคล้องกับทฤษฎีทั้งหมด ดังนี้

2.2.1 กรอบแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond of Advantage)

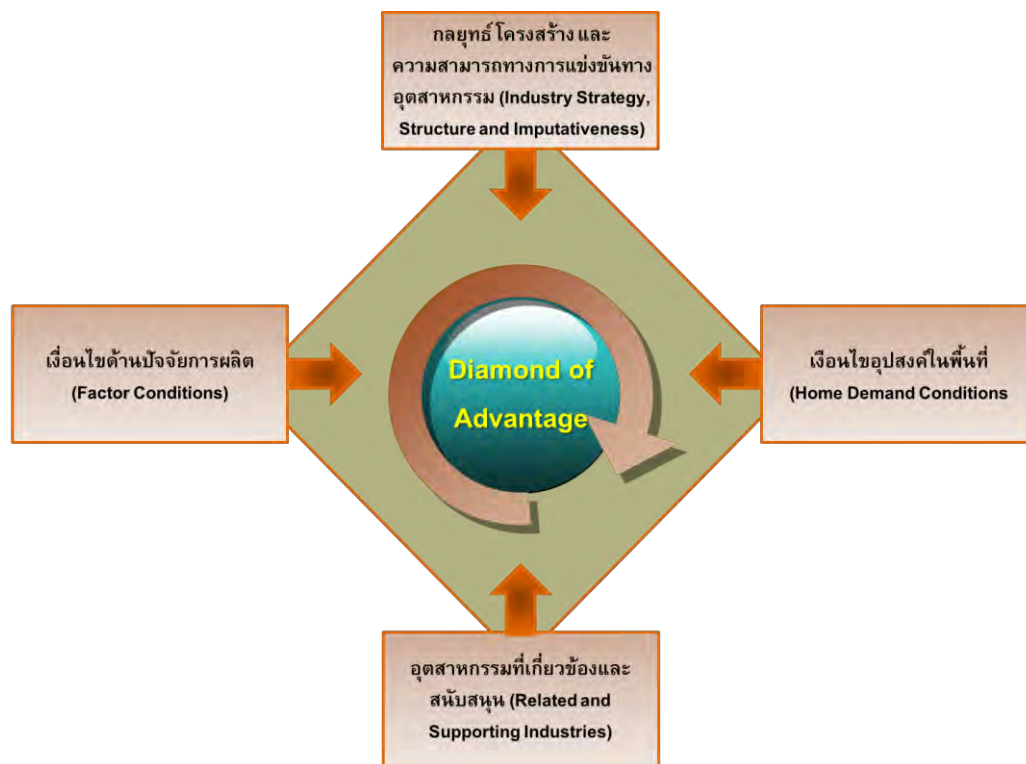
จากกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) นำมาสู่การใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond of Advantage) โดยมุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางระบบเศรษฐกิจระดับจุลภาค หรือภายในประเทศ เพราะถือเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาค ซึ่งมีการแข่งขันอย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศ และระดับโลก โดยทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond of Advantage) ตามแบบจำลองแสดงถึงความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และพลวัตขององค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

- 1) กลยุทธ์ธุรกิจ โครงสร้างและการแข่งขันในอุตสาหกรรม (Industry strategy, Structure and competitiveness) เช่น มีผู้ประกอบการที่ราย และผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมมีการแข่งขันกันหรือมีกลยุทธ์ที่ร่วมมือกันหรือไม่อย่างไร
- 2) เงื่อนไขอุปสงค์ในพื้นที่ (Home demand conditions) ความต้องการสินค้าในอุตสาหกรรมมีลักษณะอย่างไร หรือผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้าในอุตสาหกรรมมีรสนิยมหรือความต้องการสินค้าในลักษณะใด
- 3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and supporting industries) ภาวะของอุตสาหกรรมสนับสนุนและอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง เป็นส่วนที่กล่าวถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมที่ทำการศึกษากับอุตสาหกรรมที่สนับสนุน หรือเกี่ยวเนื่อง เช่น มีความสัมพันธ์ในลักษณะ คลัสเตอร์หรือไม่
- 4) เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Factor conditions) คือปัจจัยการผลิตของประเทศที่มีอยู่ อาทิเช่น ทรัพยากรธรรมชาติ แรงงาน เงินทุน ระบบสาธารณูปโภค ฯลฯ โดยศึกษาถึงลักษณะหรือธรรมชาติของปัจจัยที่ใช้ในการผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมนั้นๆ รวมถึงผลตอบแทนต่อปัจจัยการผลิตนั้นๆ ด้วย

เห็นได้ว่าปัจจัยเหล่านี้ ล้วนมีบทบาทที่สำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมต่างๆ นอกจากนี้ องค์ประกอบอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ ภาครัฐ เนื่องจากภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการผลักดันหรือกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการในแต่ละองค์ประกอบข้างต้น ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมในที่สุด ดังนั้น ในการการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond of Advantage) จะนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ มาประมวลผลวิเคราะห์สภาพ สาเหตุ ปัญหา และปัจจัยสำคัญอันนำไปสู่การกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมาย และการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการกำหนดแนวทางสำหรับการจัดทำแผนพัฒนาทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงอุตสาหกรรมที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ศึกษาโครงการฯ

เหตุผลที่นำทฤษฎีนี้มาใช้ในการวิเคราะห์เนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ การเคลื่อนย้ายทุนที่เป็นไปโดยเสรี และการเกิดกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ล้วนก่อให้เกิดการนำกลยุทธ์ในหลายรูปแบบมาใช้ในทางธุรกิจ การค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ การใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมแบบนีโอคลาสสิกมาใช้ในการศึกษานี้จึงไม่น่าเพียงพอ ดังนั้นการนำทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน แบบ Diamond of Advantage จึงมีความเหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจปัจจุบัน เนื่องจากมีการนำปัจจัยเศรษฐกิจเชิงพื้นที่หรือปัจจัยภายใน ผสมเข้ากับกรอบการนำปัจจัยที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจนอกพื้นที่หรือปัจจัยภายนอกมาประกอบกันเพื่อแสวงหาวิสัยทัศน์ของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จะกำหนดขึ้น ซึ่งอุตสาหกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นโดยกลยุทธ์ “การเรียนรู้เขา รู้เรา” ย่อมนำไปสู่การแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมมาเป็นโครงการและแผนการปฏิบัติงานที่ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

แผนภาพที่ 2.2-1 ทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond of Advantage)

อนึ่ง ทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond of Advantage) จะนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางการศึกษาตามวิธีระเบียบวิธีวิจัย โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (สถิติทางด้านอุตสาหกรรม) และการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม (Questionnaire) การสัมภาษณ์พูดคุยแบบเจาะลึก (In-depth Interview) รวมทั้งการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ ศักยภาพ และแนวโน้มของพื้นที่ การวิเคราะห์ SWOT Analysis การศึกษาความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

(Comparative Advantage) ในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อศึกษาสถานภาพและแนวโน้มด้านเศรษฐกิจ โดยการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและความสามารถในการแข่งขันของสาขาเศรษฐกิจต่างๆ และศักยภาพที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันในระดับประเทศ โดยสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้ให้เป็นเหตุเป็นผลตามกระบวนการพิสูจน์สมมติฐานและทฤษฎีให้มากที่สุด

2.2.2 กรอบแนวคิดการกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายในภูมิภาค

กรอบแนวคิดการคัดเลือกอุตสาหกรรมในพื้นที่เป้าหมายเป็นการประยุกต์กรอบแนวคิดและเกณฑ์การคัดเลือกอุตสาหกรรมนำร่องที่ต้องได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก ในแผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย พ.ศ. 2555-2574 และความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการลงทุนใหม่ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่ต้องการส่งเสริมในรูปแบบคลัสเตอร์ รวมทั้งการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการคัดเลือกอุตสาหกรรมเป้าหมาย จะอยู่บนพื้นฐานที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจที่สอดคล้องและสมดุลกับผลประโยชน์เชิงสิ่งแวดล้อม สังคม และทุนมนุษย์ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกอุตสาหกรรมเป้าหมาย ดังนี้

1. **ตอบสนองต่อนโยบายสำคัญของประเทศ** กล่าวคือ อุตสาหกรรมสามารถสนองต่อนโยบายสำคัญของประเทศทั้งในระดับประเทศ ระดับหน่วยงาน และระดับพื้นที่ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือกับต่างประเทศ
2. **สร้างผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ** กล่าวคือ เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างผลกำไรและผลตอบแทนจากการลงทุน มูลค่าการส่งออกอยู่ในระดับที่สูง และนำไปสู่การสร้างอัตราการเติบโตทางอุตสาหกรรม
3. **สร้างผลประโยชน์เชิงสิ่งแวดล้อม** กล่าวคือ เป็นอุตสาหกรรมที่เอื้อต่อการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการสร้างความเชื่อมโยงการผลิตแบบห่วงโซ่อุปทาน และการรวมกลุ่มคลัสเตอร์ของอุตสาหกรรม
4. **สร้างผลประโยชน์เชิงสังคม** กล่าวคือ เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบและกระบวนการผลิตส่วนใหญ่อยู่ภายในประเทศ ก่อให้เกิดการสร้างงานและการกระจายรายได้ในภูมิภาคของประเทศไทย
5. **สร้างผลประโยชน์เชิงทุนมนุษย์** กล่าวคือ เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ศักยภาพของทุนมนุษย์ โดยการใช้ภูมิปัญญาเพื่อสร้างให้เกิดนวัตกรรม (Innovation) และมูลค่าเพิ่ม (Value Creation)

6. **ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์** กล่าวคือ เป็นอุตสาหกรรมที่
ได้รับผลกระทบในเชิงบวกมากกว่าผลกระทบในเชิงลบจากการรวมกลุ่มประชาคม
เศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

2.2.3 กรอบแนวคิดทฤษฎีทำเลที่ตั้งอุตสาหกรรม (Industrial location theory)

ทฤษฎีทำเลที่ตั้งอุตสาหกรรม (Industrial location theory) เป็นการวิเคราะห์พื้นที่ที่มี
ศักยภาพ ว่าพื้นที่ใดเหมาะสมพัฒนาอุตสาหกรรมประเภทใด ซึ่งกรอบแนวคิดดังกล่าว ได้ถูกพัฒนา
มาจากองค์ความรู้ทั้งด้านเศรษฐศาสตร์ควบคู่กับองค์ความรู้ด้านภูมิศาสตร์ เพื่อใช้อธิบาย
ปรากฏการณ์และศึกษาการเลือกที่ตั้งของหน่วยผลิตที่เหมาะสม (The Optimum Location) ทั้งนี้
เนื่องจากปัจจัยสำคัญในการดำเนินธุรกิจคือการวิเคราะห์ในเรื่องของต้นทุนและผลกำไร และทำเล
ที่ตั้งที่มีผลกระทบต่อต้นทุนและผลกำไร ดังนั้น ทำเลที่ตั้งจึงมีความสำคัญอย่างมาก และได้มีการ
สร้างแนวคิดทฤษฎีขึ้นมาหลายทฤษฎี โดยมีทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบันแบ่งเป็น 3 กลุ่ม
ทฤษฎี คือ ทฤษฎีต้นทุนต่ำสุด(The Least Cost Theory) ทฤษฎีอาณาบริเวณตลาด (The Market
Area Theory) และทฤษฎีกำไรสูงสุด (The Maximum Profit Theory) ดังนี้

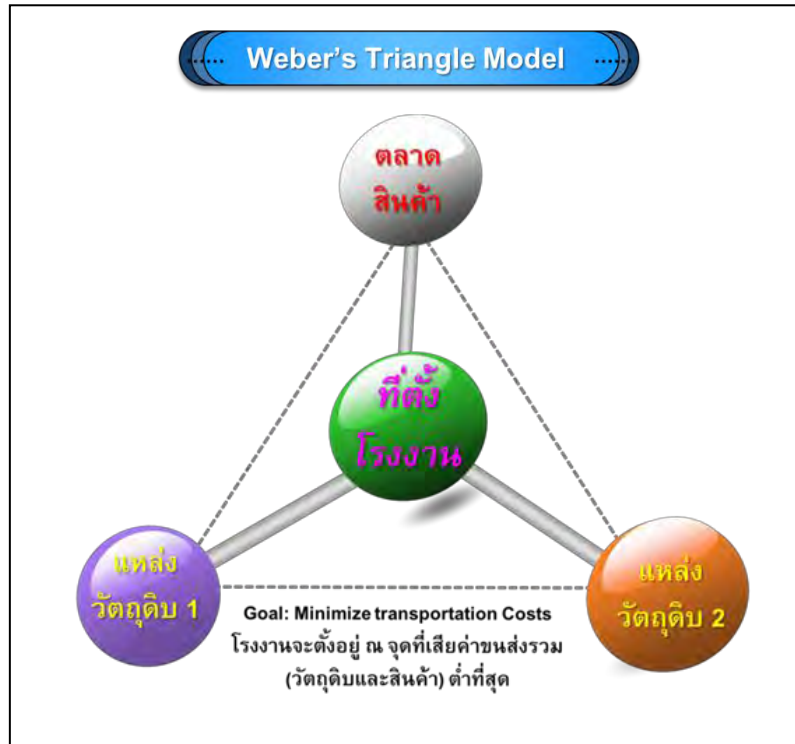
1) ทฤษฎีต้นทุนต่ำสุด(The Least Cost Theory)

ทฤษฎีนี้จะเน้นการคัดเลือกแหล่งที่ตั้งที่ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำที่สุด โดยอัลเฟรด เวเบอร์
(Alfred Weber) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมันที่ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งทฤษฎีที่ตั้ง
อุตสาหกรรม ซึ่งได้เขียนหนังสือทฤษฎีทำเลที่ตั้งของอุตสาหกรรม (Theory of the Location of
Industries) เพื่อใช้อธิบายในทุกระบบเศรษฐกิจและการปกครอง รวมทั้งใช้ในการอธิบายทำเลที่ตั้ง
ของกิจการอุตสาหกรรมทุกประเภทไว้ว่า โรงงานอุตสาหกรรมจะตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ
ที่สุด ตามทฤษฎีของ Alfred Weber ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคัดเลือกแหล่งที่ตั้ง
ของอุตสาหกรรม 3 ประการ คือ การขนส่ง(Transportation) แรงงาน(Labor) และการรวมกลุ่ม
ของหน่วยผลิต (Agglomeration) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผันแปรตามพื้นที่

1.1) **การขนส่ง(Transportation) Weber** เริ่มต้นพิจารณาค่าขนส่งรวมต่ำสุด (Least
Transportation Cost Location) เพื่อกำหนดทำเลที่ตั้งของอุตสาหกรรม ซึ่งค่าขนส่งนี้จะพิจารณา
จากน้ำหนักวัตถุดิบและน้ำหนักของสินค้าที่จะขนย้าย กับระยะทางจากแหล่งวัตถุดิบมาโรงงานและ
ระยะทางจากโรงงานไปตลาด โดยการใช้สามเหลี่ยมแหล่งที่ตั้ง (Locational Triangle) ในการ
วิเคราะห์ที่ตั้งอุตสาหกรรมซึ่งเสียค่าขนส่งต่ำที่สุด ด้วยการกำหนดที่ตั้งของตลาด 1 แห่งอยู่บนยอด
ของสามเหลี่ยม และแหล่งวัตถุดิบ 2 แห่ง อยู่ตรงฐานของสามเหลี่ยม จุดที่เป็นที่ตั้งของโรงงาน
อุตสาหกรรมซึ่งมีค่าขนส่งรวมต่ำสุด จะอยู่ภายในรูปสามเหลี่ยมซึ่งมีระยะทางที่สั้นที่สุดที่เชื่อม
ระหว่างจุดทั้ง 3 ซึ่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีค่าขนส่งรวมต่ำสุดอาจจะอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง
ภายในรูปสามเหลี่ยมแหล่งที่ตั้ง ดังนี้ 1) แหล่งวัตถุดิบ 2) ตลาด และ 3) จุดกลางระหว่างตลาดกับ

แหล่งวัตถุดิบกล่าวคือ กรณีที่สินค้ามีน้ำหนักน้อยกว่าน้ำหนักของวัตถุดิบโรงงานจะตั้งในแหล่งวัตถุดิบ และกรณีที่สินค้ามีน้ำหนักมากกว่าน้ำหนักของวัตถุดิบการสร้างโรงงานใกล้กับตลาดจะมีต้นทุนต่ำสุด

แผนภาพที่ 2.2-2 ทฤษฎีการวิจัย (Theory) Weber's Triangle Model

1.2) แรงงาน(Labor) นอกจากจะใช้หลักการวิเคราะห์การเลือกที่ตั้งโดยพิจารณาค่าขนส่ง(Transportation Cost) แล้ว Weber ยังพิจารณาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างแรงงาน (Labor Cost) โดยมีกรอบแนวคิดที่ว่า ค่าจ้างแรงงานที่ต่างกันในแต่ละพื้นที่มีผลต่อที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม โดยอุตสาหกรรมจะเลือกที่ตั้งที่มีค่าจ้างแรงงานถูก ถ้าจะทำให้เกิดความประหยัดได้มากกว่าต้นทุนค่าขนส่งที่เพิ่มขึ้นเมื่อย้ายจากที่ตั้งที่มีค่าขนส่งต่ำสุด

1.3) การรวมกลุ่มของหน่วยผลิต(Agglomeration)อุตสาหกรรมจะมีแนวโน้มไปตั้งในแหล่งที่มีการรวมกลุ่มกันแทนที่บริเวณที่มีค่าขนส่งต่ำสุดได้ ถ้าการรวมกลุ่มกันก่อให้เกิดการประหยัดและสามารถลดต้นทุนได้ต่ำสุดมากกว่าที่ตั้ง ณ ที่ตั้งที่มีค่าขนส่งและค่าจ้างแรงงานต่ำสุด โดยประโยชน์จากการรวมกลุ่มกันจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีหน่วยผลิตอย่างน้อย 3 หน่วย

2) ทฤษฎีอาณาบริเวณตลาด(The Market Area Theory)

เป็นทฤษฎีที่อธิบายว่า ขนาดของตลาดจะมีผลต่อกำไรของอุตสาหกรรม โดยอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในแหล่งที่สามารถครอบครองอาณาบริเวณตลาดได้มากที่สุด ย่อมจะทำให้มีผลกำไรมากที่สุดด้วย Tord Palander นักเศรษฐศาสตร์ชาวสวีเดน เป็นผู้วางรากฐานทฤษฎีอาณาบริเวณตลาดของที่ตั้งอุตสาหกรรม โดยแพแลนเดอร์ได้ศึกษาเปรียบเทียบหน่วยผลิต 2 หน่วย ซึ่งมีทำเลที่ตั้งต่างกัน แต่

ผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน ระยะทางจากโรงงานไปตลาดไม่เท่ากัน ทำให้ค่าขนส่งต่างกันเนื่องจากค่าขนส่งผันแปรตามระยะทาง โดยต้นทุนค่าขนส่งของหน่วยผลิตที่ 1 สูงกว่าหน่วยผลิตที่ 2 ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ค่าขนส่งจะมีผลต่อราคาสินค้าโดยทำให้ราคาสินค้าของหน่วยผลิตที่ 1 สูงกว่าราคาสินค้าของหน่วยผลิตที่ 2 ทำให้หน่วยผลิตที่ 2 ได้รับกำไรสูงกว่า จากผลการศึกษาดังกล่าว แพแลนเตอร์ จึงได้สรุปไว้ว่า ราคาสินค้า ณ ที่ตั้งอุตสาหกรรมและค่าขนส่งสินค้า จะเป็นปัจจัยที่กำหนดอาณาบริเวณตลาด ดังนั้น หน่วยผลิตจึงควรเลือกที่ตั้ง ณ แหล่งที่สามารถครอบครองอาณาบริเวณตลาดที่มีขอบเขตกว้างกว่าหน่วยผลิตอื่น ซึ่งจะส่งผลให้ได้รับกำไรที่สูงกว่า

3) ทฤษฎีกำไรสูงสุด (The Maximum Profit Theory)

August Losch นักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมัน มีความเห็นต่างกับ Weber ในการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม ณ จุดที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด โดย Losch มีความเห็นว่า อุปสงค์ของสินค้า (Demand) เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้มีการผลิตสินค้าในพื้นที่ต่างๆซึ่งเรียกได้ว่าเป็นอาณาบริเวณตลาด และเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมต่างๆทางเศรษฐกิจต่อไป โดย แหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมที่เหมาะสม คือ ที่ตั้งบริเวณที่ได้รับกำไรสูงสุด ซึ่งมีรายจ่ายน้อยที่สุดและมีรายได้มากที่สุด

Melvin Greenhut เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้ศึกษาแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม โดยได้อธิบายไว้ว่า หน่วยผลิตจะเลือกที่ตั้งในบริเวณพื้นที่ที่ได้รับกำไรสูงสุดมากกว่าที่ตั้งในบริเวณที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด และยังมีความเห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม ได้แก่

- 1) ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ณ ที่ตั้งอุตสาหกรรม ได้แก่ ค่าขนส่ง แรงงาน และค่าใช้จ่ายอื่นๆในการผลิตสินค้า
- 2) การครอบครองอาณาบริเวณตลาด
- 3) ปัจจัยที่ลดต้นทุน และปัจจัยที่เพิ่มรายได้

บทที่ 3

การทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว

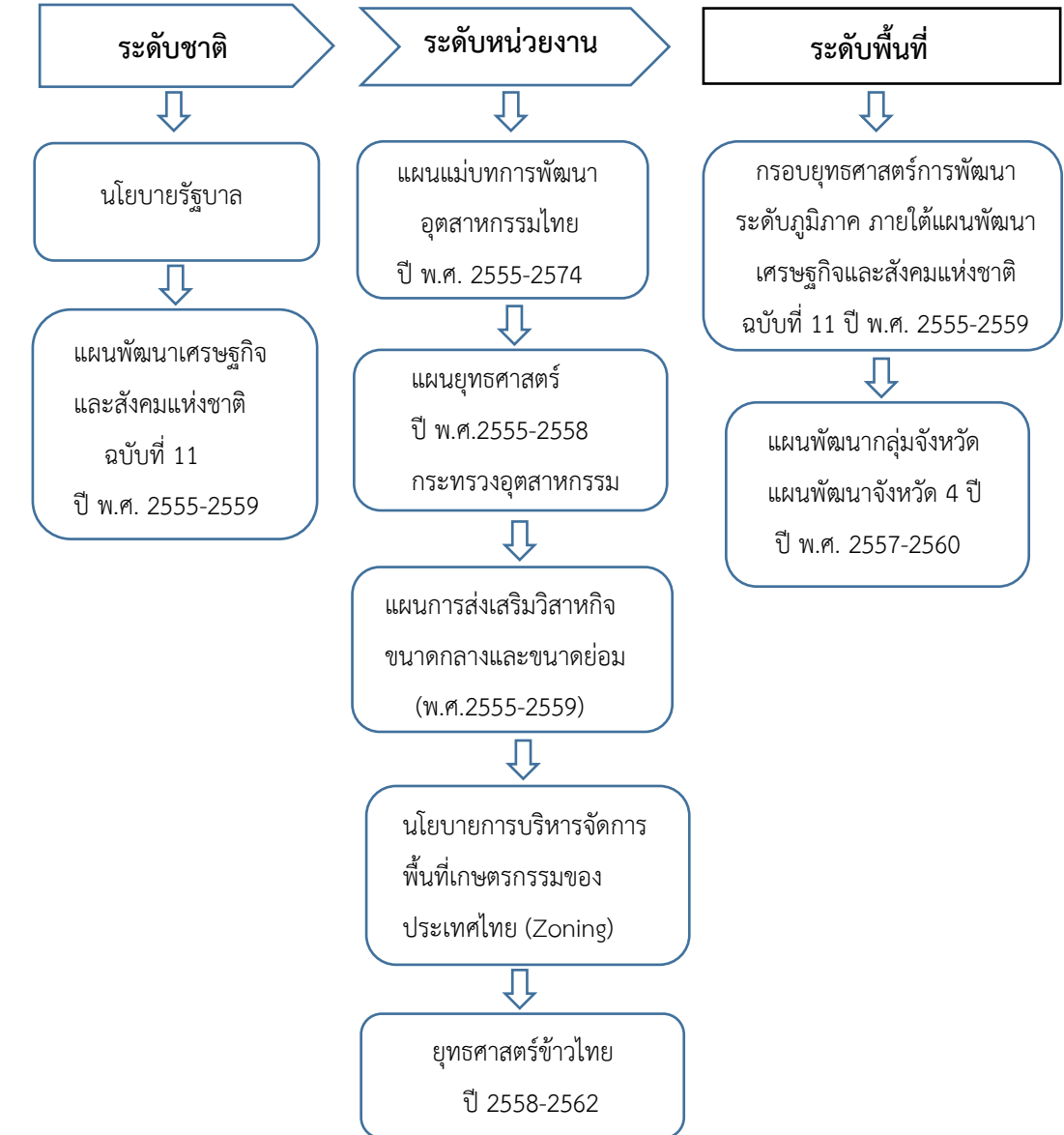
การศึกษาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา ทบทวนกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมในภูมิภาค และการเชื่อมโยงการพัฒนา กับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคภายใต้กรอบการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ AEC GMS ACMECS และ BIMSTEC เป็นต้น โดยทำการศึกษาทบทวนนโยบาย ยุทธศาสตร์ทั้งในระดับชาติ ระดับกระทรวง และระดับพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดทำแนวทางและมาตรการในการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูป ข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในจังหวัดยโสธร มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมของประเทศในปัจจุบันและในอนาคตตั้งแต่ระดับบนลงล่าง (Top-Down) และเชื่อมโยงกับประเทศ เพื่อนบ้าน ซึ่งในกระบวนการศึกษาทบทวนนโยบายฯ ดังกล่าว ประกอบด้วย

1) นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมในระดับชาติ ได้แก่ (1) นโยบายรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี) และ (2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ปี พ.ศ. 2555-2559

2) นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมในระดับหน่วยงาน ได้แก่ (1) แผนแม่บทการ พัฒนาอุตสาหกรรมไทย ปี พ.ศ. 2555-2574 (2) แผนยุทธศาสตร์ ปี พ.ศ.2555-2558 กระทรวง อุตสาหกรรม (3) แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (พ.ศ.2555-2559) (4) นโยบาย การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมของประเทศไทย (Zoning) และ (5) ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2558-2562

3) นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมในระดับพื้นที่ ได้แก่ (1) ทิศทางการพัฒนาภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้) ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 11 ปี พ.ศ.2555-2559 และ (2) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดและแผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี พ.ศ. 2557-2560

แผนภาพที่ 3 - 1 แสดงการสรุปการทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว

3.1 สรุปการทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว ในระดับชาติ

การทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวในระดับชาติ ประกอบด้วย (1) นโยบายรัฐบาล และ (2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งจากการศึกษาและทบทวนนโยบายดังกล่าว สามารถสรุปสาระสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อจัดทำแนวทางและมาตรการในการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในจังหวัดยโสธร ได้ดังนี้

3.1.1 นโยบายรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี)

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2557 และได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีก่อนเข้ารับบริหารราชการแผ่นดิน ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 มีประเด็นนโยบาย แนวทางการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ดังต่อไปนี้

1) นโยบายการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ (นโยบายข้อ 6)

1.1) ลดอุปสรรคในการส่งออกเพื่อให้เกิดความคล่องตัว เช่น ปรับปรุงวิธีการตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าและมาตรฐานการผลิตระดับไร่นา เป็นต้น ให้สะดวกรวดเร็วขึ้นตลอดจนลดขั้นตอนของกระบวนการด้านธุรการและเอกสารอื่นๆ ที่จะช่วยให้ระบบการส่งสินค้าเร็วขึ้น พร้อมทั้งแสวงหาตลาดที่มีศักยภาพเพื่อขยายฐานการส่งออกซึ่งครอบคลุมถึงการค้าชายแดนที่มีความสำคัญมากขึ้น (นโยบายข้อ 6.5)

1.2) ในด้านเกษตรกรรม ดำเนินการใน ๒ เรื่องใหญ่ คือ การปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การแบ่งเขตเพื่อปลูกพืชผลแต่ละชนิด และการสนับสนุนให้สหกรณ์ของกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตสินค้าเกษตรเพิ่มบทบาทในฐานะผู้ซื้อพืชผลจนถึงการแปรรูปและการส่งออกได้ แล้วแต่กรณี เพื่อให้สหกรณ์เป็นผู้ค้าขายสินค้าเกษตรรายใหญ่อีกรายหนึ่ง ซึ่งจะช่วยคานอำนาจของกลุ่มพ่อค้าเอกชนที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีความสมดุลมากขึ้น (นโยบายข้อ 6.15)

1.3) ในด้านอุตสาหกรรม ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานของประเทศ เช่น ส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ โดยการพัฒนาวัตถุดิบและกระบวนการผลิตให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่อาหารไทยบนฐานความรู้ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา ส่งเสริมการวิจัยเกษตรแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและแก้ไขปัญหาที่สำคัญของประเทศ เป็นต้น ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้การออกแบบและสร้างสรรค์ และส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อปรับกระบวนการผลิตสู่ระบบอัตโนมัติและกึ่งอัตโนมัติ (นโยบายข้อ 6.16)

1.4) เพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เข้มแข็ง สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเพิ่มองค์ความรู้ในด้านการปรับปรุง

ประสิทธิภาพของ กระบวนการผลิต ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนาการบริหารจัดการภายในองค์กร ปรับปรุงโครงสร้าง กลไกการสนับสนุนและการขับเคลื่อนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เป็นระบบและมีเอกภาพที่ ชัดเจนทั้งในด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและบริการทางการเงินและการลงทุนสำหรับวิสาหกิจขนาด กลางและขนาดย่อม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ การตลาดและโอกาสในการลงทุนในต่างประเทศ (นโยบายข้อ 6.17)

2) นโยบายการส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน (นโยบายข้อ

7)

2.1) เร่งส่งเสริมความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ในภูมิภาคอาเซียน และขยาย ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้ประโยชน์จากโครงข่ายคมนาคมขนส่ง และโทรคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างกันของอาเซียน ระบบการออกไปรับรอง/ใบอนุญาตผ่านระบบ อิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกันในอาเซียน รวมทั้งการสนับสนุนการใช้ประโยชน์ จาก ความตกลงทางการค้าการลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือในระดับทวิภาคีและพหุภาคีที่มีผลใช้ บังคับแล้ว เร่งขยายการจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วมกันของสินค้าด้านการตรวจสอบและรับรอง มาตรฐานโดยให้ความสำคัญต่อสินค้าที่ประเทศไทยมีศักยภาพสูง โดยเฉพาะกลุ่มสินค้าอุปโภคและ บริโภค รวมถึงการปรับกฎเกณฑ์การค้าและระบบพิธีการศุลกากรให้สะดวก ลดขั้นตอนต่างๆ หรือ ยกเลิกขั้นตอนบางเรื่อง และปรับระบบภาษีและการอำนวยความสะดวกอื่นๆ เพื่อดึงดูดให้มีการตั้ง สำนักงานปฏิบัติการประจำภูมิภาคที่กรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาให้กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางทาง ธุรกิจ การค้า การลงทุนของภูมิภาคได้ในที่สุด (นโยบายข้อ 7.1)

2.2) พัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยทุกระดับโดยสอดคล้องกับข้อตกลงในการเคลื่อนย้ายในด้านสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ และปัจจัยการผลิตต่างๆ ที่เปิดเสรีมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยให้สามารถแข่งขันได้ รวมทั้งสามารถดำเนินธุรกิจร่วมกับผู้ประกอบการในประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อนำไปสู่ความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานตลาดโลกได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฐานการผลิตสินค้าหลายชนิดและธุรกิจเกี่ยวเนื่องที่ประเทศไทยได้เข้าไปลงทุนขยายฐานการผลิตในประเทศอื่นในอาเซียนมาเป็นเวลานานแล้ว ตลอดจนกลุ่มการผลิตที่ผู้ประกอบการของไทยเตรียมที่จะขยายฐานการผลิตเพิ่มเติมอีกหลายชนิด ซึ่งช่วยให้ประเทศไทยมีฐานการผลิตสินค้าคุณภาพหลากหลาย เพื่อขายในตลาดต่างๆ ได้มากขึ้น ทั้งในอาเซียนและในตลาดโลก และเป็น การช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม (นโยบายข้อ 7.2)

2.3) เร่งพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายในอนุภูมิภาคและภูมิภาคอาเซียน โดยเร่งขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ (GMS) แผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) แผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) แผนความร่วมมือแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) และแผนแม่บทความเชื่อมโยงในอาเซียน ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้ความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ในอาเซียนสัมฤทธิ์ผลได้อย่างเป็นรูปธรรม (นโยบายข้อ 7.4)

2.4) ต่อเชื่อมเส้นทางคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์จากฐานการผลิตในชุมชนสู่แหล่ง แปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าทั้งภายในประเทศและเชื่อมโยงกับอาเซียน เพื่อยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการ รายย่อยสู่ตลาดที่กว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ และขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจแก่พื้นที่ต่างๆ ภายในประเทศด้วย (นโยบายข้อ 7.5)

3.1.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้กำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม โดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยง และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็ง ควบคู่ไปกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มีความสอดคล้องและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม สรุปได้ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน

1.1) การเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร ภาครัฐให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน สนับสนุนการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ควบคุมและกำกับดูแลให้มีการนำเข้าและใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ได้มาตรฐาน ปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐานเพื่อการผลิตให้ทั่วถึง ส่งเสริมการผลิตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมของประเทศ พัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมทางการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

1.2) การสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิต สนับสนุนการผลิตและบริการของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร อาหาร และพลังงาน ส่งเสริมสถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้ร่วมทำการศึกษาวิจัยกับภาคเอกชน สนับสนุนเกษตรกรและผู้ประกอบการนำองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า ผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหาร ยกย่องคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร มาตรฐานระบบการผลิตสินค้าเกษตรให้เทียบเท่าระดับสากล ส่งเสริมระบบตลาดกลางสินค้าเกษตรและตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ส่งเสริมภาคเอกชนและองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบสินค้าเกษตรและอาหาร ร่วมกับสถาบันเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพระบบการจัดการโลจิสติกส์ของภาคเกษตร

2) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

2.1) การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และผลักดันให้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและแข่งขันได้ ด้วยการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย แอฟริกา และเศรษฐกิจภายในประเทศ ปรับโครงสร้างภาคบริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งครอบคลุมถึงการพัฒนารัฐกิจสร้างสรรค์ การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ และการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ พัฒนาภาคเกษตรบนฐานการเพิ่มผลิตภาพในการผลิตและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่มุ่งการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้มีคุณภาพและยั่งยืน ด้วยการใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ สู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2.2) การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ให้เป็นพลังขับเคลื่อนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน เน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและพัฒนาไปต่อยอด ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมที่ส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคการผลิต ตลอดจนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมให้ทั่วถึงและเพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในลักษณะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

3) ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

3.1) การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคต่างๆ มุ่งพัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล ปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง พัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน/เขตเศรษฐกิจชายแดน ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

3.2) การพัฒนาฐานลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับอนุภูมิภาค มุ่งพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้เป็นฐานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตร และการท่องเที่ยว พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดน รวมทั้งบูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้บรรลุประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่

3.2 สรุปการทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว ในระดับกระทรวง

การทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวในระดับกระทรวง ประกอบด้วย (1) แผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย ปี พ.ศ. 2555-2574 (2) แผนยุทธศาสตร์ ปี พ.ศ.2555-2558 กระทรวงอุตสาหกรรม (3) แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี พ.ศ.2555-2559 (4) นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมของประเทศไทย (Zoning) และ (5) ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2558-2562 ซึ่งจากการศึกษาและทบทวนนโยบายดังกล่าว ที่มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อจัดทำแนวทางและมาตรการในการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในจังหวัดยโสธร สรุปได้ดังนี้

3.2.1 แผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย ปี พ.ศ. 2555-2574

กระทรวงอุตสาหกรรม โดยสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ได้จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรม พ.ศ. 2555-2574 ขึ้น เพื่อเป็นเข็มทิศในการพัฒนาผู้ประกอบการไทย และอุตสาหกรรม ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย คือ “มุ่งสู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่สมดุลและยั่งยืน” โดยสร้างความสมดุลการพัฒนาใน 4 มิติ คือ 1) ด้านความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Economic Wealth) 2) ด้านการใช้ศักยภาพของทุนมนุษย์ (Human Wisdom) 3) ด้านสังคมการเป็นอยู่ที่ดี (Social Well-Being) และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Wellness) โดยมีการกำหนดเป้าหมายเป็น 3 ระยะ ในช่วงเวลา 20 ปี ดังนี้

- เป้าหมายในระยะที่ 1 เป็นการสร้างความพร้อมให้กับประเทศไทยในการก้าวไปสู่การเป็นผู้ผลิตในระดับภูมิภาค เตรียมความพร้อมสู่ AEC (ASEAN Economic Community) โดยเริ่มจากการสร้างความพร้อมโดยการปรับ แก้ไขกฎระเบียบ ปัญหาคอขวดเพื่ออำนวยความสะดวกและลดอุปสรรคที่มีพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับ (แรงงาน วัตถุดิบ ดึงดูดเทคโนโลยีใหม่ มาตรฐานวิจัยและพัฒนา จัดเขตพื้นที่ พัฒนาและจัดเขตพื้นที่ศูนย์ทดสอบ ฯลฯ) พัฒนาคัลเลอร์ และการเข้าไปสู่การเป็นผู้ผลิตในภูมิภาคจากการสร้าง ASEAN Supply Chain และพัฒนาการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- เป้าหมายในระยะที่ 2 เป็นช่วงเวลาของการมุ่งเน้นการพัฒนาต่อจากการพัฒนาฐานความรู้เพื่อนำมาต่อยอดในการพัฒนาภาคการผลิตและสินค้า เน้นการผลิตสินค้าที่ต้องใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การปรับบทบาทประเทศไทยให้เป็นตัวกลางในการบริหารจัดการระบบห่วงโซ่การผลิตในภูมิภาคให้เป็นที่ยอมรับในอาเซียนและภูมิภาค โดยการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้าและบริหารจัดการการผลิตและจัดการเครือข่ายในภูมิภาคยกระดับการผลิตวัตถุดิบ เพื่อสร้างให้เกิด

มูลค่าเพิ่มพร้อมไปถึงการสร้างนวัตกรรมทรัพย์สินทางปัญญา และภาพลักษณ์ตราสินค้าไทยให้เป็นที่ยอมรับในอาเซียน/ภูมิภาค

- เป้าหมายในระยะที่ 3 เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศไทยในด้านตราสินค้าไทยที่ก้าวไกลในตลาดโลก เป็นผู้บริหารจัดการตราสินค้าที่มีเครือข่ายการผลิตจากในภูมิภาคที่เป็นที่ยอมรับในตลาดโลก และอุตสาหกรรมไทยเป็นที่ยอมรับ โดยมีความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรมนุษย์

ทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมในแผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย พ.ศ.2555-2574 ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์หลัก ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับคลัสเตอร์อุตสาหกรรมและขยายเครือข่ายการผลิตสู่ต่างประเทศ (Internationalized Industrial structure and clusters to capture global opportunities) โดยใช้ศักยภาพของประเทศต่างๆ เพื่อสร้างโอกาสในตลาดโลก การสร้างความร่วมมือกันระหว่างประเทศผู้ผลิต โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ของแต่ละประเทศร่วมกันสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งในด้านของคุณภาพผลิตภัณฑ์ การลดระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตและต้นทุนการผลิต เพื่อนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับตลาดโลก โดยมีแนวทางการพัฒนา 3 ระยะ คือ

● **ในระยะเริ่ม (1-5 ปี)**

- ส่งเสริมการพัฒนากลุ่มคลัสเตอร์ให้มีความสามารถเฉพาะด้าน
- เชื่อมโยงฐานการผลิตและบริการในภูมิภาคอาเซียน (AEC)
- สนับสนุนการลงทุนในฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมนวัตกรรมของต่างประเทศ

● **ในระยะกลาง (5-10 ปี)**

- ส่งเสริมการร่วมมือระหว่างกลุ่มคลัสเตอร์กับบริษัทขนาดใหญ่ในภูมิภาค
- สนับสนุนการบริหารจัดการเครือข่ายการผลิตบริการและจัดจำหน่ายในอาเซียน
- สร้างภาพลักษณ์สินค้าไทยในระดับภูมิภาค
- สร้างบทบาทให้ประเทศไทยมีส่วนในการกำหนดมาตรฐานการผลิตในภูมิภาค

● **ในระยะยาว 10-20 ปี**

- ส่งเสริมการลงทุนการผลิต บริการ และจัดจำหน่ายสินค้าในเครือข่ายสู่ภายนอกภูมิภาค
 - สร้างภาพลักษณ์สินค้าไทยในระดับสากล
 - สร้างบทบาทให้ประเทศไทยมีส่วนในการควบคุมมาตรฐานการผลิตในเวทีโลก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน (Upgrade and Create Sustainable Entrepreneur) จุดเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้นจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการไทยอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลก โดยแนวโน้มของความต้องการของผู้บริโภคในอนาคตมีแนวโน้มไปสู่สินค้าที่มีคุณภาพดีและสามารถตอบสนองต่อการดำเนินชีวิตประจำวันได้ในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ภายใต้การบริการและราคาที่มีความเหมาะสม ซึ่งการยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการแต่เพียงอย่างเดียวนั้น ไม่สามารถครอบคลุมความต้องการของผู้บริโภคได้ทั้งหมด จำเป็นต้องอาศัยการสร้างความร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการในแต่ละชั้นของห่วงโซ่คุณค่าในการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดในสินค้าและบริการจากผู้บริโภค ดังนั้นการยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการร่วมกับการพัฒนาคลัสเตอร์ของอุตสาหกรรมจึงนับเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เข้มแข็งและยั่งยืน ในระยะกลางจะก้าวสู่การพัฒนาต่อยอดการสร้างสรรคสินค้าที่เน้นการใช้ทุนมนุษย์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มและนวัตกรรมให้กับสินค้า และขยายความร่วมมือของผู้ประกอบการในห่วงโซ่คุณค่ากับบริษัทขนาดใหญ่ภายในภูมิภาคอาเซียน เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการยกระดับผู้ประกอบการรายย่อยสู่บริษัทชั้นนำในโลกต่อไป เพื่อนำไปสู่การยกระดับขีดความสามารถการผลิตไปสู่การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาสินค้าและตลาด รวมทั้งการก้าวเข้าสู่เจ้าของตราสินค้าที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและสามารถควบคุมมาตรฐานการผลิตในเวทีโลกได้ในระยะยาว โดยแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 3 ระยะ คือ

- **ในระยะเริ่ม (1-5 ปี)**

- สร้างความเข้มแข็ง SMEs ให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานการผลิต
- ส่งเสริมการบริหารจัดการผลิตด้าน ต้นทุนความเสี่ยง และจรรยาบรรณ
- สนับสนุนการต่อยอดงานวิจัยสู่การผลิตเชิงพาณิชย์

- **ในระยะกลาง (5-10 ปี)**

- สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม มูลค่าเพิ่มและทรัพย์สินทางปัญญา
- ส่งเสริมการร่วมทุนกับบริษัทชั้นนำในโลกในด้านการวิจัย พัฒนา และการตลาด
- พัฒนาการผลิตสู่ Green Industry ทั้งระบบ
- สนับสนุนให้ผู้ประกอบการมีตราสินค้าที่เป็นที่ยอมรับในอาเซียนและภูมิภาค

- **ในระยะยาว (10-20 ปี)**

- ส่งเสริม SMEs ไทย ก้าวเข้าสู่การเป็นบริษัทชั้นนำในโลก
- สนับสนุนให้ผู้ประกอบการมีตราสินค้าที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล
- พัฒนาความเข้มแข็งของการประกอบการอย่างมีส่วนร่วมและสมดุลใน

แต่ละชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับโครงสร้างสนับสนุนอุตสาหกรรมเพื่อการบริหารจัดการอุตสาหกรรมอย่างบูรณาการ (Enhance competitive industry platform) โครงสร้างสนับสนุนนับเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาของอุตสาหกรรมไทยต่อไปในอนาคต ทั้งในด้านของการปรับปรุงกฎระเบียบให้มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์ในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ โดยเฉพาะแนวโน้มของความร่วมมือทางการค้าที่มีเพิ่มมากขึ้นในอนาคต การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบให้เท่าทันกับสถานการณ์ จะทำให้ผู้ประกอบการไทยสามารถช่วงชิงความได้เปรียบในการแข่งขันของตลาดโลกได้ รวมทั้งการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้กับผู้ประกอบการที่มีศักยภาพ ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในทุกกระดับให้สามารถรองรับต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และการมีหน่วยงานกลางที่บริหารจัดการความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมกับสังคมให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและร่วมมือกันพัฒนาอุตสาหกรรมไทยต่อไป สิ่งเหล่านี้ นับเป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการยกระดับโครงสร้างสนับสนุนอุตสาหกรรม แต่ในระยะถัดไปนั้น จำเป็นต้องพัฒนาสู่การสร้างการยอมรับในศูนย์วิจัยและพัฒนาสินค้าของไทยในภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้กำหนดและมีบทบาทในการสร้างมาตรฐานของสินค้าให้เกิดการยอมรับในวงกว้าง นอกจากนี้ยังควรสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้เกิดการรองรับการผลิตในรูปแบบคลัสเตอร์ต่อไปในอนาคตได้ ส่วนในระยะยาวจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมร่วมกันทั้งเครือข่ายการผลิต โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมร่วมกันในภูมิภาคและมีบทบาทในการบริหารจัดการเครือข่ายการผลิตและบริการ จนสามารถส่งออกไปบริหารจัดการเครือข่ายการผลิตและบริการในภูมิภาคต่างๆของโลกได้ เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป โดยแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 3 ระยะ คือ

● **ในระยะเริ่มแรก (1-5 ปี)**

- กำหนดแนวทางการจัดการทรัพยากร (ที่ดิน / น้ำ / ไฟฟ้า / วัตถุดิบ ฯลฯ) รองรับการพัฒนาอุตสาหกรรม
- ปรับปรุงกฎระเบียบ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างสมดุล
- จัดหาและพัฒนาบุคลากรภาคอุตสาหกรรมให้มีปริมาณ / คุณภาพเพียงพอ
- สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือกองทุน
- จัดตั้งหรือพัฒนาศูนย์ทดสอบ/วิจัย/ออกแบบ ที่รองรับมาตรฐานสากล

● **ในระยะกลาง (5 – 10 ปี)**

- จัดตั้ง Green Industry Zone รองรับการผลิต และการเชื่อมโยงในภูมิภาคและยกระดับสินค้าเชื่อมโยงเกษตร
- ยกระดับบุคลากรให้มีความสามารถเป็นที่ยอมรับในระดับภูมิภาค

- พัฒนาศูนย์ทดสอบ/วิจัย/ออกแบบรองรับการใช้งานในอาเซียน
- พัฒนาและบูรณาการโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์อาเซียน
- **ในระยะยาว (10-20 ปี)**
- ยกระดับบุคลากรให้มีความสามารถเป็นที่ยอมรับในระดับโลก
- พัฒนาและบูรณาการโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์รองรับอาเซียน + 6

3.2.2 แผนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม ปี พ.ศ.2555-2558

กระทรวงอุตสาหกรรม ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ปี พ.ศ. 2555 – 2558 เพื่อให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องได้ทราบนโยบายและทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมของกระทรวงอุตสาหกรรม และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของหน่วยงาน ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันจะส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมไทยสามารถก้าวทันกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพภูมิอากาศ และส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของภาคอุตสาหกรรม โดยมียุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการศึกษาเพื่อจัดทำแนวทางและมาตรการในการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในจังหวัดยโสธร สรุปได้ดังนี้

1) การเชื่อมโยงอุตสาหกรรมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และปรับโครงสร้างการผลิตสู่อุตสาหกรรมฐานความรู้ (ยุทธศาสตร์ที่ 1) มีเป้าประสงค์เพื่อเชื่อมโยงภาคการผลิตทั้งด้านวัตถุดิบและการตลาดกับประเทศในประชาคมอาเซียน ปรับโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมสู่อุตสาหกรรมฐานความรู้ และอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องคือ

- สร้างความพร้อมและพัฒนาศักยภาพภาคอุตสาหกรรม ให้มีคุณค่าในเชิงสร้างสรรค์รองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

- การเชื่อมโยงภาคอุตสาหกรรมสู่อุตสาหกรรมเศรษฐกิจอาเซียน และเขตเศรษฐกิจอื่นๆ

- สนับสนุนอุตสาหกรรมให้มีการพัฒนาบนพื้นฐานของการผลิตที่ใช้ฐานความรู้ เพื่อเพิ่มผลิตภาพการผลิตและลดการใช้แรงงานภาคอุตสาหกรรม

- ส่งเสริมสถานประกอบการให้มีศักยภาพและสามารถพึ่งพาซึ่งกันและกัน

2) การส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการประกอบธุรกิจและพัฒนาอุตสาหกรรม (ยุทธศาสตร์ที่ 2) มีเป้าประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมมีโอกาสความพร้อม และได้รับบริการอย่างทั่วถึงในการลงทุนและประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมทั้งในและต่างประเทศ โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องคือ

- ส่งเสริมการลงทุนไทยทั้งในและต่างประเทศ และการลงทุนจากต่างประเทศ เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศและภูมิภาค
- สนับสนุน และจัดการพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning Planning) อย่างเหมาะสม
- ผลักดันการแก้ไข ปรับปรุง และออกกฎหมายและกฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม เพื่อลดอุปสรรคและต้นทุนในการประกอบธุรกิจ และส่งเสริมการยกระดับของภาคอุตสาหกรรม
- จัดตั้งกองทุน และเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์จากกองทุน
- พัฒนาระบบข้อมูลเชิงลึกด้านเศรษฐกิจ เพื่อเตือนภัยการตัดสินใจการลงทุนในอาเซียนและด้านอื่นๆ

3) การเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก (ยุทธศาสตร์ที่ 3) มีเป้าประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน และบุคลากรภาคอุตสาหกรรม มีศักยภาพสูงขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องคือ

- เสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น
- เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ และโซ่อุปทานของภาคอุตสาหกรรม ให้มีความได้เปรียบในการแข่งขัน
- พัฒนามาตรฐานระบบและผลิตภัณฑ์ รวมถึงการบังคับใช้ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อประชาชน และเอื้อต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม
- สร้างเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) ของอุตสาหกรรม

3.2.3 แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (พ.ศ.2555-2559)

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) มีหน้าที่เสนอแนะนโยบายและแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งเป็นศูนย์กลางประสานระบบการทำงานของส่วนราชการ องค์กรของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจที่มีหน้าที่ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อให้เกิดการบูรณาการงานส่งเสริมอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน สสว. ได้จัดทำแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2555-2559)ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยให้มีการเติบโตอย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน โดยมีกรอบแนวคิดในการผลักดันให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นพลังขับเคลื่อนหลักของเศรษฐกิจไทย ด้วยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อให้ดำเนินธุรกิจโดยใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งจะครอบคลุมมิติเชิงพื้นที่ ทั้งระดับภาพรวมประเทศ กลุ่มจังหวัด และรายจังหวัด เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการกระจายความเจริญจากส่วนกลางสู่ภูมิภาคและยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่ แผนการ

ส่งเสริมฯ ฉบับนี้ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์หลักที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อจัดทำแนวทางและมาตรการในการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในจังหวัดยโสธร สรุปได้ดังนี้

1) สนับสนุนปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย (ยุทธศาสตร์ที่ 1) โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- ทบทวนปรับปรุง และผลักดันกฎหมาย ระเบียบ มาตรการภาษีและ การให้สิทธิประโยชน์เพื่อเอื้อและลดอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

- เสริมสร้างระบบและเตรียมความพร้อมเพื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าถึงเงินทุน และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทางการเงิน

- พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการตลาดให้แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

2) เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย (ยุทธศาสตร์ที่ 2) โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- ส่งเสริมการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ การรวมกลุ่มและการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ

- พัฒนาสินค้าและบริการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม ภูมิปัญญา และทุนทางวัฒนธรรม

- ยกระดับคุณภาพสินค้าและบริการให้ได้มาตรฐานสากล

- สร้างโอกาสและเพิ่มช่องทางการตลาดให้แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

- สร้างและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการใหม่

3) ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยให้เติบโตอย่างสมดุลตามศักยภาพของพื้นที่ (ยุทธศาสตร์ที่ 3) โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- เพิ่มศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตเศรษฐกิจชายแดนและพื้นที่ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ

- สนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการใช้ประโยชน์และบริหารจัดการทรัพยากร

และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

- การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมถึงสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยในระดับพื้นที่

4) เสริมสร้างศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (ยุทธศาสตร์ที่ 4) โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- เสริมสร้างความพร้อมให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการเข้าสู่การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน
- เสริมสร้างศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ
- สร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับธุรกิจในต่างประเทศ

3.2.4 นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning)

คณะรัฐมนตรี ได้กำหนดให้จัดทำเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ (Zoning) ในยุทธศาสตร์ประเทศ (Country Strategy) ปี 2556-2561 เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ต้องอาศัยความพร้อมของปัจจัยหลัก 3 ด้านในการขับเคลื่อน ประกอบด้วย การบริหารจัดการพื้นที่และทรัพยากรที่เหมาะสม (Area & Resource) ผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของตลาด (Commodity) และการมีบุคลากรด้านการเกษตรทั้งเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่จะทำหน้าที่บริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Human Resource : Smart Farmer & Smart Officer) แต่จากข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ นั้น พบว่า มีความแตกต่างกัน โดยในบางพื้นที่มีความพร้อมสำหรับการพัฒนา แต่ในบางพื้นที่ยังขาดความพร้อมในบางเรื่อง หรือมีปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขก่อน การพัฒนาในแต่ละพื้นที่จึงไม่สามารถใช้รูปแบบ วิธีการเหมือนกันได้ หน่วยงานในพื้นที่และระดับจังหวัดจะต้องกำหนดมาตรการ โครงการและกิจกรรมในการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่และสินค้า โดยคำนึงถึงข้อมูลข้อเท็จจริงจากปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่ดำเนินการสำรวจ รวบรวม ตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ ในเบื้องต้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำประกาศเรื่อง “การกำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์” เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2556 โดยการวิเคราะห์ความเหมาะสมของที่ดิน กับปัจจัยความต้องการของพืชแต่ละชนิด ตามสภาพที่มีการเพาะปลูกแต่ละชนิดในปัจจุบัน ร่วมกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ เขตป่าไม้ตามกฎหมาย เขตพื้นที่โครงการชลประทาน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลประกอบการประมาณการผลผลิตสินค้าเกษตรที่จะออกสู่ตลาดตามช่วงฤดูกาลต่างๆ และเผื่อสำรองเพื่อหามาตรการรองรับได้ทันท่วงที ตลอดจนเพื่อสนับสนุนการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- เขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว 76 จังหวัด 809 อำเภอ 5,880 ตำบล
- เขตเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง 49 จังหวัด 448 อำเภอ 2,113 ตำบล
- เขตเหมาะสมสำหรับการปลูกมันยางพารา 60 จังหวัด 403 อำเภอ 1,703 ตำบล

- เขตเหมาะสมสำหรับการปลูกปาล์มน้ำมัน 26 จังหวัด 185 อำเภอ 856 ตำบล
- เขตเหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน 48 จังหวัด 401 อำเภอ 2,105 ตำบล
- เขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 43 จังหวัด 268 อำเภอ 1,175

ตำบล

สำหรับรายละเอียดเขตเหมาะสมการปลูกข้าว มีดังนี้

ตารางที่ 3.2-1 สรุปเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว จำแนกตามรายภาค

	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล
รวมทั้งประเทศ	76	809	5,880
● ภาคเหนือ	17	189	1,332
● ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	20	322	2,494
● ภาคกลาง	19	132	1,122
● ภาคตะวันออก	7	55	323
● ภาคใต้	13	111	609

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 3.2-2 สรุปเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว จำแนกตามรายจังหวัด

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	อำเภอ	ตำบล
รวมทั้งภาค (20 จังหวัด)	322	2,494
1. กาฬสินธุ์	18	125
2. ขอนแก่น	26	199
3. ชัยภูมิ	16	108
4. นครพนม	12	92
5. นครราชสีมา	32	263
6. บึงกาฬ	8	53
7. บุรีรัมย์	23	183
8. มหาสารคาม	13	130
9. มุกดาหาร	7	52
10. ยโสธร	9	79
11. ร้อยเอ็ด	20	172
12. เลย	13	57

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	อำเภอ	ตำบล
13. ศรีสะเกษ	22	190
14. สกลนคร	18	124
15. สุรินทร์	17	153
16. หนองคาย	9	58
17. หนองบัวลำภู	6	59
18. อำนาจเจริญ	7	51
19. อุดรธานี	21	152
20. อุบลราชธานี	25	194

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ในส่วนของการดำเนินงานตามนโยบายการกำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนภาพที่ 3.2-1

แผนภาพที่ 3.2-1 ขั้นตอนการดำเนินงานตามนโยบายการกำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3.2.5 ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2558-2562

วิสัยทัศน์สำหรับข้าวของรัฐบาลคือ ไทยเป็นผู้นำการค้าข้าวในตลาดโลก ผ่านการพัฒนาภาคการตลาดให้มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างความสมดุลให้กับทุกภาคส่วน และเป็นแหล่งผลิตข้าวที่มีประสิทธิภาพ ชาวนามีความเป็นอยู่ที่ดี องค์กรชาวนามีความเข้มแข็ง สำหรับยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2558-2562 ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ยุทธศาสตร์ด้านการผลิตข้าว และยุทธศาสตร์ด้านการตลาดข้าว

- ยุทธศาสตร์ด้านการผลิตข้าว จะมุ่งเน้นไปที่ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการพื้นที่ปลูกและปริมาณผลผลิตข้าวให้เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวเปลือกรวมทั้งประเทศที่สมดุลกับอุปสงค์ โดยการกำหนดเขตส่งเสริมการปลูกข้าว ตามศักยภาพของพื้นที่ (Zoning) ในเขตพื้นที่เหมาะสมปลูกข้าว (ในเขต Zoning) จะส่งเสริมการผลิต ข้าวตามกลุ่มพันธุ์ข้าวที่ตรงตามความต้องการของตลาด ได้แก่ กลุ่มพันธุ์ข้าวหอมมะลิ กลุ่มพันธุ์ข้าวหอม ปทุม กลุ่มพันธุ์ข้าวขาว กลุ่มพันธุ์ข้าวเหนียว และกลุ่มข้าวตลาดเฉพาะ (Niche Market) เช่น ข้าว อินทรี ข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) พร้อมสร้างตลาดรองรับ ส่วนในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสมปลูกข้าว (นอกเขต Zoning) จะสนับสนุนให้ชาวนาปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวไปปลูกพืชอื่น หรือไปทำกิจกรรม อื่นที่ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว เพื่อให้ชาวนาสามารถผลิตข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ได้ปริมาณผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง โดยเร่งรัดการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีให้เพียงพอ ทัวถึง ทันฤดูกาลเพาะปลูก ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (Modern Technology) ในการผลิตข้าว และปรับเปลี่ยนกรรมวิธีการผลิตข้าวมาเป็นแบบประณีต (Intensive Farming) สนับสนุนการทำนาแปลงรวมเชิงอุตสาหกรรมครบวงจร ส่งเสริมสนับสนุนการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร ส่งเสริมสนับสนุนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเก็บรักษาข้าวและการขนส่งสินค้าข้าวของชาวนา และเร่งรัดการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว เทคโนโลยี และเพิ่มศักยภาพการวิจัย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพและการเพิ่มมูลค่าข้าว เพื่อให้ผลผลิตข้าวเปลือกที่ชาวนาผลิตได้ มีคุณภาพและปลอดภัยจากแปลงผลิตข้าวที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้น โดย

- เร่งรัดส่งเสริมให้ชาวนาปลูกข้าวที่ให้ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพสูง ตรงตามความต้องการของตลาด โดยใช้พันธุ์ที่ผ่านการรับรองพันธุ์ของกรมการข้าว

- ส่งเสริม สนับสนุนการผลิตสินค้าข้าวเพื่อตลาดเฉพาะ (Niche Market) เช่น ข้าวอินทรีย์ ข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications : GI) ข้าวมูลค่าสูงเฉพาะถิ่น สร้างตราสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ พร้อมสร้างตลาดรองรับควบคู่กันไป รวมทั้งสนับสนุนโรงสีข้าวให้แก่ชุมชน และ

ส่งเสริมให้ชุมชนสีแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร และแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวทั้งที่เป็นอาหาร และไม่เป็นอาหาร

- ส่งเสริมให้ชาวนาผลิตข้าวให้มีคุณภาพ ปลอดภัย ได้มาตรฐานการผลิต ได้แก่ Pre-GAP GAP GI และอินทรีย์ รวมทั้งส่งเสริมโรงสีข้าวพัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐานการผลิตที่ดีสำหรับอาหาร (Good Manufacturing Practices) พัฒนาระบบและเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจสอบและรับรองคุณภาพข้าวและผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานสากล สามารถบริการชาวนาได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

- สร้างระบบการเชื่อมโยงระหว่างชาวนา (ต้นน้ำ) โรงสี ผู้ประกอบการค้าข้าว และผู้จำหน่าย (กลางน้ำ) และผู้บริโภค (ปลายน้ำ) ในรูปแบบของการจัดการห่วงโซ่อุปทานร่วมกัน

- วิจัยและพัฒนาการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์อาหาร ที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อาหาร เช่น อาหารพร้อมทาน อาหารและเครื่องดื่มบำรุงสุขภาพ เครื่องสำอางค์ เวชภัณฑ์ สุรา รวมทั้งพัฒนาผลิตภัณฑ์ การผลิตพลังงานจากวัสดุเหลือใช้จากกระบวนการผลิตข้าว และพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อคงสภาพของผลิตภัณฑ์ข้าว

- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เชิงรุก ผ่านช่องทางสื่อสารประชาสัมพันธ์ต่างๆ ทุกรูปแบบ ให้ผู้บริโภคเห็นถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความเข้มแข็งแก่ชาวนาและองค์กรชาวนา เพื่อให้ชาวนาและองค์กรชาวนา(สหกรณ์การเกษตร วิสาหกิจชุมชน ศูนย์ข้าวชุมชน กลุ่มเกษตรกร) มีความเข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการผลิตข้าวมากขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดย

- สร้างและพัฒนาเครือข่ายระหว่างหน่วยงานราชการด้วยกัน ระหว่างหน่วยงานราชการกับชาวนา และระหว่างชาวนากับชาวนา ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิต การบริหารจัดการการผลิตข้าว ตั้งแต่การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา จนถึงการขนส่ง รวมทั้งปรับปรุงศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล ศูนย์ข้าวชุมชน และสนับสนุนจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในระดับหมู่บ้าน ที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และศักยภาพของชาวนา เพื่อให้สามารถบริการชาวนาได้อย่างทั่วถึง

- ส่งเสริมให้สหกรณ์การเกษตร วิสาหกิจชุมชน ศูนย์ข้าวชุมชน กลุ่มเกษตรกร เป็นศูนย์กลางชาวนาในระดับพื้นที่ ทำหน้าที่ตั้งแต่การบริหารจัดการปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภาพ เครื่องจักรกลการเกษตร การสีแปรรูปข้าว การค้า และการตลาดของชุมชน โดยภาครัฐสนับสนุนงบประมาณและเครื่องมืออุปกรณ์ในเบื้องต้น

- ยกกระดับขีดความสามารถในการผลิตข้าวของชาวนา โดยสร้างชาวนาปราดเป็รื่อง (Smart Farmer) ให้เป็นชาวนาที่มีสมรรถนะสูง โดยให้ความรู้และจูงใจให้ชาวนาเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นการยกระดับมาตรฐานชาวนา รวมทั้งเป็นวิทยากรจากชาวนาสู่ชาวนาของทุกพื้นที่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ให้มีการเชิดชูและประกาศเกียรติคุณชาวนาและกลุ่มเกษตรกรที่ประสบ

ความสำเร็จ และผลักดันให้ชาวนาเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตข้าวให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการผลิตข้าวที่คุ้มค้ำกับการลงทุน เช่น เกณฑ์ต้นทุนการผลิตต่อตัน เกณฑ์ต้นทุนการผลิตต่อไร่ เกณฑ์ผลผลิตต่อไร่ และ เกณฑ์คุณภาพข้าว เป็นต้น

- สนับสนุนการประกันความเสี่ยงในการผลิตข้าว โดยพัฒนาและสนับสนุนให้มีการประกันภัยธรรมชาติให้มีรูปแบบหลากหลาย ครอบคลุมทุกพื้นที่ ในวงกว้างมากขึ้น พัฒนากลไกให้ชาวนาสามารถเข้าถึงง่าย ส่งเสริมสนับสนุนให้บริษัทประกันภัยภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการป้องกันความเสี่ยงให้กับชาวนา ซึ่งอาจจะกำหนดให้เกษตรกรจ่ายค่าเบี้ยประกันแล้ว รัฐต้องมีการสมทบค่าเบี้ยประกันเพิ่มขึ้นด้วย เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการของชาวนา รวมทั้งรัฐบาลส่งเสริม สนับสนุนให้ชาวนาได้รับการประกันความเสี่ยงราคา ในกรณีที่ราคาข้าวเปลือกตกต่ำ โดยชาวนาจ่ายเบี้ยประกันส่วนหนึ่ง และรัฐสมทบเบี้ยประกันอีกส่วนหนึ่ง โดยรัฐจะต้องไม่ทำให้กลไกตลาดบิดเบือนมากเกินไปจนเป็นภาระงบประมาณของภาครัฐ

● ยุทธศาสตร์ด้านการตลาดข้าว ประกอบด้วย 7 ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 มีแผนการพัฒนาข้าวที่ยั่งยืนและมีเสถียรภาพ โดยการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการสินค้าข้าว ทั้งด้านการผลิตและการค้า ให้มีความสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ สอดคล้องกับสถานการณ์และภาวะการแข่งขันในปัจจุบัน เพื่อสร้างเสถียรภาพให้แก่ภาคการผลิตและการค้าข้าวไทยอย่างยั่งยืน

ระยะสั้น : เร่งรัดปรับโครงสร้างการบริหารจัดการผลผลิตข้าวให้อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับพันธุ์ข้าวแต่ละชนิด ลดพื้นที่การปลูกข้าวปรังเพื่อควบคุมปริมาณข้าวให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ควบคู่ไปกับการให้ความช่วยเหลือด้านการวางแผนการผลิตและการวิจัยพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตและคุณภาพข้าว

ระยะยาว : ให้การสนับสนุนภาคการผลิตในรูปแบบที่ไม่ทำลายกลไกตลาด โดยเน้นการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวที่ดี มีคุณภาพ ต้นทุนต่ำ และให้ผลผลิตต่อไร่สูง สนับสนุนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ เพื่อรักษาคุณภาพและมาตรฐานด้านสุขอนามัย โดยมีเป้าหมายให้ผลผลิตข้าวต่อไร่ของไทย ในปี 2021 เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างน้อยร้อยละ 25 ด้วยต้นทุนการผลิตข้าวต่อตันที่ลดลงอย่างน้อยร้อยละ 20 รวมทั้ง ส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพที่มีความโดดเด่นซึ่งกระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆ สำหรับตลาดเฉพาะ เช่น ข้าวอินทรีย์ ข้าวกล้องงอก ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวสังข์หยด ข้าวลิ้มผิว เพื่อเพิ่มมูลค่าและความหลากหลายของข้าวไทยในตลาด ภายใต้การผลิตแบบแปลงรวมเชิงอุตสาหกรรม ด้วยระบบประณีตตามวิถีธรรมชาติ โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพ รวมทั้ง ผลักดันการยกระดับห่วงโซ่มูลค่าข้าว (Value Chain) ตลอดกระบวนการตั้งแต่การผลิตจนถึงการแปรรูปสู่การค้า เพื่อให้เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมในระบบการค้าข้าว โดยดูแลการค้าข้าวให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมตามกลไกตลาด โดยร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรภาคเอกชน เกษตรกร และ

ภาคประชาชน กำกับดูแลแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมตลอดห่วงโซ่อุปทานการค้าข้าว เน้นความโปร่งใสตรวจสอบได้ ตั้งแต่กระบวนการเก็บรักษา การบริหารจัดการสต็อกข้าว การจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ จัดระบบโรงสีและตลาดกลางให้ครอบคลุมพื้นที่ปลูกข้าวที่สำคัญ รวมทั้งพัฒนาให้เกษตรกรชาวนามีความรู้เรื่องมาตรฐานการชั่ง การวัดความชื้นและสิ่งเจือปน และปราศจากการทุจริตจากภาคส่วนต่างๆ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมและผลักดันการใช้มาตรฐานการผลิตและการค้าให้ได้มาตรฐานสากล โดยจัดให้มีระบบการควบคุมตรวจสอบคุณภาพข้าวอย่างเข้มงวดทุกขั้นตอน ผลักดันให้ผู้ประกอบการโรงสีปรับปรุงการสีแปรสภาพให้ได้ตามมาตรฐาน GMP (Good Manufacturing Practice) จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติการตรวจสอบและรับรองคุณภาพมาตรฐานเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว และปรับปรุงกฎกติกาการส่งออกข้าวป้องกันการปลอมปน เพื่อให้ข้าวไทยทุกเม็ดเป็นข้าวที่ได้รับการยอมรับในคุณภาพและมาตรฐานในระดับสากล

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาศักยภาพระบบการค้าข้าวและการตลาด ประเทศไทยตั้งเป้าหมายที่จะเป็นศูนย์กลางการค้าและการส่งออกข้าวที่สามารถตอบสนองความต้องการของทุกระดับคุณภาพและทุกระดับราคาในตลาดโลก โดยให้ภาคเอกชนเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักและภาครัฐทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและกำกับดูแล เพื่อรักษาความเป็นธรรมทางการค้าและการแข่งขันอย่างเสรีตามกลไกตลาด ตลอดจนร่วมมือกับผู้ประกอบการรายใหญ่ในการช่วยเหลือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถเข้าสู่ตลาดต่างประเทศได้

ในส่วนของตลาดต่างประเทศ ตั้งเป้าหมายที่ไทยและอาเซียนจะเป็นผู้นำทางด้านคุณภาพและมาตรฐานข้าว รวมทั้งผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ทำจากข้าวของโลก เพื่อให้ข้าวไทยคงความเป็นหนึ่งในเรื่องคุณภาพที่ผู้บริโภคทั่วโลกพึงพอใจ โดยจะส่งเสริมตลาดสำหรับข้าวคุณภาพสูง (Premium) และข้าวชนิดพิเศษสำหรับตลาดเฉพาะ (Niche Market) อาทิ ข้าวอินทรีย์ และข้าวประจำท้องถิ่นที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ตามภูมิศาสตร์ (Geographical Identification : GI) เช่น ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้จากที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อตอบสนองความตื่นตัวในเรื่องสุขภาพของผู้บริโภคกลุ่มนี้ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง ยึดถือในตัวผลิตภัณฑ์ที่ตนเองมีความเชื่อมั่นสูง (Brand royalty) และพร้อมที่จะจ่ายเงินแพงขึ้นเพื่อคุณสมบัติเฉพาะของผลิตภัณฑ์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างค่านิยมการบริโภคข้าว โดยสอดแทรกวัฒนธรรมข้าวไทยเข้าไปในทุกๆ กิจกรรม ทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ งานแสดงสินค้าระดับนานาชาติ เพื่อนำเสนอคุณประโยชน์และความมหัศจรรย์ของข้าวไทยอันหลากหลายที่เป็นได้ทั้งอาหารและโภชนาบำบัด ให้ผู้บริโภคทั่วโลกได้รู้จักและตระหนักถึงคุณค่าของพืชอาหารชนิดนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 การส่งเสริมด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและการแปรรูปข้าว โดยสนับสนุนให้มีการแปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย สามารถเป็นได้ทั้งอาหารเพื่อการบริโภคและสินค้าสำหรับอุปโภค เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความหลากหลายให้แก่ผู้บริโภค

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 7 การเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์ตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อให้ข้าวไทยสามารถแข่งขันทางด้านราคาได้ โดยพัฒนาปรับปรุงการขนส่งทั้งระบบให้มีความสะดวกและมีต้นทุนที่ต่ำลง ร่วมกับภาคเอกชนในการจัดตั้งคลังสินค้า ไซโล และห้องเย็น เพื่อเป็นจุดกระจายสินค้า และใช้ประโยชน์จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในการพัฒนาเส้นทางโลจิสติกส์ เพื่อกระจายสินค้าไปยังทุกภูมิภาคทั่วโลก

ทั้งนี้ ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าว จะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคเกษตรกร โดยภาคเอกชนเป็นผู้ขับเคลื่อนการค้า ภายใต้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกจากภาครัฐ เพื่อรักษาระบบการค้าข้าวให้เป็นไปตามกลไกตลาด ส่งเสริมความร่วมมือและการซื้อขายข้าวระหว่างภาคเอกชนไทยกับผู้ค้ารายใหญ่จากประเทศผู้นำเข้า และผลักดันการบุกเบิกตลาดใหม่เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งข้าวในตลาดโลก ควบคู่กับการแสวงหาความร่วมมือกับกลุ่มประเทศผู้ผลิตข้าวโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียน ใช้จุดเด่นของแต่ละประเทศให้เป็นประโยชน์ส่งเสริมเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

3.3 สรุปการทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวในระดับพื้นที่

การทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวในระดับพื้นที่ ประกอบด้วย 1) ทิศทางการพัฒนาภาค ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) และ 2) แผนพัฒนาภูมิภาคจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2557 – 2560) ซึ่งจากการศึกษาและทบทวนนโยบายดังกล่าว ที่มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อจัดทำแนวทางและมาตรการในการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในจังหวัดยโสธร สรุปได้ดังนี้

3.3.1 ทิศทางการพัฒนาภาค ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำทิศทางการพัฒนาภาคในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพภูมิสังคมของแต่ละภาคที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกฝ่าย และมุ่งหวังให้ จังหวัด กลุ่มจังหวัด ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาภูมิภาคจังหวัด และแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัด แผนปฏิบัติการประจำปีของกลุ่มจังหวัด รวมทั้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ประกอบการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการระดับต่างๆ ตลอดจนมุ่งหวังให้เกิดการประสานการดำเนินงานและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกัน

ทิศทางการพัฒนาภาคที่จัดทำขึ้นนี้ ประกอบด้วย 4 ภาค คือ ทิศทางการพัฒนาภาคเหนือ ทิศทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศทางการพัฒนาภาคกลาง และทิศทางการพัฒนาภาคใต้ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) ทิศทางการพัฒนาภาคเหนือ

● กำหนดบทบาทการพัฒนาภาคเหนือ ดังนี้

(1) เป็นแหล่งผลิตอาหารที่มีคุณภาพและมีความหลากหลายทั้งพืชผัก ผลไม้ และธัญญาหาร สำหรับบริโภคในประเทศและแปรรูปเพื่อการส่งออก

(2) เป็นพื้นที่เศรษฐกิจเชื่อมโยงสู่กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนตามแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ และตะวันออก-ตะวันตก รวมทั้งเชื่อมต่อไปยังกลุ่มประเทศเอเชียใต้

● กำหนดทิศทางการพัฒนา โดย

(1) เสริมสร้างสภาพแวดล้อมของภาคเหนือให้เอื้ออำนวยต่อการผลิต การค้า และการลงทุนเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจในภูมิภาค กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) กลุ่มเอเชียใต้ และตลาดเสรีทางการค้าระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตการค้าและการลงทุนของภาคเหนือให้เติบโตได้อย่างมีเสถียรภาพ ผู้ประกอบการเข้มแข็งปรับตัวได้เท่าทัน โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- เร่งรัดการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ โครงสร้างพื้นฐานการขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการค้าและบริการ ในพื้นที่ตามแนว NSEC และ EWEC รวมทั้งการเชื่อมโยงเส้นทางสู่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ผ่านจังหวัดแม่ฮ่องสอน

- พัฒนาและสร้างความเข้มแข็งในการปรับตัวของผู้ประกอบการท้องถิ่นขนาดกลางและเล็กให้เข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการค้า การตลาด แหล่งเงินทุน

- สนับสนุนเทคโนโลยีสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับคู่ค้าเศรษฐกิจให้มีการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตร่วมกัน

- กำหนดมาตรการในการป้องกันและลดผลกระทบเชิงลบจากการเปิดเสรีทางการค้าที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศ และการเคลื่อนย้ายแรงงาน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ประกอบการไทยทุกกลุ่มและระดับ

(2) พัฒนาปัจจัยการผลิตและคุณภาพสินค้าทางการเกษตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างความมั่นคงให้ภาคเกษตรกรรม เป็นแหล่งวัตถุดิบและอาหารที่ปลอดภัยมีคุณภาพเกษตรกรรมมีความมั่นคงในอาชีพ โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- สนับสนุนการพัฒนาสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่า เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรและอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป โดยโดยสนับสนุนศึกษาวิจัยตลอดสายการผลิต สนับสนุนการทำเกษตรยั่งยืนอย่างครบวงจร/เกษตรปลอดภัย/เกษตรอินทรีย์ สนับสนุน

การรวมกลุ่ม(Cluster) เพื่อพัฒนาทั้งด้านการผลิตและการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการใช้ปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีที่เหมาะสม การปรับปรุงพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และมีการตรวจสอบย้อนกลับอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ

- สนับสนุนการสืบทอดอาชีพเกษตรกรกรม โดยการสร้างแรงจูงใจคนรุ่นใหม่ ให้เห็นคุณค่าการดำรงชีวิตเกษตรกร การสร้างมูลค่าเพิ่มในการผลิตทางการเกษตร การสร้างสวัสดิการเกษตรกร เช่น ระบบประกันความเสี่ยง ตลาดการเกษตรล่วงหน้า ประกันสังคม เป็นต้น
- ส่งเสริมการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากวัสดุชีวภาพ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรที่เป็นวัตถุดิบและลดปัญหาสิ่งแวดล้อม

2) ทิศทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

● กำหนดบทบาทการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

(1) เป็นฐานการผลิตพืชอาหารและพืชพลังงานทดแทนของประเทศ โดยพื้นที่บริเวณตอนกลางและตอนล่างของภาค มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกข้าวคุณภาพสูง โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้และทุ่งสัมฤทธิ์ ส่วนด้านพืชพลังงานทดแทนควรให้ความสำคัญกับแหล่งผลิตที่อยู่ในบริเวณโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อลดต้นทุนการขนส่ง

(2) เป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและเอทานอลของประเทศ จากวัตถุดิบหลักที่สามารถผลิตได้ในพื้นที่ของภาค

(3) เป็นประตูการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงสู่อินโดจีน จากความก้าวหน้าของโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) และโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่น้ำโขง (ACMECS)

● กำหนดทิศทางการพัฒนา โดย

(1) เพิ่มศักยภาพฐานการผลิตให้แข็งแกร่ง มีความสมดุล และมีความสามารถในการแข่งขัน โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

■ เร่งต่อยอดและใช้ประโยชน์จากความตกลงต่างๆ ในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน โดย

- ส่งเสริมพัฒนาเมืองและด่านชายแดน ให้เป็นประตูการค้า การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับกลุ่มอนุภาคแม่น้ำโขง โดยสนับสนุนการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้มากขึ้น

- เสริมสร้างศักยภาพจังหวัดนครพนมให้เป็นเมืองเศรษฐกิจชายแดน มีความพร้อมในการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับ

สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 ให้มีศักยภาพที่เอื้อต่อการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว อาทิ ด้าน
ศุลกากร คลังสินค้า (Warehouse) สถานที่จอดรถสินค้า (Truck Terminal)

- พัฒนาเมืองชายแดนให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของ
ภูมิภาคเชื่อมโยงการค้า การลงทุนการท่องเที่ยว และวัฒนธรรม

- เสริมสร้างศักยภาพในการรับรู้และเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่
ประชาคมอาเซียนและการเปิดเสรีทางการค้าในกรอบความร่วมมือต่างๆ แก่ภาคีการพัฒนาของภาค
ทั้งในส่วนภาครัฐกิจ ชุมชนและท้องถิ่น

- การจัดระเบียบช่องทางในการขนส่งสินค้าผ่านแดนให้มีความ
ชัดเจน เช่น การรับรอง การตรวจสินค้าต่างๆ (การเปิดตู้) การตรวจสอบสุขลักษณะ และการจัดเก็บ
ค่าธรรมเนียม เป็นต้น

- พัฒนาบุคลากร โดยสนับสนุนให้จังหวัดชายแดนและจังหวัด
ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนมีทักษะด้านภาษาที่
สามารถสื่อสารกับประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งภาษาสากลหลักในภูมิภาค

- พัฒนาจังหวัดชายแดน ให้มีองค์กรหรือหน่วยงานด้านวิเทศ
สัมพันธ์ที่สามารถทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงและพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ

(2) สร้างความมั่นคงและความสมดุลด้านการผลิตพืชอาหาร
และพืชพลังงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ประโยชน์จากโครงการความร่วมมือ อิระ
วดี-แม่โขง-เจ้าพระยาหรือ ACMECs โดย

- ขยายฐานการผลิตพืชเศรษฐกิจโดยเฉพาะพืชพลังงานไปยัง
ประเทศเพื่อนบ้าน พร้อมกับสนับสนุนการเกษตรแบบข้อตกลง (Contact Farming) ที่มีการแบ่งปัน
ผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและเน้นการผลิตที่ยั่งยืน เพื่อป้องกันการขยายพื้นที่ปลูกพืชพลังงานจาก
การรุกกล้าพื้นที่ป่าไม้ที่มีน้อยอยู่แล้ว

- ส่งเสริมการผลิตพืชที่เป็นวัตถุดิบในการผลิตพลังงานทดแทน
โดยยังคงความสมดุลและความมั่นคงของพืชอาหารที่สามารถตอบสนองความต้องการในระบบ
เศรษฐกิจ จากการเร่งรัดนโยบายและมาตรการกำหนดพื้นที่เพาะปลูกพืชอาหารและพลังงานตาม
ศักยภาพของพื้นที่

- ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการเผยแพร่ความรู้และข้อมูลข่าวสารใน
การผลิต การตลาด ของพืชอาหารและพืชพลังงาน เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจแก่เกษตรกร

(3) เพิ่มศักยภาพการผลิตทางการเกษตรทั้งในและนอกเขต

ชลประทาน โดย

- พัฒนาการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างอำนาจต่อรองระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตกับโรงงาน
- ยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรไปสู่มาตรฐานขั้นสูง โดยเน้นการผลิตสินค้าปลอดภัยโดยใช้วิธีการปลูกพืชหมุนเวียน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพการผลิตพืชผักไปสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับสากล เพื่อสนองความต้องการของตลาดในประเทศและต่างประเทศ

(4) พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับฐานการผลิตของท้องถิ่น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปสินค้าเกษตรด้านอาหารและพลังงานทดแทน ที่เชื่อมโยงกับฐานวัตถุดิบของภาค โดย

- ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตตลอดห่วงโซ่การผลิต
- ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทนำในการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม ในลักษณะคลัสเตอร์ โดยเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(5) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดย

- เร่งพัฒนาระบบ Logistic ในแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) โดยเฉพาะโครงข่ายเส้นทางรถไฟรางคู่ในปัจจุบันให้ถึงนครราชสีมา และขยายสู่พื้นที่จังหวัดชายแดน (กทม.-นครราชสีมา-ขอนแก่น-หนองคาย) และโครงการรถไฟความเร็วสูง
- ขยายเส้นทางถนนหลักเพื่อเชื่อมโยงการขนส่งและคมนาคมระหว่างเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจหลักและเมืองชายแดนของภาคและของประเทศรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรม การค้า และการท่องเที่ยว โดยเร่งโครงการทางด่วนพิเศษ (Motor way) เชื่อมต่อบางปะอิน – สระบุรี- นครราชสีมา
- พัฒนาศูนย์กระจายสินค้าในพื้นที่จังหวัดที่เป็นประตูการค้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและอินโดจีน
- เร่งรัดการเจรจาว่าด้วยข้อตกลงการใช้เส้นทางคมนาคมผ่านแดน (Cross Border Transport Agreement) ในกรอบ GMS เพื่อสนับสนุนการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

3) ทิศทางการพัฒนาภาคกลาง

● กำหนดบทบาทการพัฒนาภาคกลาง ดังนี้

(1) เป็นฐานเศรษฐกิจหลักของประเทศ โดยเป็นพื้นที่ศูนย์รวมที่ตั้งของอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ พื้นที่ฐานการผลิตการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ และศูนย์กลางการค้าและขนส่งเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

(2) เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ โดยเฉพาะการเป็นศูนย์กลางการศึกษา และศูนย์บริการสุขภาพ

(3) เป็นประตูสู่เศรษฐกิจโลกและศูนย์กลางการบริการธุรกิจและการพาณิชย์นานาชาติ

● กำหนดทิศทางการพัฒนา โดย

(1) พัฒนาระบบการผลิตภาคเกษตรของภาคกลางให้เข้มแข็งและยั่งยืน โดยมุ่งการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตโดยเน้นการใช้ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย ทั้งที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการ และเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกร เพื่อสร้างความมั่นคงของอาหารและพลังงาน โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- พัฒนาระบบการผลิตภาคการเกษตรไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการผลักดันให้กระบวนการผลิตเข้าสู่ระบบ Good Agricultural Practice (GAP) การแปรรูปเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสินค้าสูงที่หลากหลายตอบสนองพฤติกรรมของผู้บริโภค พัฒนาขีดความสามารถของเกษตรกรให้มีความรู้และทักษะในการทำเกษตรเชิงธุรกิจ รวมถึงการบริหารจัดการและการตลาดสำหรับสินค้าเกษตร

- ส่งเสริมการทำเกษตรที่ยั่งยืน และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม อาทิ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ตามแนวทฤษฎีพอเพียง เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือน และมีผลผลิตที่หลากหลายช่วยลดความเสี่ยงด้านราคาและมีมูลค่าผลผลิตสูง

- สนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพ โดยพัฒนาและสร้างองค์ความรู้แก่เกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรให้มีความสามารถในการบริหารจัดการฟาร์มในเชิงธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ และพึ่งตนเองได้ พัฒนาเกษตรกรให้มีความเป็นมืออาชีพ สนับสนุนการเรียนรู้ของเกษตรกรในรูปแบบต่างๆ และการมีกลุ่มที่ปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์จริงคอยให้คำแนะนำ

(2) พัฒนาระบบเครือข่ายคมนาคมขนส่งและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจชายแดน รวมทั้งยกระดับความสามารถของผู้ประกอบการ

และพนักงานในการทำธุรกิจการค้าข้ามประเทศ เพื่อสนับสนุนการเปิดประตูการค้าเข้าไปครองตลาดในประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- ปรับปรุง และพัฒนาระบบโครงข่ายการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน
- ยกระดับการให้บริการและอำนวยความสะดวกบริเวณจุดผ่านแดนสำคัญให้ได้มาตรฐานสากล ทั้งการให้บริการด้านศุลกากร และการตรวจคนเข้าเมือง
- จัดเตรียมระบบโครงสร้างบริการพื้นฐานบริเวณเขตเศรษฐกิจชายแดนโดยเฉพาะพื้นที่ที่เชื่อมโยงการค้ากับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้ได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชน
- เจรจากำหนดหลักเกณฑ์และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการผ่อนคลายนโยบาย และข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อการผ่านแดน การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างกัน

4) ทิศทางการพัฒนาภาคใต้

● กำหนดบทบาทการพัฒนาภาคใต้ ดังนี้

- (1) เป็นฐานการผลิตยางพารา ปาล์มน้ำมันครบวงจร ส่งเสริมการพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าแบบครบวงจร เพื่อให้ภาคใต้เป็นศูนย์กลางยางพาราโลก
- (2) เป็นฐานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป
- (3) เป็นฐานการท่องเที่ยวทางทะเลชั้นนำระดับโลก
- (4) เป็นประตูการค้าและการขนส่งเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้านด้านใต้และนานาชาติ

● กำหนดทิศทางการพัฒนา โดย

(1) พัฒนาความเข้มแข็งของฐานการผลิตหลักและขยายฐานการสร้างรายได้ใหม่ๆ ให้แก่ภาค เพื่อให้สาขาการผลิตหลักโดยเฉพาะภาคการเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืนของภาค และขยายฐานเศรษฐกิจใหม่เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรจากการส่งเสริมการผลิตพืชและสัตว์เศรษฐกิจใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

- พัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตร โดยในส่วนการผลิตข้าว จะพัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทานในพื้นที่ทำนาให้ทั่วถึง พร้อมทั้งรักษาพื้นที่นาที่มีศักยภาพในการผลิตข้าว โดยเฉพาะบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและลุ่มน้ำปากพนัง เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้กับภาค รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถและความมั่นคงด้านอาชีพของเกษตรกร โดยการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาการด้านการผลิตและ

การตลาดสมัยใหม่ พัฒนาสถาบันเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ พัฒนาความมั่นคงด้านอาชีพแก่เกษตรกรรายย่อยที่ทำการเกษตรเพื่อยังชีพ

- พัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตหลัก โดยการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับฐานวัตถุดิบผลิตผลการเกษตรและมีระบบการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปตามห่วงโซ่การผลิตแบบครบวงจร เพื่อเพิ่มมูลค่าเกิดขึ้นภายในภาคให้มากที่สุด เพื่อเพื่อยกระดับการผลิตจากผลิตภัณฑ์แปรรูปขั้นต้นสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง รวมทั้งการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมครัวเรือน วิสาหกิจชุมชน และการผลิตสินค้า OTOP โดยการส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่มีศักยภาพเพื่อสร้างงานสร้างรายได้แก่ประชาชนเพิ่มมากขึ้น

(2) **พัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและการเชื่อมโยงสู่นานาชาติ** เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและความร่วมมือทางการค้า การลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติ และมีความพร้อมเพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้าและการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

- ใช้ประโยชน์จากความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจภาคใต้ โดยการเร่งดำเนินการตามข้อตกลงภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างไทย-มาเลเซีย(JDS) และกรอบความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) เพื่อกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจด้านการค้า การท่องเที่ยว การบริการ และลงทุน ที่จะเป็นแหล่งสร้างงานสร้างรายได้ใหม่ๆขึ้นในภาค รวมทั้งการใช้เวทีความร่วมมือในการเจรจาข้อตกลงการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบให้มีความสะดวกต่อการเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างกัน

- การพัฒนาด่านชายแดน เมืองชายแดนและเขตเศรษฐกิจชายแดนไทย – มาเลเซีย โดยพัฒนาบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการรองรับการค้า การขนส่ง และการท่องเที่ยวให้เพียงพอและได้มาตรฐาน การจัดระเบียบการใช้พื้นที่บริเวณด่านชายแดนให้เหมาะสมต่อการเป็นประตูเข้า-ออกของประเทศ การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุนบริเวณชายแดน

- การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงสู่นานาชาติ โดยการเพิ่มขีดความสามารถระบบการคมนาคมขนส่งที่สำคัญต่อการเชื่อมโยงกับต่างประเทศ ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ด้วยการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงด่านชายแดนกับพื้นที่เศรษฐกิจตอนในที่สะดวกและได้มาตรฐาน สอดคล้องกับปริมาณความต้องการ เช่น รถไฟรางคู่ ทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (Motor Way)

- การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน และการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยการส่งเสริมการพัฒนาเพื่อยกระดับขีดความสามารถการแข่งขันของผู้ประกอบการด้านการผลิต การค้า และการบริการ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรด้านทักษะภาษาต่างประเทศ และทักษะฝีมือแรงงานให้ได้มาตรฐานในระดับสากล

3.3.2 แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และแผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2557 – 2560)

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด ระยะเวลา 4 ปี (พ.ศ. 2557 – 2560) จำนวน 18 กลุ่มจังหวัด ตามความเห็นคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัด แบบบูรณาการ (ก.น.จ.) ซึ่งแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดดังกล่าว ได้นำกรอบนโยบายรัฐบาล แผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (สศช.) แผนพัฒนาภาค (ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) มาเป็นแนวทางในการกำหนดบทบาท หรือจุดยืนการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ (Positioning) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือ

1.1) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 : เชียงใหม่ (ศูนย์กลางกลุ่ม) ลำปาง ลำพูน และแม่ฮ่องสอน)

(1) วิสัยทัศน์ : “ศูนย์กลางการท่องเที่ยว การค้า การลงทุนสู่สากล โดดเด่น วัฒนธรรมล้านนา สังคมน่าอยู่ทุกถิ่นที่”

(2) บทบาทในการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
เชียงใหม่ (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- ศูนย์กลางการค้าการลงทุน
	- ศูนย์กลางการศึกษา
	- Digital Content
	- ภาคเกษตร (พืชผักเมืองหนาว ลำไย ลิ้นจี่ สมุนไพร)
	- ภาคการท่องเที่ยว (อนุรักษ์ วัฒนธรรม MICE)
	- ศูนย์กลางการบิน
ลำปาง	- อุตสาหกรรมเซรามิก
	- ภาคเกษตร (ข้าว พืชผัก ข้าวโพด สับปะรด)
	- Land Logistic HUB
	- ภาคการท่องเที่ยว (เชิงนิเวศน์ ประวัติศาสตร์)
ลำพูน	- อุตสาหกรรมเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
	- ภาคเกษตร (ลำไย)
	- ภาคการท่องเที่ยว (เชิงวัฒนธรรม)
แม่ฮ่องสอน	- การค้าชายแดน
	- ภาคการท่องเที่ยว (เชิงนิเวศน์และวัฒนธรรมชนเผ่า)
	- ภาคสังคม (ชุมชนพอเพียง)

1.2) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 : เชียงราย (ศูนย์กลางกลุ่มฯ) พะเยา แพร่ และน่าน

(1) วิสัยทัศน์ : “ประตูการค้าสู่สากล โดดเด่นวัฒนธรรมล้านนา ดิน น้ำ ป่า สมบูรณ์ ประชาชนอยู่ดีมีสุข

(2) บทบาทในการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
เชียงใหม่ (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- เขตเศรษฐกิจพิเศษ การค้าชายแดน
	- Gateway & Logistic Hub
	- ภาคการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
	- ภาคเกษตร (ข้าว ลำไย ยางพารา)
พะเยา	- Gateway
	- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
	- ภาคเกษตร (ข้าว โคเนื้อ ยางพารา)
แพร่	- Rail Hub
	- Inland Container Depot
	- ประตูสู่ล้านนา
	- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
	- ภาคเกษตร (ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว , ข้าว)
น่าน	- Gateway
	- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

1.3) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 : เพชรบูรณ์ พิษณุโลก (ศูนย์กลางกลุ่มฯ) อุตรดิตถ์ สุโขทัย และตาก

(1) วิสัยทัศน์ : “ศูนย์กลางการบริการสีเขียวอินโดจีน”

(2) บทบาทในการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
เพชรบูรณ์	- ภาคเกษตร (ข้าวปลอดภัย มะขามหวาน)
	- ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
พิษณุโลก (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- เกษตรปลอดภัย อาหารปลอดภัย
	- การท่องเที่ยว
	- Hub การศึกษา และสุขภาพ
	- โลจิสติกส์

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
อุดรดิตต์	- ภาคเกษตร (ข้าว ทุเรียนหลงลับแล)
	- การค้าชายแดน (ช่องภูคู้)
สุโขทัย	- การท่องเที่ยว (เชิงนิเวศน์ ประวัติศาสตร์)
	- Bio Energy
ตาก	- ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
	- การพัฒนาสินค้า OTOP และแปรรูปสินค้าเกษตร (โคเนื้อ)
	- การพัฒนาการค้าชายแดนและการลงทุน

1.4) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 : กำแพงเพชร นครสวรรค์ (ศูนย์กลางกลุ่มฯ) พิจิตร และอุทัยธานี

(1) วิสัยทัศน์ : “เป็นศูนย์กลางธุรกิจข้าว สินค้าเกษตร การท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมล้ำค่า”

(2) บทบาทในการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
กำแพงเพชร	- ภาคเกษตร (ข้าว มันสำปะหลัง)
	- ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ
นครสวรรค์ (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- ภาคเกษตร (ข้าว)
	- ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ
พิจิตร	- ภาคเกษตร (ข้าว)
	- แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร
อุทัยธานี	- ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (ห้วยขาแข้ง) และ เชิงเกษตร (ไม้ดอก ไม้ประดับเมืองหนาว อ.บ้านไร่)

2) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 : อุดรธานี (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)หนองคาย เลย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ

(1) วิสัยทัศน์ : “เป็นศูนย์กลางการลงทุนด้านการค้า เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยวของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและประชาคมอาเซียน”

(2) บทบาทในการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
อุดรธานี (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- โลจิสติกส์
	- ศูนย์กลางการค้า การลงทุน
	- ภาคเกษตร (ข้าว อ้อย)
	- ท่องเที่ยวและบริการ (นิเวศน์ สุขภาพ มรดกโลก)
หนองคาย	- การค้าชายแดน - เมื่อนำอยู่ - เมืองแห่งการท่องเที่ยว (The City of Tourism)
เลย	- การค้าชายแดน
	- พืชเกษตร (ยางพารา อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์)
	- ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และเชิงเกษตร
หนองบัวลำภู	- ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ
	- ภาคเกษตร (ข้าวเหนียว อ้อย ยางพารา)
บึงกาฬ	- การพัฒนาเมืองและการท่องเที่ยว
	- ศูนย์กลางยางพาราภาค
	- การค้าชายแดน

2.2) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 : สกลนคร (ศูนย์กลางกลุ่มฯ) นครพนม มุกดาหาร

(1) วิสัยทัศน์ : “สะพาน นวัตกรรมนำการค้า เกษตร ท่องเที่ยวสู่อาเซียน”

(2) บทบาทในการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
สกลนคร (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- การเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร (โคโพนยางคำ ข้าวอินทรีย์ ปลานิลแปลงเพศ)
	- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวัฒนธรรม
นครพนม	- ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และวัฒนธรรม
	- การเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร (ปลานิลแปลงเพศ ข้าวอินทรีย์)
	- การค้าชายแดนและการลงทุน
มุกดาหาร	- การค้าชายแดนเพื่อการค้าและการลงทุน

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
	- การเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร (โคเนื้อหนองสูง ข้าวอินทรีย์)
	- ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และวัฒนธรรม

2.3) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง : กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น (ศูนย์กลางกลุ่มฯ) มหาสารคาม

(1) วิสัยทัศน์ : “ฐานการผลิตพืชเศรษฐกิจหลัก (ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา) ที่มีคุณภาพและฐานอุตสาหกรรม การค้า การบริการ การท่องเที่ยว และการลงทุนสู่สากล”

(2) บทบาทการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
กาฬสินธุ์	- ท่องเที่ยวก่อนประวัติศาสตร์
	- ภาคเกษตร (ข้าวหอมมะลิ มันสำปะหลัง อ้อย)
	- ผ้าไหมแพรวา
ร้อยเอ็ด	- ภาคเกษตร (อ้อย ยางพารา ข้าวหอมมะลิ มันสำปะหลัง)
	- ผ้าไหมสาเกตุ
	- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์
	- การค้า การลงทุนและบริการ
ขอนแก่น (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- ศูนย์รวมกระจายสินค้า โลจิสติกส์
	- อุตสาหกรรมพืชอาหารและพลังงาน
	- ภาคเกษตร (ข้าวหอมมะลิ โคเนื้อและสัตว์ปีกคุณภาพ)
	- ท่องเที่ยวก่อนประวัติศาสตร์ (ไดโนเสาร์)
	- ศูนย์กลางการแพทย์และสาธารณสุข
	- ศูนย์กลางการศึกษานานาชาติ
มหาสารคาม	- ภาคเกษตร (มันสำปะหลัง ข้าวหอมมะลิ โคเนื้อ)
	- ผ้าไหมสร้อยดอกหมาก เสื่อกก
	- ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฯ
	- บริการทางการศึกษา

2.4) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 : นครราชสีมา
(ศูนย์กลางกลุ่มฯ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์

(1) วิสัยทัศน์ : ประตูดูอีสาน ศูนย์กลางการผลิตสินค้าเกษตร
อุตสาหกรรม ผ้าไหม และการท่องเที่ยว”

(2) บทบาทการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
นครราชสีมา (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- ภาคเกษตร (ข้าวหอมมะลิ มันสำปะหลัง โคเนื้อ ไก่พื้นเมือง ไก่ชน)
	- พลังงานสีเขียว
	- พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มรดกโลก)
	- โลจิสติกส์
	- ผ้าไหม
ชัยภูมิ	- ภาคเกษตร (อ้อย พริก ข้าว มันสำปะหลัง)
	- การท่องเที่ยว (ทุ่งดอกกระเจียว มอหินขาว)
	- OTOP (หม่า ชาเขียวกู่หลาน ข้าวอารมณ์ดี ผ้าทอเมื่อ)
บุรีรัมย์	- สินค้าเกษตรปลอดภัย (ข้าวหอมมะลิ)
	- การค้าชายแดน
	- ผ้าไหม
สุรินทร์	- ภาคเกษตร (ข้าวหอมมะลิ)
	- การท่องเที่ยว (ช้างสุรินทร์)
	- ผ้าไหม

2.5) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 : ยโสธร
อำนาจเจริญ อุบลราชธานี (ศูนย์กลางกลุ่มฯ ศรีสะเกษ ยโสธร

(1) วิสัยทัศน์ : “ข้าวหอมมะลิเป็นเลิศ การท่องเที่ยวและการค้า
ชายแดนได้มาตรฐานสากล”

(2) บทบาทการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
ยโสธร	- ภาคเกษตร (ข้าวหอมมะลิอินทรีย์)
	- การค้าชายแดน
	- เมืองท่องเที่ยว
อำนาจเจริญ	- การค้าชายแดน
	- ภาคเกษตร (ยางพารา ข้าวหอมมะลิ)

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
อุบลราชธานี (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- การค้าขายแดนเพื่อการค้าการลงทุน
	- ภาคเกษตร (มันสำปะหลัง ยางพารา ข้าวหอมมะลิ)
ศรีสะเกษ	- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
	- การค้าขายแดน
	- ภาคเกษตร (ข้าวหอมมะลิ)

3) กลุ่มจังหวัดภาคกลาง

3.1) กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 1 : ออยุธยา(ศูนย์กลางกลุ่มฯ) สระบุรี นนทบุรี ปทุมธานี

(1) วิสัยทัศน์ : “เป็นแหล่งฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สะอาด อุดมสมบูรณ์เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิต การค้า และบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม”

(2) บทบาทการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
อยุธยา (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- เมืองท่องเที่ยว (ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม)
	- เมืองน่าอยู่
	- เกษตรครบวงจร (อาหารฮาลาล)
	- พัฒนาคุณภาพชีวิต
	- เมืองอุตสาหกรรมสะอาด
สระบุรี	- การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม
	- ศูนย์กระจายสินค้า OTOP + SME
	- เชื่อมโยงเครือข่ายเส้นทางคมนาคม + การจัดการผังเมือง
	- การท่องเที่ยวทางเลือก (ธรรมชาติ วัฒนธรรม เชนิเวศเชิงสุขภาพ)
	- ภาคอุตสาหกรรม (วัสดุก่อสร้าง แปรรูปอาหาร)
	- เกษตรปลอดภัย
นนทบุรี	- เมืองที่อยู่อาศัยชั้นดี
	- เมืองศูนย์กลางการค้านานาชาติ
	- การท่องเที่ยว (เชิงเกษตรและเชิงวัฒนธรรม)
ปทุมธานี	- เมืองอุตสาหกรรมสะอาด
	- เกษตรปลอดภัย เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
	- สังคมสันติสุข พัฒนาคุณภาพชีวิต
	- Region Logistic Link

3.2) กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 2 : ลพบุรี (ศูนย์กลางกลุ่มฯ) ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง

(1) วิสัยทัศน์ : แหล่งอาหารปลอดภัย ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ทรัพยากรน้ำสมดุลยั่งยืน

(2) บทบาทการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
ลพบุรี (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- เมืองเกษตรอุตสาหกรรม (ข้าวคุณภาพ อ้อย มันสำปะหลัง) - ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
สิงห์บุรี	- เกษตรอาหารปลอดภัย (ข้าว ปลาช่อนแม่ลา) - เมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม
อ่างทอง	- แหล่งผลิตอาหารปลอดภัย (ข้าว ผัก ปลา) - เมืองท่องเที่ยว (เชิงเกษตร เชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม) - การขนส่ง Logistics - OTOP (กลอง เครื่องจักรสาน)
ชัยนาท	- แหล่งผลิตอาหารปลอดภัย (ข้าว ปศุสัตว์ ประมง) - ท่องเที่ยวเชิงศาสนา และสวนนก

3.3) กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนกลาง : จังหวัดสระแก้ว ฉะเชิงเทรา (ศูนย์กลางกลุ่มฯ) นครนายก ปราจีนบุรี สมุทรปราการ

(1) วิสัยทัศน์ : ศูนย์กลางการค้าการลงทุนแห่งอินโดจีน ฐานการผลิต อุตสาหกรรมก้าวหน้าระดับประเทศ แหล่งผลิตสินค้าเกษตรมาตรฐานสากล เส้นทางท่องเที่ยว ธรรมชาติและวัฒนธรรม”

(2) บทบาทการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
สระแก้ว	- เมืองแห่งพืชพลังงาน (Energy Green City) - เมืองการค้าชายแดนและศูนย์กลางโลจิสติกส์
ฉะเชิงเทรา	- อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
(ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- ศูนย์กลางการผลิตและขนส่งในภาคตะวันออกเฉียง ประชาคมอาเซียน (Logistic Hub)
	- ภาคเกษตร (เพิ่มผลผลิตมะม่วง)
	- ท่องเที่ยวนิเวศและวัฒนธรรม
สมุทรปราการ	- อุตสาหกรรมเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการส่งออก (Eco – Industrial Town)
	- ฐานอุตสาหกรรมและศูนย์กลางการขนส่งและกระจาย สินค้า
ปราจีนบุรี	- เมืองอุตสาหกรรมสีเขียว
	- สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้ (Knowledge Base Society)
	- ท่องเที่ยวชุมชน
นครนายก	- เมืองน่าอยู่
	- จังหวัดอัจฉริยะต้นแบบ
	- เมืองท่องเที่ยว
	- Smart Country Silicon Valley

3.4) กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 : ราชบุรี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี
นครปฐม (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)

(1) วิสัยทัศน์ : “เป็นแหล่งผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐาน
การค้าผ่านแดน และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”

(2) บทบาทการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
ราชบุรี	- ศูนย์กระจายสินค้าเกษตรและปศุสัตว์ (สุกร แพะ แกะ พืชผักไม้)
	- ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ ระบบโลจิสติกส์
สุพรรณบุรี	- เมืองน่าอยู่คู่การท่องเที่ยว (เชิงนิเวศ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์)
	- เกษตรปลอดภัย (ข้าว สัตว์น้ำ กุ้ง ปลา ท่องเที่ยวและระบบโลจิสติกส์)
กาญจนบุรี	- เป็นศูนย์กลางระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันตก
	- ภาคเกษตรปลอดภัย (พืชผัก ผลไม้ ปศุสัตว์ ฯลฯ) เน้น

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
	การแปรรูปเกษตรเพื่อการส่งออก
	- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
นครปฐม (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป (พืชผัก ผลไม้ ปศุสัตว์ ฯลฯ)
	- การท่องเที่ยวปลอดภัย
	- ระบบโลจิสติกส์

3.5) กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 (เพชรบุรี (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)

ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม)

(1) วิสัยทัศน์ : “ฐานเพื่อการลงทุนด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม อาหาร และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

(2) บทบาทการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
เพชรบุรี (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเกลือ
	- การท่องเที่ยว (ทะเล เชิงนิเวศน์)
	- ประมงชายฝั่ง
ประจวบคีรีขันธ์	- การค้าชายแดน
	- การท่องเที่ยว (ทะเล , เชิงนิเวศ)
	- เกษตร เกษตรแปรรูป
	- ประมงทะเลและชายฝั่ง
สมุทรสาคร	- แปรรูปเกษตร ประมง
	- Hub of seafood (ประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากประมง)
	- ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
สมุทรสงคราม	- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
	- เกษตร ประมงแปรรูป
	- อนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศน์ 3 น้ำ

4) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ชลบุรี (ศูนย์กลางกลุ่มฯ) ตราด จันทบุรี

ระยอง

(1) วิสัยทัศน์ : “แหล่งท่องเที่ยวระดับสากล ผลิตภัณฑ์เกษตรคุณภาพ ฐานอุตสาหกรรมเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน ประตูดูสู่เศรษฐกิจโลก”

(2) บทบาทการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
ชลบุรี (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- การท่องเที่ยวระดับนานาชาติ
	- เมืองอุตสาหกรรมสะอาด
จันทบุรี	- เมืองอัญมณีและเครื่องประดับ
	- เมืองเกษตรกรรม
	- เมืองส่งเสริมการค้าชายแดน
ระยอง	- เกษตรคุณภาพ (สับปะรด)
	- เมืองอุตสาหกรรมสีเขียว
	- ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ตราด	- เมืองเกษตรปลอดภัย
	- ช่องทางการค้าชายแดน
	- เมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5) กลุ่มจังหวัดภาคใต้

5.1) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย : ชุมพร พัทลุง สุราษฎร์ธานี (ศูนย์กลางกลุ่มฯ) นครศรีธรรมราช

(1) วิสัยทัศน์ : “ศูนย์กลางการสร้างสรรค์เศรษฐกิจการเกษตรและการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ บนฐานรากของชุมชนที่เข้มแข็ง”

(2) บทบาทการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
ชุมพร	- ภาคเกษตร (ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ผล ประมง)
	- ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางทะเล เชิงเกษตร วิถีชีวิต
	- ผลิตภัณฑ์ OTOP
พัทลุง	- ภาคเกษตร (ข้าวสังข์หยด ปศุสัตว์ ยางพารา ข้าว และสัตว์น้ำ)

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
	- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรม เชิงนิเวศน์
สุราษฎร์ธานี (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- ภาคเกษตร (ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ผล)
	- การท่องเที่ยวทางทะเล เชิงนิเวศ วัฒนธรรม
นครศรีธรรมราช	- ภาคเกษตร (เมืองเกษตรสุขภาพ ไม้ผล ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ปศุสัตว์)
	- การท่องเที่ยวทางทะเลเชิงอนุรักษ์ และวัฒนธรรม
	- การค้า (ศูนย์กลางตลาดสินค้าเกษตร และศูนย์กระจายสินค้า)

5.2) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน : จังหวัดภูเก็ต (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)

ตรัง กระบี่ ระนอง พังงา

(1) วิสัยทัศน์ : “การท่องเที่ยวทางทะเลที่มีคุณภาพระดับโลก บนฐานความเข้มแข็งของภาคเกษตรและชุมชนอย่างยั่งยืน”

(2) บทบาทการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
ภูเก็ต (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- อุตสาหกรรมประมงน้ำลึก
	- ท่องเที่ยวทางทะเล
ตรัง	- อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล
	- ภาคเกษตร (ยางพารา)
	- ท่องเที่ยวทางทะเล
กระบี่	- ภาคเกษตร (ยางพารา ปาล์มน้ำมัน)
	- ท่องเที่ยวทางทะเล เชิงวิถีชุมชน ศิลปะ และวัฒนธรรม
พังงา	- ภาคเกษตร (ประมง ปศุสัตว์ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน)
	- ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
ระนอง	- ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (น้ำแร่) การท่องเที่ยวทางทะเล
	- ภาคเกษตร (ประมง ปาล์มน้ำมัน ยางพารา)
	- การค้าชายแดน

5.3) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน : จังหวัดสงขลา (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)

ปัตตานี สตูล นราธิวาส ยะลา

(1) วิสัยทัศน์: “ศูนย์กลางการพัฒนาอย่างพารา ฮาลาล และการท่องเที่ยวสู่อาเซียน”

(2) บทบาทการพัฒนา

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
สงขลา (ศูนย์กลางกลุ่มฯ)	- อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล
	- การค้าชายแดน
	- ภาคเกษตร (ยางพารา)
	- ท่องเที่ยวชายแดน เชิงวัฒนธรรม
ปัตตานี	- อาหารทะเลแปรรูประดับชุมชน
	- ภาคเกษตร (ประมง ปาล์มน้ำมัน ยางพารา)
	- ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
นราธิวาส	- ภาคเกษตร (ยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน ไม้ผล)
	- การค้าชายแดน
	- ท่องเที่ยวชายแดน และผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP
ยะลา	- ภาคเกษตร (ยางพารา ไม้ผล)
	- การท่องเที่ยว (จากเบตงสู่ทะเลสาบและป่าฮาลา บาลา) และการท่องเที่ยวชายแดน
สตูล	- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชายแดน
	- ภาคเกษตร (ยางพารา)

บทที่ 4

กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

4.1 ความเป็นมาของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้เกิดขึ้นจากความคิดของประเทศไทย โดยเน้นความเสมอภาคในด้านความร่วมมือ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางการเมือง ในระยะแรกเริ่ม (ปี พ.ศ.2510) แล้วได้กระจายไปสู่ความร่วมมือในด้านต่างๆ เป็นแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ ในการสร้างความแข็งแกร่งให้เกิดขึ้นในระบบต่างๆ โดยเฉพาะด้านการค้าและเศรษฐกิจ โดยเน้นความสำคัญในระบบต่างๆ ดังนี้

- ความเชื่อมโยงด้านกายภาพระหว่างประเทศในภูมิภาค (Connectivity)
- ความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเดียวกัน (Competitiveness)
- ความเชื่อมโยงระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดชุมชนแห่งภูมิภาคเดียวกัน (Community)

การดำเนินการด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดความพร้อมของชุมชนในภูมิภาคของแต่ละประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาคมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 3 (2514-2519) และเริ่มเน้นบทบาทของภาคอุตสาหกรรม การผลิตในด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเพิ่มมูลค่าการผลิตให้แก่ผลิตภัณฑ์เกษตรและการจ้างโดยออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520

อุตสาหกรรมพื้นฐานและอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนขนาดใหญ่มีความจำเป็นต้องพึ่งสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานได้เกิดขึ้นจากการพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย และการจัดตั้งพื้นที่เขตอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อเน้นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ในพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกซึ่งเกิดขึ้นในแผนพัฒนาฉบับที่ 5

การจัดตั้งศูนย์การพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดต่างๆ ในภูมิภาค ก็เกิดขึ้นตามแผนกระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค โดยบทบาทของกรมอุตสาหกรรมในการสนับสนุนการจัดสร้างเขตพื้นที่อุตสาหกรรมรองรับการเกิดอุตสาหกรรม ซึ่งได้เริ่มกระจายตัวสู่ภูมิภาคอย่างชัดเจนใน พ.ศ. 2512

อย่างไรก็ตาม ศักยภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในภูมิภาคได้ปรากฏชัดเจนขึ้น เมื่อภูมิภาคอินโดจีนมีความสงบจากสงคราม การย้ายฐานการผลิตจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน ซึ่งเคลื่อนย้ายฐานการผลิตในภาคอุตสาหกรรมตามประเทศญี่ปุ่น เพื่อหาโอกาสในการขยายฐานการผลิตเพื่อส่งออก จึงเลือกประเทศไทยเป็นฐานการผลิตที่สำคัญ และเป็น

โอกาสที่ประเทศไทยภายใต้การนำของอดีตนายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า และผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการเงินในปี 2535

แนวคิดการสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นตัวขับเคลื่อนการรวมกลุ่มประเทศในอินโดจีน ตามแนวคิดของสหภาพยุโรปได้เกิดขึ้นในปีดังกล่าว โดยธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ASIAN DEVELOPMENT BANK: ADB) ได้สนับสนุน ซึ่งนำไปสู่การร่วมมือระดับอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region) ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ASIAN DEVELOPMENT BANK: ADB) เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน เขื่อน สถานีไฟฟ้า เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค เปิดโอกาสให้พื้นที่ที่มีระดับการพัฒนาต่ำในพื้นที่เขตชั้นในของภูมิภาค เพื่อให้เกิดการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างการแข่งขันใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น

การบรรลุเป้าหมายของการร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค ทุกประเทศที่ร่วมลงนามในสัญญาจะต้องเข้าใจและปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินนโยบายการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยยึดหลักปฏิบัติดังนี้

- ความร่วมมือ (Cooperation)
- ความรับผิดชอบต่อพันธสัญญา (Commitment)
- ความเป็นหุ้นส่วน (Partnership)
- ความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาทรัพยากร (Resources)

4.2 กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาค

กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ และเชิงอุตสาหกรรมของโครงการฯ สามารถแบ่งออกเป็นระดับและขอบเขตของกรอบความร่วมมือ ดังต่อไปนี้

1) กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Asian) อันได้แก่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

2) กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศภายในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอินโดจีน อันได้แก่

- กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Sub regional Cooperation: GMS)
- กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS)

- กรอบความร่วมมือแห่งอ่าวเบงกอล สำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation: BIMST-EC)

4.3 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)¹

4.3.1 ความเป็นมา

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations หรืออาเซียน ASEAN) ก่อตั้งโดยปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 โดยสมาชิกผู้ก่อตั้งมี 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมาได้มีประเทศต่างๆ เข้าเป็นสมาชิกเพิ่มเติม ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม (เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2527) เวียดนาม (วันที่ 28 กรกฎาคม 2538) สปป.ลาวและพม่า (วันที่ 23 กรกฎาคม 2540) และ กัมพูชา (วันที่ 30 เมษายน 2542) จากการรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกทำให้อาเซียนมีสมาชิกครบ 10 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อาเซียนก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ โดยด้านการเมืองและความมั่นคง อาเซียนได้จัดทำปฏิญญากำหนดให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality-ZOPFAN) ในปี พ.ศ. 2514 จัดทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation-TAC) ในปี พ.ศ. 2519 และจัดทำสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty on the Southeast Asian Nuclear Weapon-Free Zone-SEANWFZ) ในปี พ.ศ. 2538 รวมทั้งได้ริเริ่มการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum-ARF) ซึ่งไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับรัฐมนตรีครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2537

ส่วนด้านเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area-AFTA) ในปี พ.ศ. 2535 เพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันเพื่อช่วยส่งเสริมการค้าภายในอาเซียนให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการผลิตสินค้า และดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ตลอดจนขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจเพิ่มเติมเพื่อให้การรวมตัวทางเศรษฐกิจ และการรวมตัวทางเศรษฐกิจสมบูรณ์และมีทิศทางที่ชัดเจนด้วยการจัดตั้งเขตลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area-AIA) ด้านสังคม อาเซียนมีความร่วมมือเฉพาะด้าน (Functional Cooperation) ในด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ครอบคลุมในหลายด้าน เพื่อให้ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

¹ ที่มา: สำนักมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ) กระทรวงอุตสาหกรรม, 2550

อนึ่ง ในโลกที่เต็มไปด้วยความท้าทายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศสมาชิกได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพในการร่วมมือแก้ไขปัญหา ตลอดจนเพื่อสร้างความแข็งแกร่งและอำนาจต่อรองให้กับประเทศสมาชิก ดังนั้นผู้นำอาเซียนได้ลงนามร่วมกันในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียน ฉบับที่ 2 (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bail Concord II) เพื่อประกาศจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Community) โดยสนับสนุนการรวมตัวและความร่วมมืออย่างรอบคอบ โดยในด้านการเมืองให้จัดตั้ง “ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน” หรือ ASEAN Political-Security Community (APSC) ด้านเศรษฐกิจให้จัดตั้ง “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” หรือ ASEAN Economic Community (AEC) และด้านสังคมและวัฒนธรรมให้จัดตั้ง “ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน” หรือ ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC)

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกิดขึ้นโดยการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยตั้งเป้าหมายที่จะดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงภายในปี พ.ศ. 2558 เพื่อสร้างให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน และมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน รวมทั้งแรงงานฝีมืออย่างเสรี เพื่อให้การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นรูปธรรม จึงได้มีการจัดทำแผนงานเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) ขึ้น ทั้งนี้ อาเซียนให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง หลังจากการดำเนินการไปสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน หรืออาฟต้า (ASEAN Free Trade Area : AFTA) และอาเซียนได้กำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC) และอาเซียนได้ปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานภายในอาเซียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.3.2 เป้าหมาย

เป้าหมายของการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) ภายในปี พ.ศ. 2558 โดยมีแนวคิดที่ว่า อาเซียนจะกลายเป็นเขตการผลิตเดี่ยว ตลาดเดี่ยว (Single market and Production base) ซึ่งจะมีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตอย่างเสรี สามารถดำเนินกระบวนการผลิตที่ไหนก็ได้ โดยใช้ทรัพยากรจากแต่ละประเทศ ทั้งด้านวัตถุดิบและแรงงานมาร่วมในการผลิต โดยมีมาตรฐานสินค้า กฎเกณฑ์ และกฎระเบียบเดียวกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การสร้างอาเซียนให้เป็นตลาดและฐานการผลิตเดี่ยว เพื่อให้มีการเคลื่อนย้ายของสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุนและแรงงานฝีมืออย่างสะดวกและเสรีมากขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมการรวมกลุ่มสาขาสำคัญของอาเซียนให้เป็นรูปธรรม อาทิเช่น

1.1 การดำเนินการเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของสินค้าอย่างเสรี (Free flow of goods) โดยมุ่งเน้นการลดอุปสรรคในการนำเข้าส่งออกสินค้าของแต่ละประเทศในกลุ่มสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นอุปสรรคที่เกิดจากด้านภาษีศุลกากร ข้อจำกัดทางการค้าที่มีใช้ภาษี การปรับปรุงกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของอาเซียนให้ทันสมัยและเอื้อต่อการค้าขายในภูมิภาค ตลอดจนวางมาตรการที่จะอำนวยความสะดวกทางการค้าในด้านต่างๆ เช่น การจัดตั้ง ASEAN Single Window ที่จะทำให้ผู้ส่งออก-นำเข้าเกิดความสะดวกในการติดต่อประสานหน่วยงานโดยยื่นเอกสารเพียงจุดเดียว

1.2 การดำเนินการเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของบริการอย่างเสรี (Free flow of services) มีการเจรจาเพื่อลดอุปสรรคในการเข้ามาประกอบธุรกิจบริการ ให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างเสรี และผู้บริโภคมีเสรีภาพที่จะเลือกใช้บริการต่างๆ ตามความพึงพอใจ และสาขาธุรกิจบริการที่อาเซียนตั้งเป้าหมายเร่งรัดการรวมกลุ่มให้เห็นผลเป็นรูปธรรมมี 5 สาขา ได้แก่ สาขาท่องเที่ยว การบิน สุขภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบโลจิสติกส์

1.3 การดำเนินการเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของการลงทุนอย่างเสรี (Free flow of investment) ได้มีการจัดทำความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียนฉบับใหม่ (ASEAN Comprehensive Investment Agreement: ACIA) แทนความตกลงที่มีอยู่เดิม คือ ความตกลงเขตการลงทุนอาเซียน (Agreement on the ASEAN Investment Area: AIA) ในปี พ.ศ. 2541 และความตกลงด้านการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน (Agreement for the Promotion and Protection of Investment) ในปี พ.ศ. 2530 ซึ่งความตกลงฉบับใหม่นี้ จะมีขอบเขตกว้างขึ้นและมีความครอบคลุมมากขึ้น โดยจะครอบคลุม 4 ด้านหลัก คือ 1) การคุ้มครองการลงทุน 2) การอำนวยความสะดวกและความร่วมมือในการลงทุน 3) การส่งเสริมการลงทุน และ 4) การเปิดเสรีการลงทุน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มและรักษาระดับความสามารถของอาเซียนในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการลงทุนภายในภูมิภาคอาเซียน อาทิเช่น

- การดำเนินการเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของเงินทุนอย่างเสรี (Free flow of capital) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตลาดทุนและการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้น โดยประเทศสมาชิกยังสามารถมีมาตรการเพื่อรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศได้
- การดำเนินการเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี (Free flow of skilled labor) แสวงหาความร่วมมือที่จะสร้างมาตรฐานที่ชัดเจนของแรงงานมีฝีมือ และอำนวยความสะดวกให้กับแรงงานมีฝีมือที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดให้สามารถเคลื่อนย้ายไปทำงานในกลุ่มประเทศสมาชิกได้ง่ายขึ้น

2. การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านนโยบายที่ช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ อาทิ นโยบายด้านทรัพย์สินทางปัญญา พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และการคุ้มครองผู้บริโภค อันจะสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสมาชิก และสร้างความสามารถในการต่อรองกับประเทศภายนอกภูมิภาค

3. การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่างๆ อันจะส่งผลให้กลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กมีความสามารถในการพัฒนา เติบโตและแข่งขันกับคู่แข่งอื่นๆ ได้อย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ยังจะมุ่งเน้นการลดช่องว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกใหม่และสมาชิกเก่าของอาเซียน

4. การเชื่อมโยงของอาเซียนเข้ากับเศรษฐกิจโลก จะเน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนที่มีต่อประเทศภายนอกภูมิภาค เพื่อให้อาเซียนมีท่าทีร่วมกันอย่างชัดเจน เป็นไปในทางเดียวกัน เช่น การจัดทำเขตการค้าเสรีของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในด้านการผลิตและการจำหน่ายภายในภูมิภาคให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก

4.3.3 สาขาความร่วมมือ

ความจำเป็นที่อาเซียนต้องเร่งรัดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใน เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน และเพื่อสร้างให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางภายในภูมิภาค และการคานอำนาจของประเทศอื่นๆ ภายในภูมิภาคที่มีบทบาทโดดเด่นอย่างเช่น จีน และอินเดีย ทั้งนี้ อาเซียนได้ตกลงที่จะเปิดเสรีด้านการค้า สินค้า และสินค้าบริการ ให้เร็วกว่าที่กำหนดการเดิม ในสาขาสินค้าและบริการสำคัญ 11 สาขา เพื่อเป็นการนำร่อง และส่งเสริมการ Outsourcing หรือการผลิตสินค้า โดยใช้วัตถุดิบและชิ้นส่วนที่ผลิตภายในอาเซียน ซึ่งเป็นไปตามแผนการดำเนินการเพื่อมุ่งไปสู่การเป็น AEC และการดำเนินการโดยเร่งด่วน (Priority Sectors) ทั้งในด้านการเปิดเสรีและขยายความร่วมมือระหว่างกัน และมีผู้ประสานงาน (Country Coordinators) สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.3-1 สาขาความร่วมมือแบ่งตามประเทศผู้ประสานงาน (Country Coordinators)

ประเทศ	สาขาความร่วมมือ 12 สาขา
เมียนมาร์	1) สาขาผลิตภัณฑ์เกษตร (Agro-based products) 2) สาขาประมง (Fisheries)
มาเลเซีย	3) สาขาผลิตภัณฑ์ยาง (Rubber-based product) 4) สาขาสิ่งทอ (Textiles and Apparels)

ประเทศ	สาขาความร่วมมือ 12 สาขา
อินโดนีเซีย	5) สาขายานยนต์ (Automotive) 6) สาขาผลิตภัณฑ์ไม้ (Wood – based products)
ฟิลิปปินส์	7) สาขาอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics)
สิงคโปร์	8) สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ (e-ASEAN) 9) สาขาสุภาพ (Healthcare)
ไทย	10) สาขาการท่องเที่ยว (Tourism) 11) สาขาการบิน (Air Travel)
เวียดนาม	12) สาขาโลจิสติกส์ (Logistic)

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ในที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจอาเซียนเมื่อวันที่ 21-22 กันยายน 2547 ณ กรุงเทพฯ สามารถหาข้อสรุปในสาระสำคัญของทุก Roadmap ได้ ทั้งนี้ กรอบความตกลงว่าด้วยการรวมกลุ่มสาขาสำคัญของอาเซียนกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรการร่วมที่จะใช้กับการรวมกลุ่มสินค้าและบริการสำคัญทุกสาขาและมีสาระสำคัญ ได้แก่ การเปิดเสรีการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน การอำนวยความสะดวกด้านการค้า และการลงทุนและการส่งเสริมการค้าและการลงทุน และความร่วมมือในด้านอื่นๆ ดังนี้

1. การค้าสินค้า เร่งลดภาษีสินค้าใน Priority Sectors (เกษตร ประมง ผลิตภัณฑ์ไม้ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาสุภาพ) เป็น 0% เร็วขึ้นจากกรอบ AFTA เดิม 3 ปี คือ จากปี 2553 เป็นปี 2550 สำหรับสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ และ ปี 2558 เป็นปี 2555 สำหรับประเทศ CLMV โดยได้กำหนดเพดานสำหรับสินค้าทั้งหมดใน Priority Sectors ที่ไม่ต้องการเร่งลดภาษี (Negative List) ไว้ที่ ร้อยละ 15

2. การค้าบริการ จะเร่งเปิดเสรีสาขาบริการใน Priority Sectors (สาขาสุภาพ, e -ASEAN ท่องเที่ยวและการขนส่งทางอากาศ) ภายในปี 2553 ทั้งนี้ ให้ใช้ ASEAN-X formula ได้

3. การลงทุน จะเร่งเปิดการลงทุนในรายการสงวน (Sensitive List) ภายในปี 2553 สำหรับอาเซียนเดิม 6 ประเทศ ปี 2556 สำหรับเวียดนามและปี 2558 สำหรับกัมพูชา ลาว และพม่า² ทั้งนี้ ให้ใช้ ASEAN-X formula ได้ และส่งเสริมการผลิตในอาเซียนโดยการจัดตั้งเครือข่าย

² เป็นการกำหนดเพิ่มเติมจากความตกลง AIA ที่กำหนดให้ทยอยยกเลิกเฉพาะรายการสงวนใน TEL โดยมีกรอบเวลาเช่นเดียวกัน

ASEAN free trade zones เพื่อส่งเสริมการค้าวัตถุดิบและชิ้นส่วนที่ผลิตในอาเซียน (Outsourcing) และดำเนินมาตรการร่วมเพื่อดึงดูด FDI

4. การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน ซึ่งประกอบด้วยเรื่องต่างๆ คือ กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า พิธีการศุลกากร มาตรฐาน (Standard and Conformance) การอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งและ Logistics Service สำหรับการขนส่ง การอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในอาเซียนและการเคลื่อนย้ายของนักธุรกิจ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบวิชาชีพ และแรงงานฝีมือ

5. การส่งเสริมการค้าและการลงทุน และความร่วมมือในด้านอื่นๆ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ตามปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียน ฉบับที่ 2 (Bali Concord II) ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2547 ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ได้กำหนดให้จัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangements : MRAs) ด้านคุณสมบัติในสาขาวิชาชีพหลัก เพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายนักวิชาชีพ หรือแรงงานเชี่ยวชาญ หรือผู้มีความสามารถพิเศษของอาเซียนได้อย่างเสรี การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีดังกล่าว เป็นการเคลื่อนย้ายเฉพาะแรงงานฝีมือและต้องมีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในข้อตกลงยอมรับร่วมกัน (MRAs) ของอาเซียน การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีจะเริ่มในปี 2558 ปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนได้จัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกัน (MRAs) ใน 7 สาขาด้วยกันคือ วิศวกรรมพยาบาล สถาปัตยกรรม การสำรวจแพทย์ ทันตแพทย์ และนักบัญชี ส่วนสาขาอื่นๆ ยังอยู่ระหว่างการพิจารณา ทั้งนี้ผู้ที่จะเคลื่อนย้ายไปทำงานในประเทศอื่น (ในกลุ่มอาเซียน) ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่อาเซียนกำหนด ดังนั้นตลาดแรงงานในประเทศสมาชิกอาเซียนจึงได้รับผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบ โดยด้านบวกคือ ทำให้ตลาดแรงงานใหญ่ขึ้น ทำให้แรงงานในแต่ละประเทศมีโอกาสได้งานทำมากขึ้น ส่วนด้านลบคือ มีการแข่งขันระหว่างแรงงานในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนมากขึ้น ทั้งนี้ผลกระทบดังกล่าวจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบมากกว่านั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมของแรงงานในแต่ละประเทศ

4.3.4 ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

ผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้เร่งรัดการเป็นประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นกว่าเดิมอีก 5 ปี คือ เป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนโดยสมบูรณ์ภายในปี 2558 โดยสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1) การเป็นประชาคมการเมืองความมั่นคง อาเซียนอยู่ระหว่างการเจรจาเพื่อจัดทำร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political Security Community Blueprint) โดยมีเป้าหมายเพื่อ 1) สร้างประชาคมอาเซียนให้มีค่านิยมร่วมกัน 2) ให้

อาเซียนสามารถเผชิญกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงในรูปแบบใหม่ และ 3) เสริมสร้างให้อาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่หนักแน่นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลกโดยมีอาเซียนเป็นผู้นำในภูมิภาค

2) การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 ที่สิงคโปร์ ปี 2550 ผู้นำอาเซียนได้ลงนามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(ASEAN Economic Community Blueprint) เพื่อให้อาเซียนมีความสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นได้ เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแนวโน้มการจัดทำข้อตกลงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ ที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการแข่งขันเพื่อดึงเงินลงทุนโดยตรงซึ่งมีแนวโน้มที่จะถ่ายโอนไปสู่ประเทศอื่นนอกภูมิภาคอาเซียน ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้อาเซียนต้องเร่งรัดการรวมกลุ่มภายในเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวและฐานการผลิตร่วมกัน การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค และการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจ

3) การเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เพื่อให้อาเซียนมีสังคมที่เอื้ออาหารและมีความมั่นคง ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีระดับการพัฒนาในทุกด้าน โดยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอาเซียน โดยได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านสังคม (ASEAN Socio-Cultural Community Plan of Action) เพื่อรองรับการเป็นประชาคมซึ่งเน้นใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างประชาคมแห่งสังคมที่เอื้ออาหาร 2) แก้ไขผลกระทบต่อสังคมอันเนื่องมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ 3) ส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง และ 4) ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในระดับรากหญ้า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งรับรู้ข่าวสารซึ่งจะเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และในขณะนี้ อาเซียนอยู่ระหว่างการจัดทำร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint)

สำหรับผลการประชุมคณะมนตรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Council) ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2553 ซึ่งจัดขึ้นในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 17 และการประชุมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ระหว่างวันที่ 26-30 ตุลาคม 2553 ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. AEC Scorecard

- ผลการดำเนินงานตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนตาม AEC Scorecard ในช่วงปี พ.ศ. 2551-2552 ซึ่งอาเซียนมีผลดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 82.9 และมีมาตรการต่างๆ ที่ยังไม่ได้ดำเนินการตามแผน AEC Blueprint ร้อยละ 17.1 ส่วนใหญ่เป็นมาตรการด้านการค้าภาคบริการ การลงทุน และการขนส่ง

- ได้หารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุง Scorecard เพื่อให้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวัดผลดำเนินการของอาเซียนมากยิ่งขึ้น โดยเห็นว่าปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับวิธีการวัดผล ซึ่งใช้การวัดเป็นจำนวนมาตรการที่ดำเนินการได้หรือไม่ได้เท่านั้น แต่ไม่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ดำเนินการของประเทศสมาชิกในความเป็นจริงได้ เนื่องจากประเทศสมาชิกอาจต้องมีการดำเนินการภายในประเทศหลายระดับ หรือหลายขั้นตอน ก่อนที่จะสามารถดำเนินการมาตรการต่างๆ ได้เป็นผลสำเร็จ ซึ่งในเรื่องนี้ไทยได้เสนอให้ปรับปรุงวิธีการประเมินผลให้มีการวัดผลเป็นระดับต่างๆ เพื่อให้สามารถทราบได้ว่า มาตรการเหล่านั้นอยู่ในระดับที่ยังไม่ได้ดำเนินการเลย หรืออยู่ในขั้นตอนการดำเนินการ หรือดำเนินการเสร็จแล้ว ตามลำดับ ซึ่งก็พบข้อสนับสนุนข้อเสนอของไทย เนื่องจากเห็นว่าจะช่วยให้ผู้นำทราบถึงขั้นตอนที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อการดำเนินมาตรการต่างๆ สำนักเลขาธิการอาเซียนได้แสดงความเห็นว่า การวัดเป็นขั้นตอน (Step by Step) ที่ไทยเสนอจะเป็นประโยชน์ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากขั้นตอนภายในของแต่ละประเทศสมาชิกอาจแตกต่างกัน ประเทศสมาชิกจึงอาจต้องเป็นผู้แจกแจงรายละเอียดของขั้นตอนเหล่านั้นเพื่อให้สำนักเลขาธิการอาเซียนสามารถติดตามผลได้อย่างถูกต้อง

ทั้งนี้ ที่ประชุมมอบหมายให้เจ้าหน้าที่อาวุโสเศรษฐกิจอาเซียน (SEOM) ดำเนินการตามข้อคิดเห็นของที่ประชุมเกี่ยวกับการปรับปรุง AEC Scorecard ในประเด็นต่อไปนี้

(1) การคำนึงถึงระยะต่างๆ ของการดำเนินมาตรการ ความแตกต่างของขนาดของการดำเนินการของประเทศขนาดเล็กและขนาดใหญ่ การกระจายน้ำหนักระหว่างมาตรการต่างๆ โดยการระบุมตรการหลัก

(2) แต่ละประเทศควรมีแผนงานระดับชาติ ที่จำแนกรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินการ และกรอบเวลาสำหรับการดำเนินการตาม AEC Blueprint และข้อริเริ่มของอาเซียน ภายในปี พ.ศ. 2558

(3) แต่ละประเทศสมาชิกอาจจัดทำรายงานเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตาม AEC Blueprint

- ในเรื่องที่อาเซียนมอบหมายให้ ERIA (Economic Research Institute for ASEAN and East Asia) ทำการศึกษาเพื่อปรับปรุง AEC Scorecard นั้น ไทยได้แสดงความเห็นว่า อาจมีข้อจำกัดเนื่องจากมีเรื่องที่ต้องศึกษามาก จึงเสนอให้อาเซียนเปิดโอกาสให้สถาบันวิจัยของแต่ละประเทศมีส่วนร่วมในการศึกษาด้วย เช่น อาจเปิดให้สถาบันวิจัยเหล่านั้นเข้าร่วมเป็นองค์กรพันธมิตรของ ERIA ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้อาเซียนพิจารณาการจัดสรรเงินทุนให้ ERIA เพื่อให้ ERIA สามารถดำเนินการเพื่อรองรับความต้องการสนับสนุนด้านการศึกษาวิจัยของอาเซียนได้มากขึ้น ปัจจุบันแหล่งเงินทุนของ ERIA มาจากการสนับสนุนของประเทศคู่เจรจาเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะจากญี่ปุ่น

นอกจากนี้ ที่ประชุมได้มีมติให้ทุกประเทศสมาชิกเร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่หน่วยงานที่เป็นหน่วยประสานงานและติดตามการดำเนินการไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และขอให้สำนักเลขาธิการอาเซียนเสริมสร้างความเข้มแข็งของส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับการติดตามการดำเนินการไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วย

สำหรับมาตรการที่ต้องดำเนินการสำหรับปี พ.ศ. 2553-2554 ที่ประชุมรับทราบว่า ในช่วง 9 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2553 อาเซียนสามารถดำเนินมาตรการที่ต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในปี พ.ศ. 2553 แล้ว ประมาณร้อยละ 60 ของจำนวนมาตรการที่ต้องดำเนินการทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี พ.ศ. 2553-2554 อาเซียนมี 184 มาตรการที่ต้องดำเนินการ และในจำนวนดังกล่าวเป็นมาตรการที่ทุกประเทศต้องดำเนินการรวม 169 มาตรการ ที่ประชุมจึงเห็นว่า การดำเนินการไม่ควรเพียงตั้งเป้าหมายที่จะดำเนินการให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด (Threshold) เท่านั้น แต่ควรพิจารณาด้วยว่า การดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลในทางปฏิบัติอย่างไรต่อภาคอุตสาหกรรมหรือธุรกิจสาขาต่างๆ ต่อไป ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นด้วยกับข้อคิดเห็นของไทยในการให้ทำแผนงานที่มีกรอบเวลาแน่นอนสำหรับการดำเนินมาตรการที่ยังไม่ได้ดำเนินการ และขอให้สำนักเลขาธิการอาเซียนติดตามประเมินผล

2. การค้าบริการ (Trade in Services)

การเปิดเสรีภาคบริการนับเป็นความท้าทายของอาเซียน และที่ผ่านมามีความล่าช้าของการดำเนินการเพราะเป็นเรื่องอ่อนไหวของอาเซียนทุกประเทศ และจะยิ่งมีความยากยิ่งขึ้นไปในอนาคต เนื่องจากแต่ละประเทศมีความอ่อนไหวที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม อาเซียนจำเป็นต้องสร้างความเป็นศูนย์กลาง (ASEAN Centrality) เพื่อให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีความใกล้ชิดและทำให้นักธุรกิจมองอาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน เป็นประชาคมเดียวกัน ดังนั้น การเปิดตลาดภาคบริการระหว่างอาเซียนในระดับสูงขึ้นไปจึงมีความจำเป็น และต้องการเจตนารมณ์ทางการเมืองที่เข้มแข็งและชัดเจนสำหรับการเปิดเสรีการค้าบริการ โดยที่ประชุมรับทราบข้อเสนอของไทยที่ให้อาเซียนให้ความสำคัญต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการประชาสัมพันธ์ทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค เช่น การจัดสัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) เข้าใจและเล็งเห็นประโยชน์ของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

นอกจากนี้ ยังได้เสนอการดำเนินการตามเป้าหมายของข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 8 ได้แก่ การเพิ่มพูนการหารือระหว่างหน่วยงานและผู้มีส่วนได้เสียภายในประเทศ สมาชิกออกกฎหมายหรือระเบียบที่เอื้ออำนวยต่อการบรรลุเป้าหมายตามความเหมาะสม การนำเรื่องการค้าบริการเสนอให้คณะมนตรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนพิจารณาเป็นครั้งคราวเมื่อมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานด้านนโยบายระหว่างหลายหน่วยงาน และการสรุปผลความตกลงด้านการเคลื่อนย้ายบุคคลากรภายในปี พ.ศ. 2554

3. สถานะความคืบหน้าของการดำเนินการของกลไกระดับรัฐมนตรีรายสาขาภายใต้ AEC

- ความคืบหน้าและความท้าทายของการบูรณาการศุลกากรในอาเซียนและความคืบหน้าของการจัดตั้งระบบศุลกากรหน้าต่างเดียวของอาเซียน (ASEAN Single Window) เพื่อไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญ เช่น การปรับปรุงระบบพิธีการศุลกากรให้สอดคล้องกัน การนำระบบความเสี่ยงมาใช้ในการปรับปรุงงานศุลกากรให้ทันสมัย การจัดทำ ASEAN Harmonized Tariff Nomenclature (AHTN) การพัฒนาระบบศุลกากรผ่านแดนอาเซียน (ASEAN Customs Transit System) การจัดทำให้มีการรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเอง (ASEAN Self Certification Scheme) และความคืบหน้าของการจัดทำ ASEAN Single Window (ASW) และ National Single Windows (NSW) อย่างไรก็ตาม การบูรณาการระบบศุลกากรของอาเซียนยังมีอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ การขาดบุคลากรที่มีทักษะและความชำนาญ เป็นต้น

- ในการประชุมคณะมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนในเดือนตุลาคม 2554 ที่จะมีการดำเนินการจัดตั้ง ASEAN Single Window (ASW) และ National Single Window (NSW) และให้มีการหารือระหว่างหน่วยงานกรมศุลกากรอาเซียนกับภาคเอกชน เพื่อรับฟังและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ในการเสนอรายงานครั้งต่อไปให้มีการนำเสนอความคืบหน้าการดำเนินโครงการนำร่องเรื่องการรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าด้วยตนเองด้วย นอกจากนี้ ที่ประชุมยังได้เร่งรัดให้ประเทศสมาชิกเข้าร่วมโครงการนำร่อง ASEAN Single Window และให้นำเรื่องการเสริมสร้างทักษะและขีดความสามารถในด้านศุลกากรไปหารือในบริบทของความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในกรอบการประชุมคณะทำงานอาเซียนที่ตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาประเด็นสำคัญในกรอบอาเซียน +3 และ +6 ต่อไป

4. ความเห็นจากภาคเอกชนเกี่ยวกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน

- ในการจัดทำตาราง Matrix เกี่ยวกับข้อเสนอแนะและการรายงานปัญหาจากภาคเอกชน (เช่นจาก ASEAN Business Advisory Council, US Business Council) ในขั้นนี้อาเซียนยังไม่มีแนวทางสนองตอบต่อข้อร้องเรียนดังกล่าวชัดเจน เนื่องจากบางประเด็นอาจมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายภายในแต่ละประเทศ ที่ประชุมจึงเห็นพ้องว่าจะนำประเด็นต่างๆ ไปหารือในโอกาสต่อไป

5. รายงานของ AEC Council ต่อผู้นำ

โดยสรุปผลการดำเนินการตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนตามที่ประเมินผลโดย AEC Scorecard ในช่วงปี พ.ศ. 2551-2552 และได้จัดทำข้อเสนอแนะต่อผู้นำให้สั่งการรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) กระตุ้นเร่งรัดการดำเนินการตามพันธกรณีทั้งภายในและภายนอกอาเซียน โดยให้ใช้ความพยายามอย่างสูงสุดในการพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการตามพันธกรณีและกรอบเวลาภายใต้ AEC Blueprint และหารือในประเด็นเรื่องข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ ที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการตามพันธกรณีทั้งภายในและภายนอกอาเซียน

(2) สร้างความเข้มแข็งของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานระดับชาติ (National Coordinating Agency) เพื่อให้การประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับกระทรวงและหน่วยงานต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายในการก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

6. การลงนามพิธีสารด้านเศรษฐกิจ

ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 17 และการประชุมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนจะลงนามเอกสารด้านเศรษฐกิจ 3 ฉบับ ได้แก่

(1) พิธีสารอนุวัติข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 8 ภายใต้กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการค้าบริการ (The 8th ASEAN Framework Agreement on Services Protocol)

(2) พิธีสารแก้ไขพิธีสารเรื่องข้าวและน้ำตาล (Protocol to Amend the Protocol to Provide Special Consideration for Rice and Sugar)

(3) พิธีสารเพื่อแก้ไขความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนและสาธารณรัฐประชาชนจีน ฉบับที่ 2 (Protocol to Amend the 2nd Package of Specific Commitments under the Agreement on Trade in Goods of the Framework Agreement on Comprehensive Economic Co-operation between ASEAN and China)

7. มาตรการเร่งด่วนด้านเศรษฐกิจของไทย ตามพันธกรณีที่ต้องดำเนินการเพื่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ปี พ.ศ. 2558

(1) การเปิดเสรีการค้าบริการ ประเทศไทยเปิดเสรีแล้ว 80 สาขาจาก 128 สาขา ยังต้องจัดทำข้อผูกพันเปิดเสรีการค้าบริการชุดที่ 9 และ 10 ซึ่งครอบคลุมทั้ง 128 สาขา (เพิ่มสัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนสัญชาติอาเซียน เป็นร้อยละ 70)

(2) การยกเลิกมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีซึ่งเป็นอุปสรรคทางการค้าในอาเซียน ประเทศไทยควรมีแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจนในเรื่องการจัดการมาตรการ NTMs ของไทย และมีนโยบายรัฐบาลในเรื่องการใช้มาตรการ NTMs ซึ่งสอดคล้องกับพันธกรณีอาเซียน

(3) การจัดตั้ง National Single Window กรมศุลกากรได้เชื่อมโยงระบบข้อมูลกับ 16 หน่วยงานแล้ว เหลืออีก 20 หน่วยงาน ควรให้การสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและงบประมาณในการจัดทำระบบเชื่อมโยง และลดกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงระบบ

(4) การจัดตั้งคลังข้อมูลการค้าอาเซียนของไทย (ASEAN Trade Repository) กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศได้รับมอบหมายจาก ครม. ให้เป็น Focal Point ในเรื่องนี้ โดยต้องการงบประมาณสนับสนุนและความร่วมมือด้านข้อมูลด้านมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการค้าจากทุกหน่วยงาน

(5) การจัดทำมาตรฐานสินค้าและการรับรอง (MRA) อาเซียนกำลังจัดทำมาตรฐานในหลายสินค้า เช่น อาหารแปรรูป เครื่องมือแพทย์ เครื่องใช้ไฟฟ้า แต่ MRA บางฉบับที่ลงนามแล้วไทยยังไม่มีผลบังคับใช้ เช่น บริภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

(6) การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน: การขนส่งสินค้าผ่านแดนไทยยังไม่ได้ลงนามในพิธีสาร 2 (การกำหนดที่ทำการด่านพรมแดน) 7 (ระบบศุลกากรผ่านแดน) และ 9 (สินค้าอันตราย) ของกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน

(7) การจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนา SMEs อุตสาหกรรมระดับ SMEs ยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน

8. นโยบายรัฐบาลด้านการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศในอาเซียน

(1) นโยบายเร่งด่วนเร่งฟื้นฟูความสัมพันธ์ และพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาประเทศ เพื่อสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภูมิภาครวมกัน โดยเฉพาะการเร่งแก้ไขปัญหากระทบกระทั่งตามแนวพรมแดน ผ่านกระบวนการทางการทูตบนพื้นฐานของสนธิสัญญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเร่งดำเนินการตามข้อผูกพันในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ตลอดจนการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งภายในและภายนอกภูมิภาค

(2) นโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศสร้างความสามัคคีและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนและส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียภายใต้กรอบความร่วมมือด้านต่างๆ และเตรียมความพร้อมของทุกภาคส่วนในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และความมั่นคง

(3) ใช้ประโยชน์จากโครงข่ายคมนาคมขนส่งในภูมิภาคอาเซียนและอนุภูมิภาค ให้เป็นประโยชน์ต่อการขยายฐานเศรษฐกิจทั้งการผลิตและการส่งออก

9. การเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในกระทรวงพาณิชย์

● กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

1. จัดตั้งศูนย์ AEC Information Centre
2. การประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของ AEC ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ อาทิเช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ เว็บไซต์
3. จัดสัมมนา ประชุม และประชุมปฏิบัติการ เพื่อเผยแพร่ข้อมูล และสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่อง AEC ต่อสาธารณะ
4. ลงนาม MOU กับหน่วยงานต่างๆ เช่น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และกรมส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อร่วมกันเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่อง AEC สำหรับผู้ประกอบการสาขาต่างๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง
5. จัดทำสื่อความรู้ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ AEC ในรูปแบบหนังสือ Booklet แผ่นพับ คู่มือ และวีดิทัศน์ เข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อเผยแพร่ข้อมูล ความคืบหน้า และข้อคิดเห็นต่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เข้าสู่ AEC

● กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

1. ให้บริการข้อมูลและคำปรึกษาเชิงลึก ได้แก่ 1) การจัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” ในอาเซียน 9 แห่ง 8 ประเทศ โดยให้บริการข้อมูลเชิงลึกด้านการตลาด การค้า การลงทุน การจัดหาวัตถุดิบ และกฎหมายกฎระเบียบในประเทศสมาชิกอาเซียน และ 2) จัดทำคู่มือการค้าการลงทุนของประเทศในอาเซียน 8 ประเทศ (ยกเว้นบรูไนและไทย)
2. พัฒนาศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบการ เช่น 1) การจัดทำโครงการ SMEs Pro-active ดำเนินการ 3 ปี (2556-2558) งบประมาณ 300 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนและส่งเสริม SMEs ในการขยายตลาดส่งออกได้มากขึ้นเพิ่มขึ้นปีละ 500 รายต่อปี 2) การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลในการแสวงหาวัตถุดิบ ให้ SMEs เป็นศูนย์กลางบริการข้อมูล และ 3) การจัดตั้งศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยใน AEC (AEC Business Support Centre) ณ ส่วนกลาง 1 แห่ง และ 9 แห่งใน 8 ประเทศ เป็นต้น
3. จัดกิจกรรมเพื่อขยายตลาดสำหรับสินค้าและบริการของไทย เช่น 1) การจัดงานแสดงสินค้า 2) การเข้าร่วมงานแสดงสินค้า และ 3) การจัดคณะผู้แทนการค้าเพื่อเจรจาการค้าในต่างประเทศ เป็นต้น

● การเตรียมความพร้อมของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

1. ศึกษาและวิจัยผลกระทบของ AEC ในสาขาต่างๆ
2. สร้างโครงข่ายผู้ประกอบการ SMEs การส่งออก
3. การจัดทำฐานข้อมูลด้านการตลาด
4. สร้างผู้ประกอบการใหม่ (New Entrepreneur Creation : NEC) ของกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการอบรมเชิงลึกให้กับผู้ที่สนใจประกอบธุรกิจ
5. บ่มเพาะธุรกิจ ซึ่งดำเนินการโดยสถาบันการศึกษาทั่วประเทศและสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (สวทช.)
6. จัดตั้งกองทุนตั้งตัวสำหรับ สนับสนุนการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ช่วยนักศึกษาสำหรับผู้เพิ่งจบการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีแนวคิดเชิงสร้างสรรค์
7. ให้การช่วยเหลือด้านการเงินสำหรับผู้เริ่มต้นธุรกิจใหม่ ได้แก่ การค้ำประกันสินเชื่อสำหรับผู้ประกอบใหม่ วงเงิน 10,000 ล้านบาท
8. ดำเนินโครงการ “ขยายโอกาสและเชื่อมโยงธุรกิจ SMEs ไทยในภูมิภาคอาเซียน (AEC Connect)” อาทิเช่น การสร้างเครือข่ายนักลงทุน SMEs การจัดตั้ง ASEAN SME Advisory Board เพื่อเป็นเวทีการหารือของภาครัฐและเอกชน และการจัดกิจกรรม Roadshow จับคู่ธุรกิจในประเทศเป้าหมาย เป็นต้น

● การเตรียมความพร้อมของภาคเอกชน

1. ปรับทัศนคติ มอง AEC ว่าเป็นโอกาสในการดำเนินธุรกิจ
2. ศึกษา/เสาะหาแหล่งวัตถุดิบที่มีความได้เปรียบด้านราคาและคุณภาพ
3. ศึกษาความเป็นไปได้ในการย้ายฐานการผลิต
4. สร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนา BRAND Thailand ให้เป็นที่ยอมรับ
5. สร้างพันธมิตรทางธุรกิจในประเทศอาเซียนอื่น
6. เรียนรู้คู่แข่ง (จุดอ่อน-จุดแข็ง) ทั้งในประเทศและอาเซียนอื่น
7. ศึกษาธรรมเนียมและแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคสินค้าและบริการ
8. ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตสินค้า/การให้บริการ

9. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรภายในองค์กร

● การเตรียมความพร้อมของสภาพการค้าแห่งประเทศไทย

จัดตั้งโครงการ AEC Prompt เพื่อสร้างศักยภาพและความรู้ให้กับ SMEs มีกิจกรรมหลัก ดังนี้

1. ลงนาม MOU กับกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ในการจัดสัมมนาในจังหวัดต่างๆ เพื่อสร้างความร่วมมือในการเผยแพร่ข้อมูล AEC

2. ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) จัดงานเสวนาเพื่อสร้างความรู้ AEC ให้แก่ SMEs และจัดโครงการพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานด้านการค้าและการลงทุนในกลุ่มประเทศ CLMV

3. เชื่อมโยงข้อมูลพื้นฐานรายประเทศ กฎระเบียบการค้า และบทความงานวิจัยเกี่ยวกับอาเซียนผ่านเว็บไซต์ www.thaichamber.org

4. จัดทำวารสาร AEC Prompt และเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์

● การเตรียมความพร้อมของ SMEs

1. ติดตามข่าวสารข้อมูลเศรษฐกิจ แนวโน้มตลาด และรู้จักใช้ประโยชน์จากการเปิดเสรี และการอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุนใน AEC

2. เรียนรู้จุดแข็ง-จุดอ่อนของธุรกิจตนและคู่แข่ง

3. หาแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการทำธุรกิจ (รูปแบบและราคา)

4. ลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและลักษณะเฉพาะให้กับสินค้าและบริการของตน

5. ศึกษาความเป็นไปได้ในการย้ายฐานการผลิตและสร้างพันธมิตรทางธุรกิจกับประเทศอาเซียนรวมถึงการรวมกลุ่มธุรกิจภายในประเทศและชุมชน

6. พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงจากการแข่งขันที่สูงขึ้น

4.4 โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region: GMS)

โครงการพัฒนาอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS Development Project) เป็นความร่วมมือของ 6 ประเทศ คือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (ยูนนาน) ได้ริเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2535 โดยธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก

กลุ่มประเทศ GMS มีพื้นที่รวมกันประมาณ 2 ล้าน 3 แสนตารางกิโลเมตร มีประชากรรวมกันประมาณ 250 ล้านคน และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมโยงติดต่อระหว่างภูมิภาคเอเชียใต้ เอเชียตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โครงการ GMS มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตร และบริการ สนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถรวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก รวมทั้งการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศนำมาซึ่งความมั่นคงและปราศจากความยากจนในภูมิภาค ตลอดจนสนับสนุนให้มีการพัฒนาเส้นทางเศรษฐกิจจำนวน 10 เส้นทาง เพื่อเชื่อมโยง 6 ประเทศ ภายหลังกปี 2540 ประเทศ GMS ได้เน้นความร่วมมือตามยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ (Economic Corridor) ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบองค์รวมในพื้นที่ที่มีศักยภาพตามเส้นทางพัฒนา 3 แนว คือ

- 1) แนวเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor-NSEC) เชื่อมโยงไทย-พม่า-ลาว-จีน
- 2) แนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor-EWEC) เชื่อมโยงพม่า-ไทย-ลาว-เวียดนาม
- 3) แนวตอนใต้ (Southern Economic Corridor-SEC) เชื่อมโยงไทย-กัมพูชา-เวียดนาม

4.4.1 แนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor: NSEC) เชื่อมโยงไทย-พม่า-ลาว-จีน

4.4.1.1 ความเป็นมา

แนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวเหนือ-ใต้ หรือ เส้นทาง R3E หรือ R3A เป็นเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงการขนส่งทางบกระหว่างนครคุนหมิงกับกรุงเทพฯ มีระยะทางประมาณ 1,800 กิโลเมตร โดยผ่าน 3 ประเทศ คือ จีนตอนใต้ (700 กิโลเมตร) สปป.ลาว (250 กิโลเมตร) และไทย (850 กิโลเมตร) ขณะนี้เส้นทาง R3E ก่อสร้างเสร็จแล้ว และประเทศสมาชิกทั้ง 6 ประเทศ ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region : GMS) ประกอบด้วย ไทย สปป.ลาว พม่า กัมพูชา เวียดนาม และจีนตอนใต้ ได้ร่วมกันเปิดเส้นทาง R3E อย่างเป็นทางการในช่วงการประชุมผู้นำ GMS ครั้งที่ 3 เมื่อเดือนมีนาคม 2551 ณ สปป.ลาว

เส้นทาง R3E ช่วยลดเวลาการเดินทางระหว่างนครคุนหมิง-กรุงเทพฯ จาก 48 ชั่วโมง เหลือเพียง 20 ชั่วโมง สามประเทศได้กำหนดนโยบายการพัฒนาเพื่อรองรับการเติบโตทาง

เศรษฐกิจจากเส้นทางดังกล่าว โดยไทยได้กำหนดการจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงราย และการพัฒนาท่าเรือเชียงแสน ส่วน สปป.ลาวอยู่ระหว่างการจัดเตรียมการพัฒนาพื้นที่จุดแวะพัก (Rest areas) บนเส้นทางที่แขวงบ่อแก้วและหลวงน้ำทา โดยขอการสนับสนุนทุนจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) และสำหรับจีน กำหนดนโยบายมุ่งใช้ประโยชน์จากเส้นทาง R3E เพื่อกระจายสินค้าจากจีนตอนใต้ ลำเลียงวัตถุดิบ (ทรัพยากรธรรมชาติ และสินค้าเกษตร) และส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว ในภูมิภาค GMS ไปสู่การพัฒนาอนาคตยาวนานเป็นประตูทางออกสู่อาเซียนและเอเชียใต้ รวมทั้ง สนับสนุนการขนส่งสินค้าบนเส้นทางดังกล่าวยังเป็น หลักประกันยืนยันการบรรลุข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ในขณะเดียวกัน จีนได้พัฒนาอีกหนึ่ง เส้นทาง ระหว่างนครคุนหมิง-กวางสี-ลาวกาย-ฮานอย-ไฮฟอง ซึ่งเชื่อมจีนกับเวียดนาม เพื่อนำมณฑล ยูนนานออกสู่ตลาดโลกด้วย

ขณะนี้ การใช้เส้นทาง R3E ส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการท่องเที่ยวระหว่างไทย-สปป.ลาว-จีน และการขนส่งถ่านหิน จากเหมืองเวียงภูคา ใน สปป.ลาวเข้าสู่ไทย รวมทั้งการขนส่งสินค้า ทั่วไประหว่างไทย-สปป.ลาว-จีน ประมาณ ร้อยละ 20 ของปริมาณการขนส่งสินค้าทั้งหมดระหว่าง สามประเทศ โดยร้อยละ 80 ของการขนส่งสินค้าทั้งหมด ผู้ประกอบการยังคงใช้เส้นทางแม่น้ำโขงใน การขนส่ง ใช้ท่าเรือเชียงแสน จังหวัดดเชียงราย-ท่าเรือกว่านเลย์ เมืองจิ่งหงของจีน แม้ว่าจะสามารถ ขนส่งได้เพียงบางฤดูที่แม่น้ำโขงมีปริมาณน้ำมาก

4.4.1.2 สาขาความร่วมมือ

- 1) สาขาการเกษตรและแปรรูปการเกษตร รวมถึงอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและ Contract Farming
- 2) สาขาอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในพื้นที่ เช่น แร่ธาตุ ไม้ หรือ พลังงาน (ไฟฟ้าพลังน้ำ)
- 3) สาขาอุตสาหกรรมเบา เช่น รองเท้า สิ่งทอและเสื้อผ้า กระดาษ เครื่องอุปโภค บริโภค
- 4) สาขาวัสดุก่อสร้าง เช่น ซีเมนต์ เหล็กและเหล็กกล้า
- 5) สาขาเครื่องจักรกลการเกษตร (6) อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูง เช่น ยานยนต์ และอิเล็กทรอนิกส์
- 6) สาขาอุตสาหกรรมบริการ เช่น โลจิสติกส์และท่องเที่ยว
- 7) สาขาอุตสาหกรรมครัวเรือน เช่น การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

4.4.1.3 เป้าหมาย

เป้าหมายของการพัฒนา NSEC คือ การลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ เพิ่มโอกาสใน การจ้างงาน เพิ่มพูนรายได้ของประชากร และพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนตามแนวพื้นที่และใน

บริเวณใกล้เคียงให้ดีขึ้น ดังนั้น ยุทธศาสตร์เร่งด่วนที่จะช่วยให้เป้าหมายเหล่านี้สัมฤทธิ์ผล ประกอบด้วย 1) การทำให้มาตรการที่จะช่วยรับมือกับปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้าไปอยู่ในกระแสหลักของแผนพัฒนา NSEC 2) การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จำเป็นต่อคุณภาพของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในแนวพื้นที่ 3) การอำนวยความสะดวกให้แก่การขนส่งและการค้าข้ามพรมแดน 4) การส่งเสริมการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมหรือภาคส่วนต่างๆ 5) การแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลทั้งในภาครัฐและเอกชน 6) การจัดตั้งหรือส่งเสริมประสิทธิภาพของกลไกทางโครงสร้างที่จะช่วยสนับสนุนการวางแผน การประสานงานและการนำข้อริเริ่มและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ NSEC ไปปฏิบัติให้เกิดผล รวมทั้งการขยายความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน

สำหรับแนวทางการพัฒนาเส้นทาง NSEC การพัฒนายุทธศาสตร์เหนือ-ใต้ โดยเชื่อมโยงกับประเทศจีนกับประเทศ GMS จีนกำหนดยุทธศาสตร์ให้นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน และนครหนานหนิง มณฑลกว่างสี เป็นศูนย์กลางการพัฒนา แต่ปัจจุบันทางประเทศจีนได้ขยายไปสู่มณฑลอื่น ๆ และรัฐบาลปักกิ่งได้เข้ามาเป็นผู้กำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาโดยตรง โดยเป้าหมายของประเทศจีนต้องการใช้ GMS เป็น Springboard หรือก้าวกระโดดไปสู่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน ภายใต้ข้อตกลงของที่ประชุม GMS ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเส้นทาง NSEC โดยได้กำหนดกรอบการพัฒนาเป็น ๓ เส้นทาง ดังนี้

Western Sub-Corridor “แนวพื้นที่ย่อยภาคตะวันตก” เป็นแนวการพัฒนาตามเส้นทางคุน-มัน-กงลู่ หรือเส้นทาง R3E (R3A) เป็นเส้นทางหลักจากคุนหมิง-เชียงราย- กรุงเทพฯ ซึ่งพาดผ่านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน จากคุนหมิง มณฑลยูนนาน ผ่านเหมืองจิ่งหง เข้าเมืองชายแดนที่เมืองบ่อเต็น-ม่อฮั่น เข้าสู่ สปป.ลาว ทางแขวงหลวงน้ำทา แขวงบ่อแก้ว เมืองห้วยทราย ข้ามสะพานแม่น้ำโขง แห่งที่ 4 มาสู่ประเทศไทย ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ขณะเดียวกันเส้นทางย่อยตะวันตก ยังมีเส้นทาง R3W ซึ่งพาดผ่านประเทศพม่า โดยจากเมืองคุนหมิง มีถนนผ่านเมืองมั่วเจียง เมืองซือเหมา เข้าสู่เมิ่งลา เข้าสู่พม่าที่เมืองด้าล่อ ผ่านเมืองเชียงตุง เมืองท่าซี้เหล็ก และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายของไทย

Central Sub-Corridor “แนวพื้นที่ย่อยภาคกลาง” เส้นทางคุนหมิง-ฮานอย-ไฮฟอง เป็นเส้นทางที่มาจากคุนหมิง ออกมาทางตะวันออกผ่านเมืองโคหยวน และผ่านเมืองเหมิงจื้อ เมืองเหอโข่ว เข้าสู่เวียดนามที่เมืองลาวกาย ซึ่งจะมีเส้นทางไปสู่นครฮานอย (เมืองเหอโข่ว -ลาวกาย) จีนและเวียดนามมีข้อตกลงที่จะมีการนำร่องเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

Eastern Sub-Corridor “แนวพื้นที่ย่อยภาคตะวันออก” เส้นทางหนานหนิง-ฮานอย โดยเส้นทางจะใช้หมายเลข A1 ผ่านเมืองอูซูป่านหลี ผ่านเมืองผิวเสียง เข้าสู่ด่านโยยีกวาน ผ่านเมืองหล่งซอนของเวียดนาม เข้าเมืองบักหมิง และเข้าสู่นครฮานอย ซึ่งเส้นทางนี้ยังประกอบด้วยเส้นทางที่มาจากนครหนานหนิง ลงมาทางตะวันออก ผ่านเมืองต่าจื้อ เมืองฝางเฉิน เมืองตงซิว เข้าสู่เวียดนาม ที่ด่านม็อกกาย ผ่านท่าเรือไฮฟอง และนครฮานอย

แนวเส้นทาง NSEC ทั้ง 3 เส้นทางหลัก ยังรวมถึงเส้นทางรถไฟทางคู่ที่จีนกำลังจะพัฒนาจากคุนหมิงผ่านเมืองบ่อเต็น หลวงน้ำทา วังเวียง เมืองเวียงจันทน์ และข้ามสะพานแม่น้ำโขงแห่งใหม่ เข้าสู่เมืองหนองคาย นครราชสีมาและกรุงเทพฯ ซึ่งมีโครงการทางรถไฟไปสู่อำเภอป่าดงเบงชาร์ของไทย และเชื่อมต่อทางรถไฟของมาเลเซีย ซึ่งจะทำให้การพัฒนาตามระเบียงเหนือ-ใต้ ของ GMS จะเป็นเส้นทางหลักในการเชื่อมโยงจีนไปสู่ประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งทำให้กรอบการพัฒนาของ GMS เริ่มที่จะขยายไปสู่ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ได้อย่างชัดเจนขึ้น กรณีของประเทศไทย เส้นทางหลักทั้ง 3 สาย มีเพียงสาย Western Sub-Corridor เพียงสายเดียวที่ผ่านเชียงราย ขณะที่อีก 2 เส้นทางผ่านไปทางเวียดนามโดยตรง ซึ่งยุทธศาสตร์ของประเทศจีนได้ให้ความสำคัญกับประเทศเวียดนาม ในฐานะเป็นแหล่งระบายสินค้าและเป็นแหล่งการลงทุน รวมถึงการใช้ท่าเรือของประเทศเวียดนาม

4.4.1.4 ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

4.1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายใต้ NSEC จีนมีการลงทุนในเวียดนามและสปป.ลาวมากขึ้นโดยเฉพาะภายใต้เส้นทางฮานอย-ลาวก่ายและโครงการพัฒนาท่าเรือไฮฟงมีความรุดหน้าสูงทางประเทศเวียดนามมีความสนใจในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนเศรษฐกิจพิเศษเหอไซ-ลาวก่าย

4.2) ขอให้มีการตั้งคณะกรรมการ หรือมีกลไกพิเศษในการนำเสนอปัญหา และการประสานงานทั้งในระดับ G2G G2B และ B2B ซึ่งจะต้องนำท้องถิ่น ได้แก่ จังหวัด และแขวง หรือเมือง ชายแดน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้กรอบระเบียง NSEC

4.3) ให้มีการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาค SMEs โดยการสร้างคลัสเตอร์ อุตสาหกรรมลงไปในพื้นที่เป้าหมายโดยเน้นอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน

4.4) ประเทศไทย โดยจังหวัดเชียงราย ขอเป็นผู้นำกลุ่มจังหวัดในการพัฒนา GMS the Leader of Provincial Group ขณะที่จังหวัดพิษณุโลก วางบริบทของยุทธศาสตร์การพัฒนาในการ เป็นจุดเชื่อมโยงระเบียง NSEC กับระเบียง EWEC และการบูรณาการด้านการลงทุน อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค ส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้นำเสนอศักยภาพของจังหวัดในการพัฒนาด้าน การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก และโลจิสติกส์ โดยเฉพาะการเตรียมตัวเป็นจังหวัดเจ้าภาพ ในการจัดงาน “World Expo 2020” ที่จะมีขึ้นในประเทศไทย

4.5) ประเทศพม่า โดยรัฐฉานต้องการให้เป็นฐานการผลิตด้านการเกษตร การท่องเที่ยว และขอให้ มีการส่งเสริมด้านการลงทุนอุตสาหกรรมท่าซี้เหล็ก-แม่สาย โดยเน้นอุตสาหกรรมด้านอุปโภค และบริโภค รวมถึงการตั้งคณะกรรมการการค้าชายแดนไทย-พม่า

4.6) การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่เป็นแหล่งมรดกโลกของกลุ่มประเทศ GMS โดยมีนครคุนหมิง และหนานหนิง เป็นจุดเป้าหมาย ซึ่งจินคาดว่า ปริมาณการท่องเที่ยวในปี 2020 จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในกลุ่ม GMS มากถึง 150 ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจากจีน จะทำให้ GMS กลายเป็นแหล่งที่มีปริมาณการท่องเที่ยวมากที่สุดในโลกและมีนักท่องเที่ยวทางรถยนต์ที่สูงกว่า EU โดยมีการเสนอให้มีการจัดตั้งสมาคม GMS tourism และเร่งการปรับปรุงระบบ Border Pass เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในบริเวณชายแดนของแต่ละประเทศ

4.7) การทำ Main Tourism Route หรือเส้นทางหลักการท่องเที่ยว โดยมีประเทศจีนและไทยเป็นจุดหมายปลายทาง โดยมีการนำทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม สินค้า OTOP และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เข้ามาบูรณาการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจำเป็นจะต้องเน้นบทบาทของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยการทำแผน Area Cooperation โดยเน้นในเชิงมิติด้านการท่องเที่ยวอย่างบูรณาการ

4.4.2 แนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridors: EWEC)

4.4.2.1 ความเป็นมา

EWEC ถือเป็นโครงการที่เป็นความร่วมมืออนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region -GMS) เปิดตัวขึ้นครั้งแรกในการประชุมระดับรัฐมนตรีประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง ครั้งที่ 8 ที่กรุงมะนิลาในปี พ.ศ. 2541 แนวพื้นที่เศรษฐกิจ GMS เป็นการเชื่อมโยงพื้นที่ด้านตะวันออกจากเวียดนามผ่าน สปป.ลาว บนเส้นทาง R9 ข้ามสะพานแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 เข้าสู่ไทยและไปสู่สหภาพพม่า หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างทะเลจีนใต้กับทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นหนึ่งในเส้นทางที่ขณะนี้กำลังเริ่มปรากฏผลเชิงรูปธรรม

แนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor: EWEC) เป็นการเชื่อมโยงพื้นที่ด้านตะวันออกจากเวียดนามผ่าน สปป.ลาว บนเส้นทางหมายเลข 9 (R9) ข้ามสะพานมิตรภาพแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 เข้าสู่ไทย และไปสู่สหภาพพม่าที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นเส้นทาง Land Bridge เชื่อมโยงระหว่างทะเลจีนใต้กับทะเลอันดามัน โดยมีระยะทางรวมทั้งสิ้นประมาณ 1,450 กิโลเมตร อยู่ในเขต สปป.ลาว 210 กิโลเมตร เวียดนาม 84 กิโลเมตร พม่า 200 กิโลเมตร นอกจากนั้นเป็นเส้นทางในประเทศไทย

เส้นทาง R9 มีจุดเชื่อมโยงเมืองสำคัญต่างๆ ดังนี้ เมาะละแหม่ง-เมียวดี (พม่า)-แม่สอด จังหวัดตาก-พิชญโลก-ขอนแก่น-กาฬสินธุ์-มุกดาหาร (ไทย)-สะหวันนะเขต-แดนสะหวัน (ลาว)-ลาวบ่าว-เว้-ดองฮา-ท่าเรือตานัง (เวียดนาม) โดยมีจุดข้ามแดน 1) เมียวดี (พม่า)-แม่สอด (ไทย) 2) มุกดาหาร (ไทย)- สะหวันเขต (สปป.ลาว) และ 3) แดนสะหวัน (สปป.ลาว)-ลาวบ่าว (เวียดนาม) EWEC มีจุดที่เชื่อมต่อกับเส้นทางในแนวเหนือ-ใต้หลายเส้นทาง ได้แก่ 1) ย่างกุ้ง- ดาไว 2) เชียงใหม่-

กรุงเทพฯ 3) หนองคาย- กรุงเทพฯ 4) เส้นทางหมายเลข 13 ใน สปป.ลาว และ 5) ถนนหมายเลข 1 ใน เวียดนาม EWEC มีบทบาทสำคัญในเปิดประตูไปสู่ท่าเรือในเวียดนาม สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและภาคกลางของ สปป.ลาว สะพานมิตรภาพไทย-ลาว ข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 (มุกดาหาร-สะหวันเขต) เชื่อมต่อระหว่างแขวงสะหวันเขต สปป.ลาว กับจังหวัดมุกดาหารของไทย อยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางเหนือ 7 กิโลเมตร เป็นสะพานคอนกรีต 2 ช่องการจราจร กว้าง 8 เมตร และไหล่ทางอีกข้างละ 1.5 เมตร มีความยาว 1,600 เมตร และคอสะพานอีกด้านละ 200 เมตร รัฐบาลญี่ปุ่นโดย Japan International Cooperation Agency: JICA ให้ความช่วยเหลือในการสำรวจออกแบบตั้งแต่เดือนมีนาคม 2542 โดยงบประมาณในการก่อสร้าง 2,550 ล้านบาท ซึ่งไทย และ สปป.ลาว ช่วยกันออกฝ่ายละครึ่ง ก่อสร้างโดยบริษัท พูมิโตโม่ ร่วมกับบริษัท วิจิตรภัณฑ์ และบริษัท สยามชินเท็ค จำกัด ส่วนอาคารด่านควบคุม (Border Control Facilities) พร้อมถนนเชื่อมต่อ (Connection Road) ไปบรรจบเส้นทางหมายเลข 9 ของ สปป.ลาว ระยะทาง 2.5 กิโลเมตร และถนนเชื่อมต่อไปบรรจบทางหลวงหมายเลข 212 ของไทยระยะทาง 0.95 กิโลเมตร เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2547 และเปิดใช้เป็นทางการเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2550 โดยใช้เงินกู้จาก JBIC

4.4.2.2 สาขาความร่วมมือ

- 1) การพัฒนาการขนส่งทางน้ำ
- 2) การพัฒนาเส้นทางรถไฟ
- 3) การปรับปรุงท่าอากาศยานสะหวันเขต สปป.ลาว
- 4) การอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายสินค้าและคนข้ามพรมแดน
- 5) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสาขาการขนส่ง
- 6) การเชื่อมโยงระบบสายส่งไฟฟ้า
- 7) การส่งเสริมการจัดทำความร่วมมือด้านพลังงานในภูมิภาค
- 8) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคม
- 9) การพัฒนาการท่องเที่ยว
- 10) การริเริ่มเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- 11) การริเริ่มของคณะทำงาน AMEICC (Japan) ในการพัฒนาพื้นที่ตะวันออก-ตะวันออกเฉียง

4.4.2.3 เป้าหมาย

- 1) การอำนวยความสะดวกด้านการค้า ให้จัดทำเวลาทำการของด่านมุกดาหาร-สะหวันนะเขต และด่านแดนสะหวัน-ลาวบาว ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ ทั้งสามประเทศยังเร่งรัดที่จะให้สัตยาบันความตกลงว่าด้วย การขนส่งข้ามพรมแดนในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (GMS Cross-Border Transport Agreement: GMS CBTA) เพื่อให้สามารถเริ่มบังคับใช้การอำนวยความสะดวกการผ่านแดนของคนและสินค้าในอนุภูมิภาคได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งไทยและลาวจะจัด Single Window Inspection: SWI เพื่อเอื้อต่อการตรวจปล่อยสินค้า ณ จุดเดียว (Single Stop Inspection: SSI) ที่ด่านชายแดนมุกดาหาร-สะหวันนะเขต สปป.ลาว
- 2) การส่งเสริมการค้า โดยจัดงานแสดงสินค้าพร้อมการจัดคู่ธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจโลจิสติกส์บนเส้นทาง EWEC
- 3) การอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน โดยกระตุ้นให้ภาคเอกชนลงทุนอำนวยความสะดวกการค้าและด้านโลจิสติกส์บนเส้นทาง EWEC
- 4) ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมุ่งส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบนเส้นทาง EWEC

4.4.2.4 ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

- 1) ภายใต้ความตกลงการข้ามพรมแดนและขนส่งข้ามแดน (CBTA: Cross Border Transport Agreement) ยังไม่มีผลบังคับใช้สมบูรณ์ทุกประเทศสมาชิก GMS แต่ละประเทศที่พร้อมก็สามารถทำความตกลงเดินรถข้ามพรมแดนกันก่อนได้ ซึ่งเส้นทาง EWEC ได้มีความตกลงร่วมกันระหว่าง ไทย-สปป.ลาว-เวียดนาม ที่จะให้มีการเดินรถระหว่างกัน
- 2) เส้นทางเชื่อมโยงเศรษฐกิจ EWEC (Route No.9) ได้เปิดให้มีการเดินรถอย่างเป็นทางการแล้วตั้งแต่วันที่ 11 มิถุนายน 2552 แต่ในทางปฏิบัติยังติดปัญหาเรื่ององค์การค้าประกันรถที่จะวิ่งบนเส้นทางดังกล่าว ซึ่งอยู่ในระหว่างหารือ
- 3) การดำเนินการก่อสร้างเส้นทาง EWEC ฝั่งตะวันออกได้ดำเนินการเสร็จแล้ว ส่วนฝั่งตะวันตกช่วงเมียวตี-กอร์เรก ระยะทาง 40 กิโลเมตร ที่เป็นคอขวดบนภูเขาในฝั่งพม่า รัฐบาลไทยอยู่ระหว่างให้ความช่วยเหลือ
- 4) การพัฒนาเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐานและขนส่งภายในอนุภูมิภาค แนวพื้นที่ตะวันออก-ตะวันตก มีความก้าวหน้าไปได้พอสมควร โดยประเทศไทยมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงถึง 4 แห่ง เชื่อมโยงทางถนนไปสู่ประเทศจีนตอนใต้ ประเทศ สปป.ลาว และประเทศเวียดนามตอนกลาง แต่ด้านซอฟต์แวร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อตกลงข้ามแดน กฎระเบียบ และข้ออำนวยความสะดวกทางการค้าและขนส่งของประเทศต่างๆ ซึ่งมีข้อตกลงอยู่บ้างแล้ว ยังไม่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องยกระดับการพัฒนาจากระดับขนส่งและระดับการค้าชายแดน ไปสู่ระดับการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ หรือ Economic Corridor Link ครอบคลุมการเชื่อมโยง (Connectivity)

กับกรอบข้อตกลงระหว่างประเทศทั้ง AEC และ GMS ในทุกมิติ ทั้งด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ ด้านการลงทุนทั้งระดับชายแดน และการลงทุนทางตรง (FDI) รวมถึงด้านทรัพยากรมนุษย์ และการศึกษา การท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรร่วมกัน และการอ้างและหรือการสร้างคุณค่าแห่งการนำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสร้างนวัตกรรมให้ท้องถิ่นของไทยและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อที่จะยกระดับคุณภาพชีวิต ลดช่องว่างของการพัฒนา และช่องว่างของรายได้ ซึ่งทั้งหมดจะเป็นหัวใจของการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้ระเบียบเศรษฐกิจตะวันออกและตะวันตก

5) ประเทศไทยได้มีการกำหนดนโยบายเชิงรุกในการพัฒนาโครงสร้างและโครงข่าย ทั้งในด้านพาณิชย์ อุตสาหกรรม การค้า เพื่อที่จะอำนวยความสะดวกทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวบนเส้นทาง EWEC โดยเน้นในเรื่องของความมั่นคงปลอดภัยของชาติไปในเวลาเดียวกัน การกำหนดกลยุทธ์เชิงยุทธศาสตร์ ในการบริหารจัดการการผ่านแดน โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดมาตรการการดำเนินการเพื่อให้มีมาตรฐาน และสอดคล้องกับหลักการของ AEC

6) ในส่วนพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก รัฐบาลไทยได้จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างโดยรวมให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ณ จุดตรวจสะพานข้ามแม่น้ำเมย ขณะเดียวกันได้มีการสนับสนุนงบประมาณในการขยายอาคารท่าอากาศยานแม่สอดให้มีศักยภาพในการรองรับเครื่องบินขนาด 737 และ แอร์บัส เพื่อรองรับเที่ยวบินระหว่างประเทศ และมีแนวคิดที่จะยกฐานะให้แม่สอดเป็นเขตปกครองพิเศษเช่นเดียวกับเมืองพัทยา เพื่อให้มีความคล่องตัวในการเข้าสู่ AEC

7) ประเทศไทยได้มีการปรับปรุงแบบกระบวนการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ เพื่อรองรับการข้ามแดนของประชากรของประเทศสมาชิก AEC การควบคุมการผ่านแดน ได้กำหนดนโยบายในการอำนวยความสะดวกด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว โดยให้ปรับเวลาทำการของด่านตรวจคนเข้าเมือง ด่านศุลกากร ที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ทั้งไทย ลาว และเวียดนาม ทั้งสามประเทศจะมีการให้สัตยาบันเพื่อดำเนินการความตกลงว่าด้วยการขนส่งข้ามพรมแดนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS Cross-Border Transport Agreement: GMS CBTA) ให้สามารถบังคับใช้เพื่ออำนวยความสะดวกการผ่านแดนของคน และสินค้าในอนุภูมิภาคได้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะประเทศไทยกับ สปป.ลาวจะดำเนินการเรื่อง Single Window Inspection (SWI) เพื่อเอื้อต่อการตรวจปล่อยสินค้า ณ จุดเดียว Single Stop Inspection (SSI) ที่ด่านมุกดาหาร-ด่านสะหวันนะเขต เพื่อการเตรียมความพร้อมของเพื่อนบ้านกับ EWEC

4.4.3 แนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor-SEC) เชื่อมโยงไทย-กัมพูชา-เวียดนาม

4.4.3.1 ความเป็นมา

แนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) เป็นหนึ่งในโครงการที่มีความสำคัญ ภายใต้การพัฒนาแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Corridor) ของแผนงาน GMS ตั้งแต่ปี 1998 โดยเป็น Flagship Project ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ 10 ปีของ GMS ซึ่งที่ประชุมผู้นำ GMS ครั้งที่ 1 ได้ให้ความเห็นชอบร่วมกัน ในระหว่างการประชุมสุดยอดผู้นำ 6 ประเทศลุ่มแม่น้ำโขงครั้งที่ 1 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา เมื่อปี 2545

สำหรับเส้นทาง ประกอบด้วย Corridor ย่อย 3 เส้นทาง และ 1 เส้นทาง Inter Corridor Link ได้แก่

- 1) Central Sub-corridor กรุงเทพ - พนมเปญ (ผ่าน R5 หรือ R6) - โฮจิมินห์ซิตี - ว่างเตา
- 2) Northern Sub-corridor กรุงเทพ - เสียมเรียบ - สตรึงเตริง - รัตนคีรี - OYadov -Pleiku-Quy Nhon
- 3) Southern Coastal Sub-Corridor กรุงเทพ - ตราด - เกาะกง - ฮาติเยน - กาเมา - นำแคน
- 4) Inter-Corridor Link (with EWEC) สีหนุวิลล์ - พนมเปญ - กราตี - สตึงเตริง - ดั่งกาลอ - ปากเซ - สะหวันนะเขต

4.4.3.2 สาขาความร่วมมือ

- 1) **ด้านเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร** จะเป็นการกำหนดโครงการอุตสาหกรรม การเกษตร อำนวยความสะดวกปัจจัยการผลิต นโยบายด้านการค้าการลงทุน และทรัพยากรมนุษย์
- 2) **ด้านอุตสาหกรรม** มีทั้งอุตสาหกรรมจากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น อุตสาหกรรม เกษตร ป่าไม้ เหมืองแร่ อุตสาหกรรม เช่น โรงงานสิ่งทอ อุตสาหกรรมพลาสติก ยางพารา ยา และอิเล็กทรอนิกส์
- 3) **การท่องเที่ยว** เส้นทาง SEC จะช่วยด้านการกระจายการเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างยั่งยืน โดยโปรแกรมการท่องเที่ยว ที่ร่วมมือกันด้านการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การอำนวยความสะดวกด้านการเดินทาง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวและที่เกี่ยวข้องนิคม อุตสาหกรรมและ FREE Trade Zone สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติและผลิตภัณฑ์ จากแรงงานไร้ฝีมือ
- 4) การแก้ไขและบรรเทาปัญหาแรงงานอพยพ

4.4.3.3 เป้าหมาย

เป้าหมายการพัฒนา Economic Corridor เพื่อขยายประโยชน์จากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงกันระหว่างประเทศในอนุภูมิภาค ให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ห่างไกล ที่ไม่สามารถเข้าถึงการพัฒนาจากเส้นทางดังกล่าว โดย 1) การกำหนดพื้นที่สำหรับกิจกรรมการพัฒนา เพื่อให้เส้นทางหลักศูนย์กลางการพัฒนา และจุดการพัฒนาหลัก (Nodes) ตามแนวพื้นที่ช่วยเชื่อมโยงกิจกรรมเศรษฐกิจระหว่างกันและขยายการพัฒนาไปยังพื้นที่โดยรอบ 2) การเปิดโอกาสสำหรับการลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกอนุภูมิภาค 3) การขยายผลการพัฒนาให้ทั่วทั้งอนุภูมิภาคโดยเน้นโครงการในลักษณะ Clustering 4) การจัดให้มีกลไกเพื่อจัดอันดับความสำคัญและประสานความร่วมมือด้านการลงทุนและ 5) การสร้างผลการพัฒนาร่วมระหว่างประเทศที่เป็นรูปธรรม

ทั้งนี้การพัฒนา Economic Corridor มุ่งหวังการได้รับประโยชน์สูงสุดจากการพัฒนา และลดการสูญเสียจากการพัฒนาให้เหลือน้อยที่สุด

4.4.3.4 ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

1) จังหวัดตามแนว SEC ได้รับประโยชน์ต่อการพัฒนาเส้นทาง SEC โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับประชาชน ซึ่งปัจจุบันจังหวัดต่างๆ ได้มีการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านอยู่บ้างแล้ว ส่วนใหญ่เป็นความร่วมมือในด้านการค้าและการขนส่งข้ามพรมแดน

2) สภาพการพัฒนาของจังหวัดตามแนว SEC ยังคงมีข้อจำกัด ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานยังไม่สมบูรณ์ กฎระเบียบต่างๆ ยังซับซ้อนและเป็นข้อจำกัดการค้าและการขนส่งข้ามพรมแดน ขาดทักษะความชำนาญด้านต่างๆ และขาดงบประมาณในการพัฒนา การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึงและขาดกลไกการประสานงานระหว่างภาครัฐ-เอกชนโดยเฉพาะในระดับระหว่างประเทศ การผลักดันการดำเนินงานตามความตกลงการขนส่งข้ามพรมแดนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Cross Border Transport Agreement: CBTA) ยังค่อนข้างล่าช้า โดยจังหวัดตาม SEC ได้ขอรับการสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและการเงินจาก ADB และ Development Partners สำหรับโครงการพัฒนาถนนสายหลักและ สายรอง โครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเมือง ได้แก่ ระบบสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการต่างๆ การพัฒนาสายส่งพลังงาน การยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความยากจน และแก้ปัญหาด้านสังคมของจังหวัดตามแนว SEC เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นแนวพื้นที่พัฒนาที่ปลอดภัย (Safety Corridor)

3) การเร่งอำนวยความสะดวกการค้าและการขนส่งข้ามพรมแดน เพื่อใช้ประโยชน์เส้นทางคมนาคมที่พัฒนาแล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยที่ประชุมได้ผลักดันการให้สัตยาบันภาคผนวกและพิธีสารแนบท้ายความตกลง CBTA การแลกเปลี่ยนสิทธิจราจรระหว่างไทย-กัมพูชา ระบบศุลกากรผ่านแดน (Customs Transit System: CTS) และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่าง

ด้านพรมแดน เป็นต้น ทั้งนี้ ที่ประชุมเห็นว่าการลดระยะเวลาในการตรวจปล่อย ณ ด้านพรมแดน มีผลต่อการลดต้นทุนการขนส่งอย่างมีนัยสำคัญมากกว่าการลดระยะเวลาการเดินทาง

4) การเชื่อมโยงเส้นทางช่วงที่ขาดหาย (Missing links) และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านโลจิสติกส์ เช่น การจัดตั้งศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้า (Inland Clearance Depot) และ การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการดำเนินงานศุลกากร

4.5 กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS)

4.5.1 ความเป็นมา

รัฐบาลไทยได้ริเริ่มกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS: Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy) เป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาค โดยมีประเทศสมาชิกประกอบด้วย ประเทศ กัมพูชา ลาว พม่า ไทย และเวียดนาม ซึ่งวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อใช้ประโยชน์จากความแข็งแกร่งและความหลากหลายของทั้งห้าประเทศ และลดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมความเจริญอย่างยั่งยืนในอนุภูมิภาค และก่อให้เกิดความเข้มแข็งให้แก่กรอบความร่วมมือในระดับอาเซียน ทั้งนี้ เนื่องจากความเข้มแข็งของกัมพูชา ลาว พม่า ไทย และเวียดนาม ย่อมหมายถึงความเข้มแข็งของอาเซียนโดยรวม ดังนั้น กรอบความร่วมมือนี้จึงเปรียบเสมือนกรอบความร่วมมือที่ช่วยส่งเสริมการรวมตัวภายใต้กรอบอาเซียนให้มีความก้าวหน้ารวดเร็วขึ้นบนพื้นฐานของการช่วยเหลือตนเองและการเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ร่วมกัน

4.5.2 เป้าหมาย

เป้าหมายของกรอบ ACMECS มุ่งเน้นการลดความยากจนเพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของสหประชาชาติ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือตนเองและการเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกัน

ACMECS เน้นการทำงานที่ส่งเสริมและต่อยอดโครงการความร่วมมือที่มีอยู่แล้วในภูมิภาคเพื่อส่งเสริมให้พื้นที่ชายแดนของประเทศสมาชิกเป็นพื้นที่แห่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางสังคมวัฒนธรรม พร้อมทั้งเป็นการผสมผสานผลประโยชน์ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับภูมิภาคให้เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อสร้างความเจริญ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความสงบสุข ความมั่นคง และความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีระหว่างประเทศสมาชิก

กิจกรรมภายใต้กรอบ ACMECS ซึ่งส่งเสริมและต่อยอดโครงการความร่วมมือที่มีอยู่แล้วในภูมิภาคนี้ จะเน้นความร่วมมือที่ปฏิบัติได้จริงและก่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของแต่ละประเทศสมาชิก มีความเป็นไปได้และเป็นที่ยอมรับโดยทุก

ประเทศที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การดำเนินการจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจ ยึดหลักฉันทามติ และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน ซึ่งกลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้แก่

- การประชุมระดับผู้นำทุก 2 ปี
- การประชุมระดับรัฐมนตรีปีละหนึ่งครั้ง
- การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสทุก 6 เดือน
- การประชุมคณะทำงานเพื่อการประสานงานระหว่างสถานเอกอัครราชทูตของประเทศสมาชิกที่กรุงเทพฯ ทุก 2 เดือน
- การประชุมระดับคณะทำงานรายสาขา

สำหรับประเทศไทยที่อยู่ในฐานะประเทศสมาชิกได้มีการจัดตั้งกลไกในการดำเนินงานของฝ่ายไทยเพื่อสนองนโยบายในการพัฒนา ดังนี้

- จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน (กพบ.) โดยคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีเมื่อ 18 กรกฎาคม 2548 เพื่อทำหน้าที่พิจารณาหลักนกรอบเสนอแนะนโยบายแผนงานและโครงการความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ

- พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) สพพ. เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2548 เพื่อให้การช่วยเหลือทางการเงินในโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะโครงการก่อสร้างเส้นทางคมนาคม

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทย และกระทรวงการต่างประเทศทำหน้าที่ประสานงานระหว่างประเทศสมาชิกและประเทศหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา

4.5.3 สาขาความร่วมมือ

กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS: Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy) ประกอบด้วยโครงการความร่วมมือ 7 สาขา ได้แก่

1) การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ และเงินทุนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ผ่านการจัดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาสิ่งแวดลอมที่เอื้ออำนวยทั้งในด้านกฎหมาย และด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One-Stop Service) ตามด่านชายแดน และการจัดตั้งสภาธุรกิจ (ACMECS Business Council) เป็นต้น

2) **ความร่วมมือด้านการเกษตร** มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตภาคเกษตรกรรมบนพื้นฐานของความสามารถที่เปรียบเทียบ รวมถึงการวิจัยและพัฒนา และการทำข้อตกลงร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านในโครงการสำคัญ เช่น การทำการเร่งรัดจัดตั้งเขตการผลิตสินค้าเกษตรแบบมีข้อตกลง (Contract Farming) เป็นต้น

3) **อุตสาหกรรมและพลังงาน** มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคอุตสาหกรรม รวมถึงการวิจัยและพัฒนาด้านพลังงาน และการแบ่งปันความรู้และข้อมูลข่าวสาร ตัวอย่างโครงการสำคัญ เช่น การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมบริเวณชายแดน และความร่วมมือด้านพลังงาน

4) **การเชื่อมโยงการคมนาคม** มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและใช้ประโยชน์ในการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่ออำนวยความสะดวกในทางการค้า การลงทุน การผลิต และการท่องเที่ยว โดยเน้นการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในส่วนที่ยังขาดหายในแนวเขตเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor) รวมถึงเส้นทางที่เชื่อมต่อจากแนวเขตเศรษฐกิจดังกล่าว

5) **ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว** มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และนักท่องเที่ยวจากนอกภูมิภาค โดยรัฐบาลส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในลักษณะการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของทั้ง 5 ประเทศสมาชิกร่วมกัน ในลักษณะ 5 ประเทศหนึ่งจุดหมาย (Five Countries One Destination) รวมทั้งการจัดทำ การตรวจลงตราเดียวที่ออกให้แก่คนต่างชาติเพื่อใช้เดินทางเข้าประเทศสมาชิก ACMECS ได้มากกว่า 1 ประเทศ (ACMECS Single Visa: ASV)

6) **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์** มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนและสถาบันต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการแข่งขันในระดับโลก โดยเน้นการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการในสาขาความร่วมมือต่างๆ ของ ACMECS

7) **สาธารณสุข** มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันในการป้องกัน และการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังโรคระบาดร้ายแรงต่างๆ รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูล และการถ่ายทอดความรู้

4.5.4 ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

ประเทศไทยได้มีนโยบายในการสนับสนุนต่อการดำเนินงานภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) เพื่อให้ข้อตกลงร่วมกับประเทศสมาชิกบรรลุวัตถุประสงค์อย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1) นำโครงการความร่วมมือที่ประเทศสมาชิกได้ตกลงร่วมกันมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมภายในระยะเวลาที่เหมาะสม

2) ส่งเสริมความร่วมมือในสาขาที่เป็นประโยชน์สำคัญทั้งของไทยและของภูมิภาค เช่น พลังงาน สาธารณสุข โดยให้มีการดำเนินการที่สอดคล้องและส่งเสริมกรอบความร่วมมืออื่นๆ ในอนุภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS: Greater Mekong Sub region)

3) เพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างไทยกับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือในลักษณะไตรภาคีในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ประเทศเพื่อนบ้าน

4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและความร่วมมือทั้งในระดับรัฐต่อรัฐ เอกชนต่อเอกชน เอกชนต่อรัฐ และประชาชนต่อประชาชน

5) สปป.ลาว ได้มีโครงการตรวจลงตราในจุดเดียวกับประเทศเวียดนามแล้ว เพื่ออำนวยความสะดวกในการเชื่อมต่อการค้าและการลงทุนระหว่างกัน และ สปป.ลาว จึงอยากให้ประเทศสมาชิก ACMECS นำประสบการณ์นี้มาปรับปรุง เพื่อให้เกิดการตรวจลงตราในจุดเดียวระหว่างประเทศสมาชิก ACMECS ซึ่งจะเป็นการอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุน แต่การดำเนินการอาจจะต้องมีการปรับปรุงกฎระเบียบร่วมกัน เพื่อให้การปฏิบัติสามารถดำเนินไปได้

6) รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงตามแนวชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยสนับสนุนงบประมาณ 15,000 ล้านบาท หรือ 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และความร่วมมือในกรอบ ACMECS สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลไทย โดยให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่องต่อไป ทั้งนี้ เพื่อขยายโอกาสทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวในประเทศสมาชิก ACMECS รัฐบาลได้ประกาศแผนการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน ที่มุ่งปรับปรุงระบบการขนส่งทางถนน น้ำ ด้านการค้า และการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษและเขตเศรษฐกิจชายแดน ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ประเทศในกลุ่ม ACMECS ต้องผลักดันเพื่อให้เป็นฐานการผลิตร่วมกัน ในขณะนี้ไทยและกัมพูชาได้เริ่มหารือในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนร่วมกันแล้ว และได้มีการหารือกับเมียนมาร์ และ สปป.ลาว ด้วย

7) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นอีกสาขาหนึ่งที่ไทยให้ความสำคัญ ไทยได้ให้การสนับสนุนทางการศึกษาและการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประเทศสมาชิก ไปสู่เป้าหมายของการหลุดพ้นจากความยากจน ตามเป้าหมายสหัสวรรษ และเพื่อเป็นการเตรียมตัวไปสู่ประชาคมอาเซียนอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้รัฐบาลไทยให้ทุนการฝึกอบรมจำนวน 200 ทุน ในสาขาต่างๆ รวมทั้งสาธารณสุขและการเกษตร ในระยะเวลา 2 ปี ที่จะถึงนี้ โดยประเทศสมาชิกจะต้องยืนยันเจตนารมณ์ของกรอบความร่วมมือ ACMECS ในการนำความเจริญก้าวหน้าและความกินดีอยู่ดีมาสู่

พื้นที่ชายแดน ต้องร่วมกันทำให้ชายแดนมีความมั่นคงและมั่นคง เนื่องจากความมั่นคงและมั่นคงของพี่น้องตามแนวชายแดน คือ ความมั่งมีศรีสุขของประเทศสมาชิก ACMECS

4.6 ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation: BIMSTEC)

4.6.1 ความเป็นมา

ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation) เป็นกรอบความร่วมมือระหว่าง 7 ประเทศในภูมิภาคอ่าวเบงกอล ได้แก่ บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย พม่า เนปาล ศรีลังกา และไทย โดยประเทศสมาชิกจะต้องมีภูมิประเทศติดอ่าวเบงกอลหรือฟิซิงอ่าวเบงกอลเป็นหลัก

BIMSTEC เริ่มก่อตั้งขึ้นครั้งแรกจากสมาชิก 4 ประเทศ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2540 ภายใต้ชื่อ BIST-EC (Bangladesh-India-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) ภายใต้การริเริ่มและผลักดันของไทย ได้เปลี่ยนชื่อเป็น BIMST-EC (Bangladesh – India - Myanmar-Sri Lanka - Thailand Economic Cooperation) เมื่อสหภาพพม่าเข้าร่วมเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2540 ต่อมาในเดือนธันวาคม 2546 เนปาลและภูฏานได้เข้าร่วมประชุมในฐานะสมาชิกใหม่

BIMSTEC จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการค้า การลงทุน เพราะกลุ่มประเทศ BIMSTEC ถือได้ว่าเป็นตลาดที่มีศักยภาพ มีประชากรถึง 1,300 ล้านคน แต่ปัจจุบันยังมีการค้า การลงทุน และการเดินทางระหว่างกันยังค่อนข้างน้อย ทำให้ยังมีโอกาสและช่องทางในการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือได้อีกมาก

4.6.2 เป้าหมาย

เป้าหมายของกรอบ BIMSTEC เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนในประเทศสมาชิก และเพื่อดึงดูดนักธุรกิจจากภายนอกให้เข้ามาทำการค้าและการลงทุนกับประเทศสมาชิก BIMSTEC ให้มากขึ้น โดยขอบเขตของกรอบความตกลงครอบคลุมการเปิดเสรีการค้าสินค้า การเปิดเสรีการค้าบริการ การเปิดเสรีการลงทุน และการเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

กลุ่ม BIMSTEC เป็นตลาดที่มีศักยภาพ โดยมีประชากรรวมถึง 1,300 ล้านคน แต่ปัจจุบันยังมีการค้า การลงทุน และการเดินทางติดต่อกันค่อนข้างน้อย ทำให้ยังมีโอกาสและช่องทางในการที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันได้อีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการค้าการลงทุน ประเทศสมาชิกได้ลงนามในกรอบความตกลงเขตการค้าเสรี BIMSTEC แล้ว และทุกประเทศได้เสร็จสิ้นกระบวนการภายในประเทศสำหรับการให้สัตยาบันแล้วเช่นกัน

สำหรับประเทศไทยแล้ว BIMSTEC จะช่วยประสานนโยบาย Look West ของไทย เข้ากับนโยบาย Look East ของอินเดีย และช่วยเน้นจุดยืนนโยบายต่างประเทศแบบ Forward Engagement ของรัฐบาลปัจจุบันที่มุ่งเน้นกระชับความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตรเดิม และบุกเบิก ความสัมพันธ์กับพันธมิตรใหม่ๆ นอกจากนี้ ความร่วมมือที่ประสานจุดแข็งของแต่ละประเทศเข้า ด้วยกันใน BIMSTEC ก็เป็นการส่งเสริมความริเริ่มของไทยที่นำมาใช้ได้ผลเป็นที่ยอมรับในหลายเวที ทั้ง ACD และ ACMECS ซึ่งความสำเร็จในเวทีนี้ ก็จะเป็นตัวอย่างของความร่วมมือระหว่างประเทศ กำลังพัฒนา (South-South Cooperation) ที่จะทำให้ไทยมีบทบาทสร้างสรรค์ในเวทีระหว่าง ประเทศต่อไป

4.6.3 สาขาความร่วมมือ

ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและ เศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation) หรือ BIMSTEC ปัจจุบันมีสาขาความร่วมมือทั้งสิ้น 13 สาขา ดังนี้

- 1) การค้าและการลงทุน บังกลาเทศเป็นประเทศนำ ซึ่งปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) ด้านสินค้า และบริการ และ (2) การอำนวยความสะดวกด้านการค้า และการลงทุน
- 2) สาขาการคมนาคมและการสื่อสาร อินเดียเป็นประเทศนำ โดยสมาชิก BIMSTEC ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความเชื่อมโยงทางอากาศ ทางทะเล และทางบก ซึ่ง ประกอบด้วย นโยบายการเปิดน่านฟ้าภายใน BIMSTEC การพัฒนาโครงการถนน 3 ฝ่ายระหว่าง ไทย-พม่า-อินเดีย และไทย-พม่า-บังกลาเทศ โดยอำนวยความสะดวกการขนส่งทางบกจากอ่าวเบ งกอลถึงทะเลจีนใต้ สำหรับการขนส่งทางทะเลมีโครงการเดินเรือชายฝั่งและการศึกษาความเป็นไปได้ โครงการทำเรื่อน้ำลึกลงตามข้อเสนอของอินเดีย
- 3) สาขาพลังงาน โครงการสำคัญในสาขาพลังงานในระดับภูมิภาคคือ การพัฒนา พลังงานไฮโดรคาร์บอนและไฟฟ้าพลังน้ำ โครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน (ก๊าซธรรมชาติ) ศูนย์ข้อมูล ด้านพลังงาน เครือข่ายการค้าพลังงานระหว่างสมาชิก นอกจากนี้ รัฐบาลพม่าเป็นเจ้าภาพจัดประชุม ระดับผู้เชี่ยวชาญสาขาพลังงานไปแล้ว 5 ครั้ง และอินเดียได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมรัฐมนตรีด้าน พลังงาน BIMSTEC ครั้งที่ 1 ขึ้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2548 โดยที่ประชุมได้ออกแถลงการณ์ร่วม และ รับรองแผนปฏิบัติการ
- 4) สาขาการท่องเที่ยว อินเดียเป็นประเทศนำโดยเสนอแผนปฏิบัติการ โดย เสนอแนะให้มีการตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว BIMSTEC ขึ้นที่อินเดีย และสำรวจความเป็นไปได้ที่จะ จัดตั้งกองทุนการท่องเที่ยว BIMSTEC โดยมาจากเงินบริจาคของแต่ละประเทศสมาชิก
- 5) สาขาเทคโนโลยี ศรีลังกาเป็นประเทศนำ ซึ่งได้มีการจัดการประชุมระดับ ผู้เชี่ยวชาญสาขาเทคโนโลยี ในเดือนตุลาคม 2545 ณ กรุงนิวเดลี ซึ่งได้มีการลงมติรับรองปฏิญญาร่วม

โคลัมโบ (Colombo Joint Declaration) ในการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร และเทคโนโลยีสารสนเทศ

6) สาขาประมง ไทยเป็นประเทศนำ โดยได้จัดการประชุมครั้งที่ 1 เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2544 ที่ประเทศไทย ซึ่งมีมติรับรองของคณะกรรมการความร่วมมือสาขาประมง โดยกรมประมงของไทยเสนอโครงการสำรวจทรัพยากรทางทะเลในอ่าวเบงกอลร่วมกัน เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล (Ecosystem-based Fishery Management in the Bay of Bengal)

7) สาขาการเกษตร ได้มีการหยิบยกความร่วมมือในสาขาเกษตรขึ้นหารือในการประชุมผู้นำ BIMSTEC ครั้งที่ 1 โดยมีการเสนอให้เพิ่มความร่วมมือสาขาเกษตรขึ้นเป็นสาขาหลัก ซึ่งนายกรัฐมนตรีไทยได้เสนอให้นำมารวมไว้กับสาขาประมงที่มีอยู่เดิม โดยไทยจะเป็นประเทศนำในสาขานี้ นอกจากนี้ยังได้เสนอให้สินเชื่อก่อประเทศสมาชิกเพื่อการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศไทยอีกด้วย ซึ่งไทยได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องความร่วมมือสาขาการเกษตรใน BIMSTEC ขึ้นในปี 2549

8) สาขาสาธารณสุข ผู้นำประเทศกลุ่ม BIMSTEC เห็นความสำคัญกับการส่งเสริมความร่วมมือในเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่มากมายหลากหลายของประเทศสมาชิก เพื่อสร้างจุดแข็งของความร่วมมือระหว่างกัน โดยคำนึงถึงการให้ความคุ้มครองทางกฎหมายด้วย และตกลงที่จะสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์ความเป็นเลิศ (Centers of excellence) ด้านการแพทย์พื้นบ้านเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ยากไร้ และรวมถึงเรื่องการผลิตยาสามัญ (Generic drugs) ด้วย โดยไทยรับเป็นประเทศนำ

9) สาขาการลดความยากจน การลดปัญหาความยากจนเป็นประเด็นหนึ่งที่ผู้นำให้ความสำคัญในระหว่างการประชุมอย่างไม่เป็นทางการ (Retreat) ซึ่งต่างนำประสบการณ์ของแต่ละประเทศมาแลกเปลี่ยนกัน โดยเน้นย้ำถึงการสร้างพลังในชุมชนโดยผ่านการศึกษา การเป็นนายจ้างของตนเอง พัฒนาชนบท การเข้าถึงสินเชื่อ บทบาทของสตรี และทำให้ผู้มีฐานะยากจนสามารถใช้บริการธนาคารได้ นอกจากนี้ ผู้นำยังเห็นพ้องถึงความจำเป็นของการสาธารณสุขที่ดีและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

10) สาขาการต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ สำหรับเรื่องการก่อการร้าย ผู้นำจากประเทศสมาชิกได้ชี้แจงในการประชุมอย่างไม่เป็นทางการ (Retreat) ว่าควรสร้างเครือข่ายติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศสมาชิก BIMSTEC และควรมีการสื่อสารผ่านโทรศัพท์ระหว่างผู้นำประเทศสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ รัฐบาลอินเดียได้เสนอต่อที่ประชุมคณะทำงาน BIMSTEC เรื่องการสร้างเครือข่ายของเจ้าหน้าที่ระดับอาวุโสที่มีอำนาจในการตัดสินใจ การประสานงานในเรื่องข่าวกรอง และการสร้างศักยภาพ คณะร่วมฯ ชุดนี้จะทำหน้าที่เป็นเวทีขอความร่วมมือระหว่าง

ประเทศสมาชิกเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานและยุทธศาสตร์ ในการป้องกันการก่อการร้าย โดยตั้ง
คณะทำงานย่อยด้านต่างๆ พร้อมกำหนดประเทศนำ ดังนี้

- ด้านการแลกเปลี่ยนข่าวกรอง (Intelligence Sharing) โดยศรีลังกาเป็น Lead Shepherd
- ด้านความร่วมมือด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย (Law and Legal Enforcement Issues) โดยมีอินเดียเป็น Lead Shepherd
- ด้านการสกัดกั้นเงินทุนเพื่อสนับสนุนการก่อการร้าย (Combating the Financing of Terrorism) โดยมีไทยเป็น Lead Shepherd
- ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (Psychotropic Substances and Precursor Chemicals) โดยมีพม่าเป็น Lead Shepherd

11) สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ ในการประชุมระดับผู้นำ BIMSTEC ครั้งที่ 1 ที่ประชุมเสนอให้มีความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้าน Remote Sensing สำหรับการจัดการด้านการเกษตร สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ และเสนอให้มีศูนย์สภาพอากาศและภูมิอากาศ

12) สาขาวัฒนธรรม ในที่ประชุมผู้นำครั้งที่ 1 นายกรัฐมนตรีภูฏานได้ประกาศเสนอเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมรัฐมนตรีวัฒนธรรมของ BIMSTEC ขึ้น ซึ่งต่อมาภูฏานได้จัดการประชุมดังกล่าวในช่วงเดือนพฤษภาคม 2549

13) สาขาปฏิสัมพันธ์ในระดับประชาชน ปฏิสัมพันธ์ในระดับประชาชนเป็นประเด็นหนึ่งที่ได้รับการเน้นย้ำจากที่ประชุมผู้นำที่ได้ประกาศปฏิญญามีใจความตอนหนึ่งระบุถึงการเร่งส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ในระดับประชาชนโดยผ่านโครงการแลกเปลี่ยนต่างๆ ซึ่งก่อนหน้าการประชุมผู้นำไทยได้เป็นผู้ริเริ่มความร่วมมือในด้านนี้ ด้วยการจัดการแข่งขันฟุตบอลเยาวชน BIMSTEC ครั้งที่ 1 ขึ้น ที่จังหวัดภูเก็ต และเพื่อเป็นการตอบสนองข้อเรียกร้องของบรรดาผู้นำ โดยกระทรวงการต่างประเทศได้ริเริ่มโครงการต่างๆ ขึ้น 4 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการ “ยุวทูต BIMSTEC” (2) โครงการ “Exploring BIMSTEC Cultural Ties in Thailand” (3) โครงการ “นิทรรศการ BIMSTEC” และ (4) โครงการ “Getting to Know the New BIMSTEC Members”

4.6.4 ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

การประชุม BIMSTEC TNC ที่ได้จัดประชุมคณะกรรมการเจรจาการค้า BIMSTEC TNC ครั้งที่ 16 ระหว่างวันที่ 17-21 มีนาคม 2551 ณ กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- การเปิดตลาดการค้าสินค้า การเจรจาความตกลงเขตการค้าเสรี BIMSTEC ซึ่งในปัจจุบันอยู่ระหว่างการจัดทำตารางข้อมูลผูกพันภาษีแนบท้ายความตกลงฯ และจัดทำร่างพิธีสาร

แก้ไขเพิ่มเติม และประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ไม่ได้ยื่นตารางข้อมูลผูกพันภาษีแบบท้ายความตกลงฯ แล้ว แต่อินเดียขอเลื่อนการเจรจาออกไปโดยไม่มีกำหนด ซึ่งส่งผลให้ยังไม่สามารถลงนามความตกลงฯ ได้ (ทั้งนี้ ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ ครั้งที่ 12 ณ นครเนปิดอว์ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2552 ได้เร่งผลักดันการเจรจาความตกลงฯ ให้แล้วเสร็จ)

- **การค้าบริการ** อินเดียได้ยกเว้นความตกลงการค้าบริการขึ้นใหม่ทั้งหมด ส่วนใหญ่มีพื้นฐานจาก GATS และได้ตกลงให้แต่ละประเทศส่งความเห็นเพิ่มเติมให้อินเดียในฐานะประธานการประชุมฯ เพื่อรวบรวมความเห็นและเวียนให้สมาชิกพิจารณาต่อไป

- **การลงทุน** อินเดียได้ยกเว้นคำนิยามเกี่ยวกับนักลงทุนของประเทศภาคี ขอบข่ายความตกลงการลงทุน โดยได้ตกลงให้แต่ละประเทศกลับไปพิจารณาเพิ่มเติม และส่งข้อคิดเห็นให้อินเดียในฐานะประธานการประชุมฯ เพื่อเวียนให้สมาชิกพิจารณาต่อไป

- **ความร่วมมือศุลกากร** สามารถหาข้อสรุปการจัดทำความตกลงว่าด้วยความร่วมมือศุลกากร รวมทั้งได้หารือเกี่ยวกับการจัดทำมาตราว่าด้วยการขนส่งสินค้าผ่านแดน

- **การหารือระหว่างนักกฎหมาย** นักกฎหมายของแต่ละประเทศสมาชิกได้หารือร่วมกัน และได้ปรับถ้อยคำด้านกฎหมายในแต่ละมาตราให้มีความสอดคล้องกัน

1. การจัดการประชุม BIMSTEC TNC ครั้งที่ 18 ระหว่างวันที่ 2-4 มิถุนายน 2552 ณ จังหวัดภูเก็ต โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- **การเปิดตลาดการค้าสินค้า** แบ่งการลด/ยกเลิกภาษีเป็นกลุ่มต่างๆ โดยใช้อัตราภาษี MFN applied rate ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2550 เป็นอัตราฐานในการลด/ยกเลิกภาษีประกอบด้วย

- กลุ่มเร่งลดภาษี (Fast Track: FT) ลดภาษีเหลือ 0% ครอบคลุมสินค้า 10% ของพิกัดศุลกากร 6 หลัก ในระบบ HS 2007 เริ่มลดภาษีตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2553

- กลุ่มลดภาษีปกติ (Normal Track: NT) แบ่งเป็น Normal Track Elimination (NTE) ลดภาษีเหลือ 0% ครอบคลุมสินค้า 50% ของพิกัดฯ และ Normal Track Reduction (NTR) ลดภาษีเหลือ 1-5% ครอบคลุมสินค้า 21% ของพิกัดฯ เริ่มลดภาษีตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2553

- กลุ่มไม่ลดภาษี (Negative List: NL) จะไม่มีการลดภาษีสินค้ากลุ่มนี้ครอบคลุม 19% ของพิกัดฯ

- **กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า** โดยมีข้อตกลงใช้กฎทั่วไป (General Rule) ในการพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้าโดยประเทศกำลังพัฒนาใช้เกณฑ์ CTS+Local content 35% และ

ประเทศ LDCs ใช้เกณฑ์ CTS+Local content 30% และให้มีการจัดทำกฎเฉพาะรายสินค้า (Product Specific Rules: PSRs) อีกจำนวน 142 รายการ

- การค้าบริการ อยู่ระหว่างการเจรจาจัดทำความตกลงการค้าบริการ
- การลงทุน อยู่ระหว่างการเจรจาจัดทำความตกลงด้านการลงทุน

2. การจัดการประชุม BIMSTEC (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation) หรือความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 4-5 มีนาคม 2553 ณ โรงแรมดุสิตธานี โดยมี 7 ประเทศในภูมิภาคอ่าวเบงกอล ประกอบด้วย บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย พม่า เนปาล ศรีลังกา และไทย เข้าร่วมประชุมสำหรับสาขาพลังงานได้รับการยกระดับให้มีการประชุมระดับรัฐมนตรี และมีการประชุมครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2548 ณ กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย เพื่อผลักดันการดำเนินงานในสาขาพลังงานของประเทศสมาชิกทั้ง 7 ประเทศ ที่มีจำนวนประชากรรวมกว่า 1,466 ล้านคน ให้สามารถดำเนินนโยบายทางด้านพลังงานของประเทศสมาชิกให้มีความมั่นคง

สำหรับการประชุมรัฐมนตรีด้านพลังงาน ครั้งที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อผลักดันให้มีการดำเนินการไปสู่การจัดตั้งศูนย์ความร่วมมือด้านพลังงาน BIMSTEC โดยประเทศอินเดีย เป็นศูนย์พลังงานฯ ที่พร้อมให้บริการแก่ประเทศสมาชิกในการส่งเสริมและพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน และโครงข่ายพลังงาน การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการลงทุนทางด้านพลังงาน พัฒนาเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร การถ่ายทอดเทคโนโลยี และเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์โครงการและเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพลังงานให้แก่ประเทศสมาชิกในภูมิภาคอ่าวเบงกอล ในที่ประชุมทั้ง 7 ประเทศเห็นชอบความร่วมมือเพื่อผลักดันให้มีการจัดตั้งศูนย์พลังงาน BIMSTEC

ในด้านแผนปฏิบัติงานความร่วมมือด้านพลังงานของกลุ่มประเทศสมาชิก แบ่งออกเป็น 7 สาขา ประกอบด้วย แผนงานการเชื่อมโยงสายส่งไฟฟ้าในภูมิภาค ท่อส่งก๊าซธรรมชาติในกลุ่มประเทศ BIMSTEC สาขาศักยภาพของโครงการพลังงานน้ำในกลุ่มประเทศ BIMSTEC สาขาแหล่งพลังงานทางเลือกใหม่ เรื่องประสิทธิภาพด้านการใช้พลังงาน เรื่องความมั่นคงและความปลอดภัยด้านพลังงาน และการจัดการข้อมูลวิจัยวิเคราะห์ทิศทางพลังงานในอนาคต ซึ่งแผนงานการเชื่อมโยงสายส่งไฟฟ้าในภูมิภาคอ่าวเบงกอล ซึ่งสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดีในรูปแบบในอนาคตอันใกล้ สำหรับประเทศไทยก็มีเป้าหมายในการจัดตั้งศูนย์กลางเชื้อเพลิงชีวภาพในภูมิภาค (Bio-fuel Hub)

ทั้งนี้ การประชุมรัฐมนตรีด้านพลังงาน BIMSTEC จะจัดขึ้นทุกๆ 2 ปี โดยในครั้งต่อไปประเทศเนปาลเสนอตัวเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมรัฐมนตรีด้านพลังงาน BIMSTEC ในปี

2555 นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอให้จัดประชุม BIMSTEC ระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านพลังงานเป็นประจำทุกปี เพื่อร่วมกันดำเนินการผลักดันความร่วมมือกลุ่มประเทศภูมิภาคอ่าวเบงกอลต่อไป

3. การประชุมระดับผู้นำ BIMSTEC โดยเมียนมาร์ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดผู้นำ BIMSTEC ครั้งที่ 3 ซึ่งจัดขึ้นที่ศูนย์การประชุมนานาชาติพม่า (MICC) กรุงเนปีดอ เมื่อวันที่ 2-4 มี.ค. 2557 ในครั้งนี้ แม้ผู้นำของไทยจะไม่ได้เข้าร่วมการประชุมด้วยตนเอง แต่ได้แต่งตั้ง นายสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว (ปลัดกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้แทนพิเศษเข้าร่วมการประชุม) โดยการประชุมระดับผู้นำ BIMSTEC ครั้งล่าสุด จัดขึ้นภายใต้หัวข้อ "หุ้นส่วนเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวและความมั่งคั่ง" ซึ่งผู้แทนพิเศษของไทยได้ย้ำถึงความมุ่งมั่นของไทยในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแก่ประชาชนในภูมิภาค เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งและเตรียมรับกับโอกาสความเปลี่ยนแปลง ตลอดจนความท้าทายในระดับภูมิภาคและระดับโลก พร้อมทั้งผลักดันประเด็นการเจรจาครอบคลุมการตกลงการค้าเสรีของกลุ่ม BIMSTEC และการเชื่อมโยงในภูมิภาค ซึ่งจะเปิดประตูการค้า การลงทุนระหว่างกันให้มากขึ้น รวมทั้งประเด็นการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยีสีเขียว เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนและทั่วถึง

นอกจากนี้ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศในฐานะผู้แทนพิเศษยังได้ย้ำความสำคัญของการพัฒนาที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และได้เสนอแนะการส่งเสริมเทคโนโลยีและการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องความมั่นคงทางอาหาร สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทของการประชุมกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาและลดช่องว่างในการพัฒนาในภูมิภาค

ทั้งนี้ ในการประชุมสุดยอดครั้งนี้ บรรดาผู้นำจากชาติสมาชิก BIMSTEC ได้ลงนามในตราสารการจัดตั้งสำนักเลขาธิการถาวร BIMSTEC ที่กรุงธากา ประเทศบังกลาเทศ และมีการแต่งตั้งนายสุมิธ นาครธลา ชาวศรีลังกา เป็นเลขาธิการคนแรก ซึ่งการจัดตั้งสำนักเลขาธิการของ BIMSTEC จะช่วยส่งเสริมสมรรถนะในการขับเคลื่อนการทำงานการประสานงานการดำเนินการและการติดตามกิจกรรมต่างๆของ BIMSTEC ต่อไป

ผู้นำ BIMSTEC ยังได้เป็นสักขีพยานในการลงนามบันทึกความเข้าใจเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการวิชาการอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและศูนย์ปฏิบัติการอุตสาหกรรมวัฒนธรรม ที่ภูฏาน และรับรองร่างปฏิญญาการประชุมผู้นำ BIMSTEC ครั้งที่ 3 ซึ่งแสดงเจตนารมณ์และความพยายามในการดำเนินการให้บรรลุตามปฏิญญากรุงเทพฯ เมื่อปี 2540

สำหรับประเทศไทยได้เป็นประเทศนำในการขับเคลื่อนความร่วมมือ ใน 3 สาขาจาก 14 สาขา ได้แก่ ประมง (Fishery) สาธารณสุข (Public Health) และการติดต่อเชื่อมโยงระหว่างประชาชน (People To People Contact) ซึ่งในสาขาประมง กรมประมงของไทยได้จัดโครงการฝึกอบรมการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชพันธุ์น้ำและการประมงอย่างยั่งยืนในช่วง 8 ปีที่ผ่านมา

นอกจากนี้ ยังจัดการฝึกอบรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในนาคอนกอนใกล้นี้ด้วย ส่วนความเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและการส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับกรอบความร่วมมือ BIMSTEC ทางกระทรวงการต่างประเทศ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้จัดการประชุมระหว่างประเทศ เรื่องการเชื่อมโยงในกลุ่ม BIMSTEC และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนเมื่อปี 2555 และกำหนดจะให้มีการจัดตั้งเครือข่ายของหน่วยงานด้านการวิจัย (Think-Tank) ในปี 2557

4.7 สรุปรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในอนุภูมิภาค

จากการทบทวนกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ AEC GMS ACMECS และ BIMSTEC พบว่า แนวทางการพัฒนาภายใต้กรอบความร่วมมือดังกล่าว มีส่วนสำคัญในการผลักดันการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเชิงอุตสาหกรรม และเชิงพื้นที่ของประเทศไทย ดังนี้

4.7.1 การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ โดยจุดมุ่งหมายสำคัญของความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมือเศรษฐกิจระหว่างประเทศ คือ การปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้า เพื่อลดจำนวนเอกสาร ต้นทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการขนส่งผ่านแดนและข้ามแดน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย และกลุ่มประเทศสมาชิกโดยรวม ซึ่งก่อให้เกิดการเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิต สินค้าสำเร็จรูป และสินค้าอุตสาหกรรมของพื้นที่อุตสาหกรรมในภูมิภาค กับพื้นที่เศรษฐกิจตอนในของประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านเข้าไว้ด้วยกัน โดยใช้การเชื่อมโยงเครือข่ายการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเส้นทางคมนาคมขนส่ง และระบบโลจิสติกส์ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ของโครงการฯ ประกอบด้วย แนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (NSEC) แนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) และแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจตอนใต้ (SEC) เป็นต้น

4.7.2 การเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย การก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ในปี พ.ศ. 2558 มิยุทธ์ศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญคือ การเป็นฐานการตลาดและการผลิตเดียวกัน (Single market and production base) ซึ่งจะก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตได้อย่างเสรี สามารถดำเนินกระบวนการผลิตที่ไหนก็ได้ที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (Competitive Advantage) ลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ โดยสามารถใช้ทรัพยากรจากแต่ละประเทศ ทั้งวัตถุดิบและแรงงานมาร่วมในการผลิต ตลอดจนการมีมาตรฐานสินค้า กฎเกณฑ์ และกฎระเบียบเดียวกัน โดยภายใต้ข้อตกลงดังกล่าวได้กำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาจำนวน 12 สาขา ได้แก่ เกษตร,อาหาร, ประมง, ผลิตภัณฑ์ยาง, ผลิตภัณฑ์ไม้, สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม, อิเล็กทรอนิกส์, ยานยนต์, การขนส่ง

ทางอากาศ, สุขภาพ ท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ เป็นต้น ดังนั้น ในการกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายของโครงการฯ นั้น ในมิติของการแสวงหาประโยชน์เชิงเศรษฐกิจกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคนั้น การกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาภายใต้ข้อตกลงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ถือเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทั้งในด้านการขยายการลงทุน ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านแรงงาน และการเชื่อมโยงเทคโนโลยีองค์ความรู้ และด้านการบริการให้กับอุตสาหกรรมเป้าหมายในภูมิภาคของประเทศไทย

4.7.3 การพัฒนาการเชื่อมโยงด้านการตลาดระหว่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการจัดปัญหา/อุปสรรคที่เป็นข้อกีดกันทางการค้า ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการขยายตัวทางการค้า เช่น การเกิดเขตการค้าเสรี (FTA) การลดหย่อนภาษีที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า – ส่งออก รวมทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาษีศุลกากรเพื่อเอื้ออำนวยต่อการค้าเสรี และยกเลิกอุปสรรคข้อกีดขวางทางการค้า เช่น การจำกัดโควตานำเข้าสินค้า เป็นต้น นอกจากนี้ การเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศที่เป็นตลาดขนาดใหญ่ ได้แก่ กลุ่มประเทศ BIMSTEC ซึ่งประกอบด้วย 7 ประเทศ (บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เนปาล ศรีลังกา และไทย) มีจำนวนประชากรมากกว่า 1,500 ล้านคน โดยเฉพาะประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นตลาดขนาดใหญ่ที่สำคัญของภูมิภาคและของโลก เนื่องจากมีประชากรมากที่สุดเป็นอันดับสองของโลกรองจากประเทศจีน โดยกรอบความร่วมมือ BIMSTEC นั้น ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการขยายตัวทางการค้าระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งถือเป็นโอกาสสำคัญต่อการเชื่อมโยงตลาดระหว่างประเทศของสินค้าอุตสาหกรรมของโครงการฯ ซึ่งแนวทางมาตรการส่งเสริมด้านการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ การทำข้อตกลงในการลด/ยกเลิกภาษีศุลกากรของสินค้าในกลุ่มต่างๆ ตามพิกัดฯ HS 2007 ได้แก่ สินค้ากลุ่มเร่งลดภาษี (Fast Track: FT) เหลือ 0% , สินค้ากลุ่มภาษีปกติ เหลือ 0 – 5 % เป็นต้น

บทที่ 5 อุตสาหกรรมข้าวไทย

อุตสาหกรรมข้าวของประเทศไทย ประกอบด้วยการผลิตข้าว อุตสาหกรรมแปรรูปข้าว และ อุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ใช้ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูป โดยมีสถานการณ์การผลิตและการค้าที่สำคัญ ดังนี้

5.1 การผลิต

1) การผลิตข้าวนาปีและข้าวนาปรัง

ประเทศไทย มีสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศเอื้อต่อการปลูกข้าว สามารถผลิตข้าวได้หลากหลายชนิดทุกชั้นคุณภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดได้ทุกตลาด การเพาะปลูกข้าวของประเทศไทยในปีหนึ่งๆ แบ่งออกได้เป็น 2 ฤดูด้วยกัน คือฤดูนาปี และฤดูนาปรัง ข้าวมีความผูกพันกับชีวิตคนไทย ชาวนาถือได้ว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ มีจำนวนประมาณ 3.7 ล้านครัวเรือน (ร้อยละ 65 ของครัวเรือนเกษตรกรรมทั้งหมด) พื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศในช่วงปี 2554-2558 เฉลี่ยปีละ 74.64 ล้านไร่ (นาปี 61.79 ล้านไร่ และนาปรัง 12.85 ล้านไร่) ได้ผลผลิตเฉลี่ยปีละ 34.31 ล้านตันข้าวเปลือก (นาปี 25.89 ล้านตันข้าวเปลือก นาปรัง 8.42 ล้านตันข้าวเปลือก)

ตารางที่ 5.1-1 เนื้อที่เพาะปลูกข้าว ปีเพาะปลูก 2554/55 - 2558/59

เนื้อที่ปลูก (ล้านไร่)	2554/55	2555/56	2556/57	2557/58	2558/59
รวมทั้งประเทศ					
ข้าวนาปี	65.30	64.95	62.08	60.79	55.81
ข้าวนาปรัง	18.10	16.09	15.06	8.49	6.50
รวมข้าวนาปีและข้าวนาปรัง	83.40	81.04	77.14	69.28	62.31
รายภาค					
เหนือ					
- ข้าวนาปี	15.15	14.93	14.67	13.71	11.80
- ข้าวนาปรัง	7.62	7.09	6.23	3.72	2.62
- รวมข้าวนาปีและข้าวนาปรัง	22.77	22.02	20.90	17.43	14.42
ตะวันออกเฉียงเหนือ					
- ข้าวนาปี	39.57	39.49	37.07	37.03	35.80
- ข้าวนาปรัง	2.95	1.68	2.27	1.18	1.00
- รวมข้าวนาปีและข้าวนาปรัง	42.52	41.17	39.34	38.21	36.80

โครงการวิจัยการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร

เนื้อที่ปลูก (ล้านไร่)	2554/55	2555/56	2556/57	2557/58	2558/59
กลาง					
- ข้าวนาปี	9.54	9.55	9.39	9.16	7.33
- ข้าวนาปรัง	7.09	6.92	6.32	3.27	2.51
- รวมข้าวนาปีและข้าวนาปรัง	16.63	16.47	15.71	12.43	9.84
ใต้					
- ข้าวนาปี	1.04	0.98	0.94	0.89	0.87
- ข้าวนาปรัง	0.44	0.40	0.24	0.32	0.30
- รวมข้าวนาปีและข้าวนาปรัง	1.48	1.38	1.18	1.21	1.17

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2556, 2557, 2558

หมายเหตุ : 1. ข้าวนาปี ปีเพาะปลูก 2554/55 - 2558/59 หมายถึง ปี 2554 - 2558

2. ข้าวนาปรัง ปีเพาะปลูก 2554/55 - 2558/59 หมายถึง ปี 2555 - 2559

ตารางที่ 5.1-2 ผลผลิตข้าวเปลือก ปีเพาะปลูก 2554/55 - 2558/59

ผลผลิต (ล้านตันข้าวเปลือก)	2554/55	2555/56	2556/57	2557/58	2558/59
รวมทั้งประเทศ					
ฤดูนาปี	25.87	27.23	27.09	26.27	23.01
ฤดูนาปรัง	12.23	10.77	9.67	5.37	4.05
รวมฤดูนาปีและฤดูนาปรัง	38.10	38.00	36.76	31.64	27.06
รายภาค					
เหนือ					
- ข้าวนาปี	7.12	8.74	8.64	7.82	6.52
- ข้าวนาปรัง	5.20	4.75	3.98	2.34	1.65
- รวมข้าวนาปีและข้าวนาปรัง	12.32	13.49	12.62	10.16	8.17
ตะวันออกเฉียงเหนือ					
- ข้าวนาปี	13.45	12.30	12.30	12.47	11.83
- ข้าวนาปรัง	1.64	0.83	1.21	0.61	0.51
- รวมข้าวนาปีและข้าวนาปรัง	15.09	13.13	13.51	13.08	12.34

ผลผลิต (ล้านตันข้าวเปลือก)	2554/55	2555/56	2556/57	2557/58	2558/59
กลาง					
- ข้าวนาปี	4.87	5.75	5.74	5.60	4.27
- ข้าวนาปรัง	5.16	4.96	4.35	2.24	1.73
- รวมข้าวนาปีและข้าวนาปรัง	10.03	10.71	10.09	7.84	6.00
ใต้					
- ข้าวนาปี	0.42	0.43	0.42	0.39	0.38
- ข้าวนาปรัง	0.23	0.22	0.13	0.17	0.16
- รวมข้าวนาปีและข้าวนาปรัง	0.65	0.65	0.55	0.56	0.54

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2556, 2557, 2558

หมายเหตุ : 1. ข้าวนาปี ปีเพาะปลูก 2554/55 - 2558/59 หมายถึง ปี 2554 - 2558

2. ข้าวนาปรัง ปีเพาะปลูก 2554/55 - 2558/59 หมายถึง ปี 2555 - 2559

พื้นที่การปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นปริมาณมากถึงประมาณร้อยละ 78 ต้องอาศัยน้ำฝน มีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทานเพียงประมาณร้อยละ 22 ประกอบกับดินเสื่อมโทรมมากขึ้นเนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีสะสมมาเป็นเวลานาน การใช้ที่ดินและการจัดการดินที่ไม่เหมาะสมกับสภาพของดิน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตข้าวต่ำ ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ผลผลิตต่อไร่ของข้าวรวม(ข้าวนาปีและนาปรัง) ในช่วงปีเพาะปลูก 2554/55 - 2558/59 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 510 กก./ไร่ ในปีเพาะปลูก 2554/55 เหลือเพียง 456 กก./ไร่ ในปีเพาะปลูก 2558/59 ซึ่งลดลงทั้งข้าวนาปีและนาปรัง ขณะที่ต้นทุนการผลิตในช่วงดังกล่าวยังอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ทั้งค่าแรงงาน ค่าปุ๋ยเคมี ค่าสารเคมี และค่าเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากชาวนาใช้กรรมวิธีการผลิตที่ยังไม่ถูกต้องเหมาะสม โดยต้นทุนการผลิตของข้าวนาปีเฉลี่ยตันละกว่าหนึ่งหมื่นบาท และข้าวนาปรังเฉลี่ยตันละกว่าแปดพันบาท

ตารางที่ 5.1-3 ผลผลิตต่อไร่ และต้นทุนการผลิต

รายการ	2554/55	2555/56	2556/57	2557/58	2558/59*
ผลผลิตต่อไร่ (กก.) 1/					
ข้าวรวม(ข้าวนาปีและนาปรัง)	510	509	503	474	456
- ข้าวนาปี	456	463	466	451	435
- ข้าวนาปรัง	681	674	650	636	631
ต้นทุนการผลิต (บาท/ตัน) 2/					
- ข้าวนาปี	10,399	10,521	10,705	11,049	10,292
- ข้าวนาปรัง	8,233	8,736	9,317	8,990	8,059

ที่มา : 1/ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2556, 2557, 2558

2/ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี 2556, 2557, 2558

หมายเหตุ : 1. *ประมาณการ

2. ผลผลิตต่อไร่ หมายถึง ผลผลิตต่อเนื้อที่เก็บเกี่ยว

เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพการผลิตข้าวในช่วงปีเพาะปลูก 2554/55 - 2558/59 เป็นรายภาค ปรากฏว่า พื้นที่ปลูกข้าวมูลค่าทั้งนาปีและนาปรังในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำที่สุดเพียง 363 และ 528 กก.ต่อไร่ ตามลำดับ ขณะที่พื้นที่ปลูกข้าวในภาคกลาง ได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงสุดถึง 617 และ 712 กก.ต่อไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ 5.1-4 ผลผลิตต่อไร่ (กก.) เป็นรายภาค

ภาค	2554/55	2555/56	2556/57	2557/58	2558/59*
ข้าวนาปี					
รวมทั้งประเทศ	456	463	466	451	435
- เหนือ	584	596	602	576	572
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	379	363	364	358	351
- กลาง	601	619	628	622	613
- ใต้	435	457	465	442	450
ข้าวนาปรัง					
รวมทั้งประเทศ	681	674	650	636	631
- เหนือ	685	675	675	646	630
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	559	514	514	540	513
- กลาง	735	719	719	697	689
- ใต้	533	549	549	551	547

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2556, 2557, 2558

หมายเหตุ : 1. *ประมาณการ

2. ผลผลิตต่อไร่ หมายถึง ผลผลิตต่อเนื้อที่เก็บเกี่ยว

ในช่วงปี 2555/56-2557/58 ประเทศไทยผลิตข้าวได้คิดเป็นประมาณร้อยละ 5.87 ของปริมาณผลผลิตข้าวทั้งหมดของโลก และเป็นประเทศที่ผลิตข้าวได้ปริมาณมากเป็นอันดับที่ 6 ของโลก โดยมีจีน อินเดีย อินโดนีเซีย บังกลาเทศ และเวียดนาม ผลิตข้าวได้ปริมาณมากเป็นอันดับที่ 1-5 ของโลก ตามลำดับ โดยประสิทธิภาพการผลิตข้าวของประเทศไทยต่ำกว่าประเทศผู้ผลิตข้าวที่สำคัญหลายประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ผลผลิตข้าวต่อไร่ของประเทศไทยยังสูงกว่าผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ของโลก

ตารางที่ 5.1-5 ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ 10 อันดับแรก ปี 2555/56-2557/58

ประเทศ	ผลผลิต (1,000 ตัน) *			ผลผลิตต่อไร่ (กก.)		
	2555/56	2556/57	2557/58	2555/56	2556/57	2557/58
รวมทั้งโลก	471,882	478,540	478,250	712	473	478
จีน	143,000	142,530	144,560	1,085	752	763
อินเดีย	105,240	106,650	104,800	595	387	390
อินโดนีเซีย	36,550	36,300	35,560	755	480	481
บังกลาเทศ	33,820	34,390	34,500	696	468	468
เวียดนาม	38,000	36,762	31,635	591	593	570
ไทย	27,537	28,160	28,240	561	578	580
เมียนมาร์	11,715	11,960	12,600	416	271	287
ฟิลิปปินส์	11,428	11,860	11,920	618	395	405
บราซิล	8,037	8,300	8,470	792	553	589
ญี่ปุ่น	7,759	7,940	7,840	1,078	784	779
อื่นๆ	48,796	53,688	58,125	280	288	302

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2558

หมายเหตุ : * ข้าวสาร

1.2) การผลิตข้าวอินทรีย์

การผลิตข้าวของประเทศไทย ยังคงมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตข้าวให้สูงขึ้นเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นหลัก โดยการพึ่งปัจจัยภายนอกแทนการเชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมี เป็นต้น จนกลายเป็นเกษตรเคมี ซึ่งเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมทางการเกษตร โดยเฉพาะความอุดมสมบูรณ์ของดิน ทำให้ผลผลิตในช่วงต่อมาลดลงเป็นลำดับ จนต้องเพิ่มปริมาณการใช้ปุ๋ยและสารเคมีซึ่งเป็นสินค้านำเข้าที่มีแนวโน้มราคาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆเป็นจำนวนมากขึ้นในการเพาะปลูกข้าว เพื่อรักษาปริมาณผลผลิตให้ได้มากเท่าเดิม ดังนั้นแนวโน้มของต้นทุนการผลิตข้าวจึงเพิ่มขึ้นด้วยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต้องประสบปัญหาภาวะหนี้สิน และปัญหาสารพิษตกค้างจากสารเคมีที่ใช้เป็น

ปัจจัยการผลิต ซึ่งมีผลต่อสุขภาพของเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม จากผลกระทบดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับทิศทางการพัฒนาทั้งของโลกและในประเทศไทย มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น และกระแสความห่วงใยในเรื่องสุขภาพ การบริโภคอาหารปลอดภัย จึงทำให้เกษตรกรส่วนหนึ่งที่ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบต่างๆจากการทำการเกษตรเคมี ประกอบกับการหนุนเสริมจากองค์กรพัฒนาเอกชน ได้เริ่มมีการรวมกลุ่มปรับเปลี่ยนไปผลิตข้าวอินทรีย์เมื่อปี 2535 ซึ่งเป็นการผลิตที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีทุกชนิดหรือสารสังเคราะห์ต่างๆ โดยเน้นการใช้สารอินทรีย์จากธรรมชาติเท่านั้น

กรมการข้าว ได้ให้ความหมายของข้าวอินทรีย์ไว้ว่า “ข้าวอินทรีย์ (Organic Rice) เป็นข้าวที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นวิธีการผลิตที่ไม่ใช้สารเคมีหรือสารสังเคราะห์ต่างๆ เป็นต้นว่า ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโต สารควบคุมและกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวในทุกขั้นตอนการผลิตและในระหว่างการเก็บรักษาผลผลิต หากมีความจำเป็นแนะนำให้ใช้วัสดุจากธรรมชาติ และสารสกัดจากพืชที่ไม่มีพิษต่อคนหรือไม่มีสารพิษตกค้างปนเปื้อนในผลผลิตในดินและในน้ำ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการรักษาสภาพแวดล้อม ทำให้ได้ผลิตผลข้าวที่มีคุณภาพดีและปลอดภัย ส่งผลให้ผู้บริโภคมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น” การผลิตข้าวอินทรีย์ เป็นทางเลือกหนึ่งที่มีศักยภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของข้าว ซึ่งนอกจากจะสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ให้สูงขึ้น เป็นการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันด้านราคาในตลาดข้าวโลก รวมไปถึงสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้นทั้งแก่เกษตรกรและผู้บริโภคแล้ว ยังช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของประเทศที่สูญเสียไปกับการนำเข้าสารเคมีทางการเกษตรอีกด้วย

ในส่วนของภาครัฐ ได้กำหนดให้เกษตรอินทรีย์เป็นวาระแห่งชาติเมื่อปี 2548 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และสร้างโอกาสให้ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยและพร้อมที่จะเป็นครัวโลกในอนาคต ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2550 ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ.2551-2554 นับว่าเป็นแผนฉบับแรกที่จัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก คือ (1) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรม (2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพื้นบ้าน (3) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพการเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ และ (4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์

มาตรฐานข้าวอินทรีย์

มาตรฐานข้าวอินทรีย์ เป็นเกณฑ์ข้อกำหนดขั้นต่ำที่เกษตรกรผู้ผลิตจะต้องปฏิบัติตาม และหน่วยงานรับรองจะใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบและรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานนั้นๆ วัตถุประสงค์ของการกำหนดมาตรฐาน เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค เพื่ออำนวยความสะดวก

สะดวกในด้านการค้า และเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีสำหรับสินค้า(เพิ่มมูลค่า) รวมทั้งเพื่อป้องกันผลกระทบในเชิงลบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สืบเนื่องจาก ระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ มีวิธีการและปัจจัยการผลิตที่หลากหลายแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ทำให้แต่ละประเทศสร้างระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของตนเอง เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภค/ เกษตรกรในประเทศตัวเอง ทำให้ในตลาดโลกมีระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ใช้กันอยู่มากมายหลายระบบ ด้วยเหตุนี้ สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements – IFOAM) จึงได้จัดทำระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ขั้นพื้นฐาน (IFOAM Basic Standards) และเป็นที่ยอมรับจากหลายประเทศทั่วโลก สำหรับประเทศที่เข้มงวดกับมาตรฐานสินค้าอินทรีย์ที่วางขายในประเทศตนมากกว่าเกณฑ์พื้นฐาน ก็จะปรับเพิ่มข้อกำหนดในรายละเอียดจากเกณฑ์พื้นฐานของ IFOAM นี้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประเทศผู้นำเข้าสินค้าอินทรีย์หลักๆ ในโลก เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เป็นต้น ส่วนประเทศที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่กระแสอินทรีย์ มักจะมีเกณฑ์มาตรฐานที่ผ่อนปรนจากเกณฑ์มาตรฐานพื้นฐานของ IFOAM เพื่อให้เกษตรกรหรือผู้ผลิตได้มีระยะเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขข้อกำหนดของมาตรฐานอินทรีย์ เกณฑ์มาตรฐานอินทรีย์ของประเทศเหล่านี้จึงเป็นที่ยอมรับเฉพาะภายในประเทศตัวเอง หรือในประเทศที่มีระดับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์น้อยกว่าหรือใกล้เคียงกัน

สำหรับประเทศไทย สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ : มกอช. (National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standards : ACFS) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้จัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยฉบับที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เล่ม 1 : การผลิต แปรรูป แสดงฉลาก และจำหน่ายผลิตผลและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ (มกษ. 9000 เล่ม 1-2552) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เล่ม 4 : ข้าวอินทรีย์ เป็นมาตรฐานทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการผลิตและแปรรูปข้าวอินทรีย์ให้ได้มาตรฐาน โดยมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นี้ มีขอบข่ายและความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐาน ดังนี้

- *ขอบข่าย*

- มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ครอบคลุมวิธีการผลิต การแปรรูป การแสดงฉลาก และการจำหน่ายผลิตผลและผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ที่ได้จากระบบการผลิตข้าวอินทรีย์

- *ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตร*

- ข้าวอินทรีย์ (organic rice) หมายถึง ผลิตผล และผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ที่ได้จากการผลิตภายใต้ระบบการผลิตข้าวอินทรีย์

- ระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ (organic rice production system) หมายถึง การจัดการผลิตข้าว ที่เกื้อกูลต่อระบบนิเวศ รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพและวงจรชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ ไม่ใช้วัตถุพิษสังเคราะห์ และไม่ใช้พืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ หรือวัตถุดิบที่ได้จากการตัดแปรพันธุกรรม (genetic modification) การจัดการกับผลิตภัณฑ์ เน้นการแปรรูปด้วยความ

ระมัดระวังในทุกขั้นตอน เพื่อรักษาสภาพการเป็นข้าวอินทรีย์ และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์

- ผลิตผลข้าวอินทรีย์ (organic rice produce) หมายถึง ข้าวเปลือกอินทรีย์ที่ยังไม่ผ่านกระบวนการแปรรูป และให้หมายความรวมถึงผลพลอยได้ที่ได้จากการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์เช่น ฟางข้าวอินทรีย์ แล้วแต่กรณี

- กระบวนการแปรรูป หมายถึง การแปรรูปผลิตผลข้าวอินทรีย์ ได้แก่การสีข้าวเปลือกอินทรีย์เป็นข้าวกล้องหรือข้าวขาวอินทรีย์ รวมถึงการนำข้าวกล้องหรือข้าวขาวอินทรีย์ รำข้าวอินทรีย์หรือปลายข้าวอินทรีย์ มาผ่านกระบวนการทางฟิสิกส์ ชีวภาพ และกระบวนการอื่นๆ

- ผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ (organic rice product) หมายถึง สิ่งที่ได้จากการแปรรูปข้าวเปลือกอินทรีย์ เช่น ข้าวกล้อง ข้าวขาว แกลบ รำ ปลายข้าว จมูกข้าว รวมทั้งการนำผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไปแปรรูปต่อโดยไม่มีส่วนผสมอื่น เช่น น้ำมันรำข้าว แป้งข้าว ข้าวงอก ข้าวหนึ่ง

- ศัตรูข้าว (rice pest) หมายถึง ชนิด สายพันธุ์ ของพืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อข้าวอินทรีย์

ระบบการตรวจสอบและรับรอง

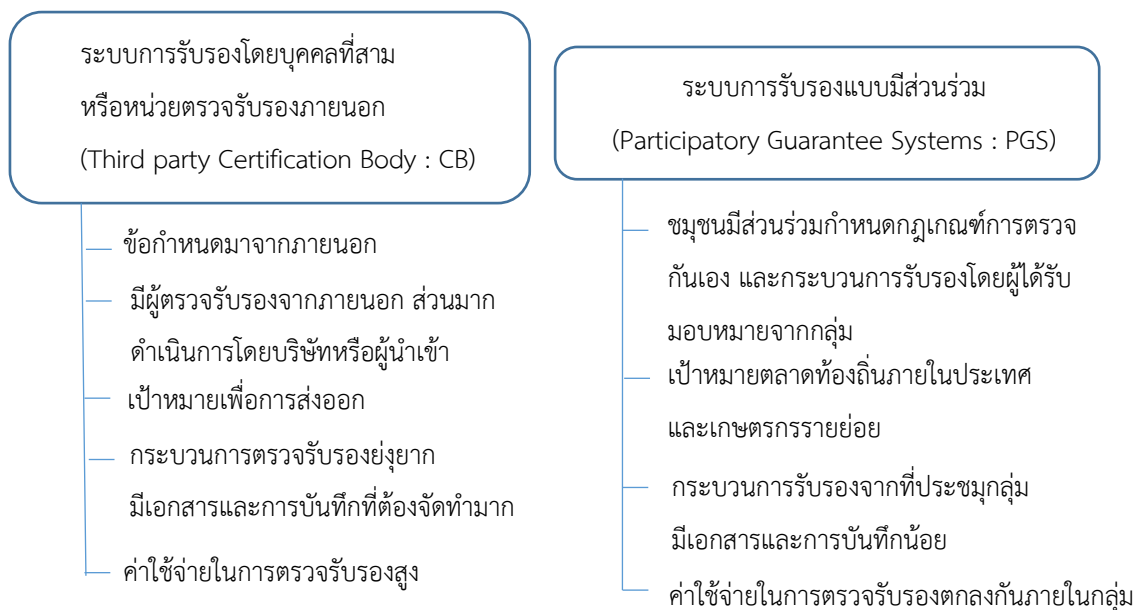
เพื่อให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจว่าเป็นข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้ตามมาตรฐานหลักการของเกษตรอินทรีย์ จำเป็นต้องมีระบบการตรวจสอบที่ชัดเจน และใช้หน่วยตรวจสอบและรับรองที่ได้รับความเชื่อถือ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอนสำคัญคือ

ขั้นตอนที่ 1 : การตรวจสอบขั้นตอนการผลิตในไร่นา มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบวิธีการผลิตข้าวอินทรีย์ในไร่นาว่า มีการปฏิบัติดูแลรักษาถูกต้องตามหลักการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์หรือไม่

ขั้นตอนที่ 2 : การตรวจสอบการรวบรวมผลผลิต การขนย้าย การเก็บรักษาและแปรรูป เพื่อให้แน่ใจว่าปริมาณข้าวเปลือกที่นำมาแปรรูป มาจากนาที่ผ่านการรับรองมาตรฐานแล้ว

ขั้นตอนที่ 3 : การตรวจสอบรับรองคุณภาพข้าวในท้องปฏิบัติการ เพื่อให้แน่ใจว่าผลผลิตที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์มีคุณภาพดี ปลอดภัยจากสารพิษ สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด ระบบการขอรับรองเป็น ผลิตผล หรือผลิตภัณฑ์ “อินทรีย์” หรือ “organic” ในระดับสากล ประกอบด้วย 2 ระบบ ได้แก่ (1) ระบบการรับรองโดยบุคคลที่สาม หรือหน่วยตรวจรับรองภายนอก (Third party Certification Body : CB) และ (2) ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems : PGS)

แผนภาพที่ 5.1-1 ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันในประเทศไทย เกษตรกรและผู้ผลิตสามารถยื่นคำขอรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ได้จาก 3 องค์กรดังต่อไปนี้

- **กรมการข้าว** เป็นผู้ตรวจรับรองข้าวอินทรีย์ ตามมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรอง ทั้งนี้ ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานอิสระภายนอกที่ขอรับรองเป็นผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐาน มกอช.

- **สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)** เป็นหน่วยงานของมูลนิธิมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงกำไร ที่จดทะเบียนในประเทศไทย ให้บริการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในหลายขอบข่ายและมาตรฐาน ขึ้นอยู่กับลักษณะการผลิต-จัดการ-แปรรูป-ตลาดของผู้ประกอบการ ได้รับการรับรองระบบงานและการยอมรับมาตรฐานและการตรวจรับรองทั้งจากองค์กรในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่

- ระบบงานเกษตรอินทรีย์ IFOAM (IFOAM Accreditation Program) จาก International Organic Accreditation Service (IOAS)

- ระบบงานเกษตรอินทรีย์ไทยจากสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- ข้อกำหนดทั่วไปสำหรับหน่วยรับรองระบบสินค้า (ISO Guide 65) จาก IOAS

- ระบบอินทรีย์แคนาดา (Canadian Organic Regime – COR) จาก Canadian Food Inspection Agency (CFIA)

- ขึ้นทะเบียนหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์โดยสหภาพยุโรป

- ขึ้นทะเบียนหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์โดยรัฐบาลสวีเดน

การเลือกที่จะขอรับรองมาตรฐานอะไรนั้นจะต้องพิจารณาว่า จะขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไปยังตลาดอะไรบ้าง หรือผู้ซื้อจำเป็นต้องการมาตรฐานใด ถ้าเป็นตลาดทั่วไป เช่นในประเทศไทย หรือในภูมิภาคเอเชีย (ยกเว้นญี่ปุ่น จีน เกาหลี และไต้หวัน) ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ การขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระบบ IFOAM Accreditation Programme ก็น่าจะเพียงพอ แต่ถ้าจะส่งออกผลผลิตไปยุโรป ก็จำเป็นต้องขอรับรองในระบบของสหภาพยุโรป เป็นต้น ผู้ประกอบการอาจเลือกขอรับรองมาตรฐานมากกว่า 1 ระบบได้

• **หน่วยงานตรวจสอบรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ของต่างประเทศ** ที่มาดำเนินกิจการในประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้ประกอบการหรือผู้ซื้อจากต่างประเทศ ที่มีข้อตกลงรับซื้อข้าวอินทรีย์จากผู้ผลิตในประเทศไทย มักจะระบุให้ใช้หน่วยงานผู้ตรวจรับรองฯ จากประเทศของตน ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับการรับรองจาก IOAS และเป็นที่เชื่อถือกันในระดับสากล บริษัทตรวจรับรองเหล่านี้บางแห่งได้ตั้งตัวแทนในประเทศไทยให้ทำหน้าที่ตรวจรับรองตามเกณฑ์มาตรฐานของบริษัทนั้นๆ

ระบบการตรวจรับรองโดยหน่วยตรวจรับรองภายนอก มุ่งรับรองรายสินค้าเพื่อการส่งออก มีความซับซ้อน ให้ความสำคัญกับการบันทึกและมีเอกสารมากมาย และมีค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองสูง ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่ทำเกษตรอินทรีย์แบบพื้นบ้าน ซึ่งมีผลผลิตหลากหลายชนิดในปริมาณไม่มาก ทำให้เกษตรกรเหล่านี้ไม่สามารถเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพื่อขยายช่องทางตลาด ด้วยเหตุนี้ สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) ได้ร่วมกับเครือข่ายประเทศต่างๆ พัฒนา **ระบบการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System - PGS)** เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยให้มีช่องทางเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยตรวจรับรองจากภายนอก

ระบบการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) เป็นการรับประกันคุณภาพผลผลิตอินทรีย์โดยชุมชน ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมและการเกษตรของท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายการผลิตเพื่อจำหน่ายในชุมชน หรือจำหน่ายตรง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ นักพัฒนา นักวิชาการ และผู้บริโภค มาตกลงกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการทางสังคมการมีส่วนร่วม พบปะแลกเปลี่ยน ความซื่อสัตย์ไว้วางใจ โปร่งใส ความเชื่อมั่น และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาจากเวทีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยให้มีเอกสารหรือให้เกษตรกรกรอกแบบฟอร์มน้อยที่สุด ระบบการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) นี้ จะกระตุ้นให้เกษตรกรพัฒนาการผลิตเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเกิดเครือข่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค มีการวางแผนการผลิตตามที่ตลาดต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้มีการทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งมีช่องทางตลาดให้เกษตรกรขายตรงมากขึ้น เช่น ตลาดนัดสีเขียวในพื้นที่ ระบบสมาชิกล่วงหน้า เป็นต้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และผู้บริโภคภายในประเทศสามารถเข้าถึงอาหารอินทรีย์ในราคาที่ซื้อหาได้ รวมทั้งเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย สำหรับประเทศไทยก็นำระบบการตรวจรับรอง

แบบมีส่วนร่วม (PGS) นี้มาใช้เช่นกัน โดยได้มีการดำเนินการนำร่องโดยมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย (มกท. หรือ Thai Organic Agriculture Foundation : TOAF) ซึ่งเป็นองค์กรนอกภาครัฐ ร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหน่วยงานต่างๆ ที่สนใจ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank, ADB) จัดทำระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมและพัฒนาระบบภายใต้รูปแบบที่มีความหลากหลายของการผลิต ตามสภาพเศรษฐกิจ ภูมิสังคม ระบบนิเวศ และการตลาด ซึ่งไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ทุกกลุ่มผู้ผลิตต้องดำเนินการภายใต้หลักการ PGS ของ IFOAM และประยุกต์ใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งชาติไทย มกษ. 9000 เกษตรอินทรีย์เล่ม 1 และเล่ม 2 ในการอ้างอิง

การผลิตข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ

- การผลิตข้าวอินทรีย์ที่ไม่มีการรับรองมาตรฐานจากหน่วยตรวจรับรอง ทำการผลิตเพื่อบริโภคใน

ครอบครัวเป็นหลัก และอาจมีผลผลิตส่วนเกินที่จำหน่ายในตลาดท้องถิ่นหรือในเมืองใหญ่ โดยผู้บริโภคเลือกซื้อ เพราะให้ความเชื่อถือผู้ผลิต

- การผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีการรับรองมาตรฐานจากหน่วยตรวจรับรอง เป็นการผลิตเพื่อการค้าและส่งออก โดยผู้บริโภคเลือกซื้อจากความเชื่อถือในตรารับรอง

ข้อมูลสถิติการผลิตข้าวอินทรีย์ ยังไม่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เนื่องจากไม่มีหน่วยงานราชการใดที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดเก็บข้อมูล มีเพียงองค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ สหกรณ์กรีนเนทและมูลนิธิสายใยแผ่นดิน ได้มีการสำรวจข้อมูลพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพบว่า ในปี 2557 มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นจาก 125,730.71 ไร่ ในปี 2556 เป็น 131,502.69 ไร่ ในปี 2557 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.59 คิดเป็นพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์เพียงประมาณร้อยละ 0.22 ของพื้นที่ปลูกข้าวนาปีทั้งหมด แหล่งปลูกข้าวอินทรีย์ประมาณร้อยละ 80 อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีเกษตรกรและพื้นที่ที่ปลูกข้าวอินทรีย์ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดสุรินทร์ ยโสธร อุบลราชธานี อุตรดิตถ์ มหาสารคาม ศรีสะเกษ ขอนแก่น และร้อยเอ็ด

ตารางที่ 5.1-6 พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ปี	พื้นที่ปลูกข้าวนาปี (ล้านไร่) 1/	ข้าวอินทรีย์	
		พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์(ไร่)2/	สัดส่วนเทียบกับข้าวนาปี(%)
2554	65.30	140,711.61	0.22
2555	64.95	124,964.39	0.19
2556	62.08	125,730.71	0.20
2557	60.79	131,502.69	0.22

ที่มา : 1/ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2/ สหกรณ์กรีนเนท จำกัด และมูลนิธิสายใยแผ่นดิน

5.2 การตลาด

แม้ประเทศไทย ไม่ใช่เป็นประเทศที่ผลิตข้าวมากที่สุด แต่เนื่องจากผลิตได้มากกว่าความต้องการใช้ภายในประเทศเป็นจำนวนมาก จึงเป็นประเทศที่ส่งข้าวออกมากในอันดับที่ 1 หรือ 2 ของโลกมาโดยตลอด ยกเว้นปี 2555 ประเทศเวียดนามส่งข้าวออกมากเป็นอันดับที่ 2 รองจากประเทศอินเดีย ส่วนไทยส่งข้าวออกมากเป็นอันดับที่ 3 ของโลก หลังจากนั้นในปี 2557 ประเทศไทยสามารถส่งข้าวออกเพิ่มขึ้น จนเป็นประเทศที่ส่งออกมากเป็นอันดับที่ 1 แต่กลับส่งข้าวออกได้น้อยลงในปี 2558 ทำให้ไทยกลายเป็นผู้ส่งออกอันดับที่ 2 รองจากอินเดีย ส่วนเวียดนามเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวในอันดับที่ 3 ของโลกรองจากไทย

ตารางที่ 5.2-1 เปรียบเทียบปริมาณส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ 5 อันดับ

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	2555	2556	2557	2558
ไทย	6.97	7.05	10.97	9.79
อินเดีย	10.65	10.57	10.81	10.23
เวียดนาม	7.73	6.75	6.46	6.61
ปากีสถาน	3.65	3.43	3.32	3.91
สหรัฐอเมริกา	3.33	3.40	3.20	3.61
รวม	32.34	31.20	34.76	34.15

ที่มา : สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย (ข้อมูล ณ วันที่ 5 ม.ค. 2559)

ประเทศไทย มีส่วนแบ่งการตลาดโลกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 17.39 ในปี 2555 เป็นร้อยละ 25.29 ในปี 2557 ก่อนที่จะลดลงเหลือร้อยละ 21.93 ในปี 2558 โดยปริมาณการส่งออกได้เพิ่มจาก 6.73 ล้านตันข้าวสาร มูลค่าการส่งออก 142,976 ล้านบาท ในปี 2555 เป็น 10.97 ล้านตันข้าวสาร มูลค่าการส่งออก 174,853 ล้านบาท ในปี 2557 ก่อนที่จะลดลงเหลือ 9.80 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า

การส่งออก 155,912 ล้านบาท ในปี 2558 โดยมีคู่ค้าที่สำคัญ 5 อันดับแรก คือ จีน ฟิลิปปินส์ เบนิน ไนจีเรีย แอฟริกาใต้

ตารางที่ 5.2-2 การส่งออกข้าวของประเทศไทย

รายการ	2555	2556	2557	2558
1. การค้าของโลก (ล้านตันข้าวสาร) 1/	39.93	39.47	43.38	41.95
2. ส่วนแบ่งการตลาดโลก (%)	17.39	17.03	25.29	21.93
3. ใช้ในประเทศ (ล้านตันข้าวสาร)	11.04	10.60	10.87	11.50
4. ส่งออก 2/				
4.1 ปริมาณ (ล้านตันข้าวสาร)	6.73	6.61	10.97	9.80
4.2 มูลค่า (ล้านบาท)	142,976	133,840	174,853	155,912
5. ราคาส่งออก 3/				
5.1 ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 (ใหม่) (บาท/ตัน)	33,295	35,012	31,252	29,562
5.2 ข้าวขาว 5% (บาท/ตัน)	17,735	15,684	13,630	13,095
5.3 ข้าวขาว 25% (บาท/ตัน)	17,290	15,231	12,320	12,644
5.4 ข้าวเหนียว 5% (บาท/ตัน)	18,301	15,940	13,926	13,187
5.5 ข้าวเหนียวเมล็ดยาว 10% (บาท/ตัน)	25,144	27,886	27,184	27,120
4. คู่ค้าที่สำคัญ				
6.1 ข้าวคุณภาพดี				
6.1.1 ข้าวหอมมะลิ				
6.1.2 ข้าว 100%, 5%				
6.2 ข้าวคุณภาพปานกลาง ต่ำ				
6.3 ข้าวเหนียว				
			สหรัฐอเมริกา ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ จีน เกาหลีใต้ เวียดนาม จีน มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อังกฤษ แคนาดา ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ไต้หวัน จีน แคนาดา ไนจีเรีย แอฟริกาใต้ เบนิน เยเมน ไนเจอร์	

1/ กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา 2/ กรมศุลกากร 3/ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี 2557, 2558

ตารางที่ 5.2-3 ประเทศผู้นำเข้าข้าวไทยที่สำคัญ

หน่วย :ตันข้าวสาร

ประเทศ	2555	2556	2557	2558
1. จีน	176,214	327,559	734,765	958,368
2. ฟิลิปปินส์	3,323	65,138	353,044	821,088
3.เบเนิน	335,096	919,041	1,112,602	805,765
4.ไนจีเรีย	1,182,518	175,818	1,239,810	644,13
5.แอฟริกาใต้	366,745	419,373	535,645	568,751
6.ไต้หวัน	356,807	310,098	719,771	542,923
7. แคนาดา	278,436	282,992	517,526	449,297
8. มาเลเซีย	70,768	144,281	422,167	443,169
9. สหรัฐอเมริกา	361,722	386,844	475,536	431,719
10. อังกฤษ	153,546	231,282	379,637	330,186
ประเทศอื่นๆ	3,449,254	3,348,190	4,478,867	3,800,366
รวม	6,734,429	6,612,616	10,969,370	9,795,763

ที่มา : สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย

ในส่วนของราคาข้าวไทยส่งออก มีแนวโน้มลดลง ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวประสบปัญหาาราคาข้าวตกต่ำ ดังจะเห็นได้จากราคาส่งออกข้าวสารหอมมะลิ 100% และข้าวสารเหนียวเมล็ดยาว 10% ได้ลดลงจากตันละ 35,012 บาท และ 27,886 บาท ในปี 2556 เป็นต้นละ 29,562 และ 27,120 บาท ในปี 2558 ตามลำดับ ส่งผลให้ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้อยู่ในระดับต่ำ จนรัฐบาลต้องใช้มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรและรักษาเสถียรภาพราคาข้าว เช่น ในปีการผลิต 2558/59 รัฐบาลได้มอบหมายให้ธนาคารเพื่อเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ดำเนินโครงการช่วยเหลือชาวนา ดังนี้

- โครงการลดดอกเบี้ยเงินกู้ให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว
- โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร
- โครงการโครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือกนาปี

ตารางที่ 5.2-4 ต้นทุนการผลิต ราคาที่เกษตรกรขายได้ และผลตอบแทนสุทธิ

รายการ	2556/57	2557/2558	2558/2559
ต้นทุนการผลิต (บาท/ตัน)			
- ข้าวนาปี	10,705	11,049	10,292
- ข้าวนาปรัง	9,317	8,990	8,059
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/ตัน)			
- ข้าวนาปี*	10,085	9,278	10,248
- ข้าวเปลือกเจ้านาปรังความชื้น 15%	7,363	7,747	7,545
ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ตัน)			
- ข้าวนาปี	-620	-1,771	-44
- ข้าวนาปรัง	-1,954	-1,243	-514

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี 2558

หมายเหตุ : 1. ราคาที่เกษตรกรขายได้ หมายถึง ราคาที่เกษตรกรขายได้ ณ ไร่นา

2. ราคาข้าวนาปี หมายถึง ราคาเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักข้าวเปลือกเจ้านาปีความชื้น 15% ข้าวเปลือกหอมมะลิ 100% และข้าวเปลือกเหนียวนาปีเมล็ดยาว

5.3 อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

อุตสาหกรรมข้าวของประเทศไทย ประกอบด้วยการผลิตข้าว อุตสาหกรรมแปรรูปข้าว และอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ใช้ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูป แต่โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของอุตสาหกรรมแปรรูปจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสารแล้วจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่วนอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ใช้ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มยังมีน้อย

จากห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ที่เกี่ยวข้องกับข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ตั้งแต่กระบวนการผลิตต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ สามารถจำแนกผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่

(1) กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีการสร้างมูลค่าเพิ่ม(Value Added) เป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปข้าวขั้นต้นซึ่งได้แก่ ข้าวสาร

(2) กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีการสร้างคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ (Value Creation) จากข้าว เป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ประกอบด้วยแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creativity) ซึ่งประกอบด้วย (1) การพัฒนาต่อยอดจากภูมิปัญญาในแต่ละท้องถิ่น (2) นวัตกรรม (Innovation) การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่จากองค์ความรู้ และการใช้เทคโนโลยี (Technology) ในกระบวนการผลิตสินค้าที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์ (Commercialization) นับเป็นทางเลือกที่จะช่วยเพิ่มความต้องการข้าว

โครงการวิจัยการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร

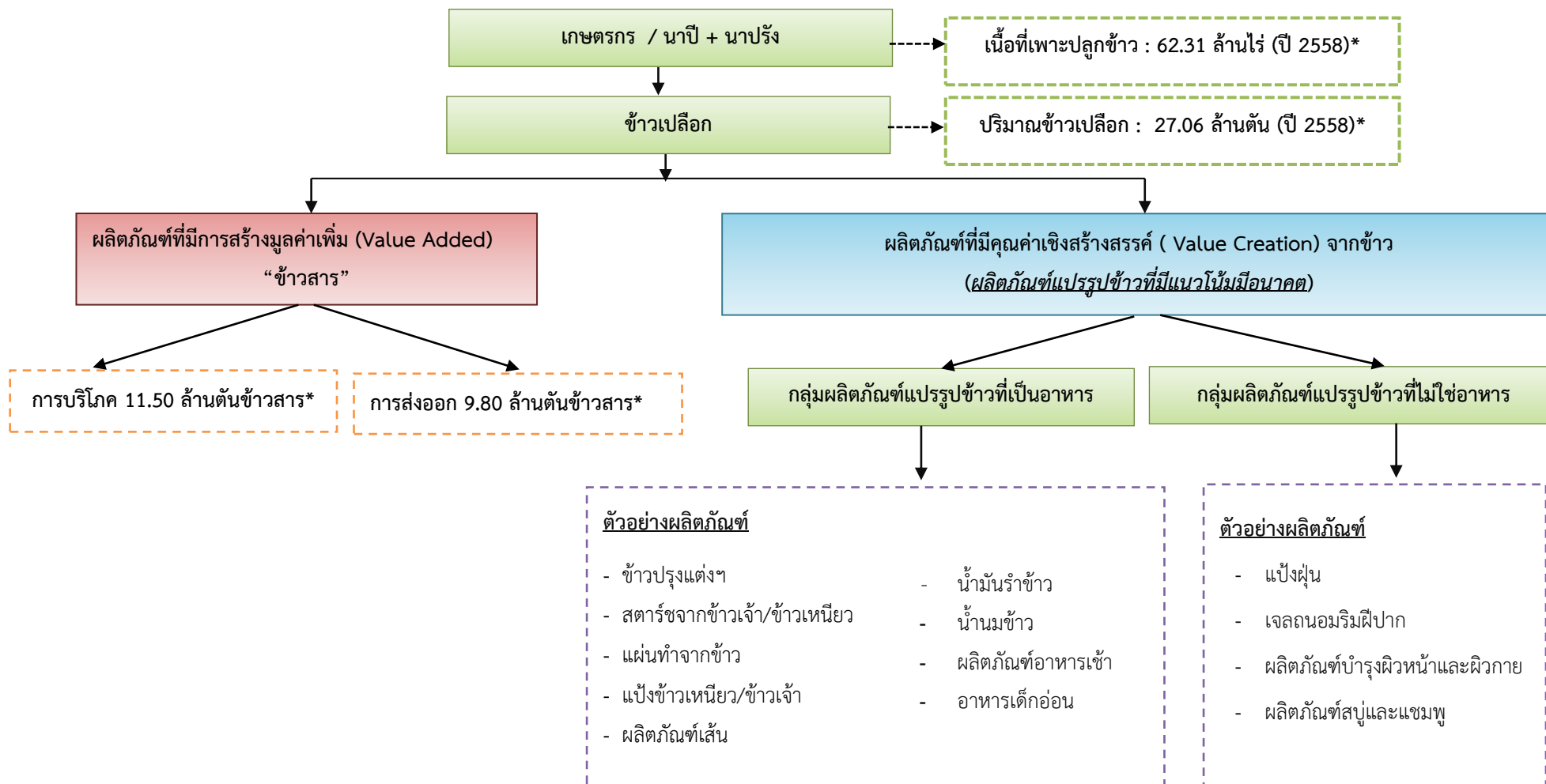
เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว ส่งผลให้ตลาดข้าวขยายตัวเพิ่มขึ้น และสร้างความแตกต่างเพื่อเพิ่มโอกาสในการส่งออก โดยแบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

(2.1) กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวที่เป็นอาหาร

(2.2) กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวที่ไม่ใช่อาหาร

รายละเอียดตามแผนภาพที่ 5.3-1

แผนภาพที่ 5.3-1 แสดงการสร้างมูลค่าเพิ่ม(Value Added) และคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ (Value Creation) จากข้าว

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก (Mega Trend) ที่สามารถสร้างโอกาสในเชิงธุรกิจให้แก่ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต ประกอบด้วย

(1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร (Demographic Shifts) หลังสิ้นสุดในช่วง ปี ค.ศ. 1965 -1970 วิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่ที่พัฒนาขึ้นมาก ส่งผลให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นกว่าเดิม ประกอบกับโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัวจากครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ไปสู่ครอบครัวเชิงเดี่ยว และแนวโน้มการแต่งงานมีครอบครัวและมีบุตรลดน้อยลง สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น โดยคาดว่าในปี ค.ศ.2050 สัดส่วนประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จะเพิ่มขึ้นเป็น 21 % ของประชากรโลก สูงกว่าปัจจุบันที่มีสัดส่วนประมาณ 10 % ของประชากรโลก

อนึ่ง จากการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุทำให้วัตถุประสงค์ของการบริโภคอาหารมีความเปลี่ยนแปลงไปจากการบริโภคเพื่อดำรงชีพ ไปสู่การบริโภคอาหารเพื่อการมีสุขภาพที่ดีและการมีอายุที่ยืนยาว ก่อให้เกิดการรักษาสสมดุลของอาหารที่รับประทานเข้าไปและความไม่เป็นโรคตลอดจนการส่งผลต่อเนื่องไปยังการมีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสุขภาพ อาทิเช่น น้ำมันข้าวจากข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวโຈ้กจากข้าวหอมมะลิอินทรีย์ แป้งข้าวหอมมะลิอินทรีย์ น้ำมันรำข้าว และจมูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ และชนิดแคปซูล ผลิตภัณฑ์อาหารเข้าจากข้าวอินทรีย์ ผลิตภัณฑ์เส้นก๋วยเตี๋ยวจากข้าวอินทรีย์ และอื่นๆ ฯลฯ เป็นต้น

(2) การเปลี่ยนขั้วอำนาจเศรษฐกิจโลก (Shift in Global Economic Power) จากเดิมที่เศรษฐกิจโลกขับเคลื่อนโดยกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะกลุ่ม G7 (สหรัฐฯ ญี่ปุ่น เยอรมนี สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส อิตาลี และแคนาดา) แต่ขั้วอำนาจของเศรษฐกิจโลกกำลังจะเปลี่ยนผ่านไปสู่ประเทศ ตลาดเกิดใหม่ อาทิ กลุ่มประเทศ E7 (จีน อินเดีย บราซิล รัสเซีย อินโดนีเซีย เม็กซิโก และตุรกี) ซึ่งเศรษฐกิจกำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากกลุ่มประเทศดังกล่าวยังมีทรัพยากรสมบูรณ์และมีโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจได้อีกมาก ทั้งการค้า การลงทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบกับจำนวนประชากรมหาศาลและมีระดับรายได้ที่สูงขึ้นต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความต้องการสินค้าและบริการใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ในปี 2009 GDP ของกลุ่มประเทศ E7 มีขนาดราวสองในสามของ GDP ของกลุ่มประเทศ G7 แต่คาดว่าในปี 2050 GDP ของกลุ่มประเทศ E7 จะเพิ่มขึ้นอย่างมาก จนมีขนาดใหญ่เป็นเกือบสองเท่าของ GDP ของกลุ่ม G7 ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่เปลี่ยนไปจากเดิมที่เป็นฐานการผลิตและแหล่งแรงงานราคาถูก ก้าวไปสู่การเป็นตลาดบริโภคแห่งใหม่ของโลก

(3) การเติบโตของสังคมเมือง (Accelerating Urbanisation) ปัจจุบันเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรโลกอาศัยอยู่ในเมือง แต่หากย้อนหลังไปในปี ค.ศ.1950 จะพบว่ามีเพียงร้อยละ 30 ของประชากรโลกที่อาศัยอยู่ในเมือง เนื่องด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชากรใน

เมืองมีความสะดวกสบายมากขึ้น อาทิ ระบบคมนาคมขนส่ง ระบบสาธารณสุขโภชนาการ อาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัยประชากรที่เคยอาศัยอยู่ในชนบทก็เริ่มย้ายเข้ามาอาศัยในเมืองมากขึ้น เพื่อแสวงหารายได้และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ขณะเดียวกันนโยบายของหลายประเทศที่มุ่งกระจายรายได้และการพัฒนาไปสู่ชนบทมากขึ้น ช่วยยกระดับและพัฒนาสังคมชนบทไปสู่การเป็นสังคมเมือง

(4) การลดลงของทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงสถานะอากาศ (Resource Scarcity and Climate Change) การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรโลก ส่งผลให้การบริโภคทรัพยากรต่างๆ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะการใช้พลังงาน ทั้งจากถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ รวมถึงการบริโภคน้ำและอาหาร ที่นับวันทรัพยากรดังกล่าวมีแต่จะลดลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การบริโภคทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ มลภาวะที่เกิดจากการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม ขยะและของเหลือใช้ที่ไม่ได้ถูกนำไปรีไซเคิล และการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากรถยนต์ ทั้งนี้ ประเมินว่าหากรูปแบบการบริโภคทรัพยากรยังเป็นดังเช่นปัจจุบัน จะส่งผลกระทบต่อบรรยากาศของโลกและทำให้อุณหภูมิโลกเพิ่มสูงขึ้น 0.5 - 1.5 องศาเซลเซียสในอีก 20 ปีข้างหน้า ตลอดจนยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสถานะอากาศ อาทิ ฝนแล้ง น้ำท่วม และการเปลี่ยนแปลงของระดับความเข้มข้นในน้ำทะเล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเอียงภาคการเกษตรและการผลิตอาหารของโลก

ดังนั้น ทั่วโลกจึงหันมาให้ความสำคัญกับการดูแลและรักษาสีงแวดล้อมมากขึ้น รวมถึงในภาคธุรกิจที่มีการปรับปรุงกระบวนการผลิตหรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเพื่อลดหรือชะลอผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมส่งผลให้ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่มีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญในการเลือกซื้อหรือบริโภคสินค้าที่มีกระบวนการผลิตที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ วัตถุดิบจากเกษตร/อาหารอินทรีย์ บรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ รีไซเคิลขยะและของเสีย ใช้พลังงานทดแทนในการผลิต ควบคุมการปล่อยมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม และอื่นๆ โดยผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสุขภาพ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะในด้านการใช้วัตถุดิบในการผลิตที่เป็นวัตถุดิบอินทรีย์ หรือข้าวปลอดสารพิษ

(5) ความก้าวหน้าในการพัฒนาเทคโนโลยี (Technological Breakthroughs) การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าของโลกไปอย่างมากจากในอดีต ทั้งรูปแบบวิถีชีวิต รวมถึงการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในภาคธุรกิจด้วย ไม่ว่าจะเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการภายในกิจการ เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสุขภาพ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีกระบวนการผลิตที่ผสมผสานองค์ความรู้ ทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การเพาะปลูกข้าว และการใช้นวัตกรรม ตลอดเทคโนโลยี ตั้งแต่ภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการต้นน้ำ ในการผลิตวัตถุดิบข้าวปลอดสารพิษ เช่น การศึกษาและวิจัยพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับสภาพดินในแต่ละท้องถิ่น

การคิดค้นและพัฒนาสารสกัดจากพืชหรือวัสดุธรรมชาติที่ไม่มีสารพิษตกค้างในการผลิตผลและสิ่งแวตล้อม ตลอดจนการเก็บเกี่ยวผลผลิต และการเก็บรักษาผลผลิต ทดแทนการใช้สารเคมีที่ป้องกันศัตรูพืช และสารเร่งการเจริญเติบโต ซึ่งแนวความคิดดังกล่าว นอกจากเป็นการสร้างคุณค่าเพิ่มเชิงสร้างสรรค์แล้วยังให้ประโยชน์เชิงสังคมในด้านการช่วยลดต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรที่สูงขึ้นให้แก่ครัวเรือนเกษตรกร เนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้น การเกิดภัยธรรมชาติ ปัญหาเกี่ยวกับวัชพืชและศัตรูพืช เป็นต้น

ด้านกระบวนการกลางน้ำ หรือ กระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว ปัจจุบัน การผลิตสินค้าแปรรูปจากข้าวก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าระหว่างผู้ประกอบการ โดยเฉพาะการรวมกลุ่มผู้ผลิตในรูปแบบสหกรณ์ ตลอดจนความร่วมมือระหว่างผู้ผลิตในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐาน เช่น การร่วมมือระหว่างผู้ผลิตน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวหอมมะลินทรีย์ที่ทำการผลิตและสกัดบีบเย็น (Cold Press) ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับรำข้าวที่ใช้เป็นวัตถุดิบได้สูงถึง 4 เท่าตัว ซึ่งปัจจุบันผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และได้พัฒนามาเป็นผลิตภัณฑ์เม็ดแคปซูล เพื่อใช้ผลิตเป็นอาหารเสริมโดยได้รับการขึ้นทะเบียน จากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อ.ย.) ซึ่งปัจจุบันมีการผลิตและการจำหน่ายในเชิงพาณิชย์แล้ว เป็นต้น

ด้านกระบวนการปลายน้ำ เป็นการพัฒนาในส่วนของคุณภาพของรูปแบบบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และการส่งเสริมการสร้างตราสินค้าผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวของไทย ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น

บทที่ 6

ศักยภาพของจังหวัดยโสธรเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

สาระสำคัญของบทนี้ ได้นำเสนอการศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning) ที่เหมาะสมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับรองรับการลงทุน และการพัฒนาอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว โดยผลการศึกษาพบว่า จังหวัดยโสธรเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและความพร้อม ที่มีความเหมาะสมในการกำหนดให้เป็นจังหวัดนำร่องเพื่อจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ และแผนพัฒนา อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว ดังรายละเอียดผลการศึกษาในบทนี้

6.1 ศักยภาพเชิงพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning)

จังหวัดยโสธร ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ 531 กิโลเมตร (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1,2,202) มีพื้นที่ 4,161.444 ตารางกิโลเมตรหรือ 2,600,902.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.81 ของพื้นที่ทั่วประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับ จังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดร้อยเอ็ดและมุกดาหาร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดอำนาจเจริญและอุบลราชธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดร้อยเอ็ด

1) **ด้านลักษณะภูมิประเทศ** สภาพพื้นที่หรือลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดยโสธร มีลักษณะลาดเอียงจากทิศตะวันตกลงไปทางทิศตะวันออก พื้นที่ทางตอนเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง สลับกับพื้นที่แบบลูกคลื่น มีสภาพเป็นป่าและมีแหล่งน้ำขนาดกลาง ได้แก่ ห้วยลิงโจนห้วยสะแบก ลำโพง ลำเซบาย ส่วนพื้นที่ทางตอนกลางและตอนใต้ เป็นที่ราบลุ่มต่ำสลับซับซ้อนกับสันดินริมน้ำ มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ได้แก่ แม่น้ำชี และขนาดกลางได้แก่ ลำน้ำยัง ลำทวนไหลผ่าน ลักษณะดินส่วนมากเป็นดินทรายและดินเค็ม มีหนอง บึง ลำห้วย และแหล่งน้ำขนาดเล็กอยู่ทั่วไป พื้นที่อยู่ในลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำมูล สำหรับภูมิอากาศ จังหวัดยโสธรมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ความชื้นสัมพัทธ์ เฉลี่ยเท่ากับ 71.1% อุณหภูมิสูงสุด 43 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 11 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,600 มม.ต่อปี

2) **ด้านการปกครอง** จังหวัดยโสธร แบ่งการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 78 ตำบล 885 หมู่บ้าน ประกอบด้วย อำเภอเมืองยโสธร อำเภอเลิงนกทา อำเภอไทยเจริญ อำเภอกุดชุม อำเภอทรายมูล อำเภอป่าดัว อำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอค้อวัง การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จังหวัดยโสธรมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบ จำนวน 88 แห่ง แยกเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 23 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 63 แห่ง

ตารางที่ 6.1-1 แสดงเขตการปกครองของจังหวัดยโสธร

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวน เทศบาลเมือง	จำนวน เทศบาลตำบล	จำนวน อบต.
1. เมืองยโสธร	578.200	17	190	1	5	12
2. เลิงนกทา	942.800	10	145	-	9	3
3. คำเขื่อนแก้ว	638.400	13	115	-	2	12
4. มหาชนะชัย	455.268	10	103	-	1	10
5. กุดชุม	544.000	9	128	-	1	9
6. ป่าดัว	308.000	5	57	-	1	5
7. ค้อวัง	150.000	4	45	-	1	4
8. ทรายมูล	272.776	5	54	-	2	4
9. ไทยเจริญ	272.000	5	48	-	1	4
รวม	4,161.444	78	885	1	23	63

ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดยโสธร

3) ด้านประชากรและแรงงาน

3.1) ด้านประชากร จังหวัดยโสธรมีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 539,980 คน เป็นชาย 271,074 คน และหญิง 268,906 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 159,663 ครัวเรือน

ตารางที่ 6.1-2 แสดงจำนวนประชากรของจังหวัดยโสธร ย้อนหลัง 5 ปี (2554 – 2558)

พ.ศ.	เพศชาย(คน)	เพศหญิง (คน)	รวม
2554	270,306	268,547	538,853
2555	270,933	269,194	540,127
2556	271,034	269,208	540,242
2557	271,163	269,048	540,211
2558 (30 เมษายน 2558)	271,074	268,906	539,980

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดยโสธร

ตารางที่ 6.1-3 แสดงจำนวนประชากรของจังหวัดยโสธรแยกเป็นรายอำเภอ ปี 2558

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	จำนวนประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
เมืองยโสธร	17	190	43,290	65,610	64,690	130,300
เลิงนกทา	10	145	27,998	48,057	48,098	96,155
คำเขื่อนแก้ว	13	115	19,098	33,876	33,467	67,343
มหาชนะชัย	10	103	14,862	28,882	28,627	57,509
กุดชุม	9	128	20,143	33,440	32,915	66,355
ป่าดิว	5	57	10,282	17,673	17,550	35,223
ทรายมูล	5	54	8,719	15,519	15,509	31,028
ค้อวัง	4	45	6,688	12,730	12,932	25,662
ไทยเจริญ	5	48	8,583	15,287	15,118	30,405
รวม	78	885	159,663	271,074	268,906	539,980

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดยโสธร (ข้อมูล ณ วันที่ 30 เมษายน 2558)

3.2) ด้านแรงงาน ในปี 2558 จังหวัดยโสธรมีผู้อยู่ในวัยทำงาน (ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป) จำนวน 383,044 คน เป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงาน 280,728 คน โดยจำแนกเป็นผู้มีทำงาน 278,288 คน ผู้ว่างงาน 945 คน และผู้รอฤดูกาล 1,495 คน

ตารางที่ 6.1-4 แสดงโครงสร้างกำลังแรงงาน จังหวัดยโสธร จำแนกตามสถานภาพแรงงาน ปี 2558*

สถานภาพด้านแรงงาน	ปี 2558	ชาย	หญิง
ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	383,044	185,849	197,195
ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	280,728	147,135	133,593
1.1 กำลังแรงงานปัจจุบัน	279,233	145,975	133,258
1.1.1 ผู้มีงานทำ	278,288	145,468	132,821
1.1.2 ผู้ว่างงาน	945	507	438
1.2 ผู้รอฤดูกาล	1,495	1,161	335
ผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	102,316	38,714	63,603
2.1 ทำงานบ้าน	28,183	1,293	26,890
2.2 เรียนหนังสือ	30,121	14,677	15,444
2.3 อื่นๆ	44,013	22,744	21,268

* เฉลี่ยทุกไตรมาส

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำหรับผู้มีงานทำ 278,288 คน พบว่า ทำงานในภาคเกษตรกรรมมากที่สุดถึง 180,556 คน (คิดเป็นร้อยละ 64.9 ของผู้มีงานทำทั้งหมด) โดยทำงานในสาขาเกษตรกรรม การป่าไม้และการประมง ส่วนผู้ทำงานภาคนอกเกษตรกรรมมีจำนวน 97,732 คน (คิดเป็นร้อยละ 35.1 ของผู้มีงานทำทั้งหมด) โดยทำงานในสาขาการขนส่ง การขายปลีก มากที่สุดเป็นจำนวน 27,428 คน (คิดเป็นร้อยละ 28.1 ของผู้ทำงานนอกภาคเกษตรกรรมทั้งหมด) รองลงมา ทำงานในสาขาการบริหารราชการและป้องกันประเทศจำนวน 14,539 คน (ร้อยละ 14.9) ก่อสร้าง จำนวน 13,677 คน (ร้อยละ 14.0) และสาขาการผลิต จำนวน 12,467 คน (ร้อยละ 12.8) ตามลำดับ

ตารางที่ 6.1-5 จำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรมและเพศ ปี 2558

อุตสาหกรรม	รวม	ชาย	หญิง
ยอดรวม	278,288	145,468	132,821
ภาคเกษตรกรรม	180,556	94,295	86,261
เกษตรกรรม การป่าไม้และการประมง	180,556	94,295	86,261
นอกภาคเกษตรกรรม	97,732	51,173	46,560

อุตสาหกรรม	รวม	ชาย	หญิง
การขายส่ง การขายปลีก	27,428	13,288	14,140
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	14,539	9,095	5,445
การก่อสร้าง	13,677	11,870	1,807
การผลิต	12,467	5,214	7,253
อื่นๆ	29,621	11,706	17,915

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

4) ด้านเศรษฐกิจ

4.1) ภาพรวมทางเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ของจังหวัดยโสธร ปี พ.ศ 2557 มีมูลค่ารวมเท่ากับ 25,731 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน เท่ากับ 53,120 บาท โดยสาขาการผลิตที่ทำรายได้มากที่สุด คือ สาขาเกษตรกรรม การล่าสัตว์ การป่าไม้ มีมูลค่า 7,421 ล้านบาท รองลงมา คือ สาขาการศึกษา มีมูลค่า 5,169 ล้านบาท และสาขาการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน มีมูลค่า 2,537 ล้านบาท ตามลำดับ

ตารางที่ 6.1-6 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดยโสธร (GPP) ปี 2554 - 2557

สาขาการผลิต	2554	2555r	2556r	2557p
ภาคเกษตร	5,740	7,095	9,299	7,596
เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้	5,615	6,966	9,143	7,421
การประมง	124	129	157	175
ภาคนอกเกษตร	16,494	17,060	18,338	18,135
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	82	101	81	80
อุตสาหกรรม	2,496	1,694	2,112	2,050
การไฟฟ้า แก๊ส และการประปา	303	339	381	411
การก่อสร้าง	1,024	1,241	1,382	1,399
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน	2,072	2,270	2,602	2,537
โรงแรมและภัตตาคาร	61	59	62	72
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	621	643	668	680
ตัวกลางทางการเงิน	1,371	1,595	1,742	1,981
บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และบริการทางธุรกิจ	1,546	1,364	1,503	1,206
การบริหารราชการแผ่นดินและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการ ประกัน สังคมภาคบังคับ	1,630	1,683	1,372	979
การศึกษา	4,011	4,598	4,921	5,169

สาขาการผลิต	2554	2555r	2556r	2557p
การบริการด้านสุขภาพและสังคม	813	891	918	957
การให้บริการชุมชน สังคม และบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ	447	500	536	535
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	16	81	58	79
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	22,233	24,155	27,638	25,731
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ต่อคน (บาท)	45,618	49,642	56,928	53,120

* ตัวเลขเบื้องต้น

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4.1) ด้านเกษตรกรรม จังหวัดยโสธร มีพื้นที่ถือครองการเกษตรในปี 2558จำนวน 1,822,476 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 70.1 ของพื้นที่รวมทั้งจังหวัด (2,600,903 ไร่) โดยส่วนใหญ่จะเป็นที่ทำนามากที่สุดคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 80.5 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด นอกจากนั้น เป็นพื้นที่ทำไร่ ไม้ผล/ไม้ยืนต้น คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.3 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดยโสธร ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา และอ้อยโรงงาน เป็นต้น

ตารางที่ 6.1-7 พื้นที่ถือครองการเกษตร ประจำปี 2558

อำเภอ	จำนวนครัวเรือน		พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)					
	ครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือนเกษตรกร		ทำนา	ทำไร่	ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	พืชผัก ไม้ดอก/ไม้ประดับ	การเกษตรอื่น ๆ	รวมพื้นที่การเกษตร
เมืองยโสธร	43,837	17,286	361,375	242,485	18,958	21,613	1,449	586	285,091
เลิงนกทา	28,678	16,245	589,250	260,000	60,649	58,628	250	7,324	386,851
มหาชนะชัย	15,079	9,461	284,543	166,678	9,740	6,366	839	1,520	185,143
คำเขื่อนแก้ว	19,418	11,336	399,000	192,455	25,127	7,250	578	2,418	227,828
กุดชุม	20,342	12,020	340,000	232,147	39,819	23,512	879	1,025	297,382
ป่าดัว	10,479	6,032	192,500	104,831	13,193	9,687	1,212	784	129,707
ทรายมูล	8,872	5,478	170,485	82,661	11,498	6,327	65	438	100,989
ค้อวัง	6,563	4,440	93,750	84,802	349	785	1,240	57	87,233
ไทยเจริญ	8,804	5,505	170,000	101,281	9,230	11,237	20	484	122,252
รวม 9 อำเภอ	162,072	87,803	2,600,903	1,467,340	188,563	145,405	6,532	14,636	1,822,476

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร, มิถุนายน 2559

ตารางที่ 6.1-8 แสดงพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดยโสธร ปี 2558

พืชเศรษฐกิจสำคัญ	พื้นที่(ไร่)	ผลผลิตรวม(ตัน)	มูลค่า(ล้านบาท)
1. ข้าวเจ้าทั้งสิ้น	1,087,936	488,483	4,152
2. มันสำปะหลัง	130,667	459,948	805
3. ยางพารา	115,258	22,475	719
4. อ้อยโรงงาน	44,083	419,670	411

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร, มิถุนายน 2559

4.3) ด้านอุตสาหกรรม จังหวัดยโสธรมีโรงงานโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ (สะสม) ณ สิ้นปี 2558 จำนวนทั้งสิ้น 269 โรงงาน เงินทุนรวม 4,311.79 ล้านบาท และมีจำนวนคนงาน 4,338 คน โดยโรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็ก (เงินลงทุนไม่เกิน 50 ล้านบาท) จำนวน 252 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 93.68 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด รองลงมาเป็นโรงงานขนาดกลาง (เงินลงทุนมากกว่า 50 ล้านบาท ถึง 200 ล้านบาท) จำนวน 14 โรงงาน หรือร้อยละ 5.20 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด และโรงงานขนาดใหญ่ (เงินลงทุนมากกว่า 200 ล้านบาท ขึ้นไป) จำนวน 3 โรงงาน หรือร้อยละ 1.12 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

ตารางที่ 6.1-9 แสดงขนาดโรงงาน จำนวนโรงงาน เงินลงทุนและคนงาน ณ สิ้นปี 2558

ขนาดโรงงาน	จำนวนโรงงาน (โรงงาน)	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)	จำนวนคนงาน (คน)
โรงงานขนาดเล็ก	252	1,815.93	2,353
โรงงานขนาดกลาง	14	1,285.96	245
โรงงานขนาดใหญ่	3	1,209.90	1,740
รวม	269	4,311.79	4,338

ที่มา: อุตสาหกรรมจังหวัดยโสธร

ประเภทอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ โรงงานทำผลิตภัณฑ์คอนกรีต 37 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 13.75 รองลงมาได้แก่ โรงสีข้าว 31 โรงงาน ร้อยละ 11.52 โรงงานซ่อมและพ่นสีรถยนต์ 20 โรงงาน ร้อยละ 7.43 โรงงานทำวงกบ ประตู หน้าต่าง 19 โรงงาน ร้อยละ 7.06 โรงงานกลึง เจาะ คว้าน กัด ไส และเชื่อมโลหะทั่วไป 13 โรงงาน ร้อยละ 4.83 และโรงงานดัดแปลงหรือซ่อมแซมเครื่องจักร ที่ใช้ในการเกษตร 13 โรงงาน ร้อยละ 4.83 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด ตามลำดับ

ตารางที่ 6.1-10 ประเภทอุตสาหกรรมที่มีการประกอบกิจการมาก 6 ลำดับแรก ณ สิ้นปี 2558

ที่	ประกอบกิจการ	จำนวน โรงงาน (โรงงาน)	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)	จำนวน คนงาน (คน)
1	ทำผลิตภัณฑ์คอนกรีต	37	203.43	289
2	สีข้าว	31	1,064.71	371
3	ซอมและฟั่นสัรยยนต์	20	516.33	216
4	ทำวงกบประตู-หน้าต่างจากไม้	19	80.09	104
5	กลึง เจาะ คว้าน กัด ไส และเชื่อมโลหะทั่วไป	13	30.01	61
6	ตัดแปลงหรือซ่อมแซมเครื่องจักรที่ใช้ใน การเกษตร	13	4.39	43

ที่มา: อุตสาหกรรมจังหวัดยโสธร

จากจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการทั้งหมด 269 โรงงาน สามารถแบ่งเป็นหมวดอุตสาหกรรมตามลักษณะประกอบกิจการได้ 21 หมวดอุตสาหกรรม โดยมีหมวดอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการมาก 5 อันดับแรก ดังนี้

(1) **หมวดอุตสาหกรรมการเกษตร** ได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทโรงสีข้าว , อบเมล็ดพืช , ทำมันเส้น เป็นต้น จำนวน 54 โรงงาน ร้อยละ 20.07 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

(2) **หมวดอุตสาหกรรมโลหะ** ได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์คอนกรีต , คอนกรีตผสมเสร็จ เป็นต้น จำนวน 39 โรงงาน ร้อยละ 14.50 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

(3) **หมวดอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ** ได้แก่ ตัด พับหรือม้วนโลหะ กลึง เจาะ คว้าน กัด ไส และเชื่อมโลหะทั่วไป เป็นต้น จำนวน 30 โรงงาน ร้อยละ 11.15 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

(4) **หมวดอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้** ได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทเลื่อยไม้ แปรรูปไม้, ทำวงกบประตู หน้าต่างจากไม้ เป็นต้น จำนวน 22 โรงงาน ร้อยละ 8.18 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

(5) **หมวดอุตสาหกรรมขนส่ง** ได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทซอม เคาะฟั่นสัรยยนต์ ซ่อมเครื่องยนต์ เป็นต้น จำนวน 21 โรงงาน ร้อยละ 7.81 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

ตารางที่ 6.1-11 อุตสาหกรรมจำแนกตามรายประเภท

ที่	รายการ	จำนวน โรงงาน (โรงงาน)	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)	จำนวน คนงาน (คน)
1	อุตสาหกรรมการเกษตร	54	1,630.48	650
2	อุตสาหกรรมอาหาร	13	210.49	179
3	อุตสาหกรรมเครื่องดื่มน้ำ	1	6.00	15
4	อุตสาหกรรมสิ่งทอ	9	8.43	100
5	อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	1	335.00	1,400
6	อุตสาหกรรมเครื่องหนัง	-	-	-
7	อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	22	118.99	118
8	อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน	7	25.79	72
9	อุตสาหกรรมจากกระดาษและผลิตภัณฑ์จาก กระดาษ	1	2.20	12
10	อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์	-	-	-
11	อุตสาหกรรมเคมี	1	2.30	7
12	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	5	55.30	43
13	อุตสาหกรรมยาง	7	820.11	287
14	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก	13	70.60	150
15	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อลูมิเนียม	39	235.73	317
16	อุตสาหกรรมโลหะ	9	9.34	445
17	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ	30	105.78	157
18	อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล	17	15.56	60
19	อุตสาหกรรมไฟฟ้า	-	-	-
20	อุตสาหกรรมขนส่ง	21	516.43	219
21	อุตสาหกรรมทั่วไป	119	143.21	107
	รวม	269	4,311.79	4,338

ที่มา: อุตสาหกรรมจังหวัดยโสธร

4.4) ด้านการท่องเที่ยว จังหวัดยโสธร มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งในเชิงประวัติศาสตร์โบราณสถาน/โบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา เช่น พระธาตุก่องข้าวน้อย พระธาตุพระอานนท์วัดมหาธาตุ แหล่งโบราณสถาน บ้านสงเปือย เมืองโบราณดงเมืองเตย พระพุทธรูปยโสธร หอไตรวัดสระไตรนุรักษ์ เมืองเก่า บ้านสิงห์ท่า ภูสูง

ภูถ้าพระ โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ สวนสาธารณะพญาแถน หมู่บ้านทำหมอนชิตบ้านศรีฐาน เป็นต้น และงานประเพณีบุญบั้งไฟยโสธร มีชื่อเสียง 1 ใน 5 ของงานประเพณีโลก ที่นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาเที่ยวชมมากที่สุด นอกจากนี้ ยังมีงานประเพณี ที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมายาวนาน เช่น งานประเพณีแห่มาลัย ประเพณีการแห่มาลัยข้าวตอก ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดยโสธรมากขึ้น ทั้งนี้ มีสถานประกอบการที่พักแรมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวรวมกว่า 600 ห้อง

สถานการณ์ท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธร ในช่วงปี 2554 – 2558 มีแนวโน้มดีขึ้นเป็นลำดับ โดยจำนวนนักท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นจาก 433,652 คน ในปี 2554 เป็น 513,244 คน ในปี 2559 ระยะเวลาพำนักเฉลี่ยที่นักท่องเที่ยวพำนักอยู่ในจังหวัดเพิ่มขึ้นจาก 1.98 วัน เป็น 2.06 วัน และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันของนักท่องเที่ยว ก็พบว่า นักท่องเที่ยวได้ใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจาก 748 บาท เป็น 783 บาท เป็นผลทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 493 ล้านบาท ในปี 2554 เป็น 609 ล้านบาท ในปี 2558

ตารางที่ 6.1-12 สถานการณ์ท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร พ.ศ. 2554 - 2558

รายการ	2554	2555	2556	2557	2558p
จำนวนนักท่องเที่ยว	433,652	453,514	499,902	494,385	513,244
ชาวไทย	424,318	442,428	487,629	482,377	500,922
ชาวต่างประเทศ	9,334	11,086	12,273	12,008	12,322
ระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว (วัน)	1.98	2.00	2.13	2.10	2.06
ชาวไทย	1.96	1.98	2.12	2.09	2.04
ชาวต่างประเทศ	2.48	2.45	2.43	2.41	2.43
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/คน/วัน)	783	749	735	764	783
ชาวไทย	741	739	724	753	771
ชาวต่างประเทศ	977	1,033	1,051	1,087	1,116
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)	493	514	576	582	609
ชาวไทย	473	489	549	555	580
ชาวต่างประเทศ	20	24	27	27	29
สถานประกอบการที่พักแรม (จำนวนห้อง)	627	667	667	606	606

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

5) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์

5.1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

● **ด้านไฟฟ้า** จังหวัดยโสธร มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน โดยมีผู้ใช้ไฟฟ้าในปี 2558 เป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 155,600 ราย พลังงานไฟฟ้าที่จำหน่ายและใช้รวม 312,081,187 กิโลวัตต์-ชั่วโมง

ตารางที่ 6.1-13 สถิติผู้ใช้ไฟฟ้า และการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า จังหวัดยโสธร

ประเภทผู้ใช้	2554	2555	2556	2557	2558
จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า (ราย)	140,887	145,145	148,724	152,137	155,600
พลังงานไฟฟ้าที่จำหน่ายและใช้ (กิโลวัตต์-ชั่วโมง)	248,107,439	271,511,853	278,621,276	298,522,054	312,081,187
บ้านอยู่อาศัย	118,404,093	131,031,692	136,702,738	144,501,502	152,563,748
กิจการขนาดเล็ก	41,927,886	47,082,017	56,379,789	57,570,073	60,400,319
กิจการขนาดกลาง	35,086,093	45,523,549	56,873,728	57,263,179	62,827,791
กิจการขนาดใหญ่	14,258,960	14,380,064	16,756,513	23,357,280	24,283,049
อื่น ๆ ^{1/}	38,430,407	33,494,531	11,908,508	15,830,020	12,006,280

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

● **ด้านประปา** การประปาส่วนภูมิภาค จังหวัดยโสธร สามารถผลิตน้ำในปี 2558 ได้เป็นจำนวน 6,898,950 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่จำหน่ายรวม 4,908,776 ลูกบาศก์เมตร และมีผู้ใช้น้ำรวมเป็นจำนวน 20,428 ราย

ตารางที่ 6.1-14 สถิติผู้ใช้น้ำ ปริมาณการผลิตและการจำหน่ายของการประปาส่วนภูมิภาค จังหวัดยโสธร

รายการ	2554	2555	2556	2557	2558
ผู้ใช้น้ำ (ราย)	17,728	18,466	19,248	19,894	20,428
ปริมาณน้ำผลิตจริง (ลูกบาศก์เมตร)	5,572,540	5,879,776	6,042,241	6,044,678	6,898,950
ปริมาณน้ำขาย (ลูกบาศก์เมตร)	4,369,399	4,559,697	4,672,077	4,641,004	4,908,776

ที่มา : การประปาส่วนภูมิภาค

● **ด้านโทรศัพท์** จังหวัดยโสธรมีชุมสายโทรศัพท์ในทุกอำเภอ รวม 16 ชุมสาย มีหมายเลขให้เข้า 18,684 เลขหมาย มีผู้เข้า 13,520 เลขหมาย เป็นโทรศัพท์สาธารณะ

1,509 เลขหมาย นอกจากนี้ยังมีระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่เครือข่าย AIS เครือข่าย DTAC เครือข่าย TRUEMOVE เครือข่าย TRUEMOVE-H และเครือข่าย my ครอบคลุมทุกพื้นที่

5.2) การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ จังหวัดยโสธร มีเส้นทางคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ทางบก (เส้นทางถนน) ที่สำคัญที่เชื่อมโยงกับจังหวัดภายในภูมิภาค และกลุ่มจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม) กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (อำนาจเจริญ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์) และการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งระหว่างภูมิภาคภายในประเทศไทย ตลอดจนการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้

(1) ด้านการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งภายในประเทศ

(1.1) เส้นทางถนน การคมนาคมขนส่งทางถนนของจังหวัดยโสธร มีเส้นทางคมนาคมโดยทางรถยนต์อย่างเดียว โครงข่ายถนนเข้าถึงทุกหมู่บ้าน โดยเส้นทางถนน เป็นทางหลวงแผ่นดิน 7 สาย ระยะทาง 320 กิโลเมตร ทางหลวงท้องถิ่น 245 สาย ระยะทาง 898 กิโลเมตร ผิวจราจรส่วนใหญ่ เป็นทางลูกรัง และทางหลวงชนบท 22 สาย ระยะทาง 460 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง 411 กิโลเมตร และลูกรัง 49 กิโลเมตร เส้นทางสายหลักที่ใช้เชื่อมโยงภายในภูมิภาค และพื้นที่ภาคกลางของไทย มีเส้นทางถนนสายหลักที่สำคัญดังนี้

(1.2) เส้นทางกรุงเทพฯ – ยโสธร ประกอบด้วย

● **เส้นทางที่หนึ่ง** จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) จนถึงจังหวัดสระบุรี แยกขวาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ผ่านจังหวัดนครราชสีมา อำเภอนครราชสีมา จนถึงอำเภอบ้านไผ่ แล้วแยกขวาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 23 ผ่านอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอสว่างภูมิ จนถึงจังหวัดยโสธร

● **เส้นทางที่สอง** จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) จนถึงจังหวัดสระบุรี แยกขวาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) จนถึงจังหวัดนครราชสีมา เลี้ยวขวาเข้าเส้นทางหลวงหมายเลข 207 ที่บ้านวัด ไปจนถึงอำเภอบรบือ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 202 ผ่านอำเภอบรบือ อำเภอยุทธยาภิรักษ์ อำเภอกันทรวิชัย อำเภอสว่างภูมิ ไปจนถึงจังหวัดยโสธร

(1.3) เส้นทางยโสธร – จังหวัดมุกดาหาร จากจังหวัดยโสธร ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 2169 ผ่านอำเภอนครราชสีมา กุดชุม ไทยเจริญ เล็งนกทาง เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 212 ไปยังจังหวัดมุกดาหาร หรือ เส้นทางหมายเลข 2277 เข้าสู่อำเภอดอนตาล ซึ่งรวมระยะทางประมาณ 116 กิโลเมตร

(1.4) เส้นทางยโสธร – ร้อยเอ็ด – มหาสารคาม จากจังหวัดยโสธร ใช้ทางหลวงหมายเลข 23 เข้าสู่จังหวัดร้อยเอ็ด ที่อำเภอเสลภูมิ รัชชบุรี เมืองร้อยเอ็ด เข้าสู่จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งรวมระยะทางประมาณ 113 กิโลเมตร

(1.5) เส้นทางยโสธร – อำนาจเจริญ – อุบลราชธานี - ศรีสะเกษ - สุรินทร์ – บุรีรัมย์ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 23 เชื่อมโยงจังหวัดยโสธร – อุบลราชธานี , เส้นทางหลวงหมายเลข 23 เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 2083 เชื่อมโยงจังหวัดยโสธร – ศรีสะเกษ , เส้นทางหลวงหมายเลข 23 เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 202 เชื่อมโยงจังหวัดยโสธร – อำนาจเจริญ , เส้นทางหลวงหมายเลข 23 เข้าสู่จังหวัดร้อยเอ็ด เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 202 ผ่านอำเภอพนมไพร อำเภอสุวรรณภูมิ เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 214 เข้าสู่จังหวัดสุรินทร์ , เส้นทางหมายเลข 23 เข้าสู่จังหวัดร้อยเอ็ดผ่านเส้นทางหมายเลข 214 เข้าสู่อำเภอเกษตรวิสัย พยัคฆภูมิพิสัย ผ่านเส้นทาง 219 เข้าสู่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

(2) ด้านการเชื่อมโยงคมนาคมขนส่งภายนอกประเทศ สามารถเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน (AEC) โดยเชื่อมโยงเส้นทางการขนส่งกับจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเป็นประตู (Gate Way) เชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ ด้านการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษระหว่างไทยกับสปป.ลาว ผ่านทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก (East – West Economic Corridor : EWEC) ภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง GMS (Greater Mekong Sub region) เชื่อมโยงประเทศทางฝั่งตะวันออกของไทยได้แก่ สปป.ลาว – เวียดนาม สามารถเชื่อมโยงไปยังตลาดต่างประเทศโดยผ่านท่าเรือด่านงของประเทศไทยเวียดนาม โดยใช้เส้นทางจังหวัดยโสธร – เส้นทาง R9 (East – West Economic Corridor : EWEC) ตามหลวงหมายเลข 1 จากจังหวัดยโสธร ผ่านเส้นทางหลวงหมายเลข 2169 เข้าสู่อำเภอรามมูล กุดชุม ไทยเจริญ เล็งนกทาง เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 212 ไปยังจังหวัดมุกดาหาร เชื่อมโยงสะพานมิตรภาพไทย-สปป.ลาว แห่งที่ 2 เข้าสู่ประเทศสปป.ลาว ที่เมืองคันทะบุรี (แขวงสะหวันนะเขต) โดยใช้เส้นทางหมายเลข 9 ซึ่งเป็นโครงข่ายถนนอาเซียน จากบริเวณสะพานเขตของประเทศลาว ผ่านด่านลาวบาว และเมืองดองฮา แขวงกวานตริ ของประเทศเวียดนาม และเปลี่ยนมาใช้เส้นทางหมายเลข 1A ผ่านเมืองฮอยอัน เส้นทางที่เรียกว่าเส้นทางไหวาน ผ่านอุโมงค์ที่ยาวที่สุดในเอเชีย เจาะทะลุภูเขาไหวาน 6.3 กม มุ่งสู่ด่านงซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่ใช้ในการขนส่งสินค้าของประเทศลาวและเวียดนามผ่านทางทะเลที่ท่าเรือด่านง ของเวียดนามต่อไป ซึ่งตลาดเป้าหมายที่สำคัญของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวของไทยที่สามารถเชื่อมโยงการขนส่งตามเส้นทางดังกล่าว ได้แก่ สปป.ลาว, เวียดนาม, ฮองกง, จีน, ไต้หวัน, ญี่ปุ่น, เกาหลีใต้ ซึ่งกลุ่มประเทศดังกล่าวเป็นตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวที่สำคัญของไทย เช่น ผลิตภัณฑ์แป้งข้าวเจ้า/ข้าวเหนียว ผลิตภัณฑ์ข้าวปรุ้งแต่ง เส้นหมี่ปีฮุน เส้นหมี่และเส้นก๋วยเตี๋ยวพร้อมปรุง น้ำมันรำข้าว เป็นต้น

6.2 ศักยภาพเชิงอุตสาหกรรม (อุตสาหกรรมแปรรูปข้าว ผลผลิตภัณฑ์จากข้าว) จังหวัดยโสธร

การวิเคราะห์ศักยภาพเชิงอุตสาหกรรม จะพิจารณาจาก (1) นโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดยโสธร ตอบสนองต่อนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวของประเทศทั้งในระดับประเทศและระดับกระทรวง (2) เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบและกระบวนการผลิตส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดยโสธร และ (3) ชี้วัดความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร

1) นโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว

1.1) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธร

จังหวัดยโสธร ได้กำหนดตำแหน่งการพัฒนา (Positioning) เป็น “เมืองเกษตรอินทรีย์” โดยกำหนดวิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธร 4 ปี (ปี 2557 – 2560) ไว้ว่า “ยโสธรเมืองแห่งวิถีอีสาน เกษตรอินทรีย์ก้าวไกลสู่สากล” และมียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์สู่สากล คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 “ส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ครบวงจร” โดยมีเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ และกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา 2 กลยุทธ์ เพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์ตลอดห่วงโซ่ ตั้งแต่ต้นน้ำ(การผลิต) กลางน้ำ(การแปรรูป) จนถึงปลายน้ำ(การตลาด) ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 : ยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การแปรรูปสินค้าการเกษตรให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 2 : ส่งเสริมการตลาดสินค้าการเกษตรสู่สากล

นอกจากนี้ จังหวัดยโสธร ยังได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (MOU) เพื่อร่วมขับเคลื่อน “โครงการพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร” หรือยโสธรโมเดลด้านเกษตรอินทรีย์ครอบคลุมทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ มีวัตถุประสงค์ของความร่วมมือโดยเน้น 3 เรื่อง คือ

(1) เพื่อพัฒนาและสร้างให้จังหวัดยโสธรเป็นต้นแบบการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศ ที่ครอบคลุมทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

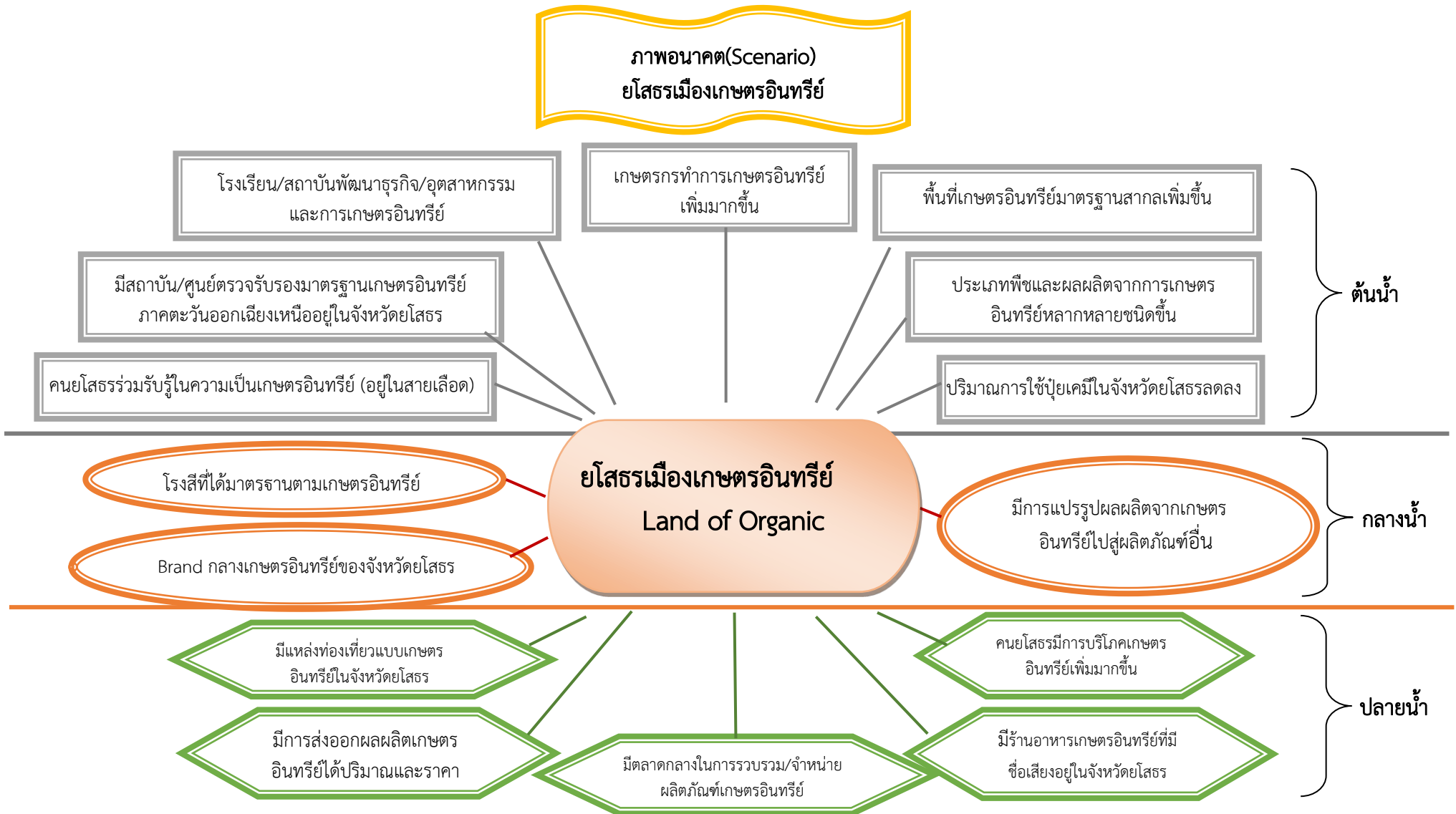
(2) เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์เดิม และสนับสนุนการขยายพื้นที่ผลิตตามแนวทางเกษตรอินทรีย์

(3) เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยอาศัยการขยายผลจากกลุ่มหรือเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่

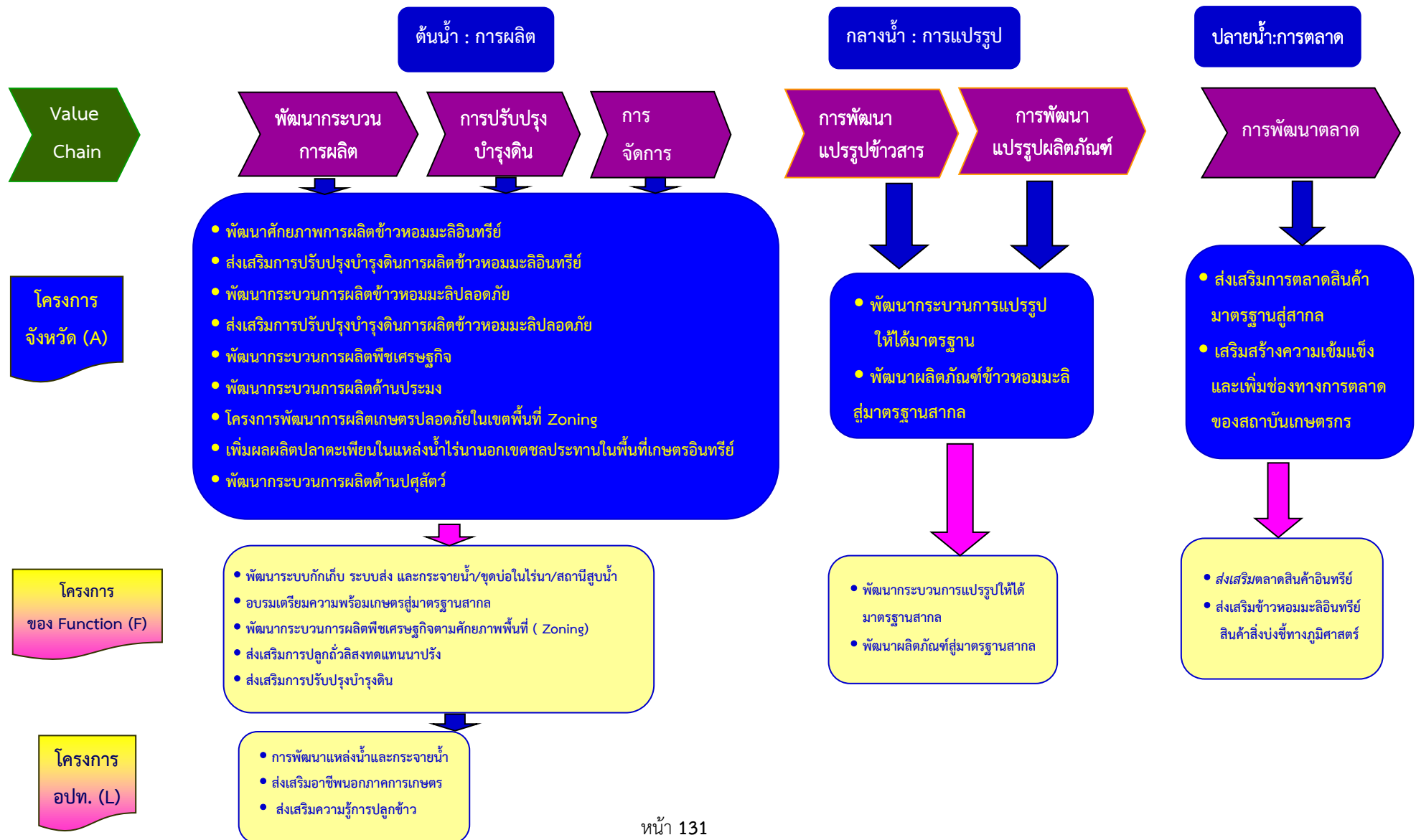
โครงการวิจัยการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร

ตามบันทึกข้อตกลงนี้ มีระยะเวลาความร่วมมือ 3 ปี ตั้งแต่เดือนมกราคม 2559 - มกราคม 2562 โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และจังหวัดยโสธรจะร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ภายใต้โครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

แผนภาพที่ 6.2-1 ภาพอนาคต(Scenario) ยโสธรเมืองเกษตรอินทรีย์

แผนภาพที่ 6.2-2 Value Chain การส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ครบวงจร

จังหวัดยโสธร ได้ประกาศเป็นจังหวัดนำร่องในการทำเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือโครงการพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร และได้จัดทำ **“ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร พ.ศ. 2559-2561”** เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนงานโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์ในระดับพื้นที่ของจังหวัดยโสธร ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างกระแสการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ 1. คนยโสธรรับรู้และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์อย่างกว้างขวาง

2. มีรูปแบบสัญลักษณ์เกษตรอินทรีย์วิถียโสธร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์ และการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ให้เต็มศักยภาพ

ยุทธศาสตร์ 1. มีเกษตรกรทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้น

2. มีพื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร

3. มีการจัดตั้งโรงเรียนเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร

4. การทำการเกษตรอินทรีย์วิถียโสธรมีต้นทุนดำเนินการที่ลดลง

5. มีประเภทของพืชและผลผลิตจากเกษตรอินทรีย์หลากหลายขึ้น

6. มีสถาบันพัฒนาธุรกิจหรืออุตสาหกรรมเกษตรอินทรีย์

7. จังหวัดยโสธรเป็นศูนย์กลางในการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของภาค

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มความสามารถในการรับซื้อและส่งเสริมการแปรรูปเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ 1. มีผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการแปรรูปผลผลิตเกษตรอินทรีย์หลากหลายชนิดขึ้น

2. มีโรงสีที่ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น

3. มีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำสนับสนุนในการรับซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ที่ 4 เพิ่มตลาด และช่องทางการจำหน่ายในและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ 1. มูลค่าการส่งออกผลผลิตและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ไปต่างประเทศเพิ่มขึ้น

2. มูลค่าการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ในต่างประเทศเพิ่มขึ้น

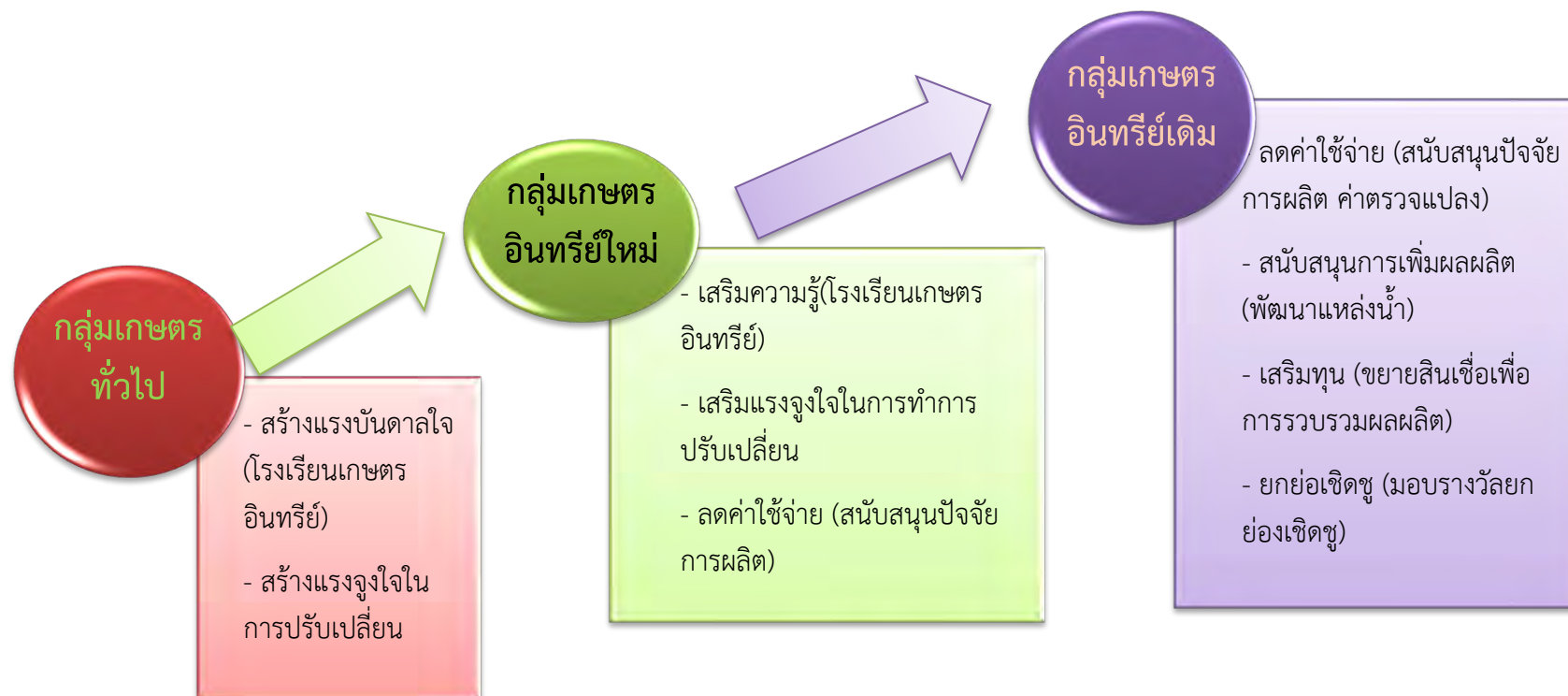
3. มีตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดยโสธรเพิ่มมากขึ้น

4. มีตลาดกลางในการรวบรวมจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ในจังหวัด

5. มีร้านอาหารเกษตรอินทรีย์เกิดขึ้นในจังหวัดยโสธร

6. เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดยโสธร

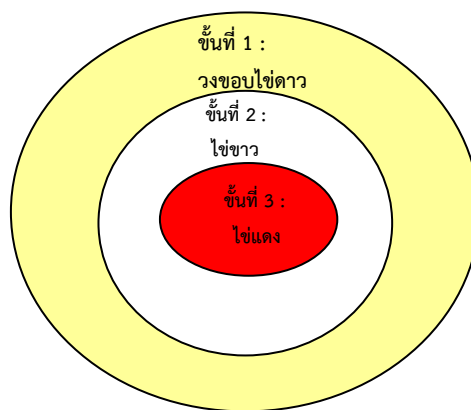
แผนภาพที่ 6.2-3 แนวทางการเสริมความเข้มแข็งและขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์

ที่มา : ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร พ.ศ. 2559-2561

ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดยโสธรประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนาข้าวเป็นหลัก โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่ปลูกมากที่สุด และมีกลุ่มเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีการส่งออกจำหน่ายต่างประเทศ ข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดยโสธร เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสร้างรายได้เข้าสู่จังหวัดเป็นจำนวนมาก จังหวัดยโสธรจึงได้กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่สากล ในช่วงแผนพัฒนาจังหวัด ปี 2557 – 2560 โดยใช้ “ยุทธศาสตร์ไข่ดาว” ประกอบด้วยกลยุทธ์บันได 3 ขั้น ตามแผนภาพที่ 6.2-4

แผนภาพที่ 6.2-4 การพัฒนาศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิตาม “ยุทธศาสตร์ไข่ดาว”

ชั้นที่ 1 : วงขอบไข่ดาว หมายถึง การเตรียมความพร้อมเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เข้าสู่การผลิตตามระบบ GAP โดยมีเป้าหมายเพิ่มพื้นที่ปลูก ร้อยละ 20 ต่อปี

ชั้นที่ 2 : ไข่ขาว หมายถึง การผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบมาตรฐาน GAP โดยมีเป้าหมายเพิ่มพื้นที่ปลูก ร้อยละ 20 ต่อปี

ชั้นที่ 3 : ไข่แดง หมายถึง การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โดยมีเป้าหมายเพิ่มพื้นที่ปลูก ร้อยละ 10 ต่อปี

สำหรับแนวทางการขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์ไข่ดาว มีดังนี้

○ การเตรียมความพร้อมเข้าสู่การผลิตตามระบบ GAP ในขั้นตอนที่ 1 จะดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในการผลิตข้าวให้ปลอดภัย

○ การผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบมาตรฐาน GAP ในขั้นตอนที่ 2 จะดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้มาตรฐานตามระบบการจัดการคุณภาพข้าว GAP

○ การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในขั้นตอนที่ 3 จะดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้มาตรฐานตามระบบ มกท. หรือ BCS และส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ให้มีความเข้มแข็งและขยายพื้นที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 6.2-1 แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ตามยุทธศาสตร์ไข่ดาว

ขั้นที่	แนวทางการขับเคลื่อน	การสนับสนุน
ขั้นตอนที่ 1 : วงขอบไข่ดาว เป็นการเตรียมความพร้อมเกษตรกรเข้าสู่การผลิตตามระบบ GAP (20% ต่อปี)	- ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในการผลิตข้าวให้ปลอดภัย	- ฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความรู้ในการผลิตข้าวที่ปลอดภัย
ขั้นตอนที่ 2 : ไข่ขาว เป็นการผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้มาตรฐานตามระบบการจัดการคุณภาพข้าวมาตรฐาน GAP (20% ต่อปี)	- ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้มาตรฐานตามระบบการจัดการคุณภาพข้าว GAP	- ฝึกอบรม/ถ่ายทอด ความรู้แก่เกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบโรงเรียนเกษตรกร - ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน - พัฒนาแหล่งน้ำในไร่นา - มีศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว - มีศูนย์บริหารจัดการศัตรูพืช - มีกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ - ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ (โค, กระบือ) - ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในนาข้าว - การตรวจรับรองมาตรฐานตามระบบ GAP
ขั้นตอนที่ 3 : เป็นการผลิตตามระบบข้าวหอมมะลินทรีย์ (10% ต่อปี)	- ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้มาตรฐานตามระบบ มกท. หรือ BCS - ส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ให้มีความเข้มแข็ง และขยายพื้นที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง	- ฝึกอบรม/ถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรให้มีทักษะ ความชำนาญในการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ - ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน - พัฒนาแหล่งน้ำในไร่นา - มีศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว - มีศูนย์บริหารจัดการศัตรูพืช - มีกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ - ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ (โค, กระบือ) - ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในนาข้าว - ส่งเสริมการปลูกแตงโมอินทรีย์ ถั่วลิสง - ค่าใช้จ่ายสนับสนุนการตรวจรับรองภายในของกลุ่ม - การตรวจรับรองมาตรฐานตามระบบ มกท. หรือ BCS - มีการตรวจสอบสุขภาพเกษตรกร

ที่มา : สำนักงานจังหวัดยโสธร

การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ตามยุทธศาสตร์ไขดาว ได้กำหนดกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ตามที่ได้แสดงในตารางที่ 6.2-2

ตารางที่ 6.2-2 กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์
ตามยุทธศาสตร์ไขดาว

ต้นน้ำ	กลางน้ำ	ปลายน้ำ
<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมปรับปรุงบำรุงดิน - การพัฒนาแหล่งน้ำในไร่นา - การผลิตเมล็ดพันธุ์ดี - มาตรฐานการผลิต - การจัดการระบบการผลิต - ศูนย์ผลิตเชื้อชีวภัณฑ์ - ส่งเสริมการเลี้ยงปลุกสัตว์(โค, กระบือ) - ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในนาข้าว - กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ - การตรวจรับรองแปลงผลิต - การตรวจสุขภาพเกษตรกร 	<ul style="list-style-type: none"> - การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิต - การรวบรวมผลผลิต - การถ่ายทอดความรู้ การแปรรูป - การตรวจรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ - แหล่งเงินทุนสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ 	<ul style="list-style-type: none"> - การรวบรวมผลิตภัณฑ์ - การพัฒนาผลิตภัณฑ์ - การตลาด

ที่มา : สำนักงานจังหวัดยโสธร

1.2) นโยบาย/ มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว (ระดับประเทศ และระดับหน่วยงาน)

จังหวัดยโสธร มีนโยบายและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว ในกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวที่มีการสร้างคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ (Value Creation) โดยมุ่งเน้นการต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น นวัตกรรม เทคโนโลยี ภายในห่วงโซ่การผลิต ที่สอดคล้องกับนโยบาย/ มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งในระดับประเทศ และระดับหน่วยงาน ดังนี้

- **ระดับประเทศ** พิจารณาจากความสอดคล้องกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด ระยะเวลา 4 ปี (พ.ศ. 2557 – 2560) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (กนจ.) ซึ่งแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดดังกล่าว ได้นำกรอบนโยบายรัฐบาล แผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (สศช.) แผนพัฒนาภาค (ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) มาเป็นแนวทางในการกำหนดบทบาท หรือจุดยืนการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ (Positioning) สำหรับกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนล่าง 2 (ยโสธร อำนาจเจริญ อุบลราชธานี และศรีสะเกษ) ได้กำหนดวิสัยทัศน์และบทบาทหรือจุดยืนการพัฒนา (Positioning) ดังนี้

- **วิสัยทัศน์** : “ข้าวหอมมะลิเป็นเลิศ การท่องเที่ยวและการค้าชายแดนได้มาตรฐานสากล”

- **บทบาทหรือจุดยืนการพัฒนา (Positioning)**

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
ยโสธร	- ภาคเกษตร (ข้าวหอมมะลิอินทรีย์)
	- การค้าชายแดน
	- เมืองท่องเที่ยว
อำนาจเจริญ	- การค้าชายแดน
	- ภาคเกษตร (ยางพารา ข้าวหอมมะลิ)
อุบลราชธานี	- การค้าชายแดนเพื่อการค้าการลงทุน
	- ภาคเกษตร (มันสำปะหลัง ยางพารา ข้าวหอมมะลิ)
ศรีสะเกษ	- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
	- การค้าชายแดน
	- ภาคเกษตร (ข้าวหอมมะลิ)

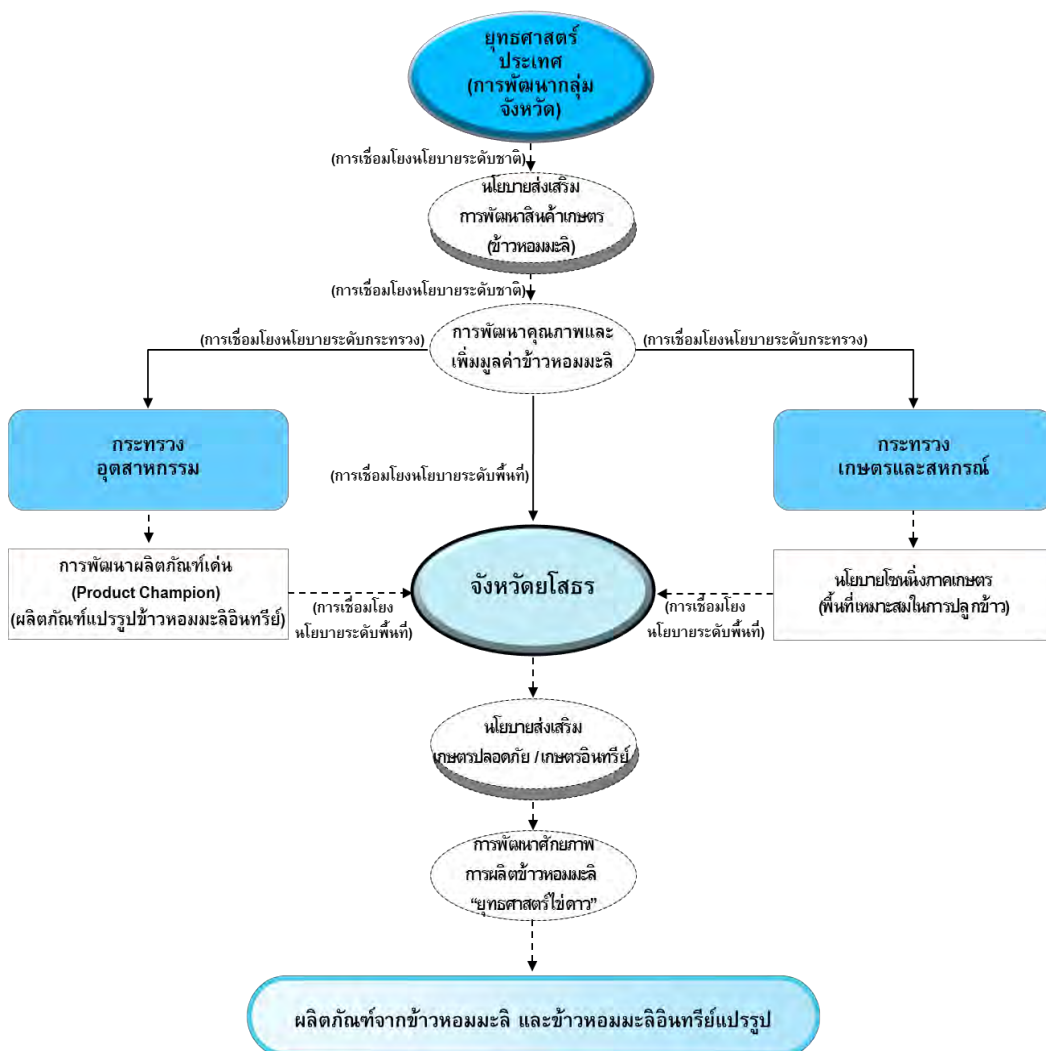
- **ยุทธศาสตร์การพัฒนา** จังหวัดยโสธร ได้กำหนดให้ข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพหรือ Product Champion ของจังหวัด ที่จะได้รับการพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 (อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร อำนาจเจริญ) ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนากลุ่มจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2557 – 2560) ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 1 *พัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิสู่ความต้องการของตลาด*

● **ระดับหน่วยงาน (กระทรวง)** พิจารณาจากความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของ 2 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงอุตสาหกรรม โดย

- **กระทรวงเกษตรและสหกรณ์** ได้จัดทำเขต(Zoning) ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยวิเคราะห์ความเหมาะสมของที่ดิน กับปัจจัยความต้องการของพืชแต่ละชนิด ตามสภาพที่มีการเพาะปลูก ร่วมกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ เขตป่าไม้ตามกฎหมาย เขตพื้นที่โครงการชลประทาน และได้ดำเนินการจัดทำประกาศเรื่องการกำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวเป็นรายจังหวัด อำเภอ และตำบล โดยกำหนดเขตที่เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกข้าวของจังหวัดยโสธรไว้จำนวน 9 อำเภอ 79 ตำบล

- **กระทรวงอุตสาหกรรม** ได้มอบนโยบายให้อุตสาหกรรมจังหวัดทุกจังหวัด สํารวจศักยภาพของวัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป โดยใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้คัดสรรสินค้าเพื่อพัฒนาเป็น Product Champion ของแต่ละจังหวัด อันเป็นปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศที่อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรของไทยจะสามารถแข่งขันได้ หากต้องเผชิญกับประเทศที่มีเทคโนโลยีสูงกว่าหรือมีต้นทุนวัตถุดิบและแรงงานที่ต่ำกว่า บนเวทีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ทั้งนี้ จังหวัดยโสธรได้คัดสรรผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว เพื่อพัฒนาเป็น Product Champion ของจังหวัด

แผนภาพที่ 6.2-5 แสดงความเชื่อมโยงด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร

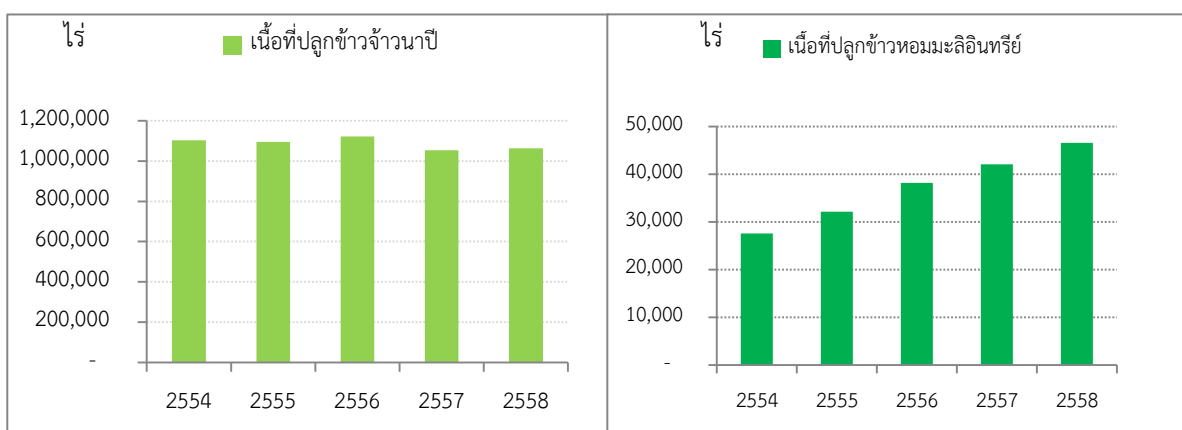
2) ศักยภาพอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดยโสธร

2.1) การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ (ต้นน้ำ)

ข้าวอินทรีย์ (Organic Rice) เป็นข้าวที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ (Organic Farming หรือ Organic Agriculture) โดยเกษตรกรต้องใช้น้ำฝนในการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นหลัก ไม่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำร่วมกับพื้นที่ที่ปลูกข้าวทั่วไปที่ใช้สารเคมี รวมถึงระบบน้ำจากโครงการชลประทานด้วย เป็นการผลิตข้าวที่ไม่ใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนการผลิตและระหว่างการเก็บรักษาผลผลิต แต่เน้นการใช้สารอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ในการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน เพื่อให้ต้นข้าวมีความสมบูรณ์และแข็งแรงตามธรรมชาติ สามารถต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูได้ดี ทั้งนี้ ต้องไม่มีสารพิษตกค้างปนเปื้อนผลผลิตในดินและน้ำ เป็นการรักษาสภาพแวดล้อมและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ทำให้ชาวนาและผู้บริโภคมีสุขอนามัย คุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน

ตามการกำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดยโสธรมีพื้นที่เหมาะสมในการเพาะปลูกข้าวทั้งสิ้น 9 อำเภอ 79 ตำบล จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร ในปี 2558 มีพื้นที่ปลูกข้าวเจ้านาปีทั่วไปประมาณ 1,063,295 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ประมาณ 46,625 ไร่ โดยพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในช่วงปี 2554-2558 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์กับพื้นที่ปลูกข้าวเจ้านาปีทั่วไป จะเห็นว่า พื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ยังมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย ในขณะที่พื้นที่ปลูกข้าวเจ้านาปีทั่วไปเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงโอกาสของจังหวัดยโสธรที่จะสามารถขยายเนื้อที่การปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ได้ จากการมีพื้นที่ปลูกข้าวเจ้านาปีทั่วไปรองรับการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ในอนาคตได้อีกเป็นจำนวนมาก

แผนภูมิ 6.2-6 พื้นที่ปลูกข้าวเจ้านาปี และข้าวหอมมะลิอินทรีย์ พ.ศ. 2554-2558

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

ตารางที่ 6.2-3 พื้นที่ปลูกข้าวเจ้านาปี และข้าวหอมมะลิอินทรีย์ พ.ศ. 2555-2558

ปี พ.ศ.	ข้าวเจ้านาปี			ข้าวหอมมะลิอินทรีย์		
	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (กก.)
2555	1,116,630	391,951	432			
2556	1,121,639	403,842	438	38,126	345,755	375
2557	1,052,553	456,028	450	42,126	1,107	373
2558	1,063,295	438,205	449	46,626	370,864	380

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร, 2559

จังหวัดยโสธร มีกลุ่มเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มาเป็นระยะเวลายาวนาน ในปี 2558 มีกลุ่มเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ที่เข้าสู่กระบวนการตรวจรับรองมาตรฐานจากสถาบัน มกท. จำนวน 10 กลุ่ม กระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอต่างๆของจังหวัด มีจำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ทั้ง 10 กลุ่มรวม 2,379 ราย รวมพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ประมาณ 37,111 ไร่ ได้ผลผลิตรวม 12,754 ตัน คิดเป็นผลผลิตเฉลี่ย 397.5 กิโลกรัมต่อไร่ โดยแต่ละกลุ่มมีจำนวนสมาชิกและพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในปี 2558 ดังนี้

(1) **กลุ่มเกษตรกรทำนानาโน** ตั้งอยู่ที่ 52 หมู่ 2 บ้านโสกชุมปูน ตำบลนาโน อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 265 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 6,388 ไร่ ผลผลิตรวม 1,775 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 390 กิโลกรัม/ไร่

(2) **กลุ่มเกษตรกรทำนาบากเรือ** ตั้งอยู่ที่ 118 หมู่ 4 บ้านดอนผึ้ง ต.บากเรือ อ.มหาชนะชัย จ.ยโสธร มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 121 ราย พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 2,914.5 ไร่ ผลผลิตรวม 433.25 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 400 กิโลกรัม/ไร่

(3) **กลุ่มข้าวคุณค่าชาวนาคณธรรม** ตั้งอยู่ที่ 80 หมู่ 8 บ้านม่วงไข่ ต.กระจาย อ.ป่าดิว จ.ยโสธร มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 52 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 978.49 ไร่ ผลผลิตรวม 217.73 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 350 กิโลกรัม/ไร่

(4) **กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนน้ำอ้อม** ตั้งอยู่ 27 หมู่ 10 บ้านศิริพัฒนา ต.น้ำอ้อม อ.ค้อวัง จ.ยโสธร เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 และจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเมื่อ

ปี พ.ศ. 2551 พื้นที่ดำเนินการของกลุ่มกระจายในพื้นที่ตำบลน้ำอ้อม และตำบลผือฮี โดยอยู่ในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 863 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 16,773 ไร่ ผลผลิตรวม 7,746.70 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 550 กิโลกรัม/ไร่

(5) **กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรธรรมชาติหนองยอ** เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2536 พื้นที่ดำเนินการของกลุ่มกระจายในพื้นที่ตำบลกำเม็ด และนาโส่ ซึ่งตั้งอยู่ที่ 72 หมู่ 4 ตำบลกำเม็ด อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 500 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 2,251.38 ไร่ ผลผลิตรวม 417.12 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 390 กิโลกรัม/ไร่

(6) **กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคมโนนยาง** ตั้งอยู่ 169 หมู่ 17 บ้านโนนยาง ต.กำเม็ด อ.กุดชุม จ.ยโสธร มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 118 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 2,140 ไร่ ผลผลิตรวม 623.20 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 380 กิโลกรัม/ไร่

(7) **กลุ่มสหกรณ์เกษตรกรอินทรีย์เลิงนกทา-ไทยเจริญ จำกัด** ตั้งอยู่ 110 หมู่ 5 บ้านสามัคคี ต.สามัคคี อ.เลิงนกทา เป็นกลุ่มเกษตรกรที่แยกตัวจากกลุ่มเกษตรกรทำนาห้องแซง อำเภอห้องแซง จังหวัดยโสธร ซึ่งเริ่มจัดทำโครงการเกษตรกรอินทรีย์ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตเข้าสู่ระบบเกษตรกรอินทรีย์ ในปี พ.ศ. 2547 ได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากทางจังหวัดในการก่อสร้างโรงสีข้าวขนาด 40 ตัน/วัน มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 105 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 1,125.50 ไร่ ผลผลิตรวม 450 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 400 กิโลกรัม/ไร่

(8) **กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์และข้าวอินทรีย์บ้านคำครตา** ตั้งอยู่ 175 หมู่ 9 บ้านคำครตา ต.ดงมะไฟ อ.ทรายมูล มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 40 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 714.50 ไร่ ผลผลิตรวม 250 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 385 กิโลกรัม/ไร่

(9) **กลุ่มสหกรณ์เกษตรกรอินทรีย์แทนรักษ์ จำกัด** ตั้งอยู่ 335 หมู่ 9 บ้านศาลาแดง ต.เขื่องคำ อ.เมืองยโสธร มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 254 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 2,412.50 ไร่ ผลผลิตรวม 455 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 380 กิโลกรัม/ไร่

(10) **กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคุณค่าชวานาคณาธรรม** ตั้งอยู่ 80 หมู่ 8 บ้านม่วงไข่ ต.กระจาย อ.ป่าดิว มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 61 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 1,412.70 ไร่ ผลผลิตรวม 385 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 350 กิโลกรัม/ไร่

การปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดยโสธรมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปี 2558 กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรยั่งยืนน้ำอ้อม (หมู่ 10 บ้านศิริพัฒนา ต.น้ำอ้อม อ.ค้อวัง) โดยมีพื้นที่ปลูกมากถึง 16,773 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 45.2 ของพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์รวมทั้งจังหวัดยโสธร รองลงมาเป็นพื้นที่ปลูกของกลุ่มเกษตรกรทำนานาโส่ (หมู่ 2 บ้านโสกขุมปูน ต.นาโส่ อ.กุดชุม) 6,388 ไร่ กลุ่มเกษตรกรทำนาบากเรือ (หมู่ 4 บ้านดอนฝั่ง

ต.บากเรือ อ.มหาชนะชัย) 2,914.5 ไร่ และกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์แพนรักษ์ จำกัด (หมู่ 9 บ้านศาลาแดง ต.เชียงคำ) 2,412.5 ไร่ ตามลำดับ

ด้านปริมาณผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่) ในปี 2558 กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่) สูงที่สุด ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนน้ำอ้อม (หมู่ 10 บ้านศิริพัฒนา ต.น้ำอ้อม อ.ค้อวัง) โดยได้รับผลผลิตเฉลี่ยถึง 550 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาเป็นกลุ่มเกษตรกรทำนาบากเรือ (หมู่ 4 บ้านดอนผึ้ง ต.บากเรือ อ.มหาชนะชัย) และกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์เลิงนกทา-ไทยเจริญ จำกัด (หมู่ 5 บ้านสามัคคี ต.สามัคคี อ.เลิงนกทา) โดยได้รับผลผลิตเฉลี่ย 400 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนกลุ่มที่ได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่น้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม (หมู่ 8 บ้านม่วงไข่ ต.กระจาย อ.ป่าดัว) มีผลผลิตเฉลี่ย 350 กิโลกรัมต่อไร่

ตารางที่ 6.2-4 กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์จังหวัดยโสธร

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ปี 2556			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2557			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2558			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่(กก./ ไร่)	มาตรฐาน การผลิต
		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)		
1	กลุ่มเกษตรกรทำ นานาไส้ หมู่ 2 บ้าน โสภณชุมพูน ต.นาโสี อ.กุดชุม	228	6,302.25	2,300.32	365	240	6,302.25	2,332.00	370	265	6,388.00	1,775.00	390	มกท.
2	กลุ่มเกษตรกรทำนา บากเรือ หมู่ 4 บ้าน ดอนผึ้ง ต.บากเรือ อ.มหาชนะชัย	112	2,760.00	1,007.40	365	115	2,914.00	1,078.00	370	121	2,914.50	433.25	400	มกท.
3	กลุ่มข้าวคุณค่า ชวานาคุณธรรม หมู่ 8 บ้านม่วงไข่ ต.กระจาย อ.ป่าดัว	95	2,945.25	1,075.01	365	191	2,945.25	1,093.00	370	52	978.49	217.73	350	มกท.

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ปี 2556			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2557			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2558			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่(กก./ ไร่)	มาตรฐาน การผลิต
		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		
4	กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนเกษตรกรรม ยั่งยืนน้ำอ้อม หมู่ 10 บ้านศิริพัฒนา ต.น้ำอ้อม อ.ค้อวัง	656	11,242.00	4,328.17	385	732	10,242.00	4,097.00	400	863	16,773.00	7,746.70	550	BCS
5	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรกรรมธรรมชาติ หนองยอ หมู่ 4 บ้าน กุดหิน ต.กำแมด อ.กุดชุม	47	1,096.50	400.25	365	357	8,925.00	3,302.00	370	500	2,251.38	417.72	390	มกท.
6	กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิต ข้าวอินทรีย์เพื่อสังคม บ้านโนนยาง หมู่ 17 บ้านโนนยาง ต.กำแมด อ.กุดชุม	68	1,530.50	558.63	365	67	1,433.00	530.00	370	118	2,140.00	623.20	380	มกท.

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ปี 2556			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2557			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2558			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่(กก./ ไร่)	มาตรฐาน การผลิต
		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		
7	กลุ่มสหกรณ์เกษตรกร อินทรีย์เลิงนกทา-ไทย เจริญ จำกัด หมู่ 5 บ้านสามัคคี ต.สามัคคี อ.เลิงนกทา	57	1,290.50	471.03	365	106	2,120.00	748.00	370	105	1,125.50	450.00	400	มกท.
8	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลิตปุ๋ยอินทรีย์และ ข้าวอินทรีย์ หมู่ 9 บ้านคำครตา ต.ดง มะไฟ อ.ทรายมูล									40	714.50	250.00	385	มกท.
9	กลุ่มสหกรณ์เกษตรกร อินทรีย์แทนรักษ์ จำกัด หมู่ 9 บ้าน ศาลาแดง ต.เขื่องคำ อ.เมืองยโสธร									254	2,412.50	455.00	380	มกท.

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ปี 2556			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2557			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2558			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่(กก./ ไร่)	มาตรฐาน การผลิต
		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)		
10	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ข้าวคุณค่าชวานา คุณธรรม หมู่ 8 บ้าน ม่วงไข่ ต.กระเจาย อ. ป่าดิว									61	1,412.70	385.00	350	มกท.
รวม 10 กลุ่ม		1,263	27,167	10,141	373.28	1,808	34,882	13,180	377.85	2,379	37,111	12,754	397.50	

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

ต้นทุนการผลิตข้าวอินทรีย์ และราคาผลผลิตที่สามารถจำหน่ายได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาปลูกข้าวอินทรีย์ จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร พบว่า ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ของแปลงนาข้าวอินทรีย์ต่ำกว่าแปลงนาเคมี โดยแปลงนาข้าวอินทรีย์มีต้นทุนเฉลี่ย 2,939 บาท/ไร่ ขณะที่ต้นทุนเฉลี่ยของแปลงนาเคมี 3,946 บาท/ไร่ และราคาจำหน่ายข้าวหอมมะลินทรีย์ก็สูงกว่าข้าวหอมมะลิทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามจะต้องนำข้าวอินทรีย์ไปขายให้กับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จึงจะสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูง ซึ่งสูงกว่าการนำไปจำหน่ายให้กับโรงสีทั่วไป

ตารางที่ 6.2-5 ต้นทุนการผลิตข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ 1 ไร่

กรรมวิธีการทำ	กลุ่มเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน เกษตรกรรมยั่งยืน น้ำอ้อม		กลุ่มเกษตรกรทำนา บากเรือ		กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรกรรม ธรรมชาติหนองยอ		กลุ่มข้าวคุณค่า ชวานาคุณธรรม		สหกรณ์เกษตร อินทรีย์แทนรักษ์	
	นาดำ	นาหว่าน	นาดำ	นาหว่าน	นาดำ	นาหว่าน	นาดำ	นาหว่าน	นาดำ	นาหว่าน
1. ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว	120	600	125	500	150	330	420	560	240	450
2. ค่าไถนา 2 ครั้ง	500	500	500	500	500	600	440	440	500	500
3. ค่าหว่านถั่ว			100	100					300	300
4. ค่าปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพรอง พื้น 50 กก.และปุ๋ย	680	680	1000	1000	1000	1000	680	680	600	600
อินทรีย์ชีวภาพแต่งหน้า										
5. ค่าน้ำหมักชีวภาพ/ ฮอร์โมนไข่	40	40	200	200			200	200	350	400
6. ค่าขนปุ๋ยคอกกลบแปลง			200	200						
7. ค่าไถ/คราด			250							
8. ค่าจ้างหว่านข้าว/ตกลำ		100	100	50			20	80		300
9. ค่าจ้างดำนา/ถอนกล้า	100		1000		1050		450		900	
10. ค่าจ้างถอนหญ้า				400		200			300	300
11. ค่าจ้างรถเกี่ยวนาข้าว	550	550	810	600	810	910	300	650	600	700
12. ค่าแรงงานตากข้าว	300	300	300	300					300	300
13. ค่าตรวจรับรองแปลง ปลูก	28	28								
14. ค่าบริหารจัดการอื่นๆ	200	200			45	45				
รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	2,518	2,998	4,585	3,850	3,555	3,085	2,510	2,610	4,090	3,850

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร (กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์แต่ละกลุ่ม) ข้อมูล ณ วันที่ 29 เมษายน 2559

ตารางที่ 6.2-6 เปรียบเทียบราคาข้าวซื้อ/จำหน่ายข้าวหอมมะลินทรีย์ และข้าวหอมมะลิทั่วไป

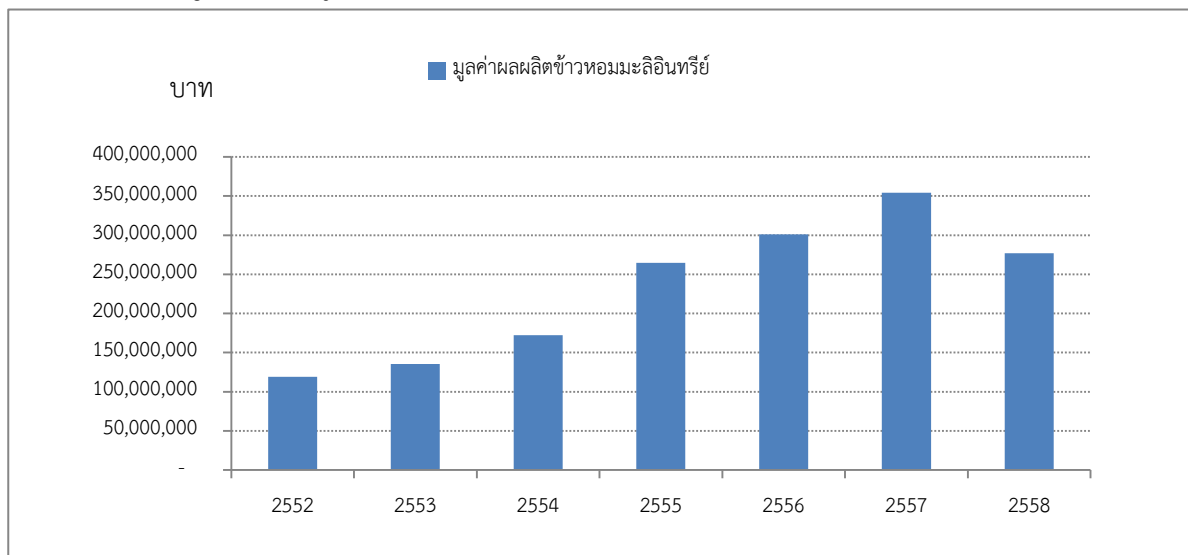
ปี 2558

ชนิด	ข้าวเปลือก (บาท/กก.)	ข้าวสาร
ข้าวหอมมะลินทรีย์	15-20	50-70
ข้าวหอมมะลิทั่วไป	10-15	30-40

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดยโสธร/สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร

มูลค่าการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ในปี 2558 มูลค่าการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ลดลง อาจเกิดจากราคาข้าวทั่วไปลดลง เนื่องจากไม่มีมาตรการในการประกันราคา ส่งผลให้ราคาข้าวทุกประเภทลดลง รวมทั้งราคาข้าวหอมมะลินทรีย์ด้วย

แผนภูมิ 6.2-1 มูลค่าผลผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ยโสธร

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

2.2) การแปรรูปข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่า (กลางน้ำ)

ผลผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ของเกษตรกรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จะกระจายผลผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ผ่านโรงสีข้าวอินทรีย์ภายในจังหวัด เพื่อแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร โดยโรงสีข้าวอินทรีย์แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ โรงสีชุมชน(กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์) และโรงสีสหกรณ์

กลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวในรูปแบบของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันในรูปแบบกลุ่มเกษตรกรทำนา (เพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดบางข้อของการเป็นสหกรณ์) กลุ่มนี้จะรวบรวมทั้งข้าวอินทรีย์ และข้าวหอมมะลิทั่วไปจากสมาชิกและเกษตรกรทั่วไป เข้าสู่โรงสีของสหกรณ์หรือกลุ่ม โดย

ผลผลิตของกลุ่มนี้将有ความหลากหลาย ประกอบด้วย ส่วนที่เป็นการแปรรูปขั้นต้น (Value Added) ประกอบด้วย ข้าวสารหอมมะลิทั่วไป ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวกล้อง รำข้าว ส่วนที่เป็นการแปรรูปในเชิงสร้างสรรค์ที่มีการเพิ่มคุณค่า (Value Creation) เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น น้ำมันรำข้าวอินทรีย์ น้ำข้าวกล้องงอกทั่วไปและอินทรีย์ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โจ๊กข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เครื่องดื่มข้าวหอมมะลิอินทรีย์เสริมกาบา ขนมขบเคี้ยวจากข้าว และเครื่องสำอางค์ เป็นต้น

ในการแปรรูปข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร ตลอดจนมีการทำบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน จำเป็นจะต้องมีเครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัย มีกำลังการผลิตที่สามารถตอบสนองต่อปริมาณความต้องการผลิตได้ จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์จังหวัดยโสธร บางกลุ่มยังไม่มีเครื่องจักรในการแปรรูป ทำให้ไม่สามารถเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิอินทรีย์ได้ หรือบางกลุ่มมีเครื่องจักรที่มีกำลังการผลิตต่ำไม่สามารถแปรรูปผลผลิตเพื่อนำส่งกับผู้ซื้อได้ตามกำหนด เนื่องจากการจัดหาเครื่องมือเครื่องจักรต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูง จึงเป็นปัญหาอุปสรรคสำหรับกลุ่มที่มีขนาดเล็กไม่สามารถระดมเงินทุนเพื่อนำมาพัฒนาการแปรรูปการผลิตได้

ตารางที่ 6.2-7 โรงสีข้าวอินทรีย์

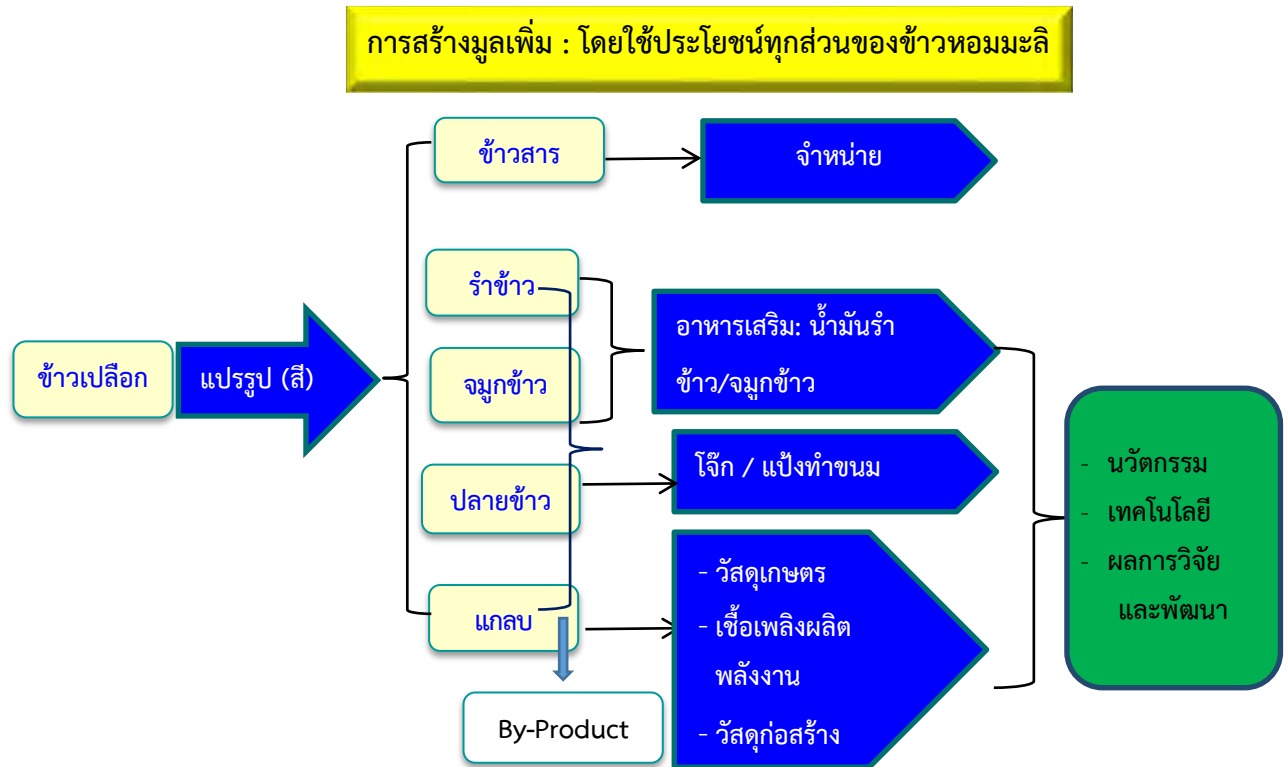
พ.ศ.	จำนวนกลุ่ม	จำนวนกลุ่มที่มีโรงสีข้าว
2556	8	7
2557	8	7
2558	10	9

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

ประเภทอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร มีผลิตภัณฑ์หลัก คือ ข้าว โจ๊ก น้ำข้าวกล้อง ขนมขบเคี้ยวจากข้าว และผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวหอมมะลิอินทรีย์ นอกจากนี้ จังหวัดยโสธรยังมีการร่วมมือในการพัฒนาธุรกิจระหว่างผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในรูปแบบสหกรณ์ของจังหวัดยโสธร ได้แก่ สหกรณ์เกษตรอินทรีย์เลิงนกทาและไทยเจริญ จำกัด ร่วมมือกับสหกรณ์กรีนเนท จำกัด ในพื้นที่ภาคกลาง (กรุงเทพฯ) เพื่อทำการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value added) ให้กับผลพลอยได้ (By Product) ที่ได้จากการสีข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เช่น รำข้าว และปลายข้าว โดยความร่วมมือดังกล่าวส่งผลให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลพลอยได้จากการสีข้าว คือ น้ำมันรำข้าว และจมูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ที่ทำการผลิตและสกัดบีบเย็น (Cold Press) ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับรำข้าวที่ใช้เป็นวัตถุดิบได้สูงถึง 4 เท่า ซึ่งปัจจุบันผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และได้พัฒนามาเป็นผลิตภัณฑ์เม็ด

แคปซูล เพื่อใช้ผลิตเป็นอาหารเสริมโดยได้รับการขึ้นทะเบียน จากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อ.ย.) เรียบร้อยแล้ว ซึ่งปัจจุบันมีการผลิตและการจำหน่ายในเชิงพาณิชย์แล้ว¹

แผนภาพที่ 6.2-7

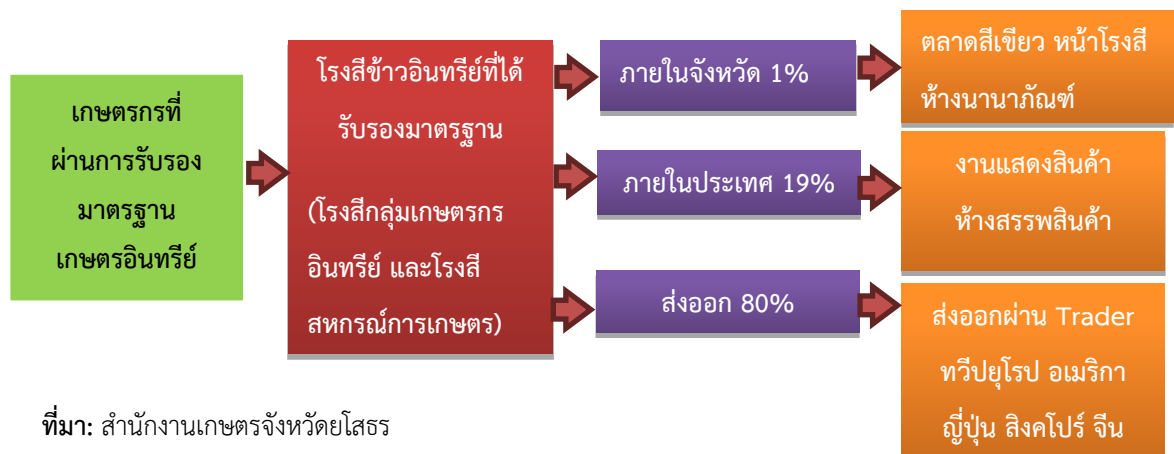
ที่มา : สำนักงานจังหวัดยโสธร

2.3) ตลาดข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดยโสธร (ปลายน้ำ)

ผลผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จะกระจายผลผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ผ่านโรงสีข้าวอินทรีย์ภายในจังหวัด ซึ่งจะกระจายไปยังตลาดเป้าหมาย โดยร้อยละ 1 ของผลผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ทั้งหมดเป็นการบริโภคภายในจังหวัด ร้อยละ 19 กระจายไปยังตลาดภายในประเทศผ่านงานแสดงสินค้า ห้างสรรพสินค้า (Modern Trade) และร้อยละ 80 เป็นการส่งออกไปยังต่างประเทศโดยส่งผ่านตัวแทนด้านการส่งออก (Trader) ซึ่งตลาดหลักของข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดยโสธรได้แก่ ทวีปยุโรป อเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และจีน เป็นต้น

¹ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

แผนภาพที่ 6.2-8 วิธีการตลาดข้าวหอมมะลินทรีย์จังหวัดยโสธร

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

ตลาดข้าวซึ่งเป็นกระบวนการปลายน้ำของโซ่อุปทาน (Supply Chain) การแปรรูปข้าว จะประกอบด้วยกลุ่มที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายกลุ่ม จำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ที่มีความสำคัญกับห่วงโซ่อุปทานของการแปรรูปข้าวจังหวัดยโสธรออกได้ 3 กลุ่ม คือ

- (1) กลุ่มผู้บริโภคทั่วไป ซึ่งกลุ่มนี้จะจะเป็นลูกค้าของโรงสีเป็นหลัก มีบางส่วนที่เป็นกลุ่มลูกค้าเฉพาะของข้าวเกษตรอินทรีย์
- (2) กลุ่มเครือข่ายการตลาด กลุ่มนี้จะมีความสำคัญกับกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าว โดยเฉพาะข้าวอินทรีย์ค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ควบคุมระบบการผลิตต้นน้ำ กลางน้ำ และควบคุมกลไกตลาดผู้บริโภคปลายน้ำไว้ เป็นผู้กำหนดจำนวนผลผลิต และราคา
- (3) กลุ่มผู้บริโภคเพื่อสุขภาพ กลุ่มนี้จะเป็นลูกค้าของกลุ่มเครือข่ายตลาด ซึ่งกลุ่มนี้จะไม่มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้ผลิต เนื่องจากต้องผ่านทางกลุ่มเครือข่ายตลาด นอกจากบางรายที่มีการเชื่อมโยงผ่านทางกลุ่มตลาดที่เป็นแฟรแฟร และตลาดทั่วไปเท่านั้น

ข้าวอินทรีย์ที่ส่งออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ ต้องผ่านการตรวจสอบเพื่อรับรองมาตรฐานของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการโครงการมาตรฐานอาหาร FAO/WHO (Codex) เรียกว่า ค่ามาตรฐาน MRL หรือค่าสารพิษตกค้าง ปัจจุบันได้มีการแบ่งข้าวอินทรีย์ ออกเป็น 3 ระดับ กล่าวคือ (1) ข้าวอินทรีย์ที่ได้รับมาตรฐานสากล (2) ข้าวอินทรีย์ที่ยังไม่ได้รับมาตรฐานสากล และ (3) ข้าวปลอดภัยจากสารปนเปื้อนเคมี โดยมีหน่วยงานที่ให้การรับรองมาตรฐานอินทรีย์ ที่สำคัญ ได้แก่

- (1) กรมการข้าว เป็นผู้ตรวจรับรองข้าวอินทรีย์ ตามมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรอง ทั้งนี้ ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานอิสระภายนอกที่ขอรับรองเป็นผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐาน มกอช.

(2) สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์(มกท.)) เป็นหน่วยงานของมูลนิธิมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงกำไร ที่จดทะเบียนในประเทศไทย ให้บริการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในหลายขอบข่ายและมาตรฐาน ขึ้นอยู่กับลักษณะการผลิต-จัดการ-แปรรูป-ตลาดของผู้ประกอบการ

(3) หน่วยงานตรวจสอบรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ของต่างประเทศ ที่มาดำเนินกิจการในประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้ประกอบการหรือผู้ซื้อจากต่างประเทศ ที่มีข้อตกลงรับซื้อข้าวอินทรีย์จากผู้ผลิตในประเทศไทย มักจะระบุให้ใช้หน่วยงานผู้ตรวจรับรองฯ จากประเทศของตน

สำหรับผลิตภัณฑ์มาตรฐาน และตลาดจำหน่ายของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีศักยภาพของจังหวัดยโสธร มีดังนี้

● กลุ่มเกษตรกรทำนาโน้

(1) ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวกล้องอินทรีย์ น้ำมันรำข้าว (ขาด/กล้อง/แคบซูล) เป็นต้น

(2) มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐาน CANADA, มาตรฐาน Eu, มาตรฐาน Act (มกท.) และมาตรฐานทั่วไป/GAP

(3) ตลาดจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม โดยโรงสีทำการตลาดข้าวอินทรีย์เอง มีสหกรณ์กรีนเนท จำกัดเป็นตัวแทนส่งออก ตลาดส่วนใหญ่จะส่งออกประเทศแถบยุโรป เช่น อิตาลี เยอรมัน สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ สำหรับตลาดภายในประเทศมีทั้งสหกรณ์กรีนเนท และจำหน่ายเองโดยตรา “ทุ่งรวงทอง” และตรา “ข้าวอินทรีย์แพร่เทรด” ส่งอำเภอร้านเสียมชุมชนนาราภัณฑ์ปลาซ่า

● กลุ่มเกษตรกรทำนาบากรือ

(1) ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้าวสารอินทรีย์และทั่วไป ข้าวกล้องอินทรีย์และทั่วไป น้ำมันรำข้าว (ขาด/กล้อง/แคบซูล) เป็นต้น

(2) ตลาดจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม ได้แก่ ภายในจังหวัดยโสธร และต่างจังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ศรีสะเกษ ขอนแก่น นครราชสีมา ปทุมธานี กรุงเทพฯ และประจำบศิริจันทร์ ตลาดต่างประเทศโดยผ่านสหกรณ์ กรีนเนท ได้แก่ อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมนี อังกฤษ นิวซีแลนด์ เป็นต้น

● กลุ่มข้าวคุณภาพ ชวนาคูณธรรม

(1) ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ และกลุ่มข้าวสี ได้แก่ ข้าวสีแดง ข้าวเหนียวแดง และข้าวไรซ์เบอร์รี่

(2) มาตรฐาน ได้แก่ Organic Thailand รับรองโดย กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movement) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รับรองโดย สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ

(3) การตลาดและสถานที่จำหน่ายสินค้า โดยการส่งผลผลิตที่ผ่านการแปรรูป (ข้าวสาร) จากโรงสี บรรจุถุง และกระสอบ ออกจำหน่ายให้กับร้านค้าข้าวสารในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ได้แก่ ร้านฟาร์มเมอร์ชอป ร้านยากรุงเทพฯ ทุกสาขา ห้างสรรพสินค้าในเครือเดอะมอลล์กรุ๊ป ร้านมูลนิธิธรรมะร่วมใจ วัดป่าสวนธรรมร่วมใจ และทีวีบูรพา นอกจากนี้กลุ่มข้าวคุณธรรม ได้นำข้าวพื้นเมืองมาผสมข้าวสี เพื่อให้มีสายพันธุ์ใหม่เพิ่มขึ้นสร้างความน่าสนใจให้แก่ตลาดผู้บริโภค

● กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนน้ำอ้อม

(1) ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวกล้องมะลิอินทรีย์ ข้าวกล้องหอมนิลอินทรีย์ ข้าวกล้องมะลิแดงอินทรีย์ และข้าวกล้องมะลิ 3 สี ข้าวกล้องงอกไรซ์เบอร์รี่

(2) มาตรฐานการผลิต ได้แก่ EU : NOP/USDA, 2002 (BSC OKO GARANTLE) สำนักงานมาตรฐานอินทรีย์ “ปีซีเอส” ประเทศเยอรมัน, Fairtrade,since 2004, GL, 2011 (geographical indication) (สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้), USDA ORGANIC - OTOP One Tambon One Product รับรองผลิตภัณฑ์อินทรีย์ของสหรัฐอเมริกา

(3) ตลาดจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม ส่งออกต่างประเทศ (ผ่าน (Trader) บริษัท เอเคน อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด) ได้แก่ ทวีปยุโรป และสหรัฐอเมริกา ผ่านบริษัทไรซ์ แลนด์ฟูด เพื่อส่งออกไปยังประเทศสิงคโปร์ ฮองกง ญี่ปุ่น และจีน ส่วนการจำหน่ายภายในประเทศ ดำเนินการผ่านบริษัทปาร์มมี เอสเซ่น อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด บริษัทนอร์ธเทอร์นเฟดคอมเพล็กซ์ และบริษัทเกรทไปโอ

● กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมธรรมชาติหนองยอ

(1) ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์และทั่วไป ข้าวกล้องทั่วไป ข้าวหอมมะลิแดง ข้าวหอมนิล เป็นต้น

(2) มาตรฐาน ได้แก่ Organic Thailand รับรองโดย กรมวิชาการ เกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movement) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รับรองโดย สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ

(3) ตลาดจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม ภายในจังหวัดยโสธร ได้แก่ โรงพยาบาลยโสธร โรงพยาบาลอำเภอทรายมูล และโรงเรียนบ้านกุดหิน ต่างจังหวัด ได้แก่ เกาะสมุย เกาะภูเก็ท และป่าเล็ก กรุงเทพฯ

● กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคมโนนยาง

(1) มาตรฐาน คือ IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movement) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รับรองโดย สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ

(2) ตลาดจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม โดยการส่งผลผลิตที่ผ่านการแปรรูป (ข้าวสาร) บรรจุภัณฑ์ออกจำหน่ายให้กับร้านค้าข้าวสารในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ได้แก่ บริษัทกระทิงแดง ตลาดสี่แยกต่างๆ และงานแสดงสินค้าต่างๆ เป็นต้น

● **กลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์เลิงนกทา-ไทยเจริญ จำกัด**

(1) **ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่** ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ (ส่งออกด้วยฉลาก Fair trade ขนาด 5 กก.) ข้าวหอมมะลิแดงอินทรีย์ (ส่งออกด้วยฉลาก Fair trade ขนาด 5 กก.) น้ำมันรำข้าวอินทรีย์ และน้ำมันงาอินทรีย์

(2) **มาตรฐานการผลิต ได้แก่** Organic Thailand รับรองโดย กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movement) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รับรองโดย สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ

(3) **ตลาดจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม** ส่วนใหญ่ขายให้สหกรณ์กรีนเนท จำกัด ซึ่งมีพันธะดำเนินธุรกิจในรูปแบบโครงการข้าวอินทรีย์แฟร์เทรด ส่งออกต่างประเทศ ร้อยละ 95 (อิตาลี เยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ มั่น อังกฤษ และนิวซีแลนด์) ข้าวที่เหลือจากการส่งออก จะขายในท้องถิ่น ร้อยละ 5 ส่วนผลพลอยได้จากการสีข้าว เช่น รำอ่อน นำมาสกัดเป็นน้ำมันรำข้าว ขายให้สหกรณ์ผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก แกลบ คายข้าว ขายให้สมาชิก ที่เหลือขายในท้องถิ่นเพื่อทำปุ๋ยหมัก

ตารางที่ 6.2-8 ตลาดของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์จังหวัดยโสธร

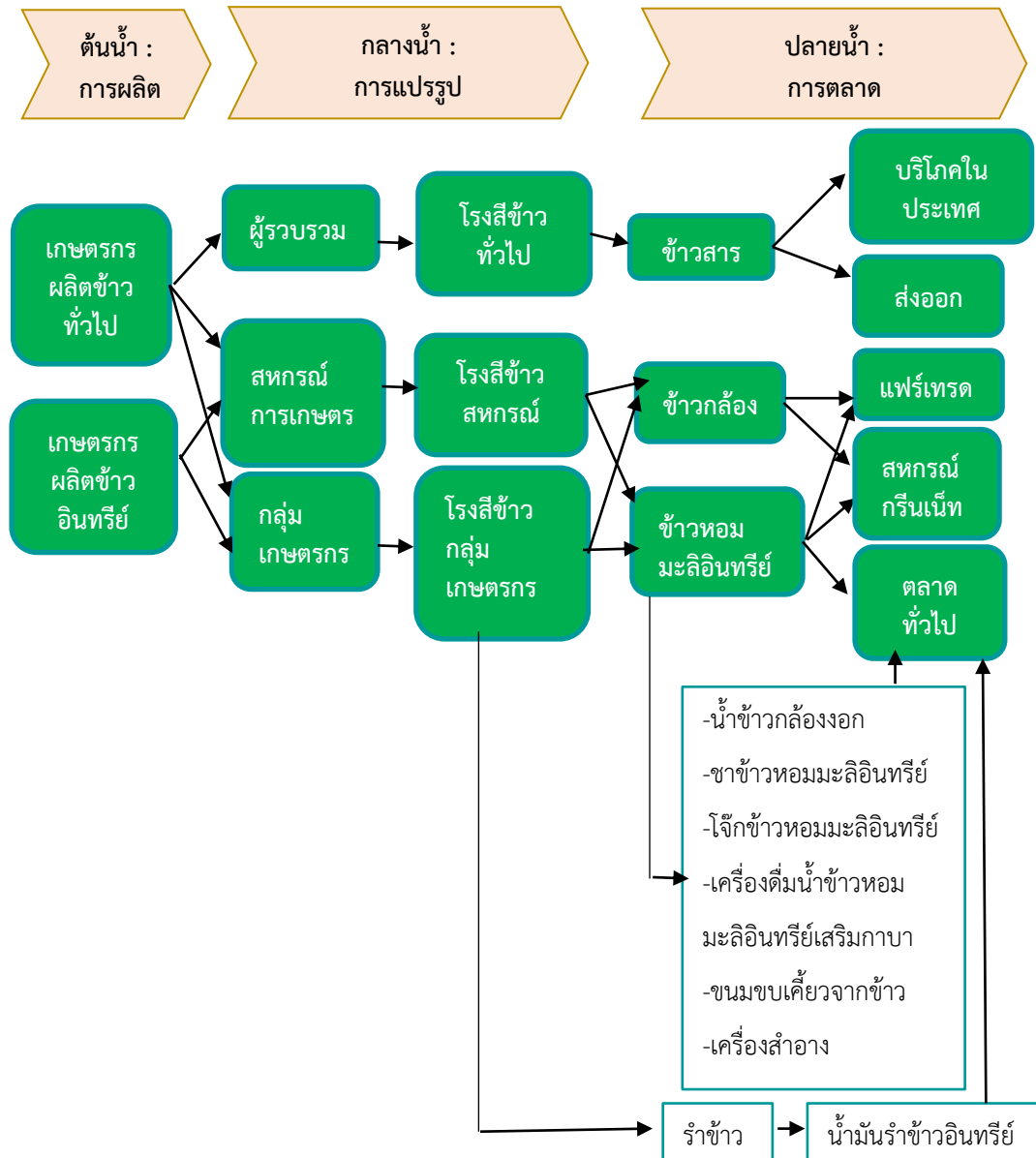
ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	อำเภอ	มาตรฐานที่ขอรับรอง	ตลาดรับซื้อ
1	กลุ่มเกษตรกรทำนาโนโส	กุดชุม	มกท. EU,COR	- อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน อังกฤษ นิวซีแลนด์ โดยผ่านสหกรณ์กรีนเนท - ร้านเสียมซูปเปอร์ นานา ภัณฑ์พลาซ่า และงานตลาดสีเขียวจังหวัดยโสธร
2	กลุ่มเกษตรกรทำนาบากเรือ	มหาชนะชัย	มกท.	อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน อังกฤษ นิวซีแลนด์ โดยผ่านสหกรณ์กรีนเนท
3	กลุ่มข้าวคุณค่า ชาวนาคุณธรรม	ป่าดัว	มกท. EU,COR	- ร้านฟาร์มเมอร์ชอป - ร้านยากรุงเทพฯ - ห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์ - ที่วิบูลพา

โครงการวิจัยการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	อำเภอ	มาตรฐานที่ขอรับรอง	ตลาดรับซื้อ
4	กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนน้ำอ้อม	ค้อวัง	CERES USDA/NOP FAIRTRADE GI EU	- บ.เกรทไปโอ - บ.นอร์ธเทอร์นฟูดคอมเพล็กซ์ - บ.เอเดนอินเตอร์เนชั่นแนล (อิตาลี เนเธอร์แลนด์ เยอรมัน สหรัฐ) - บ.ไรซ์แลนด์ฟูด (สิงคโปร์ ฮ็องกง ฝรั่งเศส)
5	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมธรรมชาติหนองยอ	กุดชุม	มกท. EU,COR	- โรงพยาบาลยโสธร - โรงพยาบาลทรายมูล - เกาะสมุย เกาะภูเก็ท - ป้าเล็ก กทม. เลมอนด์ฟาร์ม
6	กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคมบ้านโนนยาง	กุดชุม	มกท.	- บ.กระทิงแดง - ตลาดสีเขียวต่างๆ - งานแสดงสินค้าต่างๆ
7	กลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์เลิงนกทา-ไทยเจริญ จำกัด	เลิงนกทา	มกท.	อิตาลี สวิสเซอร์แลนด์ เยอรมัน อังกฤษ นิวซีแลนด์ โดยขายข้าวเปลือกผ่านสหกรณ์กรีนเนท
8	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์และข้าวอินทรีย์บ้านคำครตา	ทรายมูล	มกท.	โรงสีสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ แทนรักษ์ และโรงสีทั่วไป
9	กลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์แทนรักษ์ จำกัด	เมือง	มกท. EU,COR	บริษัทไทยสมาร์ตไลฟ์ จำกัด ส่งทั้งในและต่างประเทศ
10	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคุณค่าชวานาคูณธรรม	ป่าติ้ว	มกท. EU,COR	ขายข้าวเปลือกให้โรงสีสหกรณ์เกษตรอินทรีย์แทนรักษ์

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

แผนภาพที่ 6.2-9 โครงสร้างอุตสาหกรรมการแปรรูปข้าวจังหวัดยโสธร

ตารางที่ 6.2-9 สรุปศักยภาพการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวจังหวัดยโสธร

<p>ความเห็นของเจ้าหน้าที่ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>ความเห็นของประธาน/ผู้แทน กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์</p>
<ul style="list-style-type: none"> ○ ยุทธศาสตร์จังหวัดกำหนดการพัฒนาเป็นเมืองเกษตรอินทรีย์ และหน่วยราชการในจังหวัดมีแนวทางการดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน ○ เป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิปลอดภัย และข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นที่รู้จัก และต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศ จังหวัดจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ไขดาว โดยใช้กลยุทธ์บันได 3 ชั้น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายเพิ่มพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์มาตรฐานสากลร้อยละ 10 ต่อปี ○ มีพื้นที่ปลูกข้าวที่มีศักยภาพกว่า 1 ล้านไร่ โดยเป็นพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์เพียง 4 หมื่นกว่าไร่ แสดงให้เห็นถึงโอกาสที่จะขยายพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ได้อีกเป็นจำนวนมาก ○ มีการรวมกลุ่มเกษตรกร (วิสาหกิจชุมชน) ที่เข้มแข็ง และยาวนาน ○ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวที่หลากหลาย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น น้ำมันรำข้าว ชาผงข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โจ๊กสำเร็จรูป เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> ○ จังหวัดให้การสนับสนุนกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ เช่น เกษตรจังหวัดและกรมพัฒนาที่ดินเข้ามาดูเรื่องเมล็ดพันธุ์ อุตสาหกรรมจังหวัดเข้ามาช่วยดูในเรื่องการออกแบบแพ็คเกจจิ้งคุณภาพอินทรีย์จังหวัดเข้ามาดูเรื่องการส่งขายและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ให้ความช่วยเหลือในการกู้ยืมต่างๆ รวมทั้งทางจังหวัดก็การสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างโรงสี และช่วยเหลืองบประมาณค่าใช้จ่ายสำหรับการขอมาตรฐานด้วย ○ มีเกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น ทำให้พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ขยายตัวมากขึ้น ○ มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูปข้าว เช่น น้ำมันรำข้าวทั้งแบบน้ำและแบบแคปซูล กากรำข้าวที่เหลือ ส่งต่อให้กับเกษตรกรในกลุ่มเพื่อนำไปเป็นอาหารสัตว์ /ส่งขายต่อไปยังฟาร์มปศุสัตว์ เป็นต้น ○ มีการส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ และมีแนวโน้มต้องการข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น เช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส แคนาดา เบลเยียม สเปน อเมริกา สหรัฐอเมริกา อียู ออสเตรเลีย ใต้หวัน ฮองกง เนเธอร์แลนด์ และจีน

ที่มา : จากการศึกษาสำรวจภาคสนามของผู้วิจัย (Field survey),2559

2.4) ปัญหา/อุปสรรคของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวหอมมะลินิทรีย

จากการศึกษาสถานภาพและศักยภาพ การผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลินิทรียตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ (การผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย) กระบวนการกลางน้ำ (การแปรรูปข้าวหอมมะลินิทรีย) ตลอดจนกระบวนการปลายน้ำ (การเชื่อมโยงตลาด) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประธาน/ผู้แทนกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์จังหวัดยโสธร พบว่า จังหวัดยโสธรมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวหอมมะลิทั่วไป และข้าวหอมมะลินิทรีย ดังนี้

2.4.1) กระบวนการต้นน้ำ

- (1) นโยบาย และมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐไม่ต่อเนื่อง และขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- (2) ขาดการจัดทำฐานข้อมูลการเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง
- (3) เกษตรกรขาดแคลนเมล็ดข้าวพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง
- (4) ต้นทุนการผลิตสูง
- (5) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เป็นผู้สูงอายุ และลูกหลานไม่สนใจทำการเกษตร
- (6) มาตรฐานการรับรองเกษตรอินทรีย์มีความหลากหลาย

2.4.2) กระบวนการกลางน้ำ

- (1) กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการรับซื้อผลิตผลจากสมาชิก
- (2) สถานที่แปรรูปไม่เพียงพอ และไม่ได้มาตรฐาน (อินทรีย์)
- (3) ขาดแหล่งความรู้ด้านการออกแบบ และการวิจัยผลิตภัณฑ์
- (4) การวิจัยและพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มยังมีน้อย
- (5) ขาดเทคโนโลยี และเครื่องจักรในกระบวนการผลิต

2.4.3) กระบวนการปลายน้ำ

- (1) ขาดการประชาสัมพันธ์สินค้าเพื่อเข้าถึงผู้บริโภค
- (2) ขาดข้อมูลตลาด และการบริหารจัดการด้านการตลาดต้องอาศัยพ่อค้าคนกลาง
- (3) การปลอมปนสินค้าส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

- (4) ไม่มีการขนส่งทางรถไฟ ทำให้ต้นทุนค่าขนส่งสูง
- (5) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทยยังไม่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ในการส่งออกต้องใช้มาตรฐานสากล ซึ่งค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองมาตรฐานค่อนข้างสูง

ตารางที่ 6.2-10 แสดงปัญหาอุปสรรคการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว จังหวัดยโสธร

ความเห็นของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	ความเห็นของประธาน/ผู้แทน กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์
<ul style="list-style-type: none"> ○ ขาดบุคลากรในการส่งเสริมและพัฒนาระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ ○ เกษตรกรขาดแคลนเมล็ดข้าวพันธุ์ดี มีคุณภาพให้ผลผลิตต่อไร่สูง ○ การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ยังขาดประสิทธิภาพ ○ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย ยังไม่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ○ ขาดงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทำให้การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวอินทรีย์เชิงพาณิชย์ยังมีน้อย ○ นักลงทุนให้ความสนใจอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวและอุตสาหกรรมต่อเนื่องน้อย ○ ช่องทางการจำหน่ายข้าวอินทรีย์ยังไม่กว้างขวาง และราคาจำหน่ายไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันระหว่างผู้ซื้อแต่ละราย ○ เกษตรกรขาดข้อมูลเกี่ยวกับข่าวสารด้านการค้าการตลาดที่ทันต่อเหตุการณ์ ○ กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ยังไม่สามารถบริหารจัดการด้านการตลาดได้เอง ต้องอาศัยพ่อค้าคนกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> ○ การผลิตข้าวอินทรีย์ อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ทำให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิต ○ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดเงินทุนในการรับซื้อผลผลิตจากสมาชิก ○ มีข้อจำกัดในการตรวจรับรองมาตรฐานสากลเพื่อการส่งออก และค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง และต้องขอการรับรองเป็นรายปี ○ ระยะเวลาของการปรับเปลี่ยนเป็นข้าวอินทรีย์ ต้องใช้เวลา 3 ปีขึ้นไป ซึ่งช่วงระยะปรับเปลี่ยน จะต้องมีการแข่งขันกับข้าวทั่วไป ○ การประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคเข้าใจ ข้าวปลอดภัย ข้าวอินทรีย์ การบริโภคข้าวเกษตรอินทรีย์มีประโยชน์อย่างไร ○ คนรุ่นใหม่ต่างก็เข้าไปทำงานในเมืองเป็นจำนวนมาก ปริมาณเกษตรกรจึงมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับไร่นาที่มีในปัจจุบัน ○ เนื่องจากมีการปลูกข้าวทั้งในแบบทั่วไปและแบบเกษตรอินทรีย์ จึงเกิดปัญหาการรื้อไถของสารเคมี/ปุ๋ย จากนาข้างเคียงเข้ามาในพื้นที่อินทรีย์ ○ ปัญหาวัชพืชและแมลง จะส่งผลให้ข้าวเสียหาย

ที่มา : จากการศึกษาสำรวจภาคสนามของผู้วิจัย (Field survey), 2559

6.3 ขีดความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร

การศึกษาและวิเคราะห์ขีดความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร จะใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond of Advantage) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์สถานภาพและศักยภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนพัฒนาทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงอุตสาหกรรม

กรอบแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond of Advantage) เป็นเครื่องมือการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน โดยเป็นการวิเคราะห์ประเมินสภาพแวดล้อมของอุตสาหกรรมในมิติของปัจจัยแต่ละด้าน ที่เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ดังนี้

(1) **ด้านกลยุทธ์/โครงสร้างอุตสาหกรรม (Strategy/Industry)** เงื่อนไขโครงสร้างอุตสาหกรรม นโยบาย กลไก กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรม และศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรม

(2) **ด้านอุปสงค์ในพื้นที่ (Demand Condition)** เป็นการวิเคราะห์เงื่อนไขความต้องการของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว เงื่อนไขลักษณะและโครงสร้างการตลาด เงื่อนไขด้านความรู้ และทักษะการบริหารจัดการ

(3) **ด้านอุตสาหกรรมเกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related & Supporting Industries)** เงื่อนไขการมีอยู่ของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันในสายของห่วงโซ่อุปทาน การร่วมมือระหว่างกัน การสร้างเครือข่าย การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความรู้ระหว่างกัน วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์

(4) **ด้านปัจจัยการผลิต (Factor Conditions)** เงื่อนไขปัจจัยด้านวัตถุดิบ ทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี แหล่งเงินทุน ผู้ประกอบการ

จะเห็นได้ว่าปัจจัยทั้ง 4 ด้านเหล่านี้ ล้วนมีบทบาทที่สำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมต่างๆ นอกจากนี้ ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ ภาครัฐ เนื่องจากภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการผลักดันหรือกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการในแต่ละองค์ประกอบข้างต้น ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมในที่สุด

เหตุผลที่นำทฤษฎีนี้มาใช้ในการวิเคราะห์เนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ การเคลื่อนย้ายทุนที่เป็นไปโดยเสรี และการเกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคต่างๆ ล้วนก่อให้เกิดการนำกลยุทธ์ในหลายรูปแบบมาใช้ในทางธุรกิจ การค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ การใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมแบบนี้โอคลาสสิกมาใช้ในการศึกษานี้จึงไม่น่าเพียงพอ ดังนั้นการนำทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้านแบบ Diamond of Advantage จึงมีความเหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจปัจจุบัน เนื่องจากมีการนำปัจจัยเศรษฐกิจเชิงพื้นที่หรือปัจจัยภายใน ผสมเข้ากับกรมนำปัจจัยที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจนอกพื้นที่หรือปัจจัยภายนอกมาประกอบกันเพื่อแสวงหาวิสัยทัศน์ของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จะกำหนดขึ้น

โครงการวิจัยการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร

ซึ่งอุตสาหกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นโดยกลยุทธ์ “การเรียนรู้เขา รู้เรา” ย่อมนำไปสู่การแปลงยุทธศาสตร์
การพัฒนาอุตสาหกรรมมาเป็นโครงการและแผนการปฏิบัติงานที่ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

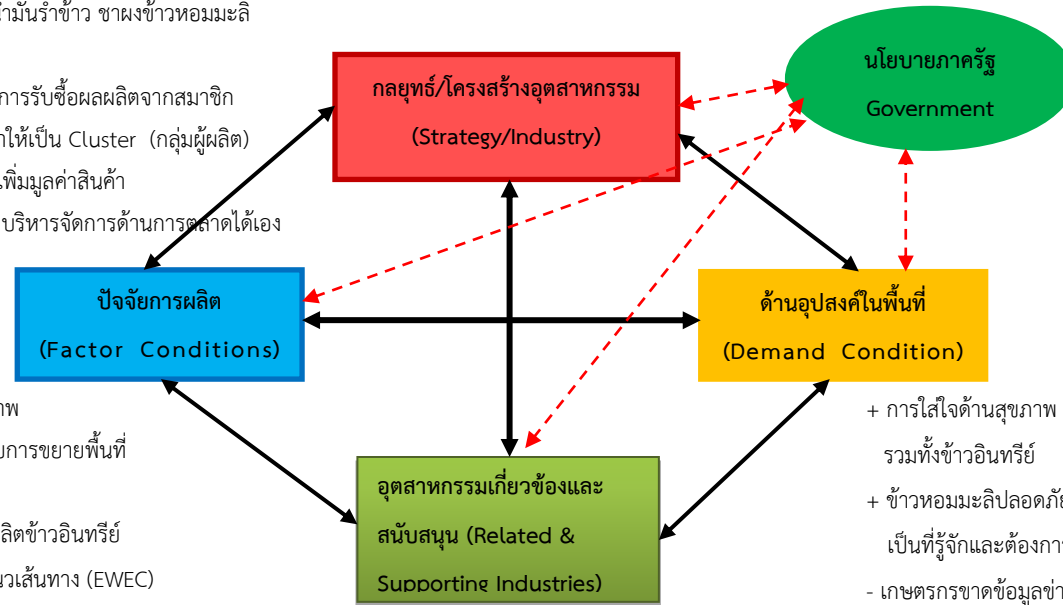
แผนภาพที่ 6.3-1 การวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond Model) เพื่อประเมินเงื่อนไขปัจจัยสำคัญของพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวจังหวัดยโสธร

- + มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่เข้มแข็ง และยาวนาน
- + มีการแปรรูปข้าวเชิงพาณิชย์ เช่น น้ำมันรำข้าว ชาผงข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โจ๊กสำเร็จรูป
- กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ขาดเงินทุนในการรับซื้อผลผลิตจากสมาชิก
- ขาดการเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตสินค้าให้เป็น Cluster (กลุ่มผู้ผลิต)
- ขาดทักษะการจัดการสินค้าและการเพิ่มมูลค่าสินค้า
- กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ยังไม่สามารถบริหารจัดการด้านการตลาดได้เอง ต้องอาศัยพ่อค้าคนกลาง

- + เป็นแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีศักยภาพ
- + มีพื้นที่การเกษตรจำนวนมาก รองรับขยายพื้นที่ผลิตข้าวอินทรีย์
- + สถาบันการเงิน ให้สินเชื่อแก่กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์
- + มีเส้นทางเชื่อมโยงการขนส่ง ตามแนวเส้นทาง (EWEC)
- ขาดบุคลากรในการส่งเสริมและพัฒนาระบบการผลิตข้าวอินทรีย์
- ขาดการปรับปรุง บำรุงพันธุ์และคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสม
- ขาดงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม
- ขาดการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีการผลิต

- + หน่วยราชการมีแนวทางการดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน
- + สถาบันการศึกษาในจังหวัดยโสธรส่งเสริมการเรียนด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์การแปรรูปจากข้าว
- ขาดการบูรณาการระหว่างภาครัฐ และเอกชนอย่างจริงจัง
- มีข้อจำกัดในการตรวจรับรองมาตรฐาน และค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง

- + ยุทธศาสตร์จังหวัด ได้กำหนดตำแหน่งการพัฒนา (Positioning) เป็น “เมืองเกษตรอินทรีย์”
- นโยบายของรัฐบาล ขาดการส่งเสริมที่ต่อเนื่อง
- + การใส่ใจด้านสุขภาพ ทำให้เกิดกระแสการบริโภคสินค้าอินทรีย์รวมทั้งข้าวอินทรีย์
- + ข้าวหอมมะลิปลอดภัย และข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดยโสธรเป็นที่รู้จักและต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- เกษตรกรขาดข้อมูลข่าวสารด้านการค้าการตลาด
- ช่องทางการจำหน่ายข้าวอินทรีย์ยังไม่กว้างขวาง

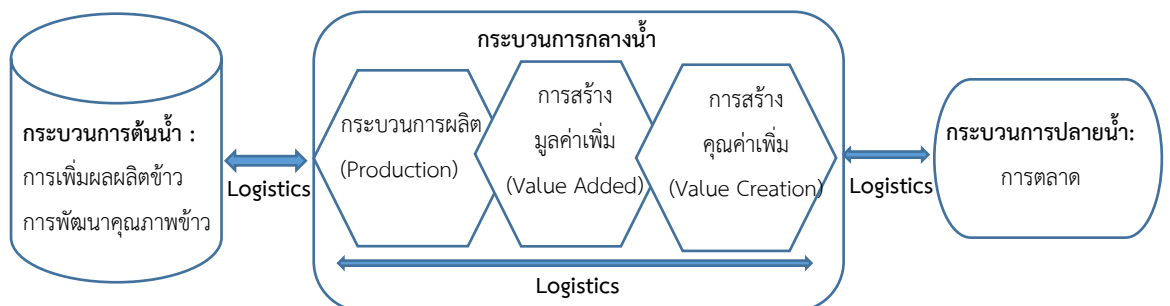
บทที่ 7

แผนพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว จังหวัดยโสธร

7.1 แนวคิดในการกำหนดแผนพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

แนวคิดแผนพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปจากข้าว กำหนดภายใต้บริบทของการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตภายในห่วงโซ่อุปทานการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ กับระบบโลจิสติกส์ (Logistics) โดยการกำหนดแผนพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปจากข้าวของจังหวัดยโสธร มุ่งเน้นการเชื่อมโยงการพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) และคุณค่าเพิ่ม (Value Creation) ของกระบวนการผลิตตั้งแต่แหล่งวัตถุดิบ(ต้นน้ำ) กระบวนการผลิตและแปรรูป(กลางน้ำ) ตลอดจนการบริหารจัดการทางการตลาดเป้าหมาย(ปลายน้ำ) โดยมีระบบโลจิสติกส์ และการคมนาคมขนส่งเป็นตัวกลางเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดยการศึกษาระบบการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) และกระบวนการสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value Creation) มุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยการสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมภายในห่วงโซ่อุปทาน ที่ได้จากผลการศึกษาตามกระบวนการวิจัยและการวิเคราะห์เงื่อนไขการพัฒนาของอุตสาหกรรมที่สำคัญ 4 ปัจจัย (Diamond Model) ได้แก่ ด้านปัจจัยการผลิต ด้านอุปสงค์ ด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน และด้านการกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจ เป็นต้น ตลอดจนให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านโอกาส หรือแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก (Trend) เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวโน้มของตลาดในอนาคต

แผนภาพที่ 7.1-1 แนวคิดในการกำหนดแผนพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

นอกจากนี้ การกำหนดแผนพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปจากข้าวของจังหวัดยโสธร ไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับผู้ผลิต/ผู้ประกอบการในส่วนของกิจกรรมหลัก (Main Process) เท่านั้น ยังให้ความสำคัญกับกิจกรรมสนับสนุน (Supporting Process) อันเกิดจากการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน องค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ในการส่งเสริม

และสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปจากข้าวของจังหวัดยโสธร เช่น การสนับสนุนด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยีนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การสนับสนุนด้านนโยบาย / งบประมาณ / ปัจจัยการผลิต การสนับสนุนด้านช่องทางการจัดจำหน่ายพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ดังนั้น การกำหนดแผนพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวจังหวัดยโสธร จะมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพทุกกระบวนการผลิตภายในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) โดยมุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างผู้ที่อยู่ในกิจกรรมหลัก และกิจกรรมสนับสนุน ในการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปจากข้าวของจังหวัดยโสธรสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และอย่างยั่งยืนต่อไป

7.2 รูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

จากแนวคิดในการกำหนดแผนพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธรที่มุ่งเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) และการสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value Creation) ในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ โดยมีระบบโลจิสติกส์และการคมนาคมขนส่งเป็นตัวประสานการเชื่อมโยงกิจกรรมของห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ซึ่งมุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่

จากแนวคิดดังกล่าวนำมาสู่การกำหนดรูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปจากข้าวของจังหวัดยโสธร โดยการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร พ.ศ. 2559-2561 รวมทั้งการศึกษาวិเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาจากความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder) ในพื้นที่ เพื่อนำมากำหนดรูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวที่ประกอบด้วยมิติการพัฒนาที่สอดคล้องกับโครงสร้างเฉพาะของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร และสอดคล้องกับห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) การแปรรูปข้าวตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยรูปแบบการรวมกลุ่ม (Cluster) เกษตรกรที่มีโรงสีเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายการผลิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตวัตถุดิบ เพื่อพัฒนาและเชื่อมโยงกับผู้ซื้อ และผู้บริโภค โดยกำหนดรูปแบบการพัฒนาการแปรรูปข้าวตามห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของอุตสาหกรรม ดังนี้

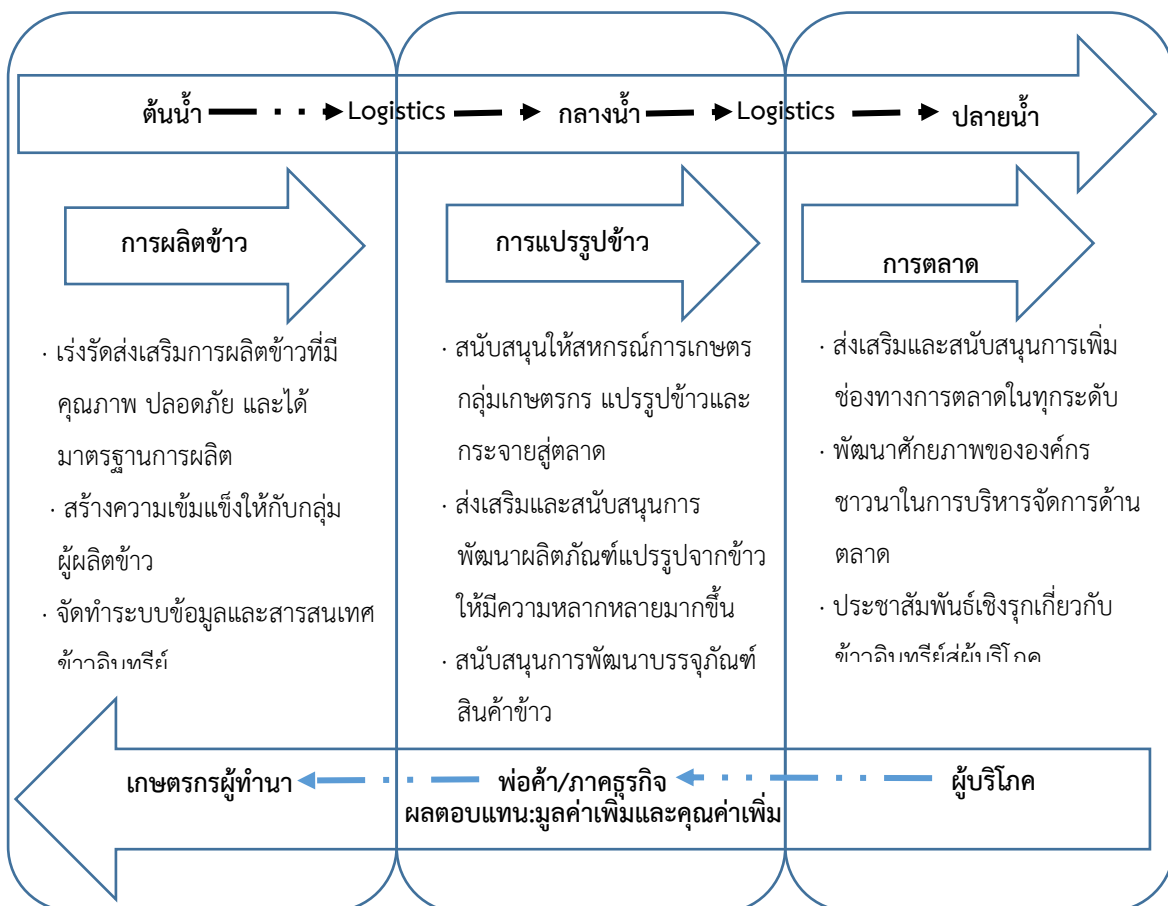
1) **กระบวนการต้นน้ำ** เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิตวัตถุดิบ คือ เกษตรกร มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตภาพให้แก่วัตถุดิบต้นน้ำทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพผลผลิต ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืช การจัดการระบบการผลิตที่ได้คุณภาพ และลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนการตรวจสอบมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับของตลาดในระดับสากล

2) **กระบวนการกลางน้ำ** เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิต / ผู้ประกอบการ ในกระบวนการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวของจังหวัดยโสธร คือ ผู้ผลิตในสถานประกอบการ โรงสี และผู้ผลิตแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) และการสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value Creation) โดยมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตภาพ

ในกระบวนการผลิตกลางน้ำ ประกอบด้วย การบริหารจัดการด้านการผลิตครบวงจร การพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานของตลาด สร้างการยอมรับในระดับสากล นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการออกแบบ เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่สามารถสนองต่อตลาดได้สูงขึ้น เป็นต้น

3) **กระบวนการปลายน้ำ** เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภค /ตลาด เป้าหมาย มุ่งเน้นด้านการบริหารจัดการด้านการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่าย การสร้างความสัมพันธ์เชิงบูรณาการ เช่น การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงบูรณาการระหว่างผู้ขายกับผู้ขาย ในธุรกิจเดียวกัน หรือการเชื่อมโยงแนวตั้ง (Vertical Integrations) และการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงบูรณาการระหว่างผู้ขายกับผู้บริโภค หรือการเชื่อมโยงแนวนอน (Horizontal Integrations) เพื่อนำมาสู่การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเชิงรุกแบบครบวงจร เพื่อสร้างโอกาสทางธุรกิจ และการขยายตลาดของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธรให้กว้างขึ้น

แผนภาพที่ 7.2-1 รูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

7.3 แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

จากแนวคิดและรูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวจังหวัดยโสธร นำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาตามกิจกรรมภายในห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร พ.ศ. 2559 - 2561 เพื่อสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปจากข้าวของจังหวัดยโสธร ดังนี้

1) กระบวนการต้นน้ำ (ด้านวัตถุดิบข้าว) ประกอบด้วยแนวทาง ดังนี้

1.1) ส่งเสริมและสนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวัตถุดิบต้นน้ำเชิงคุณภาพ (พันธุ์พืช/เมล็ดพันธุ์) จากการศึกษาสถานภาพและศักยภาพด้านการผลิตวัตถุดิบต้นน้ำ หรือการปลูกข้าวหอมมะลิทั่วไป และข้าวหอมมะลินิพันธ์ พบว่า เกษตรกรขาดองค์ความรู้ด้านการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูก ตลอดจนองค์ความรู้ด้านการปรับปรุงบำรุงพันธุ์ข้าวเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและมีปริมาณผลผลิตต่อไร่สูง ซึ่งปัจจุบัน กลุ่มเกษตรกรยังคงใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมในการเพาะปลูกข้าว โดยขาดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้แก่ผลผลิตข้าวเพื่อสอดคล้องกับแนวโน้มของตลาดในปัจจุบัน ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวัตถุดิบต้นน้ำเชิงคุณภาพ โดยบูรณาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มวิสาหกิจ และเกษตรกรรายย่อยอื่นๆ ในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านการพัฒนาพันธุ์พืชที่มีคุณภาพให้แก่กลุ่มเกษตรกร เพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพของผลผลิตข้าวทั้งในเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และผู้ประกอบการแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าวต่อไป

1.2) การส่งเสริมและสนับสนุนการขยายเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิพันธ์เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตเชิงคุณภาพ เนื่องจากยุทธศาสตร์จังหวัดยโสธรมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะข้าวหอมมะลินิพันธ์ (ยุทธศาสตร์ไข่ดาว) ตลอดจนแนวทางการพัฒนาสินค้าแปรรูปทางการเกษตรสู่การเป็นผลิตภัณฑ์เด่น (Product Champion) ของจังหวัดยโสธร ได้แก่ ผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว โดยมีกิจกรรมการดำเนินงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาข้าวหอมมะลินิพันธ์ ประกอบกับอุปสงค์ของตลาดทั้งในและต่างประเทศที่มีต่อสินค้าที่มาจากการทำเกษตรปลอดภัยมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น ตามกระแสความนิยมด้านการรักษาสุขภาพของผู้บริโภค

ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิตข้าวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดสินค้าปลอดภัยที่แนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น จึงควรมีการส่งเสริมการเพิ่มปริมาณผลผลิตเชิงคุณภาพ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการขยายเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิพันธ์ โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่ยังไม่มีการรวมกลุ่มแต่มีความสนใจในการพัฒนาตนเองสู่เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิพันธ์ ภายใต้แนวทางการเตรียมความพร้อมให้เกษตรกรสู่การผลิตข้าวหอมมะลินิพันธ์ตามระบบ GAP ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิพันธ์ในจังหวัด

ใกล้เคียง หากในอนาคตมีกำหนดเขตพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning) สำหรับอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวภายในจังหวัดยโสธร จะก่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบครบวงจร ก่อให้เกิดการลงทุน การขยายตลาดเป้าหมายของสินค้าทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้น การพัฒนาแหล่งวัตถุดิบข้าวอินทรีย์ที่มีคุณภาพรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญ

1.3) เสริมสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตวัตถุดิบต้นน้ำครบวงจร จากการศึกษาสภาพและศักยภาพด้านการผลิตวัตถุดิบต้นน้ำ หรือการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิทั่วไป และข้าวหอมมะลินทรีย์ พบว่า เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกข้าวทั้งระบบ ประกอบด้วย การคัดเลือกพันธุ์ข้าว การเตรียมดินและวิธีปลูกพันธุ์ข้าว การจัดการเตรียมดินแปลงนา ระบบการแปลงนาอินทรีย์ (ระบบปิด) การควบคุมวัชพืช การจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว การรักษาผลผลิตและบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาและวิถีชีวิตดั้งเดิม ส่งผลให้ขาดการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตวัตถุดิบอย่างเป็นระบบ จึงควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อสร้างเกษตรกรทางเลือกแนวใหม่ที่มีประสิทธิภาพ และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2) กระบวนการกลางน้ำ (ด้านโรงสี / กลุ่มวิสาหกิจชุมชน / ผู้ประกอบการ และผลิตภัณฑ์) ประกอบด้วยแนวทาง ดังนี้

2.1) การส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตและแปรรูปข้าวหอมมะลิทั่วไป และข้าวหอมมะลินทรีย์ มุ่งเน้นการรวมกลุ่มผู้ผลิตรายย่อยที่ขาดการรวมกลุ่มในลักษณะสหกรณ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และอำนาจในการต่อรองทางการตลาด โดยเฉพาะด้านราคาสินค้าข้าวหอมมะลิทั่วไป และข้าวหอมมะลินทรีย์ ประกอบกับการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในลักษณะสหกรณ์ สามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนเงินทุนในการรับซื้อผลผลิต หรือเงินทุนหมุนเวียนการประกอบธุรกิจเบื้องต้นได้ โดยบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อกำหนดนโยบายหรือกำหนดเป้าหมายการรวมกลุ่มร่วมกันที่ชัดเจน

2.2) การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวให้มีความหลากหลาย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) เนื่องจากผลิตภัณฑ์หลักของพื้นที่จังหวัดยโสธรในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว คือ ข้าวสารหอมมะลิ และข้าวสารหอมมะลินทรีย์ ซึ่งเป็นสินค้าหลักที่มีตลาดทั้งในและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้ผลผลิตข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลินทรีย์ให้เพิ่มสูงขึ้น ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น ข้าวโจ๊ก น้ำข้าวกล้องขนมขบเคี้ยว ผลิตภัณฑ์แป้งข้าว ทั้งจากข้าวหอมมะลิทั่วไป และข้าวหอมมะลินทรีย์ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดในหลากหลายกลุ่มทั้งกลุ่มผู้บริโภคทั่วไป และกลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ และปลอดภัยที่มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น โดยการส่งเสริมองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้าน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสนับสนุนด้านพัฒนาเครื่องมือ/เครื่องจักรและอุปกรณ์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

2.3) การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และมีความโดดเด่น ทันสมัย สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภค และสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ จากการศึกษาสถานภาพและศักยภาพของผู้ผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวของจังหวัดยโสธร พบว่า ผู้ประกอบการ / วิสาหกิจชุมชน ขาดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ที่มีความโดดเด่น สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับสินค้า ซึ่งปัจจุบันบรรจุภัณฑ์ของสินค้าในกลุ่มวิสาหกิจส่วนใหญ่ เป็นบรรจุภัณฑ์ขั้นพื้นฐานเพื่อการหีบห่อ และการขนส่งเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อสร้างความสามารถทางการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จึงควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ให้มีความโดดเด่น ทันสมัย สามารถดึงดูดความสนใจต่อผู้บริโภค และสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะการเจาะกลุ่ม ผู้บริโภคที่เป็นคนรุ่นใหม่ สังคมเมือง ที่ต้องมีข้อมูลประกอบที่ครบถ้วน เช่น คำอธิบาย จุดเด่น ประโยชน์ ขนาดปริมาณบรรจุ ความถี่/ปริมาณการใช้ที่ใช้ต่อครั้ง ราคาและข้อควรระวัง ทั้งนี้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ในเชิงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ต่อผู้บริโภค

3) กระบวนการปลายน้ำ (ด้านการตลาด)) ประกอบด้วยแนวทาง ดังนี้

3.1) การส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มช่องทางการตลาดสำหรับสินค้าเกษตรแปรรูปทั่วไป และสินค้าเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับ การส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มช่องทางการตลาดสำหรับสินค้าเกษตรแปรรูปทั่วไป และสินค้าเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับ เริ่มตั้งแต่ตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนในท้องถิ่น กลุ่ม Modern Trade ในเมืองหลักภายในประเทศ และการเชื่อมโยงการส่งออกไปยังต่างประเทศ เนื่องจากปัจจุบันการเชื่อมโยงการตลาดทั้งสินค้าเกษตรแปรรูปทั่วไป และสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ 9 กลุ่มของจังหวัดยโสธรมีการกระจายสินค้าผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ ซึ่งถ้าเป็นตลาดภายในประเทศผู้ผลิตจะเป็นผู้จัดจำหน่ายด้วยตนเอง สำหรับตลาดในต่างประเทศจะจำหน่ายโดยตัวแทน คือ สหกรณ์กรีนเนท มีสาขาใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคกลางทำหน้าที่ในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์,ผลิตภัณฑ์ผ้าเพื่อสิ่งแวดล้อม และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ ที่มีมาตรฐานและมีคุณภาพสูง ในลักษณะของศูนย์กระจายสินค้า (Distribution Center) โดยทำการตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

อนึ่ง หากมีการประกาศเขตพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning) อุตสาหกรรมแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวภายในจังหวัดยโสธร จำเป็นจะต้องมีการขยายตลาด และช่องทางการกระจายสินค้าที่กว้างขึ้น เนื่องจากมีปริมาณการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น แนวทางการพัฒนาด้านการตลาดเบื้องต้นของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ควรเร่งการ

ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มช่องทางการตลาดสำหรับสินค้าเกษตรทั่วไปและผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรอินทรีย์ในทุกกระดับ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด และเพิ่มศักยภาพการต่อรองของกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์

3.2) ส่งเสริมการบริหารจัดการด้านตลาด และสนับสนุนข้อมูลทางการตลาด ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมการเข้าถึงตลาดของกลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตและแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว แม้ว่ากลุ่มเกษตรกรแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธรจะมีความเข้มแข็ง มีฐานการผลิต และผลผลิตเพียงพอสำหรับกลุ่มผู้บริโภค แต่ขาดการบริหารจัดการด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพ โดยขาดศักยภาพการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศด้านการตลาดเชิงรุกที่จะนำมาวางแผนการผลิตและการตลาด โดยเฉพาะด้านการส่งสินค้าให้ถึงผู้บริโภคตรงตามความต้องการและวิเคราะห์แนวโน้มของตลาด เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจทั้งในด้านการผลิตและการตลาดล่วงหน้าที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของแนวโน้มทางการตลาดในยุคปัจจุบัน

3.3) ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อความคล่องตัวด้านตลาด ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญของกลุ่มเกษตรกรแปรรูปข้าวได้แก่การขาดเงินทุนหมุนเวียนในการรับซื้อผลผลิตข้าวจากสมาชิก โดยปัจจุบันจะใช้วิธีชำระบางส่วนและจะชำระส่วนที่เหลือเมื่อขายผลผลิตแล้ว ซึ่งบางครั้งไม่สามารถรองรับความต้องการของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกได้ทั้งหมด และส่งผลกระทบต่อกระบวนการส่งมอบสินค้าแก่ผู้บริโภคในบางครั้ง ดังนั้นจึงควรมีการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนที่เพียงพอเพื่อรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรที่เป็นสมาชิก เพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการตลาด และการส่งสินค้า ขณะเดียวกันก็สามารถแก้ไขความเดือดร้อนของสมาชิกที่ต้องขายผลผลิตภายหลังการเก็บเกี่ยวได้ทันที

ตารางที่ 7.3-1 แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร

ปัญหาอุปสรรค	แนวทางการพัฒนา
<p>ต้นน้ำ(การผลิตข้าว)</p> <ul style="list-style-type: none"> เกษตรกรขาดแคลนเมล็ดข้าวพันธุ์ดี ต้นทุนการผลิตสูง เกษตรกรขาดองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ปลูกข้าวทั่วไป ค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากลค่อนข้างสูง 	<ul style="list-style-type: none"> ศึกษาวิจัยการผลิตหอมมะลิทั่วไป และข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ที่ให้ผลผลิตที่มีคุณภาพและมีปริมาณผลผลิตต่อไร่สูง พัฒนาบุคลากรและระบบสารสนเทศสำหรับการส่งเสริมการผลิตข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เพิ่มขึ้น และขยายเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล
<p>กลางน้ำ(การแปรรูปข้าว)</p> <ul style="list-style-type: none"> กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าเพิ่มยังมีน้อย นักลงทุนให้ความสนใจอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวและอุตสาหกรรมต่อเนื่องน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนให้สถาบันการเงิน ปลดysinเชื่อดอกเบี้ยต่ำระยะสั้นให้กลุ่ม/สหกรณ์ผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ เพื่อการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก สนับสนุนให้มีโรงสีข้าวที่ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น นำความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีอยู่แล้ว มาสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าเพิ่มจากการแปรรูปข้าว ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวให้มีความ

ปัญหาอุปสรรค	แนวทางการพัฒนา
	หลากหลายมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและสวยงามที่ดึงดูดผู้บริโภค <ul style="list-style-type: none"> ○ ส่งเสริมการลงทุนของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง
<p>ปลายน้ำ(การตลาด)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● • ช่องทางการจำหน่ายข้าวอินทรีย์ยังไม่กว้างขวาง ● • เกษตรกรขาดข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด ● • การบริหารจัดการด้านการตลาดข้าวอินทรีย์ ต้องอาศัยพ่อค้าคนกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> ○ สนับสนุนการเพิ่มช่องทางการตลาดในทุกระดับ ตั้งแต่ตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนในท้องถิ่น กลุ่ม Modern Trade ในเมืองหลักภายในประเทศ และการเชื่อมโยงการส่งออกไปยังต่างประเทศ ○ สนับสนุนให้มีเครือข่ายเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดอย่างเป็นระบบ ○ ส่งเสริมการบริหารจัดการด้านตลาด และสนับสนุนข้อมูลสารสนเทศด้านการตลาดเชิงรุก

7.4 แผนพัฒนาเชิงอุตสาหกรรม และระยะเวลาการดำเนินการตามพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว

จากการกำหนดรูปแบบ และแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวของจังหวัดยโสธร ได้นำมาสู่การจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว โดยกำหนดแผนการพัฒนาก่อเป็นกิจกรรมการผลิตภายในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ และนำมาสู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) และการสร้างคุณภาพเพิ่ม (Value Creation) ตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) โดยแบ่งระยะเวลาในการดำเนินงานตามแผน 3 ระยะ คือ **ระยะสั้น** ระยะเวลาการดำเนินการไม่เกิน 1 ปี **ระยะกลาง** ระยะเวลาการดำเนินการ 1 – 5 ปี และ **ระยะยาว** ระยะเวลาการดำเนินการตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป และเพื่อให้แผนพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม การจัดทำแผนได้มุ่งเน้นการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระและอื่นๆ ในการส่งเสริมและสนับสนุน ตลอดจนผลักดันการพัฒนาในด้านต่างๆ

ตารางที่ 7.4-1 แสดงแผนการพัฒนาเชิงอุตสาหกรรม และระยะเวลาการดำเนินการตามแผนพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว จังหวัดยโสธร

แผนระยะสั้น (ภายใน 1 ปี)	แผนระยะกลาง (1 – 5 ปี)	แผนระยะยาว (ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป)
<p>● การพัฒนาด้านวัตถุดิบ (กระบวนการต้นน้ำ)</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มช่องทางให้กับชาวนาในการเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ ให้ผลผลิตต่อไร่สูง เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ - ขยายเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ - สนับสนุนการยกระดับขีดความสามารถในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของชาวนา ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการผลิตข้าวที่คุ้มค่ากับการลงทุน - สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล - ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร พ.ศ. 2559-2561 เป็นระยะๆอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างและพัฒนาเครือข่ายระหว่างหน่วยงานราชการกับกลุ่มผู้ผลิตข้าว เพื่อให้กลุ่มผู้ผลิตข้าวเป็นผู้ประสานงานระหว่างภาครัฐและชาวนา - ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตข้าวที่มีคุณภาพปลอดภัย มีโภชนาการสูงเพื่อสุขภาพ และได้มาตรฐานการผลิต - สร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการกับเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร เพื่อพัฒนาการผลิตข้าวอินทรีย์ในเชิงพาณิชย์ - จัดตั้งศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศข้าวอินทรีย์ของจังหวัดยโสธร และจัดทำข้อมูลสถานการณ์การผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มผลผลิตและให้ได้ผลผลิตที่ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด

แผนระยะสั้น (ภายใน 1 ปี)	แผนระยะกลาง (1 – 5 ปี)	แผนระยะยาว (ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป)
<p>● การพัฒนาฐานการผลิต ผู้ประกอบการ (กระบวนการกลางน้ำ)</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนให้สถาบันการเงิน ปลดปล่อยสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำระยะสั้น ให้กับสหกรณ์การเกษตร/กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ เพื่อการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกมาแปรรูปและจำหน่าย - สนับสนุนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ให้มีความโดดเด่นทันสมัย สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภค และสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนให้มีโรงสีข้าวของชุมชน ที่ได้มาตรฐานการผลิตที่ดีสำหรับอาหาร (Good Manufacturing Practices) - สนับสนุนให้นำความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีอยู่แล้ว มาสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าเพิ่มจากการแปรรูปข้าว - ส่งเสริมการลงทุนของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการแปรรูปข้าวเพื่อสร้างคุณค่าเพิ่ม(Value Creation) ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น - สนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ทั้งในด้านการจัดจำหน่ายและการขนส่ง ตลอดจนการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค
<p>● การพัฒนาด้านการตลาด (กระบวนการปลายน้ำ)</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนให้ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ สามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศด้านการตลาดที่จะนำมาวางแผนการผลิตและการตลาด - สนับสนุนความร่วมมือระหว่างสหกรณ์การเกษตร/ 	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนการเพิ่มช่องทางการตลาดในทุกระดับ ตั้งแต่ตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนในท้องถิ่น กลุ่ม Modern Trade ในเมืองหลักภายในประเทศ และการเชื่อมโยงการส่งออกไปยังต่างประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาวิจัยตลาดข้าวอินทรีย์และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวอินทรีย์

แผนระยะสั้น (ภายใน 1 ปี)	แผนระยะกลาง (1 – 5 ปี)	แผนระยะยาว (ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป)
<p>กลุ่มผู้ผลิตข้าว กับภาคเอกชน ในการผลิตและจำหน่ายสินค้าข้าวอินทรีย์ เพื่อให้มีตลาดรองรับผลผลิต</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการบริโภคข้าวอินทรีย์ในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนภายในจังหวัดยโสธร - สนับสนุนและส่งเสริมการจัดงานแสดงสินค้าและจำหน่ายข้าวอินทรีย์ของจังหวัด 	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนให้สหกรณ์การเกษตร/กลุ่มผู้ผลิตข้าวสามารถบริหารจัดการด้านตลาดได้เอง - จัดทำแผนประชาสัมพันธ์เชิงรุก ให้ผู้บริโภคมีความเข้าใจข้าวอินทรีย์อย่างถูกต้อง เห็นถึงคุณค่า และประโยชน์ของข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าวอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้เกิดความต้องการจากผู้บริโภค - สร้างความรู้ความเข้าใจระบบมาตรฐานการรับรองเกษตรอินทรีย์ของไทยและของต่างประเทศ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทย 	

7.5 แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

จากการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning) และศักยภาพเชิงอุตสาหกรรมของจังหวัดยโสธร พบว่า จังหวัดยโสธรมีความเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นพื้นที่ศูนย์กลางในด้านฐานการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีความพร้อมทั้งนโยบายการพัฒนาที่ได้กำหนดตำแหน่งการพัฒนา (Positioning) เป็น “เมืองเกษตรอินทรีย์” และได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (MOU) เพื่อร่วมขับเคลื่อน “โครงการพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร” หรือยโสธรโมเดล ทั้งนี้ ได้กำหนดให้ข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลินทรีย์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพหรือ Product Champion ของจังหวัด ที่จะได้รับการพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนดเขตที่เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกข้าวของจังหวัดยโสธรไว้จำนวน 9 อำเภอ 79 ตำบล และมีการรวมกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์มาเป็นระยะเวลายาวนาน ข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลินทรีย์ของจังหวัดยโสธร เป็นที่รู้จักและต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ และยังได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น น้ำมันรำข้าว ชาผงข้าวหอมมะลินทรีย์ โจ๊กสำเร็จรูป เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่ภายในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และตอนล่าง ในการสนับสนุนกิจกรรมการผลิตภายในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) โดยเชื่อมโยงกับแหล่งวัตถุดิบข้าวกับพื้นที่สนับสนุนด้านวัตถุดิบ ได้แก่ จังหวัดอำนาจเจริญ อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม สุรินทร์ ศรีสะเกษ ซึ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกระจายสินค้าไปยังตลาดทั้งในและต่างประเทศ ผ่านพื้นที่เชื่อมโยง (Linkage Area) ที่มีบทบาทในการเป็นประตูเชื่อมโยงระหว่างประเทศ (Gateway & Logistic Hub) คือ จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาปัจจัยทางกายภาพสามารถแบ่งพื้นที่สนับสนุนตามศักยภาพของพื้นที่ ดังนี้

- **พื้นที่สนับสนุนด้านวัตถุดิบ (Material Support)** ได้แก่ จังหวัดอำนาจเจริญ อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม สุรินทร์ ศรีสะเกษ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวเจ้ารวมทั้งสิ้นกว่า 12 ล้านไร่ มีปริมาณผลผลิตรวมกว่า 4 ล้านตัน นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียงของประเทศไทย เป็นต้น

- **พื้นที่สนับสนุนด้านการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ และการกระจายสินค้า** ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดอุบลราชธานี โดยจังหวัดยโสธรสามารถเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่ม

อาเซียน ได้แก่ สปป.ลาว เวียดนาม และกัมพูชา โดยผ่านพื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

(1) เส้นทางเชื่อมโยงจังหวัดยโสธร – เส้นทาง R9 (East – West Economic Corridor : EWEC) โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1 จากจังหวัดยโสธร ผ่านเส้นทางหลวงหมายเลข 2169 เข้าสู่อำเภอรามมูล กุดชุม ไทยเจริญ เล็งนกทาง เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 212 ไปยังจังหวัดมุกดาหาร เชื่อมโยงสะพานมิตรภาพไทย-สปป.ลาว แห่งที่ 2 เข้าสู่ประเทศ สปป.ลาว ที่เมืองคันทะบุรี (แขวงสะหวันนะเขต) โดยใช้เส้นทางหมายเลข 9 ซึ่งเป็นโครงข่ายถนนอาเซียน จากบริเวณสะหวันเขตของประเทศ สปป.ลาว ผ่านด่านลาวบาว และเมืองดองฮา แขวงกวางตรี ของประเทศเวียดนาม และเปลี่ยนมาใช้เส้นทางหมายเลข 1A ผ่านเมืองฮอยอัน เส้นทางที่เรียกว่า เส้นทางไต้หวัน ผ่านอุโมงค์ที่ยาวที่สุดในเอเชีย เจาะทะลุภูเขาไต้หวัน 6.3 กม มุ่งสู่ด่านซึ่งเส้นทางหลักที่ใช้ในการขนส่งสินค้าของประเทศ สปป.ลาว และเวียดนามในปัจจุบัน

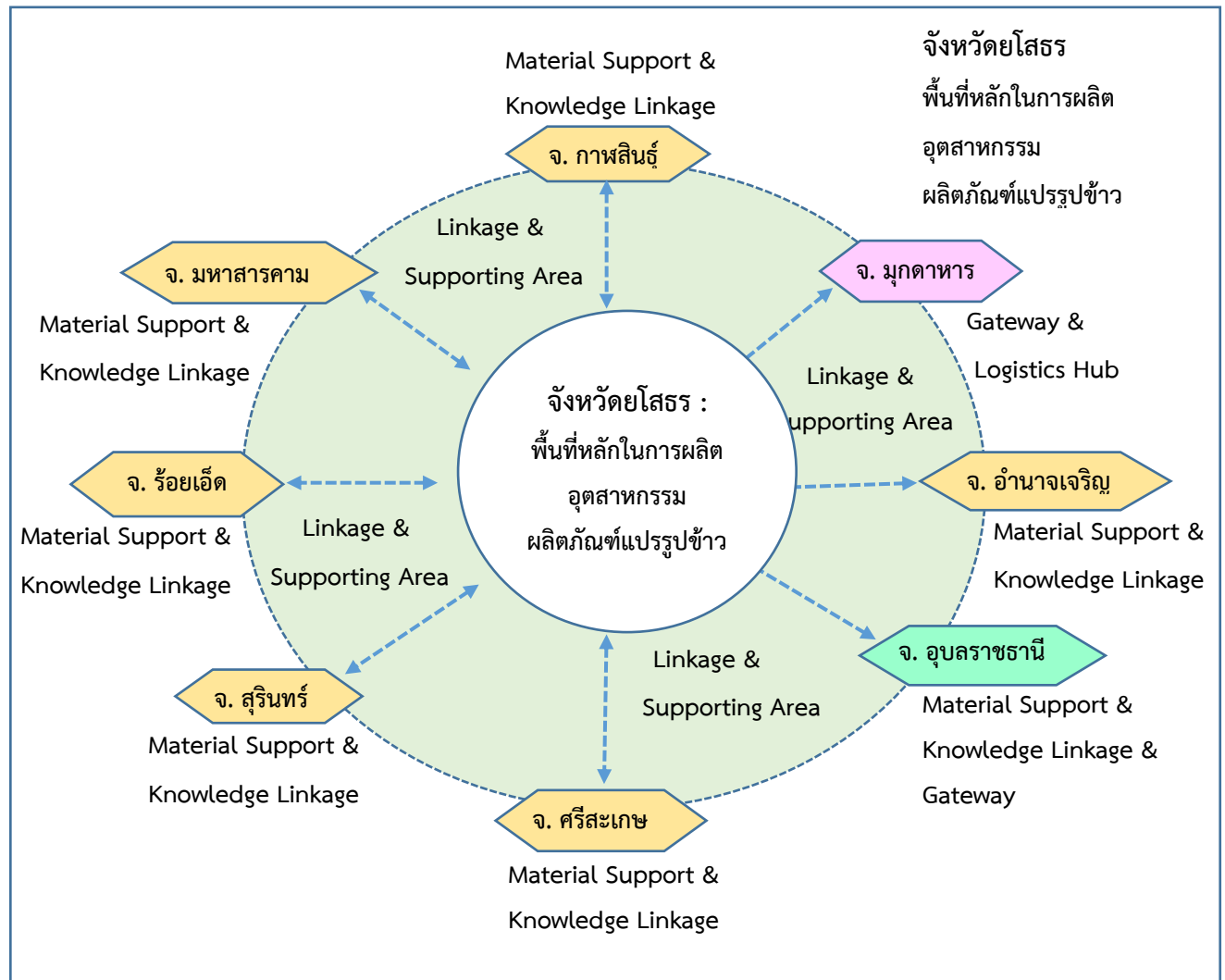
(2) เส้นทางเชื่อมโยงจังหวัดยโสธร – ประเทศกัมพูชา โดยผ่านจังหวัดอุบลราชธานี ที่ด่านช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี – บ้านสะเตียบกวาง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ซึ่งสามารถเชื่อมโยงเส้นทางหลวงหมายเลข 62 ของกัมพูชาเพื่อเชื่อมโยงสู่กรุงพนมเปญ และเชื่อมโยงสู่เมืองโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนามทางตอนใต้ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ความเหมาะสมของจังหวัดยโสธร ที่จะพัฒนาให้เป็นพื้นที่ศูนย์กลางในด้านฐานการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังกล่าวข้างต้น นำมาสู่การกำหนดรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร โดยการเชื่อมโยงกับพื้นที่ภายในกลุ่มจังหวัดรอบข้าง ในการสนับสนุนด้านวัตถุดิบ(ข้าว) ด้านการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์และการกระจายสินค้า ตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ดังนี้

- เชื่อมโยงกับแหล่งวัตถุดิบข้าวกับพื้นที่สนับสนุนด้านวัตถุดิบ ได้แก่ จังหวัดอำนาจเจริญ อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม สุรินทร์ ศรีสะเกษ ซึ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- กระจายสินค้าไปยังตลาดทั้งในและต่างประเทศ ผ่านพื้นที่เชื่อมโยง (Linkage Area) ที่มีบทบาทในการเป็นประตูเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดอุบลราชธานี

รูปที่ 7.5-1 แสดงแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวจังหวัดยโสธร

7.6 รูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

จากแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อรองรับให้จังหวัดยโสธรเป็นศูนย์กลางในด้านฐานการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายใต้แนวคิดหลักของการพัฒนา คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว และการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้แก่อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว จึงได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ของจังหวัดยโสธรออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

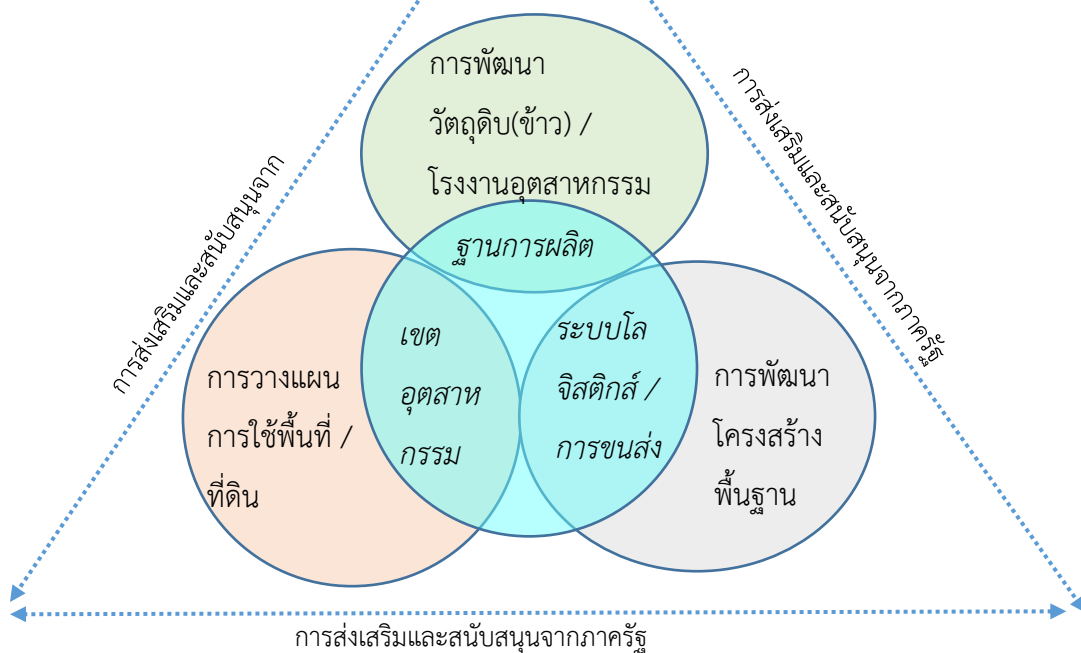
1) การส่งเสริมและสนับสนุนจากนโยบาย/มาตรการของภาครัฐ การพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ของจังหวัดยโสธร เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว จะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมจากภาครัฐ ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานให้แผนงาน/โครงการในการพัฒนาเชิงพื้นที่อุตสาหกรรมเป้าหมายดังกล่าวสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม

2) การจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน / ผังเมือง เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่จะขยายตัวขึ้นในอนาคต โดยการกำหนดเขตที่ตั้งอุตสาหกรรมตามกรอบแนวคิดทฤษฎีทำเลที่ตั้งอุตสาหกรรม (Industrial location theory) โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำที่สุด ทั้งนี้จะต้องไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

3) การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว เพื่อขยายฐานการผลิต โดยการจัดตั้ง “ศูนย์การพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากข้าวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในจังหวัดยโสธร” เพื่อศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว รวมทั้งการให้บริการวิชาการและถ่ายทอดองค์ความรู้ของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากข้าว ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มปริมาณพื้นที่เพาะปลูกข้าวเชิงคุณภาพ และส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตของสถานประกอบการโรงสีให้ได้มาตรฐาน

4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถของภาคอุตสาหกรรม และเป็นปัจจัยบ่งชี้ถึงความพร้อมของพื้นที่ในการรองรับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ซึ่งจะสะท้อนถึงต้นทุนการขนส่ง และต้นทุนรวมของการประกอบการภาคอุตสาหกรรม

รูปที่ 7.6-1 แสดงรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว

7.7 แผนการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

จากการกำหนดแนวทางและรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวของจังหวัดยโสธร ได้ทำการกำหนดแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ดังกล่าวในมิติต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับแนวทางและรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ ดังนี้

1) การส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ กลไกที่สำคัญในการผลักดันแนวทางการพัฒนาภายใต้แผนการพัฒนาเชิงพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning) ของจังหวัดยโสธรให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐผ่านนโยบาย/มาตรการสนับสนุนในด้านต่างๆ ซึ่งแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่อุตสาหกรรมของจังหวัดยโสธรในบริบทการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ประกอบด้วย นโยบายและยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ การพัฒนาคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐาน GAP และมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตข้าวคุณภาพให้เพิ่มมากขึ้น โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรให้กับเกษตรกร แต่อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ปัญหา-อุปสรรคด้านนโยบายพบว่า การดำเนินงานภายใต้นโยบายยุทธศาสตร์ดังกล่าว ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพื่อผลักดันการพัฒนา ดังนั้น จึงควรสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐภายในจังหวัด และภาคเอกชน เช่น การจัดตั้งคณะทำงานร่วมให้เป็นกลไกหลักในการผลักดันนโยบาย แผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้องให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

2) การวางแผนการใช้พื้นที่ / ที่ดิน เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวที่จะขยายตัวขึ้นในอนาคต โดยการกำหนดเขตหรือทำเลที่ตั้งอุตสาหกรรมให้เหมาะสมทั้งด้านเศรษฐกิจและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยดำเนินการ ดังนี้

2.1) ศึกษาและกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดตั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว และโครงสร้างพื้นฐานที่มีความจำเป็น เพื่อให้ต้นทุนการผลิตและการขนส่งทั้งวัตถุดิบ(ข้าว)และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวไปสู่ตลาดต่ำที่สุด ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.2) ศึกษาและกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว โดยนำเสนอแนวคิดการออกแบบการใช้พื้นที่ (Conceptual Design) ภายในศูนย์ฯ เช่น ศูนย์พัฒนาพันธุ์ข้าว / ศูนย์วิจัยดิน ภูมิอากาศโรคและแมลงศัตรูข้าว / ศูนย์อบรมทักษะการผลิต การเก็บเกี่ยว การขนส่ง การเก็บรักษา และการแปรรูปข้าว / ศูนย์อบรมและออกแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ / ศูนย์พัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมเครื่องจักรในการผลิตและแปรรูปข้าว โดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกในเชิงบูรณาการ / ศูนย์การวิจัยตลาด และช่องทางการจัดจำหน่าย ฯลฯ เป็นต้น ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก และโครงสร้างพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการจัดตั้งศูนย์

2.3) การจัดทำแผนงาน/โครงการรองรับ การผลักดันการจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมและศูนย์การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว และแนวทางการเชื่อมโยงจังหวัดรอบข้าง (อำนาจเจริญ อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม สุรินทร์ ศรีสะเกษ และจังหวัดมุกดาหาร) ทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงอุตสาหกรรม

3) การขยายฐานการผลิตอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น จำเป็นจะต้องยกระดับศักยภาพเชิงพื้นที่ โดยการพัฒนาจังหวัดยโสธรให้เป็นพื้นที่ศูนย์กลางในด้านฐานการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายใต้แนวคิดหลักของการพัฒนา คือ การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้แก่อุตสาหกรรมเป้าหมายในด้านต่างๆ แบบครบวงจร โดยดำเนินการ ดังนี้

3.1) การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว ตั้งแต่ต้นน้ำ - กลางน้ำ - ปลายน้ำ แบบครบวงจร โดยการจัดตั้งศูนย์การวิจัยและพัฒนา เช่น ศูนย์การศึกษาและวิจัยเพื่อจัดเขตการปลูกข้าวอินทรีย์ให้เหมาะสมในอันที่จะเพิ่มผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรอย่างยั่งยืน/ ศูนย์อบรมทักษะการผลิต การเก็บเกี่ยว การขนส่ง การเก็บรักษา และการแปรรูปข้าว / ศูนย์อบรมและออกแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ / ศูนย์พัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมเครื่องจักรในการผลิตและแปรรูปข้าว โดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกในเชิงบูรณาการ / ศูนย์การวิจัยตลาด และช่องทางการจัดจำหน่าย / ศูนย์กลางในการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของภาค เป็นต้น

3.2) การให้บริการวิชาการและถ่ายทอดองค์ความรู้ของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากข้าว การจัดตั้งศูนย์การพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากข้าวนี้ จะเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้และการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวในด้านต่างๆ และเผยแพร่/ถ่ายทอดให้กับเกษตรกร ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจโดยทั่วไป ทั้งในรูปการอบรม วิทยากร การจัดทำสื่อแนะนำความรู้ด้านอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากข้าว ตลอดจนการร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ในการเผยแพร่องค์ความรู้

3.3) การส่งเสริมการพัฒนาวัตถุดิบและฐานการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวของจังหวัดยโสธร ได้มุ่งเน้นการสร้าง ความมั่นคงทางวัตถุดิบโดยการพัฒนาวัตถุดิบและฐานการผลิตรองรับภาคอุตสาหกรรม ดังนี้

3.3.1) การส่งเสริมการเพิ่มปริมาณพื้นที่เพาะปลูกข้าวเชิงคุณภาพ โดยกำหนดรูปแบบการพัฒนาภายในพื้นที่เพาะปลูกข้าว ตามขั้นตอนการใช้เทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกข้าวทั้งระบบ ภายใต้แนวคิดและหลักปฏิบัติการผลิตสินค้าเกษตรที่ดีตามมาตรฐาน GAP ประกอบด้วย การพัฒนาพันธุ์ข้าว การเตรียมดินและวิธีปลูกพันธุ์ข้าว การจัดการเตรียมดินแปลงนา ระบบการแปลงนาอินทรีย์ (ระบบปิด) การควบคุมวัชพืช การจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว การรักษาผลผลิตและบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

3.3.2) การส่งเสริมการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตของสถานประกอบการ โรงสีให้ได้มาตรฐาน โดยการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตตาม มาตรฐาน(Good Manufacturing Practice for Rice Mill: GMP) ให้กับสถานประกอบการ

4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนช่วยยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันให้แก่การพัฒนาเชิงพื้นที่และเชิงอุตสาหกรรม คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะการพัฒนาด้านเส้นทางคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ ตลอดจนศูนย์กระจายสินค้าเพื่อรองรับการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ซึ่งการพัฒนาด้านการเชื่อมโยงระบบการคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมภายในห่วงโซ่อุปทาน โดยตามแนวคิดและรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ของจังหวัดยโสธร ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงกิจกรรมภายในห่วงโซ่อุปทานทั้งจากภายในจังหวัดยโสธร ตลอดจนการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตทั้งในด้านวัตถุดิบ และการเชื่อมโยงตลาดเป้าหมายผ่านพื้นที่สนับสนุน ประกอบด้วย การเชื่อมโยงด้านวัตถุดิบ (จังหวัดอำนาจเจริญ อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม สุรินทร์ ศรีสะเกษ) และการเชื่อมโยงตลาดเป้าหมาย โดยผ่านจังหวัดที่เป็นประตูเชื่อมโยงกับภูมิภาคต่างๆ และประเทศเพื่อนบ้าน (จังหวัดมุกดาหาร และอุบลราชธานี) เป็นต้น

อนึ่ง จากการกำหนดรูปแบบ และแนวทางการพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning) เพื่อรองรับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวของจังหวัดยโสธร ได้นำมาสู่การจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning) และกำหนดแผนการพัฒนาตามปัจจัยการสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันเชิงพื้นที่ ที่ได้จากกระบวนการศึกษาและวิจัย ในบริบท 4 ด้าน คือ (1) การส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ (2) การวางแผนการใช้พื้นที่ / ที่ดิน (3) การขยายฐานการผลิตอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว และ (4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยแบ่งระยะเวลาในการดำเนินงานตามแผน 3 ระยะ คือ **ระยะสั้น** ระยะเวลาการดำเนินการไม่เกิน 1 ปี **ระยะกลาง** ระยะเวลาการดำเนินการ 1 – 5 ปี และ **ระยะยาว** ระยะเวลาการดำเนินการตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป และเพื่อให้แผนพัฒนาเชิงพื้นที่อุตสาหกรรม (zoning) ของจังหวัดยโสธรเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม แผนพัฒนาฯ ได้ให้ความสำคัญกับการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระและอื่นๆ ในการส่งเสริมและสนับสนุนตลอดจนผลักดันการพัฒนาในด้านต่างๆ

ตารางที่ 7.7-1 แสดงแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่อุตสาหกรรม (Zoning) และระยะเวลาดำเนินการตามแผนฯ จังหวัดยโสธร

แผนระยะสั้น (ภายใน 1 ปี)	แผนระยะกลาง (1 – 5 ปี)	แผนระยะยาว (ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป)
• การส่งเสริมและสนับสนุนจากนโยบาย/มาตรการ ด้านการพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรม		
<ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม - การส่งเสริมและสนับสนุนการบูรณาการความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย โดยมุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ องค์กรอิสระ สถาบันการวิจัย และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการผลักดันการพัฒนาทั้งในเชิงพื้นที่ และเชิงอุตสาหกรรมให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม - การสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อผลักดันให้มีการพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดนโยบาย/มาตรการ พัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรม เพื่อส่งเสริมการลงทุนของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว - ปรับกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสนับสนุนการค้าและการลงทุนของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว 	
• การวางแผนการใช้พื้นที่ / ที่ดิน		
<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาและกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดตั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว และโครงสร้างพื้นฐานที่มีความจำเป็น - การศึกษาและกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวครบวงจร โดยนำเสนอแนวคิดการออกแบบการใช้พื้นที่ (Conceptual Design) ภายในศูนย์ฯ เช่น ศูนย์พัฒนาพันธุ์ข้าว / ศูนย์วิจัยดิน ภูมิอากาศโรคและแมลงศัตรูข้าว / ศูนย์อบรมทักษะการผลิต การเก็บเกี่ยว การขนส่ง การเก็บรักษา และการแปรรูปข้าว / ศูนย์อบรมและออกแบบ 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดทำแผนงาน/โครงการ รองรับการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนต่อการจัดตั้งเขตประกอบการ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว และแนวทางการเชื่อมโยงพื้นที่หลักและพื้นที่สนับสนุน ทั้งด้านวัตถุดิบ(ข้าว)และตลาด - จัดตั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว - จัดทำแผนงาน/โครงการ รองรับการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนต่อการจัดตั้งศูนย์การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวครบวงจร - จัดตั้งศูนย์การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวครบวงจร 	

แผนระยะสั้น (ภายใน 1 ปี)	แผนระยะกลาง (1 – 5 ปี)	แผนระยะยาว (ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป)
<p>การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ / ศูนย์พัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมเครื่องจักรในการผลิตและแปรรูปข้าวโดยเชื่อมโยงกับ หน่วยงานภายนอกในเชิงบูรณาการ / ศูนย์การวิจัยตลาด และ ช่องทางการจัดจำหน่าย ฯลฯ เป็นต้น ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก และโครงสร้างพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการจัดตั้งศูนย์ฯ</p>		
<p>• การขยายฐานการผลิตอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้อย่างทั่วถึง มีการ ประชาพิจารณ์ก่อนกำหนดนโยบาย - การพัฒนาการผลิตข้าวในเชิงอุตสาหกรรม ที่มีคุณภาพ มีความ ปลอดภัย และได้มาตรฐานสินค้าอาหาร เพื่อสนับสนุนด้าน วัตถุดิบให้กับโรงงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว 	<ul style="list-style-type: none"> - การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวให้มีความหลากหลายมากขึ้น และ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต ตามมาตรฐาน Good Manufacturing Practice (GMP) 	<ul style="list-style-type: none"> - การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์จาก ข้าว
<p>• การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - การจัดทำฐานข้อมูลสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว 	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการพื้นฐาน รองรับภายในพื้นที่ เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบ โทรศัพท์ เป็นต้น - การพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ ศูนย์ กระจายสินค้า เพื่อรองรับในการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูป ข้าว 	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างระบบเครือข่ายคมนาคมขนส่งและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่เชื่อมโยงทั้งในประเทศและต่างประเทศ

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2556. เขตเหมาะสมสำหรับการปลูก ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2557. คู่มือการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตร ตาม แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning).
- กระทรวงอุตสาหกรรม. 2554. แผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย พ.ศ. 2555-2574.
- คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรอินทรีย์โยสธร จังหวัดโยสธร. 2559. ยุทธศาสตร์การพัฒนา เกษตรอินทรีย์วิถีโยสธร พ.ศ. 2559-2561.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. ทิศทางพัฒนา ภาค ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2553. มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง เกษตรอินทรีย์ เล่ม 4 : ข้าวอินทรีย์.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2554. แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาด กลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2555-2559).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2558. สารสนเทศเศรษฐกิจ การเกษตรรายสินค้า ปี 2558.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2558. สถิติการเกษตรของ ประเทศไทย ปี 2558.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2559. (ร่าง) ยุทธศาสตร์การ พัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2559 – 2564.
- สำนักงานจังหวัดโยสธร จังหวัดโยสธร. 2556. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดโยสธร 4 ปี (พ.ศ. 2557-2560).

นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. 2556. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการยุทธศาสตร์ข้าวไทยและการ
มองไปข้างหน้า. ชุดโครงการการเฝ้ามองนโยบายเกษตรไทย สำนับสนุนโดยสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). <http://tdri.or.th/research/a149/>
สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม. 2555. แผนยุทธศาสตร์ปี พ.ศ.
2555-2558 กระทรวงอุตสาหกรรม. <http://www.industry.go.th/psd/joomlatools-files/>

ภาคผนวก

ประมวลรูปภาพ
การศึกษาดูงานในระดับพื้นที่
จังหวัดยโสธร

1. การศึกษาดูงานในระดับหน่วยงาน

ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒
พ.ศ.๒๕๕๗ - พ.ศ.๒๕๖๐

วิสัยทัศน์กลุ่มจังหวัด

“ข้าวหอมมะลิเป็นเลิศ
การท่องเที่ยวและการค้าชายแดน
ได้มาตรฐานสากล”

ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ : พัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิ
สู่ความต้องการของตลาด

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ : พัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวให้ได้รับมาตรฐานสากล

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : พัฒนาระบบสนับสนุนการบริหารจัดการธุรกิจการค้าและ
เพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนครบวงจรและได้รับมาตรฐานสากล

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดยโสธร

สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

2. การศึกษาดูงานในระดับไร่นา

กลุ่มเกษตรกรทำนาโนส

กลุ่มเกษตรกรทำนาบากเรือ

กลุ่มข้าวคุณค่า ชวนาคุณธรรม

กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนน้ำอ้อม

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมธรรมชาติหนองยอ

กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคม

กลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์เชิงนกอทาและไทยเจริญ จำกัด

ศิริเชษฐ์ สังขะมาน
Sirichet Sangkaman, Ph.D.

สถานที่ติดต่อ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ.พญาไท เขตปทุมวัน กทม.
Tel. 02-218-7391 - 6 Fax 02-215-5523
E-mail sirichet@gmail.com และ sirichet.s@chula.ac.th

คุณวุฒิ

ปริญญาเอก Ph.D. ภาวะผู้นำและพฤติกรรมมนุษย์ (สาขาจิตวิทยาองค์กร)
Leadership & Human Behavior (Major in I/O Psychology)
Alliant International University, California School of Professional
Psychology (CSPP), San Diego, U.S.A., 1995
วิทยานิพนธ์ดีเยี่ยมประจำปี (Outstanding Dissertation of the Year)

ปริญญาโท IMBA. บริหารธุรกิจระหว่างประเทศ
Baldwin-Wallace College, Berea, Ohio, U.S.A., 1992

ปริญญาตรี L.L.B. นิติศาสตร์ (LAW) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2527

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย